Vladimir Colin

DINȚII LUI CRONOS

Fantastic Club

VLADIMIR COLIN

DINȚII LUI CRONOS

COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

EDITURA ALBATROS

Vladimir Colin (1 mai 1921, Bucureşti - 6 decembrie 1991, Bucureşti) este un prozator şi traducător. Este fiul Ellei (născută Pauker) şi al lui Lazăr Colin, funcţionar. Colin (al cărui nume la naştere era Jean), învaţă la Liceul „Cantemir Vodă" din Bucureşti, absolvit în 1944, urmând apoi un an la Facultatea de Litere şi Filosofie a Uni-versităţii bucureştene. Va fi activist al CC al UTC şi redactor la Editura CC a UTC (1945-1946), redactor la Radio (1946-1947), la „Revista literară" (1947-1948), secretar general de redacţie la „Flacăra" (1948-1950), redactor din 1958, iar din 1970 secretar general de redacţie la „Viaţa românească". Debutează cu poemul Manifest în ziarul „Victoria", în 1944 (semnând Ştefan Colin), iar prima carte, 27 poeme, îi apare în 1947.

După o activitate nerelevantă ca poet şi autor de proze prolectultiste, devine unul dintre cei mai iluştri reprezentanţi ai basmului cult şi pionier al prozei science fiction, recunoscut ca unul dintre întemeietorii genului în literatura română. Primeşte nume-roase premii literare şi recunoaşteri internaţionale: Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti pentru volumul Capcanele timpului (1972) şi pentru romanul Babei (1978), trei premii EUROCON, conferite de Societatea Europeană de Science Fiction, Medalia de aur la Poznan (Polonia, 1976), Premiul Europa pentru cel mai bun roman la Stresa (Italia), pentru Babei (1978), Marele Premiu la San Marino pentru întreaga operă (1989), Premiul Provincia di Trento, acordat de Universitatea din Padova (Italia) pentru creaţia în domeniul basmului (1980) etc.

Doi scriitori, aproape fără legătură unul cu celălalt, s-au succedat în biografia lui Colin. Dintre ei, activistul cultural, poet şi prozator, care scria conform imperativelor anilor '48-'55 este astăzi uitat. La începutul deceniului şase are loc o cotitură esenţială în viaţa scriitorului: contactul cu basmul de pe toate meridianele, popular şi cult. I se relevă astfel un spaţiu al exercitării libere a imaginaţiei şi posibilitatea de a descoperi funcţionarea perenă a structurilor arhetipale. Nu va mai părăsi tărâmul imaginaţiei şi va profita din plin de libertăţile genului fantastic pentru a scrie o operă de moralist sceptic şi ironic, deghizat în inventator de motive şi de lumi ştiinţific utopice (unul dintre cei care i-au sesizat cel mai bine procedeele, imitându-l, a fost Ov. S. Crohmălniceanu, în Istorii insolite).

Specialiştii SF au calificat prozele lui Colin drept science fantasy, ceea ce s-ar putea traduce drept „fantezie desfăşurată sub pretext ştiinţific". El a ilustrat genul atât în proza scurtă, cât şi în roman. Foarte adesea însă imaginile aparţin mai curând suprarealismului, eliberează pulsiuni subconştiente refulate şi folosesc legile de constituire a visului - simbolizare, con-densare, deplasare - pentru a construi alegorii, fabule ale condiţiei umane.

În Imposibila oază (1984), de exemplu, cineva care e luat drept Tiberiu, dar care se numeşte Ilarion (nume utilizat în mai multe povestiri: e cel ilar, cel care produce ilaritate şi care tratează lumea ca pe o ilară iluzie), nimereşte într-un castel-ospiciu, unde e primit cu o indiferentă politeţe, de persoane care fac gesturi inexplicabile de la început până la sfârşit (i se aruncă în faţă cu fulgi, asistă la un mic dejun), ceea ce îi prilejuieşte anamneză unor scene din adolescenţă, acelea reale: reacţia unei sărmane profesoare de franceză când o anunţă că deocamdată nu îi poate plăti lecţiile.

Personajul rătăceşte printr-un labirint („Sunt propriul meu Minotaur"), unde se va lovi de o sârmă electrică şi va muri, probabil, scufundat în pământ. Ultima oază este numai un purgatoriu. Motivele fundamentale ale literaturii ştiinţifico-fantastice fiind identice cu ale textelor mitic-arhetipale, prozatorul scrie despre ieşirea din spaţiul perceptibil şi din timpul istoric, despre corespondenţa cu spaţiul-timp al prototipurilor, despre pluralitatea universurilor, despre conştiinţa de sine a celui ce îşi descoperă structura arhetipală, replasând teme

şi situaţii mitic-mistice în decor SF şi descriind plasarea în lume a unui personaj al scriitorului în funcţie de situaţiile descrise în listele anistorice.

Într-o vreme când numele lui Mircea Eliade era sub interdicţie, când proza lui V. Voiculescu era menită unei circulaţii restrânse, Colin a dominat un sector al literaturii cu tradiţie în proza autohtonă, adaptându-l la cerinţele tehnicii moderne, Dinţii lui Cronos (1975), bunăoară, fiind un volum de referinţă. Personajul este un arhetip, adesea purtând şi un nume simbolic: Ulise călătorul - ce se reîntoarce din Ithaca la Troia, alchimistul Tristan - ce se volatilizează din faţa oamenilor regelui veniţi să-i ceară aurul produs, vrăjitoarea Mela, „cea neagră" - care naşte lumile pieritoare prin puterea gândului, iar el, personajul, evoluează în situaţii ce dobândesc caractere arhetipale.

Capacitatea scriitorului de a inventa astfel de situaţii pare inepuizabilă, pornind de la cele cu trăsături de fabulă (un copil priveşte atent la musafirii părinţilor săi şi descoperă ceea ce ştia, că orice căsătorie e o unitate de contrarii, aşa că bărbatul venit în vizită e un vulpoi însurat cu o găină, aşa cum tatăl lui e un lup însurat cu o oaie; nu e nici o mirare că pe fondul unei foarte banale conversaţii mondene vulpoiul se repede şi soarbe oul pe care găina tocmai l-a depus pe fotoliu) şi mergând până la caleidoscopica, ameţitoarea rotire a unor lumi virtuale, fiecare alcătuită după altă lege.

Himera lui personală este „omul multiplu", vieţuind în spaţii nu cu trei, ci cu mai multe dimensiuni, în afara timpului. A te sustrage „dinţilor lui Cronos" evadând în arhetip reprezintă impulsul originar din care se nasc lumile multiple ale lui Colin. De aceea, actul magic (nenumit astfel, dar descris în efectele lui) este pivotul în jurul căruia se rotesc conflictele. Magicianul, vrăjitorul, dar mai ales vrăjitoarea (feminismul în toate ipostazele lui, de la inocenţă la adânca iniţiere, este întotdeauna legat de fascinanta, seducătoarea magie) sunt personaje în decoruri proiectate în viitor şi în posibil, ceea ce le asigură atemporalitatea.

Opera

• 27 poeme, Bucureşti, 1947;

• Flăcări între cer şi apă, Bucureşti, 1950;
• Pânzele vremii, Bucureşti, 1951;
• Cormoranul pleacă pe mare, Bucureşti, 1951;
• În spatele frontului, Bucureşti, 1951;
• Soarele răsare în Deltă, Bucureşti, 1951;
• Basme, Bucureşti, 1953; ediţia V, Bucureşti, 1979;
• Nemaipomenita bătălie dintre Papură-împărat şi Pintilie, Bucureşti, 1953;
• Toroiman, Bucureşti, 1954;
• Problemele şi drumurile basmului cult, Bucureşti, 1955;
• Torpilorul roşu, Bucureşti, 1956;
• Poveştile celor trei mincinoşi, Bucureşti, 1956;
• Zece poveşti pitice, Bucureşti, 1957;
• Basmele Omului, Bucureşti, 1958;
• Întoarcerea pescăruşului, Bucureşti, 1959;
• Legendele Ţării lui Vam. O mitologie a Omului, Bucureşti, 1961;
• A zecea lume, Bucureşti, 1964;
• Viitorul al doilea, Bucureşti, 1966;
• Povestea scrisului. Enciclopedie ilustrată pentru copii şi tineret, Bucureşti, 1966;
• Pentagrama, Bucureşti, 1967;
• Dincolo de zidul de neon, Bucureşti, 1968;
• Un peşte invizibil şi 20 de povestiri fantastice, Bucureşti, 1970;
• Poveşti de buzunar, Bucureşti, 1971;
• Capcanele timpului, Bucureşti, 1972;
• Dinţii lui Cronos, Bucureşti, 1975;
• Grifonul lui Ulise, Bucureşti, 1976;
• Babei, Bucureşti, 1978;
• Timp cu călăreţ şi corb, Bucureşti, 1979;
• Imposibila oază, Bucureşti, 1984;
• Xele, motanul din stele. O uluitoare aventură povestită pe îndelete în nouă capitole complete, Bucureşti, 1984;
• Şase brăţări pentru gleznă, Bucureşti, 1987.

Antologii

• Les Meilleurs histoires de science-fiction roumaine, Bruxelles, 1975.

Traduceri

• Vladimir Maiakovski, Poemul lui Octombrie, Bucureşti, 1945;
• P.P. Erşov, Căluţul cocoşat, Bucureşti, 1948;
• Arkadi Kuleşov, Comuniştii, Bucureşti, 1950;
• Antologia poeziei sovietice, Bucureşti, 1955 (în colaborare);
• Andre Verdet, Pasărea şi barajul, Bucureşti, 1957;
• Pierre Jean de Beranger, Cântece alese, Bucureşti, 1958;
• Grigor Vitez, Prepeliţa, Bucureşti, 1958;
• Basmele popoarelor Asiei, Bucureşti, 1962 (în colaborare cu Radu Maier);
• Vaca din lună. Poveşti populare indiene, Bucureşti, 1963 (în colaborare cu Radu Maier);
• Claude Tillier, Unchiul meu Benjamin, prefaţă de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Bucureşti, 1964;
• Jules Verne, Castelul din Carpaţi, Bucureşti, 1967;
• Andre Gide, Paludes. Prometeu rău înlănţuit, Bucureşti, 1969;
• Un pic de neant. Antologie a anticipaţiei franceze contemporane, Bucureşti, 1970;
• Padişahul şi vizirul. Basme persane, Bucureşti, 1971 (în colaborare cu Viorel Bageacu);
• Gerard Klein, Planeta cu şapte măşti, prefaţa traducătorului, Bucureşti, 1975, Seniorii războiului, Bucureşti, 1975;
• John Brunner, Răbdarea timpului, Bucureşti, 1981 (în colaborare cu J. Pascal).

Fantastic Club

VLADIMIR COLIN

DINȚII LUI CRONOS

EDITURA ALBATROS

Ilustrația copertei:
TUDOR JEBELEANU

Volumul reprezintă reeditarea povestirilor cuprinse în culegerea
VIITORUL AL DOILEA
(versiune revizuită)
la care s-au adăugat trei povestiri din volumul
CAPCANELE TIMPULUI

COLECȚIA

Cu brațele încrucișate pe piept, nemișcat și parcă ținîndu-și răsuflarea, indianul privea Luna. Discul era aproape roșu. Norii lunecau repede și Mac Allen ar fi putut jura că Luna se ivea de fiece dată mai strălucitoare în urma lor, de parcă norii erau cîrpele cu care niște mîini nevăzute ar fi lustruit o imensă podoabă de aramă. *Ce-i cu Luna asta?* ar fi vrut să-l întrebe pe Atahualpa, dar se ferea să rupă tăcerea. De două ore, de cînd trecuseră fluviul pe o plută, indianul îi ceruse să tacă.

— Dacă vorbești, drumul fuge...

— Unde? întrebase și, neprimind răspuns, nu mai scosese o vorbă; era de ajuns de superstițios pentru a i se supune celui ce ascultase tot de îndemnul unei superstiții cînd se hotărîse să-l ducă dincolo de fluviu, acolo unde nici un alb nu ajunsese.

În desișul pădurii virgine se opriseră cînd și cînd, iar indianul încremenea atunci, încrucișîndu-și brațele și privind țintă la cîte o împletitură de liane. Lui Mac Allen îi trebui destulă vreme pînă să-și dea seama că împletitura șerpilor vegetali acoperea de fiecare dată niște bolovani uriași, în fața cărora Atahualpa se reculegea. Brățara verde de la încheietura lui părea fosforescentă și Mac Allen înlătură gîndul ciudat că indianul își încrucișează brațele pentru a înfățișa podoaba pietrelor ascunse sub tijele verzi. În vreo două rînduri i se păru că o lumină spectrală răspunde, țișnind scurt de sub haina lianelor, dar își spuse că era o părere sau licărirea

vreunui lemn putrezit, dacă nu lucirea unei foiţe de mica prinsă în piatra străveche.

Deşi nu se deslușea nici o potecă, Atahualpa nu șovăia și, la intervale tot mai scurte, încremenea înaintea pietrelor mascate de delirul vegetal al pădurii. Nu întîmpinară nici o primejdie și nu întîlniră nici o sălbăticiune, măcar că seara colcăia de foșnete. Apoi intrară în valea stîncoasă la capătul căreia se opriseră din nou și unde, tăcut, fără a-și putea desprinde privirile de pe chipul parcă lipsit de viaţă al călăuzei lui cu ochi albaștri, Mac Allen aștepta.

Melodia zgomotoasă a pădurii răsuna acum nedesluşit în urma lor. Recunoștea geamătul maimuței surprinsă în somn de colții jaguarului sau țipătul ascuțit al unei păsări de noapte, dar celelalte sunete se uneau în neliniștitorul glas al vieții și al morții. Nu-i era frică. De mult nu-i mai era frică... *De cînd?* se întrebă cu o naivă mirare, privind, fără s-o vadă, coama roșie a enigmaticului urmaș al incașilor.

Din dimineaţa în care se deșteptase simțind în dreptul inimii înțepătura unui cuțit de piatră? Întîlnise ochii reci ai bătrînei plecată peste el în coliba unde se tîrîse, la capătul puterilor, după spectaculoasa evadare de sub spînzurătoarea din Lima. Dar știa că atunci nu se speriase. Bătrîna l-a dus în sat. Fiul ei, Atahualpa, îl însoţea acum.

Mai înainte, poate, cînd îi citiseră condamnarea la moarte în celula umedă a închisorii? Directorul își privea unghiile și, suflînd asupra lor, le lustruia frecîndu-le de mîneca uniformei... Dar Mac Allen nu socotea că se speriase. Mirat, își dădea seama că nu se speriase nici cînd Diego se ivise în fața lui, atunci, la marginea cetății și asmuțise asupră-i haita spaniolilor. Înțelesese că Diego îl trădase și totuși... De ce? Oricine s-ar fi speriat, numai proștii nu se sperie. Și deodată, cu intensitatea spaimei din copilărie, își aminti.

Revăzu cimitirul. Peste cavoul lui don Vincente se ridica piramida neagră, în vîrful căreia crucea de marmură verde părea tăiată dintr-un bloc de venin pietrificat. Fusese un joc stupid, un rămăşag încheiat dintr-o copilărească fanfaronadă, căci singur s-a cățărat pînă în vîrful piramidei şi, cît ai clipi, ceilalţi l-au legat de crucea verde. I se părea că mai aude glasurile băieţilor îndemnîndu-se să iasă cît mai repede din cimitirul în care Luna începea să trezească fantome, apoi liniştea. Fîlfîitul liliecilor. Braţele-i amorţeau şi răceala pietrei trecea prin cămaşa peticită. Luna se juca printre morminte, desena strigoi. Lîngă gardul de fier, cu urechile date spre ceafă, un cîine urla. Atunci i s-a făcut frică şi a urlat împreună cu cîinele. Nici o rugăciune nu l-a ajutat să se desprindă şi, cînd s-au întors, dimineaţa, băieţii l-au găsit atîrnînd moale în legăturile de frînghie. A purtat timp de două săptămîni semnele vinete pe braţe. Cînd a aflat ce se petrecuse, bătrînul pirat l-a bătut cu frînghia, apoi l-a strîns la piept. Mac Allen zîmbi. *E caraghios, de atunci nu mi-a mai fost frică. Mi-am risipit într-o noapte muniţia de spaimă pe toată viaţa . . .*

Mîna indianului îi atinse braţul şi Mac Allen se trase îndărăt, strîmbîndu-se şi înghiţind o înjurătură: Atahualpa îşi pusese palma chiar pe locul unde frînghia zdrobise braţul copilului de odinioară. *Atît de repede se poate călători în trecut?* Indianul îşi întindea degetul şi-i arăta un drum pe care Luna îl scosese din beznă. *Aurul! Drumul aurului!* Cu o clipă înainte mai era invizibil. Mac Allen deslușea acum lespezile aşternute cu grijă între doi pereţi scunzi, de piatră. Drumul pornea chiar din faţa lor şi se întindea, neverosimil de drept, către imensul marcaj sîngeriu al Lunii. Urca în pantă şi părea că duce, într-adevăr, în Lună.

Atahualpa se prosternă de cîteva ori, ghemuindu-se şi ridicîndu-se cu o surprinzătoare agilitate, apoi făcu un semn şi-şi puse tălpile pe lespezile în-

tre care creşteau mărunte ierburi argintii, vag suflate cu purpură lunară. Mac Allen îl urmă tăcut.

Vechea cale incasă suferise prea puţin din pricina vremii ce-i despărţea pe cei doi oameni cu ochi albaştri de divinul Inca, purtat în litieră de aur peste aceleaşi lespezi. Chiar dacă incaşii fuseseră constructori mai priceputi decît romanii, aşa cum susţinea Fray Miguel, buna stare a drumului era surprinzătoare. Urmărind jocul subtil al pietrelor ce alcătuiau pereţii scunzi între care păşeau, se întrebă chiar dacă drumul nu era cumva întreţinut de tribul lui Atahualpa. Indianul cunoştea atunci fără îndoială cetatea şi ascunzătorile unde se afla aurul. Îşi pipăi cuţitul.

Şi îşi aminti de serile petrecute în satul indienilor. Cei dintîi care-l luaseră drept un fiu al lui Viracocha fuseseră bătrînii, înspăimîntaţi de pielea lui albă, de ochii albaştri, de părul şi barba roşie, de faptul că le vorbea limba. Înţelesese ce aşteaptă de la el şi intrase în joc, purtîndu-se firesc aşa cum cu toţii se aşteptau să-l vadă purtîndu-se, aspru şi demn ca urmaşul atîtor generaţii de Fii ai Soarelui. Încredinţat că nicăieri n-ar fi putut afla o mai bună ascunzătoare, se bucurase cîteva zile de respectul superstiţios şi de vagile nădejdi pe care prezenţa lui le stîrnise. Spaniolii îl căutau, ştia că făgăduiseră un premiu celui ce i-ar fi adus capul la Lima, dar era încredinţat că oricare indian s-ar fi lăsat acum torturat şi ar fi murit fără să-i trădeze ascunzătoarea, aşa cum iubita lui Inca Manco primise să fie legată goală de un copac, biciuită pînă la sînge şi, în cele din urmă, străpunsă de săgeţi, fără să trădeze locul unde Manco se ascunsese pentru a organiza rezistenţa împotriva lui Pizzaro. Cu neînduplecatul cinism al aventurierului, se bucura de iremediabila naivitate a indienilor. Credinţa că zeii lor albi şi bărboşi se vor întoarce cîndva, venind dinspre mare, îi dăduse pradă conquistadorilor spanioli, pe care-i luaseră drept zeii aşteptaţi, şi nu învăţaseră nimic din sîngeroasa tragedie prin care tre-

cuseră. Aceeași credință neroadă îi făcea acum să-și plece frunțile înaintea lui Mac Allen, gata să-și jertfească ultimul strop de sînge pentru el.

— *Gori*, spunea Atahualpa, aur... Inima străinilor e lacomă de aur. Ei nu știu că aurul e sîngele lui Viracocha, pe care l-am adunat pentru că e viață, pentru că totul se bucură și cîntă cînd aurul strălucește. Au făcut pînă și din aur moarte. Și ne-au ucis pentru aurul nostru...

— Dar noi mai avem aur, mult aur, șoptise un bătrîn. Noi păstrăm viața...

Ochii lui Mac Allen sclipiră așa cum sclipiseră și atunci, în coliba indiană.

— Mîine vreau să văd aurul, spusese. Dacă e destul, bine. Dacă nu...

Se temea să vorbească prea deslușit. Nu le cunoștea îndeajuns credințele și se ferea să facă greșeli. Dacă l-ar fi avut cu el pe Fray Miguel...

Dar cei care-l înconjurau nu părură miraţi.

— Atahualpa are să te călăuzească mîine, răspunse bătrînul. Avem aur mult, ai să vezi. Noi păstrăm viața...

— Dar focul nu mai arde strălucitor. Flacăra pîlpîie. Au făcut vite de povară din Poporul Soarelui. Ne-au măcelărit ca pe niște turme de lama. Sub biciul lor sîntem mînați în mine și scoatem pentru ei aurul vieții, argintul Lunii și arama Pămîntului... Nu mai putem, Viracocha!

— Femeile noastre sînt roabele străinilor...

— Pămînturile noastre sînt pămînturile lor...

— Murim cu miile, istoviți, flămînzi, bolnavi...

— Ne mor pruncii...

— Ne stingem în întuneric, nevăzuți, neauziți...

— Nu mai putem, Viracocha!

Glasurile urcau și coborau într-o jalnică litanie și Mac Allen nu mai știa care dintre cei de față vorbea. Dar nu le asculta vaierul decît cu o ureche. Tot ce voia era aurul pe care avea să-l descopere a doua zi, aurul pe care cei de lîngă el îl păstrară și care aștepta să fie scos la lumină. Cu aurul

lor va pleca în Europa. Toate uşile se deschid la sunetul aurului. În lături, faceţi loc, seniorul acesta vine din Peru! E încărcat cu aur. Cheltuieşte într-o zi cît alţii într-un an. Al lui e palatul în curtea căruia foiesc slugile, palatul prin ferestrele căruia ţişnesc cele mai vesele cîntece din Madrid şi unde se chefuieşte pînă-n zori. Are cei mai frumoşi armăsari din ţara arabilor şi cele mai frumoase roabe din ţările necredincioşilor, căci vine din Peru. Din Peru. Cu aur din Peru.

Mac Allen răsuflă adînc. Mai strîngea în pumn mînerul cuţitului şi plăselele sculptate îi apăsau dureros degetele. Trebuia să-şi regăsească liniştea. La două braţe înaintea sa, Atahualpa luneca prin noaptea umedă şi rece. Un liliac filfîi peste capul lui Mac Allen. Ajunseseră la marginea unei prăpăstii. Drumul se oprea chiar în buza întunecatei crăpături şi pornea din nou din muchea celuilalt mal, înroşit de Lună. O punte de liane trecea peste prăpastie. Mac Allen văzu trupul indianului legănîndu-se o dată cu fragila împletitură şi-şi aminti că o asemenea punte străveche se rupsese nu de mult, zvîrlind în Apurimac nişte călători. Tot Fray Miguel îi vorbise despre asta. Dacă se gîndea puţin... Nu era mult de atunci, nici măcar treizeci de ani. Şi deodată zîmbi, pentru că cineva parcă-i şoptise la ureche:

— 20 iunie 1714!

Într-adevăr, nici treizeci de ani. Tatăl lui, bătrînul pirat, abia se cuibărise la Cuzco, părăsind tovărăşia flibustierilor, împreună cu care brăzdase marea Caraibilor. Abia se însurase pentru a cine ştie cîta oară, de astă dată cu tăcuta Cusi-Coyllor, indiana, care-i mai dădea piept micului Mac Allen...

Pe celălalt mal, unde se oprise ca unul dintre chipurile cioplite pe care Mac Allen le văzuse în nord, lîngă malul lacului Michigan, Atahualpa aştepta. Ar fi putut rămîne acolo, fără să-şi piardă răbdarea, ore şi ore. Clătinîndu-şi barba roşie, Mac Allen puse mîna pe odgonul gros cît gîtul lui şi începu să se legene pe puntea de liane, înaintînd.

La mijlocul punții se opri și privi în fundul prăpastiei. Luminat de Lună, un schelet era întins lîngă un bolovan, de parcă s-ar fi culcat să doarmă. De cînd dormea oare? Țeasta se rostogolise și odihnea la un braț de colivia pieptului. Sub greutatea lui Mac Allen, puntea oscila. Începu să se legene ca un scrînciob cînd pașii lui imprimară împletiturii mișcări contradictorii. Era o senzație plăcută, puțin amețitoare, de parcă trupul greoi ar fi adunat în el puteri și s-ar fi pregătit să se desprindă și să plutească. Dacă n-ar fi avut în fața ochilor făptura încremenită a indianului, Mac Allen ar fi scos un chiot zdravăn. Așa, se mulțumi să se legene peste vechiul schelet, mai tare decît ar fi fost nevoie, iar, cînd puse piciorul pe malul de piatră, Atahualpa se urni ca o umbră.

Glasul pădurii nu se mai auzea de mult. Nu se auzea nimic. Norii pieriseră și stelele scăpărau în jurul Lunii însîngerate. *O noapte cum n-am mai trăit*, își spuse Mac Allen, tulburat de o imensă așteptare. *O noapte ca asta nu poate trece ca atîtea altele. La capătul ei e aurul* ... Nu se gîndea cum îl va ucide pe Atahualpa, se gîndea la aur. I se părea că deslușește așteptarea marii revelații a aurului în tăcerea umedă și rece a nopții, în absența vîntului, în lunecarea egală a indianului. Totul era așteptare, cerul și pămîntul se uniseră în așteptarea asta, concentrată în inima lui. Și deodată avu certitudinea faptului că tot ce trăise, toate luptele, tot ce simțise de cînd deschisese ochii și se zbătuse pentru ceva ce nu se lăsa identificat, pentru o năzuință obscură și tenace, bucuriile și înfrîngerile, totul se adunase spre a-l pregăti pentru noaptea în care pătrunsese.

— Cetatea Morților, rosti atunci Atahualpa, fără a-și întoarce fața către el.

Indianul se oprise și mîna lui întinsă arăta în noapte ceva ce ochii lui Mac Allen nu puteau vedea.

— Unde? strigă deznădăjduit și se aruncă înainte cu tot trupul, împingînd trupul zvelt al indianului.

Atahualpa abia avu vreme să-l cuprindă cu brațele, pentru a-l împiedica să se prăbușească. Se aflau pe buza unui mal pieziș și Cetatea Morților se zărea jos, în vale. Răsuflînd greu, Mac Allen privi ceea ce nici un alb nu mai văzuse.

Înroșită de razele Lunii, cetatea își desfășura armonioasa simetrie în golul unei uriașe pîlnii de piatră. Pereții stîncoși o înconjurau din toate părțile, trandafirii, ca înveliți în diafane petale.

— Crater de vulcan, șopti uluit Mac Allen.

Tăcut, Atahualpa începuse să coboare niște trepte săpate direct în peretele pieziș. Era o scară lină, înaintînd către uriașul peron de onoare al cetății. Mac Allen desluși încă de la înălțimea la care se aflau arhitectura severă a clădirilor. Nici un ornament nu părea să înveselească zidurile. Scări de piatră urcau, pe lîngă ele, către turnuri grave. Străzi drepte despărțeau clădirile dispuse în jurul unei piețe și-l înfioră priveliștea încă niciodată întîlnită a unei cetăți pustii. *Cetatea Morților. Toți morți. Și pietrele caselor, și lespezile străzilor, și praful. Ca o coborîre în iad...* Dar cetatea ce creștea, parcă venindu-i în întîmpinare pe măsură ce cobora treptele tocite de pașii morților, nu evoca iadul. Un calm deplin, o tăcere minerală, netulburată de mișcare...

Tîrziu în noapte, toate orașele pe care Mac Allen le cunoscuse se goleau de freamătul vieții. Dar ghicea întotdeauna respirația celor ce dormeau dincolo de ferestrele întunecate și pînă și șobolanii furișîndu-se pe străzi dovedeau că orașele erau vii. În cetatea către care cobora odată cu Atahualpa, însă, totul murise. Chiar numele Cetății.

Acum, că indianul rupsese tăcerea, ar fi vrut să-l audă vorbind. I se părea că glasul puțin răgușit ar fi putut dezlega blestemul, înviind cetatea cerești Fii ai Soarelui. Dar Atahualpa tăcea.

— Ai mai venit aici, omule? întrebă, deși știa bine că celălalt mai vizitase cetatea.

— Da, răspunse laconic indianul.

— Singur?

O vagă mişcare a mîinii, putînd însemna şi da şi nu. Mac Allen simţi deodată căldura ce urca din fundul pilniei, din casele părăsite. *O moarte caldă*, îi trecu prin minte. Nu ştia la ce înălţime se aflau — mai bine de o leghe, în orice caz — dar craterul vulcanului păstra rezerve de căldură. Monstrul de piatră nu era decît adormit. Într-o bună zi avea să se trezească într-o răscoală de flăcări şi fum, sfărîmînd casele moarte, străzile moarte, amintirile. Nu era firesc să i se răpească aurul, cu care n-avea ce face?

Coborau într-una. Mac Allen încercă să-şi închipuie scara de piatră însufleţită de neîncetatul du-te-vino al trupurilor suple, înfăşurate în veşminte de culoarea sîngelui. Nu izbutea să se convingă că oamenii aceia trăiseră într-adevăr, că fiecare dintre ei avusese la dispoziţie un număr de ani, multe zile şi multe nopţi pe care le irosise, hrănind cu ele impalpabilul balaur al timpului. Se strădui să-şi reprezinte o nădejde, un scop precis care încordase toate puterile unuia dintre cei ce urcase şi coborîse de mii de ori treptele tocite, al unuia care contribuise la teşirea lor şi-şi zdrobise o dată degetele de la picior, împiedicîndu-se de muchea de piatră pe care acum o lăsase în urmă. Încercă să şi-l închipuie aşezat pe treapta încălzită de soare şi frecîndu-şi degetele învineţite, în vreme ce, indiferente, şuvoaiele altor trupuri curgeau pe lîngă el. Un prieten îl recunoştea, se oprea să-l întrebe ce păţise. Vorbeau despre neveste, despre copii şi porneau mai departe împreună, împărţindu-şi noutăţile. Prietenul fredona refrenul unui cîntec la modă, adus cu o zi înainte de la Cuzco, dar celălalt îl întrerupea. Fiica lui cea mare era Fecioară a Soarelui şi se zvonea că va fi jertfită lui Viracocha pentru vindecarea cerescului Inca, bolnav de două zile. Doi prizonieri de război fuseseră de pe acum ucişi şi pieile lor, umplute cu paie şi cenuşă, spînzurau în Casa Victoriei.

Plin de bucurie, prietenul îl felicita pentru marea cinste de care va avea parte...

— Prostii! spuse cu glas tare Mac Allen.

Atahualpa își întoarse fața către el. Nu întreba nimic. Aștepta.

— M-am gîndit la ceva, se scuză Mac Allen, bucuros că celălalt urmează să coboare fără a se mai sinchisi de el.

Vechile povești ale lui Fray Miguel erau de vină că se gîndise la tot soiul de năzbîtii. Nu, oamenii care înălțaseră cetatea erau morți, definitiv, iremediabil morți, ei și lumea căreia îi aparținuseră. Nimeni și nimic nu-i putea face să retrăiască, nu putea scoate din neant ceea ce simțiseră. Își aminti de bila uscată pe care tot Fray Miguel i-o arătase cîndva. De față cu el o aruncase într-un pahar cu apă și bila stearpă se prefăcuse într-o floare albastră, încîntătoare. Era o jucărie căpătată de la un căpitan de fregată. Fray Miguel vorbise atunci despre moartea aparentă și despre triumful vieții, spunînd că jucăria era o parabolă. Dar se îmbătase cu siguranță, ca de obicei. Bietul Fray Miguel... Nimeni nu-i va aduna oasele nici pentru a le vîrî într-un butoiaș cu rom, care-i plăcea atît, darămite să le cufunde într-o baie din care să răsară viu, cu ochii lui de vulpoi, dornici de strălucirea aurului! Și numai Dumnezeu știe cît tînjise fostul dominican după comorile ascunse în cetățile morților...

Ajunseseră pe ultima treaptă. O stradă îngustă pornea printre două rînduri de pereți alcătuiți din cuburi aproape violete. Nu era o iluzie pricinuită de razele Lunii, Luna era acum galbenă și strălucitoare. Piatra violetă, de nuanțe diferite de la bloc la bloc, vibra în straniile focuri stinse ale tufului vulcanic. Era cald, și Mac Allen simți picături de sudoare adunîndu-i-se în barbă.

La capătul străzii înguste, zidurile se uneau, strîngînd între ele o poartă. Închisă, poarta Cetății Morților părea de culoarea pielii lui Atahualpa. Dea-

supra, în zidul violet, era cioplită din blocuri roșii o pasăre uriașă, ale cărei aripi larg desfăcute acoperea întreaga deschidere a porții. În jurul gîtului și la extremitățile aripilor, piatra era albă. Capul uriașului condor se desprindea amenințător din zid, iar ochii roșii priveau țintă la Mac Allen. Atahualpa se prosternase, cu fruntea lipită de piatra străzii. Apoi se ridică în genunchi și, cu ochii în ochii de rubin ai pasării sfinte, începu să cînte.

Melopeea nu tulbura liniștea nopții, glasul răgușit tremura în fața porții ca o altă expresie a liniștii. Cîntecul nu era nici trist, nici rugător. Mac Allen nu și-ar fi închipuit niciodată că liniștea poate fi spusă atît de firesc, ca și cum o piatră a zidurilor ar fi prins glas. Ascultînd, privea foaia de aramă întinsă peste tăbliile de lemn ale porții și urmărea desenul de neînțeles săpat în metalul neîntunecat de vreme. Se gîndi din nou că mîini pioase frecau arama, păstrîndu-i lucirea roșiatică a pielii lui Atahualpa.

Indianul încetase să cînte. Se ridică și, punîndu-și palma în dreptul feței pentru a nu vedea fața lui Mac Allen, rosti rar și apăsat:

— Omul alb nu l-a mințit pe Atahualpa.

— Ce vrei să spui? se miră Mac Allen.

— Omul alb nu s-a rugat lui Pachacamac cînd ne-a scos înainte Drumul Lunii, și drumul nu s-a ascuns. Nu s-a rugat lui Viracocha cînd ne-a scos înainte Poarta Condorului, și poarta nu s-a ascuns. Omul alb a grăit drept. Fiii Soarelui trăiesc în el. Intră în cetatea ta, prieten al celor de jos!

— Poți să mă privești fără teamă, Atahualpa, spuse Mac Allen, stăpînindu-și rîsul, pe cînd indianul se plecă demn, mulțumind.

— Așteaptă, adăugă apoi, întorcîndu-se către treptele pe care amîndoi le coborîseră adineauri și pierind pe după un cot.

Mac Allen așteptă sub privirile rele ale condorului de piatră. Îl fulgeră bănuiala că Atahualpa pleca, lăsîndu-l singur în fața porții. Ei și? Nu-l legase,

ca odinioară prietenii de joacă, dar cetatea apărată de pasărea cu ochi de rubin era tot un cimitir. Un loc pustiu, prin care putea cotrobăi în voie. Cu atît mai bine dacă nu era nevoit să-l ucidă pe Atahualpa! Ochii albaştri şi părul roşu îl încredinţaseră că Mac Allen era coborîtor din Manco Capac, întemeietorul dinastiei incase. Fray Miguel jura că fabuloasele cetăţi, a căror poziţie nu fusese trădată cuceritorilor spanioli, ascundeau atîta aur că merita să-ţi dăruieşti sufletul diavolului pentru a descoperi una dintre ele. Aurul se afla acum aici, dincolo de Poarta Condorului...

Un zgomot de pietre izbite răsună şi lui Mac Allen i se păru că pliscul păsării de piartă se cască ameninţător.

Cele două laturi ale porţii înaintau încet. În deschizătura lor, trupul lui Atahualpa se arătă pentru o clipă ca o statuie turnată din arama tăbliilor roşcate, apoi porţile se deschiseră larg. Mac Allen îşi înăbuşi strigătul de triumf: în partea dinspre cetate lemnul le era acoperit cu foi de aur. Şi-şi înfrînă cu greu o pornire lacomă, băgînd de seamă că Atahualpa îşi prinsese de sfîrcurile urechilor nişte discuri de aur. Inele groase de aur îi înconjurau gleznele şi braţele, în locul podoabei verzi cu care venise. Masca încremenită a feţei arămii strălucea cînd indianul rosti solemn, dîndu-se în lături pentru a-l pofti pe Mac Allen să înainteze pe strada largă:

— Cetatea e a ta, intră!

Nici un fir de iarbă nu creştea între lespezile aliniate sub clarul de Lună. Zidurile care mărgineau strada erau întrerupte din loc în loc de deschideri trapezoidale, tocuri ale unor uşi inexistente. Mac Allen văzu în ramele lor de piatră curţi în jurul cărora se ridicau de fiece dată cîte şase clădiri, închise între zidurile pe lîngă care trecea. Pe măsură ce înainta pe strada dreaptă ca o panglică de piatră simţea că tăcerea se făcea tot mai apăsătoare. O ameninţare nelămurită se desprindea din mulţimea blocurilor adunate cu răbdare şi ştiinţă pentru a

alcătui cetatea. Nicăieri nu se vedeau semnele descompunerii. Nici o lespede nu se deplasase, nici o piatră nu aluneecase din vreun zid și-i era cu neputință să creadă că voințele care se încordaseră pentru a imprima materiei severul echilibru geometric ce-l înconjura își epuizaseră valențele, mistuindu-se pentru totdeauna. Dincolo de șirul zidurilor așteptau oameni, pîndeau, poate. Sau plecaseră cu toții la cine știe ce serbare și trebuiau să se înapoieze de îndată, însuflețind cetatea. *Cetatea Morților?* se întrebă singur. Nici o ruină nu-l întîmpinase... Și înțelese că tăcerea i se părea amenințătoare pentru că nu se simțea pătrunzînd într-un cimitir, unde nu putea supăra pe nimeni, ci într-o cetate în care nu fusese poftit. „Cetatea e a ta", spusese totuși Atahualpa. Hotărî să nu se despartă de el înainte de a lămuri cum stăteau lucrurile. Poate că totul ar fi arătat altfel la lumina zilei, poate că Luna estompa spărturile, restituind cetății aparența integrității? *Nici n-am băgat de seamă dacă a închis poarta,* își spuse deodată, fără să știe ce-l făcuse să-și amintească de Poarta Condorului. Era gata să întrebe, cînd indianul se opri în dreptul uneia dintre deschiderile trapezoidale care întrerupeau opacitatea zidurilor.

Intrară pe sub tocul de piatră și pătrunseră într-o grădină. Mac Allen nu-și crezu ochilor cînd văzu aleea pietruită cu lespezi roșii trecînd printre două șiruri de arbuști pitici, dincolo de care se întindeau porțiuni simetric plantate cu iarbă. Flori ciudate își ridicau corolele într-o țesătură pe care numai mîna unui grădinar o putea compune. Aleea roșie ducea către un bazin de piatră neagră, în apa căruia se oglindeau chipuri pe care le socoti hidoase.

Sigur de sine, indiferent la tot ce-l uluia pe Mac Allen, Atahualpa se îndreptă către un pavilion, roșu ca lespezile aleii. Acoperișul strălucitor, cu marginile ușor curbate ca borurile unui sombrero, nu putea fi decît de aur. Niște trepte largi duceau către poarta albă, însemnată cu desenul unui condor roșu.

Mac Allen își spuse că foile de aur ale acoperișului și ale porților, fără a mai vorbi despre podoabele purtate de Atahualpa, i-ar fi ajuns cu prisosință. Dar dacă avea să mai descopere și altele? Hotări să nu se pripească.

Atahualpa se mișca nestînjenit, urca treptele. Apoi deschise poarta și intră. Cînd se ivi din nou în prag ținea în mîna dreaptă o faclă înfățișînd un omuleț schimonosit, cu fața ridicată. Din gura larg deschisă a omulețului țîșneau flăcări și Mac Allen se întrebă cum de izbutise Atahualpa să aprindă facla atît de repede. Acum, nemișcat ca o statuie, indianul aștepta. Intrară într-o încăpere mare, goală, cu pereții străpunși de patru ieșiri îndreptate către cele patru puncte cardinale. Atahualpa dădu în lături împletitura aurie dinspre răsărit și Mac Allen se pomeni într-o încăpere mai mică, ai cărei pereți, violent colorați, nu închideau decît o lădiță de aur, așezată de-a dreptul pe podea. Indianul înălță caparcul și scoase dintr-însa o mantie multicoloră alcătuită din pene de colibri, pe care o puse peste umerii lui Mac Allen. Lipsită de greutate, mantia îi conferi o frumusețe barbară, primitivă și rafinată.

Ce dracu faci? fu cît pe ce să întrebe, dar, impasibil, indianul îl duse din nou în încăperea cea mare, îndreptîndu-se de astă dată către împletitura liliachie ce acoperea ieșirea dinspre apus.

Facla pe care o ridica deasupra capului își răsucea limbile de foc, zvîrlind pe pereți umbre neliniștite. Hotărît să nu-i trezească bănuielile, Mac Allen nu se împotrivi. Cea de-a doua încăpere adăpostea un sipet cioplit dintr-o piatră violetă, în care flăcările jucară ca niște peștișori în apa unui bazin. Atahualpa scoase din sipet un șirag de ametiste mari cît nucile și-l trecu pe după gîtul lui Mac Allen. Nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

În a treia încăpere, așezată către nord și despărțită de sala centrală printr-o împletitură roșie, Mac Allen trebui să se descalțe, schimbîndu-și cizmele scîlciate pe niște sandale, roșii și ușoare ca niște

mănuși. Iar cînd, după împletitura verde a celei din urmă încăperi, Atahualpa îi trecu în jurul brațelor niște inele masive, tăiate din două imense smaralde, Mac Allen simți o stranie liniște cuprinzîndu-l ca o apă densă și privirile i se puseră, grele, pe fața arămie a indianului. I se năzări că deslușește în ochii albaștri ai celuilalt o așteptare ciudată.

Ce te uiți așa? ar fi vrut să-l întrebe, dar liniștea pe care abia o simțise făcu loc unei senzații tulburi.

I se părea că ceva se zbate în ființa lui, că din dreptul celor două brățări de smarald pornesc niște furnici care-i aleargă pe sub piele în umeri, se răspîndesc în coșul pieptului și se ciocnesc în inima care-și iuțise deodată bătăile. Deschise gura și trase aer în plămîni. Tot trupul îi era străbătut acum de fiori. Încercă să se stăpînească, dar capul îi zvîcnea. O putere străină se strecura în ființa lui, se infiltra cu tot mai multă vigoare în miezul crud al făpturii, acolo unde se nasc simțăminte și gînduri. Se împotrivi. Vinele gîtului i se umflară cînd strînse din dinți într-o crîncenă tentativă de a se regăsi. Căutătura îi era acum încărcată de hotărîrea ucigașă pe care o tot amînase? Atahualpa șovăi și-i căzu la picioare.

— Mai departe, spuse Mac Allen, înfiorîndu-se la auzul propriului său glas.

Rostise cuvintele în aceeași limbă quichua în care vorbise și pînă atunci, vechea limbă a incașilor învățată de la mama lui, Cusi-Coyllor, dar cuvintele răsunară cu altă sonoritate, mai dură, ca și cum altcineva le-ar fi articulat în locul lui. Pe podea, Atahualpa se tîra acum și, așa, tîrîndu-se, ieși din încăpere. Mac Allen îl urmă ca-n transă. Totul era ciudat și nu-și putea da seama de ce, în ciuda a tot ce trăia neobișnuit, simțămîntul straniu al unei imposibile regăsiri începea să-l cuprindă. Ca și cum doi oameni s-ar fi înfruntat în inima lui, resimțea patima veche a aurului, avidă și gata la orice pentru a se satisface, dar și o neașteptată duioșie, un fel

de bucurie generoasă deșteptată de gîndul aceluiași aur. Și vag, atît de vag că nici n-ar fi fost în stare să identifice ceea ce simțea, îl cutreiera bănuiala că ceva avea să urmeze, că trebuie să urmeze și că, dacă s-ar strădui, ar putea spune în ce consta șovăitoarea presimțire. Era un simțămînt pentru care nu găsea cuvinte (cuvintele în stare să-l exprime nu fuseseră născocite, poate), dar își spuse că așa trebuia să se întîmple cu cel ce vizita după multă vreme, la bătrînețe, cetatea în care-și petrecuse copilăria și pe care n-o mai văzuse de atunci: nu știa ce-l va întîmpina după colțul străzii, dar știa că va recunoaște priveliștea de îndată ce i se va ivi înainte. Numai că Mac Allen se afla pentru întîia oară în Cetatea Morților...

În marea încăpere din care porneau cele patru ieșiri mascate de împletiturile colorate, Atahualpa așezase facla într-o scoabă prinsă-n perete. Lumina juca pe pielea indianului, ca și cum mușchii i-ar fi fost înveliți în flăcări. Mac Allen îl văzu străduindu-se să urnească un belciug fixat în perete, sub facla arzînd cu un sfîrîit egal, întrerupt de trosnete pe care doar intensitatea tăcerii îi îngăduia să le perceapă. Se surprinse constatînd că nu-l ajută, așa cum pînă adineauri ar fi socotit firesc să facă. Dar știa că nu trebuie să-l ajute, că Atahualpa s-ar fi îngrozit dacă mîinile li s-ar fi atins acum pe metalul belciugului, și începea să-l cuprindă o stranie nerăbdare.

— Mai repede, spuse. Mai repede!

Indianul scoase un geamăt cînd izbuti să tragă inelul întepenit. Ca un fel de oblon orizontal, o parte a dușumelei lunecă scîrțiind, și Mac Allen știu că asta trebuia să se întîmple, că asta așteptase. Liniștit acum, se îndreptă către treptele ivite sub ferăstruica deschisă în dușumea și începu să le coboare fără a arunca măcar o privire către Atahualpa, care apucase din nou facla și-i lumina de sus drumul, necutezînd să-l urmeze. Nerăbdarea lui Mac Allen pierise. Era calm și sigur de sine.

Treptele aveau fiecare altă culoare. Aerul era cald. La capătul treptelor se deschidea o încăpere rotundă, albastră ca tăiată într-un imens safir, și-n mijlocul ei, pe o coloană șlefuită din cleștar de stîncă, se afla o cutie transparentă. Chiar înainte de a le fi văzut într-adevăr, Mac Allen crezu că recunoaște obiectele pe care le cuprindea. Fără grabă, solemn, scoase din cutie și-și prinse pe frunte sfînta *mascapaicha,* semnul puterii. Apoi luă cele două discuri de aur, acoperite cu desene subtil gravate, și le atîrnă de urechi. Nu se miră că-și găsi loburile perforate. Deși nu-și amintise pînă atunci că tăcuta Cusi-Coyllor i le străpunsese cîndva, în copilărie, îi revăzu deodată zîmbetul ca o străveche hieroglifă și-i auzi glasul vibrînd în aerul cald al Cetății Morților:

— Așa, floarea mea de chinchircoma! Acum ești pregătit pentru Viracocha, cuceritorul . . .

Încălzite de trupul lui, brățările de smarald se încinseseră și le simțea fierbinți, ca pe niște manșoane metalice. Fără să-și dea seama ce face, încercă să le scoată. Dar nu izbuti. Își aminti că Atahualpa i le trecuse lesne pe braț și-și spuse că brățările se contractaseră, luînd dimensiunea brațelor lui. Cum se putea contracta smaraldul? Privindu-le pentru întîia oară stăruitor, văzu că se înșelase. Strălucirea verde și netezimea lor îl făcuseră să creadă că brățările erau dăltuite din două imense nestemate, acum însă i se părea că fuseseră turnate dintr-un ciudat metal verde. Un zumzet lin pornea din necunoscuta materie a brățărilor, de parcă în fiecare dintre ele ar fi fost închis cîte un bondar. *Nu există un metal verde,* spuse rar și tare Mac Allen. Dar nu era sigur. Fray Miguel ar fi știut, era învățat.

Neobișnuite cu greutatea discurilor de aur, urechile începeau să-l doară. Făcu un efort să-și îndrepte capul și auzi un glas tremurat, glasul unui bătrîn pe patul morții:

— Nimeni nu trebuie să-și ridice privirile asupră-ți și să rămînă în viață, de ți-ar fi și frate . . .

Iar, înțelegînd că aude o străveche poruncă dintr-un timp apus, Mac Allen își spuse că era și nu mai era el. Avea amintiri pe care nu le trăise, dar nu uita nimic din tot ce i se întîmplase cîndva.

— Vezi, Fray Miguel... șopti cu o dureroasă mustrare, fără să priceapă pentru ce voia să-l mustre pe răposatul dominican.

Apoi își plimbă privirile peste pereții albaștri și răsuflă adînc. Nu mai avea de ce zăbovi acolo. Îl regăsi pe Atahualpa în capul scărilor, așteptînd răbdător. Cu facla ridicată, nu se uita la el. Privea țintă către bolta pe care flăcările și umbrele jucau.

— Vino, spuse Mac Allen, îndreptîndu-se către ieșire, ca și cum ar fi știut că dorințele-i ajunseseră porunci.

Străbătu încet aleea pietruită cu lespezi roșii, oprindu-se doar pentru o clipă în dreptul bazinului. Cînd se aplecă peste apa lui neagră nu-și recunoscu fața, dar se recunoscu. Devenise un altul. Ca un copil supărat, vîrî mîna în apă pentru a-i tulbura oglinda, dar și-o retrase îndată. Apa era fierbinte.

— Vino, spuse încă o dată.

Nu se întoarse să verifice dacă Atahualpa îi dă ascultare, era sigur că nu poate să nu-i calce pe urme. Voi să-și urmeze drumul, să pășească mai departe pe aleea care avea să-l scoată din grădină, dar picioarele nu i se supuseră. O ciudată putere îi lipise tălpile de lespezile roșii și-l încercă, scurt și violent, senzația unei oboseli neobișnuite. *Ce-i cu tine, Mac Allen?* încercă să glumească, deși cuvintele nu apucau să se închege din sunete, de parcă le-ar fi rostit în ceață. Pe brațe, cercurile de metal verde îi ardeau pielea. I se păru că și discurile de aur se încălziseră și-și duse palmele la urechi. Discurile erau fierbinți. *Ciudat*, gîndi. Și o neliniște nemaicunoscută îl cuprinse auzind că, în locul cuvîntului pe care-l gîndise, spusese pentru a treia oară:

— Vino!

Abia acum bagă de seamă că o altă alee se des-

făcea de lîngă bazin, descriind împreună cu aleea roşie un unghi drept. Tăia peluza presărată cu ciudatele flori, care-l uimiseră de cum intrase în grădină. Nu o deslușise din capul locului pentru că aleea era pietruită cu lespezi verzi, de culoarea ierbii, dar simţi o uşurare vădită, recunoscînd-o. Şi nu mai întîmpină nici o piedică de îndată ce apucă pe aleea verde. Cineva sau ceva îl conducea (avea să-şi dea seama încă de cîteva ori că unele direcţii îi sînt interzise şi că e silit să meargă pe un anume drum), aşa că renunţă să se împotrivească. Înainta încet prin mijlocul ţesăturii vegetale argintate de Lună, lăsînd parcă tot mai mult în urmă ce fusese şi devenind mereu mai mult un altul. O uşoară ameţeală îl făcea să păşească de parcă n-ar fi avut greutate. Mai încercase nu de mult o asemenea plăcută ameţeală, dar nu-şi putu aminti cînd şi unde. Se surprinse, în schimb, întrebîndu-se dacă Ollantay sfîrşise de lucrat statuia de argint ce trebuia ridicată în Casa Lunii.

Era cald, din ce în ce mai cald. O coloană de fum se înălţa undeva, în direcţia către care se îndrepta acum, şi privirile i se aţintiră neliniştite asupra fumului pe care nici o adiere nu-l făcea să se clatine. În străfundul unor amintiri cu care era silit să se identifice palpita o teamă atavică, străină de Mac Allen, teama *celuilalt*. Şi simţi deodată că ameţeala nu mai era plăcută, deşi paşii îl duceau încă uşor, ca în aţiţătoarea euforie pricinuită de golirea multor butelii de coca. *De ce coca?* gîndi cu un efort înecat într-un fel de mirare amorfă, *el nu bea coca. El bea rom. El? Care el?* ... Se întoarse fără veste, ca pentru a-l căuta pe celălalt, omul care devenise el. Înspăimîntat, deoarece nu bănuise că are să se întoarcă, Atahualpa se ghemui cu faţa la pămînt.

— Cine sînt eu? întrebă Mac Allen cu glas tare.

Dar chiar cînd îşi auzi cuvintele se miră de ciudăţenia întrebării, deoarece acum ştia că era Mayta Yupanqui. Fiu al Soarelui.

Din clipa aceea, de parcă îşi împliniseră menirea,

nu mai simţi arsura brăţărilor metalice. nici fierbinţeala discurilor de aur. Doar ameţeala nu-l părăsi, ameţeala neliniştitoare şi teama de coloana întunecată, pe care o deslușea tot mai lămurit, unind Pămîntul cu Cerul.

Curînd, aleea verde îl scoase în piaţa cetăţii. Drept şi nemişcat, îmbrăţişă cu privirea zidurile falnice, treptele largi şi turnurile. O mîndrie calmă îi umplu pieptul şi trăsăturile-i căpătară frumuseţea demnităţii. Îşi desfăcu larg braţele, ca pentru a-şi strînge lîngă inimă cetatea, şi-n clipa aceea îl covîrşi durerea gestului inutil: totul era mort, pustiu şi mort. Grele, braţele-i căzură în lungul trupului. Fruntea dominată de sfînta mascapaicha se plecă şi de pe buzele lui se ridică, tremurător, vechiul cîntec al împăratului Pachacutec, pe patul de moarte:

Ca o floare de cîmp m-am născut,
Ca o floare am fost îngrijit în tinereţe,
Am atins vîrsta bărbăţiei, am îmbătrînit,
Acum mă vestejesc şi pier ...

Apoi rămase o vreme cu fruntea plecată, ascultînd ecourile stinse ale propriului său glas. Doar geamătul înăbuşit al lui Atahualpa îi răspunsese, geamătul poporului oropsit de năvălitorii de dincolo de ocean. Mai putea încerca să-l smulgă din robie? Aşa cum stătea în faţa treptelor severe ale Casei Soarelui (nu fusese nevoit să-l întrebe pe Atahualpa pentru a şti că se află în dreptul casei incandescentului său părinte), era dominat de sumbra coloană de fum care pornea dinăuntrul templului şi atingea Luna, oprită acum deasupra acoperişului de aur.

Cu inima grea, urcă scara. În clipa cînd puse piciorul pe prima treaptă, o zguduitură năprasnică îl făcu să se clatine. Din fundul pămîntului se ridică un muget sălbatic şi coloana de fum tresări, pieri pentru o clipă, apoi crescu în volute pentru a se preschimba într-o imensă pîlnie întunecată, care acoperi Luna. În inima pămîntului, ameninţătoare,

băteau tobele marilor dezastre. Miasme grele pluteau în văzduh.

— Vin la tine, părinte al meu, spuse Inca Yupanqui.

Şi, suind treptele de piatră, pătrunse în templu. Deşi era întuneric şi fumul îi intra în ochi, văzu. Dar Atahualpa alerga în jurul pereţilor şi torţele se aprindeau una cîte una. Din ce în ce mai puternic strălucea marea statuie de aur a Soarelui şi cele şase mogîldeţe din faţa ei se desprindeau tot mai mult din beznă, ca nişte glorioase amintiri, străpungînd negura vremilor.

Toate torţele ardeau acum, şi Atahualpa se făcuse nevăzut. Fumul lor se unea cu cel ce ţîşnea din fundul pămîntului, în spatele statuii de aur, ţesînd un văl întunecat, care-şi unduia faldurile între pereţii de piatră şi încerca zadarnic să se ridice prin mica deschizătură croită în acoperiş. Fiul Soarelui îşi înalţă braţele către strălucitorul său părinte. Ochii roşii ai torţelor îi urmăriră gestul, salut şi rugă deznădăjduită. Ultimul Inca se răsuci apoi fără grabă şi făcu faţă celor şapte *tuyana,* tronuri scunde de lemn roşu, acoperite cu ţesături scumpe.

Pe şase dintre ele înţepeniseră mumiile împodobite ale strămoşilor lui. Toţi păreau bătrîni ca vremea, deşi unii muriseră tineri, toţi îşi aţinteau asupra lui privirile ochilor calpi şi-şi rînjeau dinţii, pe care buzele subţiate nu mai izbuteau să-i acopere. Cranii învelite în piei tăbăcite, capetele puternicilor Fii ai Soarelui păreau întruchiparea amară a dispreţului. Moaştele uscate ale mîinilor se încleşteau încă pe bilele genunchilor, cu o crudă şi încăpăţînată voinţă.

— Pace, spuse Mayta Yupanqui, înclinîndu-se înaintea fiecăruia.

Dar tresări cînd dădu cu ochii de cel de-al şaselea Inca, în ale cărui trăsături desfigurate îşi regăsi propriile trăsături.

— Tu, prin urmare... şopti. Şi adăugă, încercînd să-şi stăpînească glasul: Vă ascult, părinţi ai mei.

Apoi se așează pe cel de-al șaptelea tuyana, pregătit parcă pentru el. Nu mai simțea fumul înecăcios și nu-și șterse ochii, înlăcrămați de înțepături. Încremenit pe tronul cioplit din prețiosul lemn roșu, părea că plînge asupra cetății și poporului său. Dar aștepta sfatul cereștilor lui înaintași, înainte de a încerca să ridice din nou cetatea în lumina din care căzuse. Privea chipurile descarnate ale mumiilor și ochii lor de piatră îl priveau. Vorbeau în tăcere, prin tăcere. Sub marea statuie de aur, vizibilă doar pentru ochii morți ai mumiilor și pentru cei orbi ai ultimului Inca, istoria defila într-o solemnă paradă. Erau procesiuni rigide și lupte îndîrjite, serbări unanime cu victime jertfite zeilor, dar și nenumărate mulțimi trebăluind harnic pe ogoare, meșterind fără preget între pereții atelierelor, ospețe vesele în mijlocul cărora barzii *amauta* cîntau faptele vitejești ale strămoșilor. Apoi soseau oamenii de fier de dincolo de ocean, pe pielea cărora săgețile lunecau fără putere, oamenii lacomi de aur, cu spada într-o mînă și crucea în cealaltă. Țevi de fier scuipă foc și fier. Flăcările înghit satele și rugurile mistuie trupurile căpeteniilor, cărora Fray Vincente de Valverde le cere să moară creștinește, pentru a nu ajunge în iad. De sub pămînt, înăbușite, răsunau tobele în cinstea celor căzuți. Toți cuceritorii imperiului sfîrșeau prin a se ucide unii pe alții pentru a pune mîna pe aur și diavolul episcop de Cuzco, Fray Vincente, era prins de indieni, care-i spuneau: *Ce-ai vrut să vezi toată viața ai să vezi acum!* și-i turnau aur topit în ochi.

Coloana de fum încetă brusc să se înalțe, apoi țîșni cu o neașteptată putere și scînteî îi străbătură bezna otrăvitoare. Una cîte una, torțele se zbăteau deznădăjduit, ca niște suflete chinuite, și se stingeau în tăcere, fumegînd. Statuia Soarelui era luminată acum doar de scînteile zburătoare din inima coloanei de fum. Afară, fumul greu învăluise cetatea și lumina zilei născînde nu izbutea să-l destrame.

— Fiu al Soarelui! chemă deodată, în liniștea

templului, un glas solemn ca sunetul marilor cochilii în care luptătorii suflă înaintea atacului.

Trecuseră ceasuri multe de cînd Atahualpa se ascunsese şi acum stătea în pragul Casei Soarelui, ţinînd în dreptul feţei o ţesătură udă. Strigă de trei ori, apoi pătrunse în clădirea invadată de fumul otrăvitor. Se îndreptă către cel pe care-l călăuzise către Cetatea Morţilor şi, îngenunchind, îi atinse mîna. Mîna era rece. Atunci se ridică, aprinse facla cu care venise şi apropia flacăra de faţa celui ce ocupa al şaptelea tayana. Larg deschişi, cu albul înroşit de muşcăturile fumului, ochii albaştri îl priveau fără să vadă.

— Odihneşte lîngă părintele tău, spuse Atahualpa. De ţi-aş fi putut lua locul... Dar omul pe care-l încearcă pizma îşi face sieşi rău.

Cu mişcări lente trase de pe braţele înţepenite brăţările de metal verde lăsate strămoşilor săi de către zeii bărboşi, cu pielea albă, descinşi într-un veac al legendelor dintr-o uitată Atlantidă şi, plecîndu-se, sărută piatra în dreptul picioarelor celui rămas printre mumiile care rînjeau. Apoi părăsi templul.

Nimic nu se putea citi pe faţa lui, cînd străbătu într-un tîrziu uliţa satului din care plecase împreună cu Mac Allen şi nici cînd pătrunse în coliba în care, nemişcat, un bătrîn şedea pe o împletitură zugrăvită în culori ţipătoare. Tăcut, se aşeză alături de el. Prin deschizătura ferestrei, o rază de aur se strecura înăuntru, încălzind spinarea bătrînului.

— Inca a văzut faţa părintelui său, spuse încet Atahualpa.

— A plecat liber şi împăcat?

— Da, spuse cu glasul sugrumat Atahualpa. Brăţările jertfei au cîntat. Poporul Soarelui poate nădăjdui?

Bătrînul îşi ridică privirile către idolul aşezat în fundul colibei. Se sculă şi, îngenunchind la picioa-

rele chipului strălucitor în nepăsarea aurului, rosti chinuit, ca şi cum fiecare cuvînt ar fi fost cîte o bucată roşie, smulsă din inima lui:

— Nu mai puteam, Viracocha... Ţi-am trimis un sol să-ţi spună că ne stingem. Primeşte jertfa noastră, Viracocha!

Dintr-o colibă alăturată răsună ţipătul strident al unui nou-născut. Sfîrşit de puteri, bătrînul căzu pe podeaua de lut. Soarele îi aşeză o mască de aur pe faţă.

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN

Reconstituirea ultimului avatar al lui Tristan Bătrînul s-a bucurat de o neobişnuită popularitate, care m-a pus — nu de puţine ori — în încurcătură. Magazinele de mare tiraj au exploatat în mod scandalos sugestiile încredinţate de mine publicaţiei de circulaţie restrînsă *Formes;* apoi, răspunzînd la nenumărate cereri, au revenit cu „noi şi senzaţionale amănunte", formulă publicitară elocventă pentru gustul unui anumit public. Am fost silit să dezmint destule afirmaţii lipsite de răspundere şi să dovedesc stupiditatea altora, căci cei aproape patru sute de ani scurşi de la misterioasa dispariţie a lui Tristan Bătrînul nu par să fi ajuns pentru a epuiza zvonurile şi disputele de tot felul.

Dacă ar fi nedrept să-i atribuim răspunderea vîlvei iscată în jurul lui, nu e mai puţin adevărat că uimitoarele întîmplări cărora le-a fost erou au avut darul de a polariza legitima curiozitate a contemporanilor şi amatorilor de curiozităţi din toate timpurile. De patru secole comentariile şi încercările de elucidare a biografiei lui se ţin lanţ, pentru a se poticni la momentul final al faimoasei „dispariţii". Amintesc doar rarisima, astăzi, *Vita Tristani Senecti* (Paris, 1588), manuscrisul enigmaticului Nestor Nescio redactat în chiar anul pieirii Bărînului, exaltatul *Panegirico di Tristan il Vecchio* (Florenţa, 1635), semnat de celebrul Giacomo della Pergola, ironicul *Discours sur la naiveté universelle* al lui Abelard de Cluny (Lyon, 1702), docta *Legende des Tristan der Alte* (Frankfurt, 1832) a respectabilului

prof. Hugo Mayer şi misticul *Le mistère dévoilé ou Essai sur la vie et la transfiguration de Tristan le Vieux*, apărut în 1876 la Bordeaux sub semnătura lui Raoul Didot, care nu uită să se proclame „iniţiat în arcanele lui Hermes Trismegistos" şi purtător al unui obscur „Ordin al Oglinzii" despre care n-am putut culege referinţe. (Evident, din cele peste treizeci de comentarii închinate Bătrînului am citat doar lucrările fundamentale, care aduc asupra subiectului un punct de vedere nou — fie chiar greşit — şi am eliminat fără remuşcări elucubraţiile unor Roland de Tardvenu, Alberto Faria sau Manuel Lopez, caracteristice pentru o întreagă orientare a cercetărilor din secolul al XIX-lea, ca şi repetiţiile lipsite de interes ale lui Mathias Gondos, Hermann von Lebenshafen şi ale atîtor banali compilatori).

Interesul tuturor autorilor pomeniţi, al celor trecuţi sub tăcere, precum şi interesul marelui public pentru misterioasa figură a Bătrînului ţine fără îndoială de o pasionantă biografie şi de tulburătorul ei sfîrşit, dar mai ales de fascinantul domeniu pe care Tristan l-a explorat încă din tinereţe: alchimia. Fiecare dintre noi se poate convinge de atracţia pe care misterioasa disciplină a lui Albert cel Mare o exercită încă şi azi. Parcurgeţi străzile unui mare oraş sau opriţi-vă în oricare sat pentru a atrage atenţia prin veşminte arhaic bătătoare la ochi şi printr-o comportare ciudată. Vestiţi apoi că deţineţi secretul pietrei filozofale, cu ajutorul căreia faceţi aur din plumb, că posedaţi elixirul tinereţii şi că vă puneţi ştiinţa în slujba doritorilor de bogăţie şi viaţă veşnică. Veţi fi uimiţi de rezultatele depăşind cele mai optimiste pronosticuri. Mii de excroci trăiesc din asemenea vechi înşelătorii, pentru că, în ciuda cuceririlor ştiinţei, setea de absolut a primilor făuritori de mituri mocneşte şi în sufletele contemporanilor noştri: mai toţi sînt dornici de bogăţie absolută şi viaţă veşnică, primite de-a gata. Insist asupra acestui ultim aspect, de

natură să pună în lumină deosebirea fundamentală dintre alchimist și excrocul care ades i se substituie. Din tinerețe m-a impresionat componenta ascetică a vieții marilor alchimiști, munca lor ingrată în modestele laboratoare unde nădăjduiau să obțină fabulosul Opus Magnus.

Am așternut pe hîrtie cuvintele cheie: alchimie și asceză. Declar de la bun început că nu m-a interesat niciodată latura mistică a alchimiei și că folosesc noțiunea de asceză pentru a desemna abnegația desăvîrșită cu care adevărații alchimiști s-au dedicat muncii lor, căreia atîția i-au jertfit viața. Asceza alchimiștilor n-a presupus pentru mine nici un fel de raporturi supranaturale, ci s-a identificat din capul locului cu totala dăruire a omului de știință al zilelor noastre. Alchimistul știa că abia la sfîrșitul unei vieți de privațiuni, după o muncă neîntreruptă, va izbuti *poate* să stăpînească Ars Magna, care-l va transforma cu desăvîrșire, făcînd din el o ființă superioară: un om *treaz*, spre deosebire de cei ce *dorm* cu ochii deschiși. În limbajul criptic al eroicilor cercetători, încredințați din experiență că trebuie să-și apere descoperirile de lăcomia puternicilor vremii, formulele simbolice ascund, evident, simpla afirmare a speranței că atunci se vor afla în posesia unui secret care-i va situa pe o poziție fundamental deosebită de cea a restului omenirii, că vor deveni *alții*. Înaintea clipei unice, căreia nu pregetau să-i închine întreaga viață, urmau să descopere faimoasa piatră filozofală și elixirul nemuririi, condiție pentru atingerea scopului ultim, dar nereprezentînd acest scop.

Iată, în linii mari, tot ce intuiam atunci cînd am început să cercetez activitatea lui Tristan Bătrînul. Acum îmi dau bine seama că tocmai aceste nebuloase intuiții, excluzînd cu desăvîrșire tentațiile mistice în care s-au năclăit atîți cercetători, mi-au îngăduit să identific uluitorul țel spre care alchimiștii năzuiau și pe care, sînt încredințat, bătrînul Tristan l-a atins.

N-am fost scutit de clipe de îndoială. Întimpinînd la tot pasul în lucrările lui, ca şi în cele ale confraţilor săi, elemente împrumutate din arsenalul religiei, mi-a trebuit destulă vreme pînă să mă conving că infiltraţiile creştine nu constituiau decît elementare precauţii menite să-i apere pe alchimişti de bănuitoarea vigilenţă a bisericii. Am pierdut multă vreme — dar mai pot numi această vreme pierdută? — pînă să înţeleg că rugăciunile rostite în cursul experienţelor de laborator nu erau decît nişte texte a căror lungime măsura timpul necesar pentru reuşita operaţiunilor (de aceea se indica *ritmul* în care rugăciunile urmau să fie rostite) sau că, asemenea vechilor egipteni care şi-au însemnat cunoştinţele în arhitectura piramidelor, alchimiştii le-au consemnat în alcătuirea celor mai însemnate edificii ale vremii lor, catedralele, fără a le subordona prin aceasta bisericii. Papirusul şi pergamentul puteau fi distruse, piramidele şi catedralele dăinuiesc. Cred că omenirea a cunoscut puţine exemple în care ingeniozitatea cercetătorului să fi utilizat cu mai multă pricepere o formă oficială pentru a închide într-însa o învăţătură eretică.

Astăzi, cînd mă întorc cu gîndul la elementele care s-au adunat în mine treptat pînă a lumina brusc marea şi ultima taină a alchimiei, îmi dau seama că o pagină a biografiei lui Tristan mi-a sugerat adevărul, tocmai ultima pagină, în jurul căreia disputele au fost mai numeroase. Iată celebrul text al lui Nestor Nescio, singurul biograf al Bătrînului, contemporan cu evenimentele pe care le povesteşte:

Iar sfîrşitul acestui uimitor învăţat a fost o minune întru nimic mai prejos de minunile întregii sale vieţi. Căci în dimineaţa sorocită a trimis Henri III de Valois pe vicontele de Sursis cu cîţiva lefegii din garda şviţerilor în încăperea din turn, care-i fusese Bătrînului rînduită. Şi fiecare lefegiu căro cîte o povară de plumb, de aramă, sau de oareşicare

alt metal fără preț, pentru ca Tristan să-l prefacă în aur curat, după cum se legase. La șoldurile lefegiilor se legănau săbii ascuțite, căci, dacă treaba n-ar fi izbutit, aveau cu toții poruncă de la Valois să-l ucidă pe Bătrîn chiar acolo, pe lespezile tocite ale chiliei, lîngă țevile de sticlă și în fața cuptorului care înghițiseră ultimele nădejdi ale regelui prea creștin.

Iar intrînd ei, așadar, după ce descuiară de afară poarta cu cheia încredințată de rege lui Sursis, l-au văzut pe alchimist în picioare, lîngă ferăstruică. Ținea în mînă mojarul de agată, dar nu-l privea, ci-și dăduse capul spre ceafă, de parcă s-ar fi străduit să deslușească un semn pe grinda înnegrită, unde se afla țintuit un liliac cu aripile desfăcute.

— Am venit, Tristan, a grăit Sursis.

Bătrînul și-a plecat barba albă, apoi l-a privit îndelung. Dar nu părea să-l vadă și, încă mai puțin, să-l recunoască.

— Am venit din porunca regelui, a mai spus Sursis, în vreme ce lefegiii lepădau pe lespezi poverile.

Abia atunci, în adăpostul dintre mustăți și barbă, un zîmbet s-a ghicit pe fața Bătrînului.

— Spune-i regelui tău că sînt un om liber, viconte, a rostit el încetișor.

Apoi s-a răsucit cu tot trupul către scara ce se înșuruba pînă sub acoperișul țuguiat al turnului și și-a ridicat brațele. Atunci a pierit. Nu treptat, ca un fum sau ca un chip înșelător luat de unde, ci dintr-o dată și fără veste. A povestit mai tîrziu Sursis, iar lefegiii au întărit că, de unde stătuse liniștit înaintea lor, n-a mai fost. Iar dacă și-au venit în fire și au cercetat cu toții chilia, nimic n-au aflat, de parcă cel căutat se topise între pereții de piatră.

Așa a pierit Tristan Bătrînul în dimineața zilei de 11 mai a anului 1588, lăsîndu-l pe Henri III fără aurul făgăduit și fără apărare în fața lui de Guise, carele a pus îndată la cale Ziua Baricadelor. Dar, cum nu s-a încumetat să meargă pînă la capăt și nu

i-a răpit lui Valois și domnia, a fost ucis de cei Patruzeci și cinci din garda regelui, treburi ce n-ar fi avut loc dacă Henri putea cumpăra credințe cu aurul alchimic făgăduit de Bătrîn. Carele nici cum nu poate fi socotit vinovat de amintita vărsare de sînge, căci trecuse dincolo, unde Valois și Guise nu mai erau nici două nume.

Ca pe atîția alții, vechiul text al lui Nescio m-a tulburat și pe mine. Am revenit ades între pereții Luvrului pentru a urca pînă la modesta chilie, care adăpostise laboratorul Bătrînului.

Descrierea atît de precisă a biografului mi-a îngăduit s-o descopăr cu destulă ușurință, mai ales că transformările ulterioare o cruțaseră. Țîșnind prin ferăstruica îngustă, o rază de soare făcea să scapere pulberea pe care tălpile mele o stîrneau și care juca în sulul de lumină, ca o pulbere de aur. Cuptorul era acolo, cu gura pecetluită de seculare pînze de păianjeni, iar sus, pe grinda afumată, un fel de umflătură acoperită de pături pufoase indica locul unde se afla țintuit liliacul către care Tristan privise în ultimele lui clipe. Încolo chilia era goală, dacă nu punem la socoteală „scara care se înșuruba pînă sub acoperiș".

Am ascultat tăcerea. Am cercetat chilia. I-am sondat pereții, lespezile, am urcat scara și m-am convins că încăperea n-are altă ieșire decît poarta ferecată. Ce trebuia să cred despre strania dispariția a Bătrînului?

Negăsind răspuns în vechea chilie, m-am aplecat din nou asupra textelor. Cercetarea documentelor mi-a dovedit curînd că Nestor Nescio — modestia pseudonimului mă pusese pe gînduri — a năzuit și el să cunoască marea taină, cu alte cuvinte, fusese tot alchimist. Relatarea lui e demnă de încredere, fie și numai pentru că o coroborează încă trei mărturii, pe care le-am studiat pe rînd.

Vicontele de Sursis a povestit într-o scrisoare, din fericire păstrată în arhivele Bibliotecii Naționale

(Ms. nr. 326501), ultima lui întîlnire cu Tristan și pricina pentru care n-a putut îndeplini misiunea pe care Henri III i-o încredințase. Firește, vicontele poate fi suspectat de născocirea „minunii" prin care a încercat, poate, să se disculpe înaintea regelui, deși mărturiile lefegiilor l-ar fi putut pune în încurcătură. Dar să admitem că cinstiții elvețieni s-au lăsat cumpărați.

Cronica lui Philippe l'Auvergnat pomenește însă și ea de misterioasa dispariție a Bătrînului, iar poziția cronicarului — adept fanatic al lui Henri IV — ar fi trebuit să-i îngăduie și de astă dată una dintre vestitele diatribe prin care a înfierat domnia efeminatului predecesor al Bearnezului. Într-adevăr, e greu de presupus că hughenotul Philippe ar fi scăpat prilejul de a stigmatiza o dată mai mult risipa nebunească a ultimului Valois, care l-a împiedicat să dispună de sumele necesare pentru neutralizarea intrigilor lui de Guise. În locul filipicei așteptate, intransigentul cronicar găsește, dimpotrivă, cuvinte de înțelegere pentru drama lui Henri III, *trădat în ultimă clipă de către alchimistul în care-și pusese toate nădejdile și care s-a volatilizat chiar în ajunul funestei Zile a Baricadelor, împrejurare nefericită, de care Valois, cu toate viciile lui, nu poate fi făcut răspunzător.*

Faptul că dispariția Bătrînului a găsit crezare printre curtenii ce umpleau sălile Luvrului (nicăieri nu am găsit un cuvînt de îndoială privitor la versiunea lui Sursis, care avea totuși destui dușmani) sporește autoritatea relatării. Să nu uităm că, pentru a fi unanim acceptată de către nobilimea sceptică și blazată a celei mai corupte curți a vremii, întîmplarea trebuie să se fi petrecut în condiții ce făceau imposibil surisul complice. Regele Franței putea fi indus în eroare, superstițiile Caterinei de Medicis exploatate, dar nobilii țesători de interminabile intrigi erau departe de a fi naivi.

De altfel, o a treia mărturie de care dispunem (cuprinsă în procesul-verbal întocmit de Jehan le

Noir cu prilejul anchetării lui Mathieu Machin) e concludentă. Numitul Machin făcuse, din porunca bănuitoarei Caterine, *unele lucrări de restaurare în anume încăperi ale palatului*. Formula eufemistică acoperea pur şi simplu ingenioasele canale care străbăteau pereţii pentru a-i îngădui bătrînei regine să asculte — şi, uneori, chiar să vadă — cele ce se petreceau în „anume încăperi". Ori cît ar fi fost de superstiţioasă, Caterina primise cu destulă neîncredere relatarea dispariţiei alchimistului. Primul ei gînd fusese că Machin nu s-a mărginit numai la lucrările pe care ea i le comandase, dar că a executat unele „restaurări" şi în folosul altora, în speţă, pentru alchimistul regelui. Supus la cazne, bietul arhitect murise fără să divulge secretul trapei, prin care Bătrînul s-ar fi putut strecura. O asemenea trapă nu exista, altminteri Machin, tată a patru copii mici, n-ar fi ezitat s-o trădeze pentru a-şi salva viaţa. E concluzia procesului-verbal, întărită şi de prezenţa în camera de tortură a faimosului Cosimo Ruggieri, astronomul şi omul de încredere al Caterinei, vechi duşman al lui Tristan, avînd tot interesul să reducă misterioasa dispariţie la o înşelătorie dibaci pusă la cale.

La capătul cercetării, mulţimea dovezilor mi-a impus convingerea că Sursis şi oamenii lui pătrunseseră într-adevăr în chilia alchimistului, că îl văzuseră şi asistaseră la inexplicabila lui „volatilizare", pentru a folosi expresia cronicarului. O singură explicaţie mi se impunea, şi un timp m-am oprit într-adevăr la ea: hipnoza. Bătrînul, de a cărui putere de fascinare nu mă îndoiam (biografia-i pomenea în repetate rînduri încrederea pe care ştia s-o trezească la prima vedere în sufletele puternicilor vremii), îi sugestionase pur şi simplu pe cei veniţi din porunca regelui cu somaţia de a executa transmutaţia îndelung făgăduită şi de fiece dată amînată. Deşi se afla acolo, în faţa lor, crease iluzia propriei sale dispariţii pentru ca Sursis şi lefegiii să poată jura că-i văzuseră cu ochii lor pierind „dintr-o dată

și fără veste". Ingeniosul șarlatan izbutise apoi să se strecoare din palatul căruia-i cunoștea, pînă în cele mai mici amănunte, topografia.

O vreme, cum spun, mi s-a părut că găsisem singura explicație plauzibilă. Dar era o explicație compromițătoare și încercam un fel de rușine, o naivă dezamăgire descoperind că totul se rezuma la o banală înșelătorie, care făcuse să curgă timp de patru secole rîuri de cerneală. Am plecat la mare.

Întins pe nisipul fierbinte încercam să nu mă mai gîndesc la Tristan Bătrînul. Îi evitam amintirea. Mă străduiam să-l pierd în imensitatea albastră a cerului, făcînd eforturi pentru a mă convinge că nu merita să-mi pierd vremea cu el, atunci cînd tinerețea alerga lîngă mine pe plajă și nu-mi mai rămăseseră mulți ani pentru a mă bucura de ultimele ei strigăte. Dar în barca pescarilor Bătrînul se suia odată cu mine și din apele Mediteranei îl vedeam răsărind, sever și înnegurat.

Iar îndoielile mă asaltau cu puteri nebănuite. Tot ce știam despre alchimie și despre bătrînul Tristan se potrivea atît de puțin cu îndoielnicul final al vodevilului pe care-l jucase ... Îl considerasem ascet. Era cu putință să-și fi propus de la bun început doar păcălirea unui rege vicios, ocolind cu îndemînarea unui scamator de bîlci primejdiile legate de scadența unui termen fatal? De ce? Pentru care interese? Mărturiile contemporanilor recunoșteau că nu aduna averi, că trăia numai pentru istovitoarele lui experiențe, mîncînd mai puțin decît un călugăr și plimbînd de ani și ani prin încăperile celui mai bogat palat al Europei un același caftan pătat de acizi și pîrlit de foc, veșnic pretext de batjocură pentru Ruggieri, a cărui eleganță ținea pasul cu sclipitoarele costume ale curtenilor.

În fruntea manuscrisului îngrijit caligrafiat de către Nestor Nescio, bătrînul alchimist e înfățișat într-o admirabilă miniatură. Sever și demn, pare unul dintre sfinții zugrăviți de Teofan Grecul.

Nu există minuni, îmi spuneam, urmărind pata

albă a unei pînze legănată între mare şi cer. *Şi omul ăsta n-a fost un coţcar . . .*

Nu m-am mai împotrivit. Cu primul tren m-am întors la Paris şi, cînd am pătruns în bibliotecă, Bătrînul m-a întîmpinat pe masa mea de lucru. Îi fotografiasem portretul şi-l ţineam acolo, pentru a-l avea mereu în faţa ochilor. Nehotărît, i-am luat din nou însemnările, pe care acelaşi credincios Nestor ni le-a păstrat.

Reveneau acolo ades formule atribuite lui Albert cel Mare şi Raimund Lulle, pe care Bătrînul le verificase, se făceau referiri la Paracelsius, mort în anul în care se născuse celălalt mare alchimist, Giambattista della Porta. Textele erau obscure, mai degrabă decît dense şi, pe alocuri, încifrate. Semne misterioase împodobeau paginile. În două locuri, rînduri aproape ininteligibile se iviseră între şirurile unor rugăciuni, atunci cînd încălzisem pergamentul. Le copiasem şi literele dispăruseră îndată pe originalul de patru ori secular, ca un simbol al dispariţiei celui ce le gîndise. Dar era de ajuns să încălzesc pagina scorţoasă şi apăreau de fiece dată, în vreme ce Tristan Bătrînul pierise pentru totdeauna.

Atunci am hotărît să refac experienţele, după indicaţiile vechiului text. Am rămas surprins aflînd că nici un chimist nu avusese vreodată o asemenea elementară curiozitate. Lucrările celor ce fuseseră pionierii chimiei şi de ale căror descoperiri ştiinţa modernă se folosise zăceau necercetate tocmai de către cei ce ar fi putut aprecia ingeniozitatea alchimiştilor, dezgropînd din file prăfuite unele formule pe care savanţii contemporani se străduiesc să le pună la punct. Exemplele descoperirilor epocii noastre, regăsite din întîmplare în vechi manuscrise uitate, abundă şi nu intenţionez să reamintesc o listă semnificativ de încărcată.

Nu speram să obţin fabulosul rezultat pentru atingerea căruia o viaţă de om părea insuficientă, încercam doar să înţeleg, să-mi dau seama ce urmărise bătrînul sever, care mă privea neîncrezător din

fotografie. Am adunat cu greu mojarul de agată (găsit întîmplător la un anticar), creuzetele și ingredientele indicate, am obținut un cuptor primitiv, după modelul celui rămas intact în chilia Bătrînului. M-am luptat cu vaporii de mercur și cu hidrogenul arsenat, care răpuseseră destui alchimiști, am descoperit că faimoasa rază de Lună la lumina căreia trebuia să dizolv unele substanțe nu era decît lumina polarizată, noțiune necunoscută în epoca Bătrînului. Am evaporat lichidul obținut și am calcinat în repetate rînduri reziduurile, fără să pot repeta operația timp de ani de zile, după cum sunau instrucțiunile. Nu nădăjduiam să obțin semnul arătînd că mă aflu pe drumul cel bun, cristalele în formă de stele, după care ar fi trebuit să las amestecul „să îmbătrînească" înainte de a „face bezna" într-un vas cioplit din cristal de stîncă și închis cu „închizătoarea lui Hermes Trismegistos". Cu atît mai puțin nădăjduiam să obțin apoi fluidul negru-albăstrui numit „aripă de corb" (am descoperit cu mirare că gazul electronic are o asemenea culoare) și, după aceea, „oul alchimic", care urma să se solidifice și să se separe la aer. Cu aceasta, știam, procesul nu era încheiat. Dimpotrivă, cele mai gingașe operații abia începeau, spălări repetate cu apă tridistilată, topirea substanțelor obținute la temperaturi scăzute cu ajutorul unor catalizatori, luni și ani de muncă îndîrjită răsplătite prin obținerea multrîvnitului „praf de proiectare", numit și piatra filozofală, în stare să transmute metalele.

Uluit, înțelegeam că experiențele fără încetare reluate tindeau la sfărîmarea structurii materiei. Rezultatul final nu era decît o rezervă de energie nucleară în suspensie (iată de ce, conștienți de primejdia pe care o reprezenta o asemenea forță în mîna oricărui potentat al vremii, alchimiștii păstrau secretul), așa cum secretul alchimiei consta într-un anume fel de a manipula materia, descompunînd-o și realcătuind-o după noi legi, pentru a produce un cîmp de forță necunoscut. Dincolo de piatra filozo-

fală, de elixirul nemuririi — simple legende sau realităţi pe care ştiinţa noastră le mai ignoră — esenţială era acţiunea exercitată de către acest cîmp de forţă asupra alchimistului însuşi, în care se operau stranii mutaţii. Tristan Bătrînul dispăruse *dintr-o dată şi fără veste* ...

Am întrezărit o ipoteză atît de fantastică, încît am refuzat să iau act de uluitoarele perspective pe care le deschidea. A trebuit să-mi amintesc cît de primitive fuseseră laboratoarele în care fizicienii moderni revoluţionaseră ştiinţa, cît de surprinzătoare „leacurile băbeşti" la care medicina modernă se întoarce, cît de complexe cunoştinţele dobîndite de „primitivi" pe cale empirică, ades fără înţelegerea fenomenelor, ceea ce nu împiedica obţinerea rezultatelor scontate. Am consultat fizicieni, chimişti şi matematicieni. Unii au ridicat din umeri, alţii s-au pasionat pentru ipoteza pe care le-o supuneam.

Au urmat zile şi nopţi de cercetări înfrigurate. Păream halucinat şi prietenii începuseră să mă privească îngrijoraţi, schimbînd vorba de îndată ce apăream în mijlocul lor. Cred că soţia mea a apelat la cunoştinţele profesorului Léger, marele psihiatru, a cărui bruscă solicitudine nu poate fi pusă pe seama simpatiei spontane, de care soţia mea încearcă să mă convingă. Pînă astăzi n-am aflat adevărul, dar Léger s-a pasionat pentru cercetările mele, mi-a devenit prieten şi sînt convins că trebuie să-i mulţumesc lui Tristan pentru afecţiunea inteligentă de care, prin intermediul lui, am ajuns să mă bucur.

Atunci cînd am socotit că puteam respinge principalele obiecţii am publicat în *Formes,* încă drept simplă ipoteză, ceea ce descoperisem. Urmarea e cunoscută. Tot ce pare fantastic e preluat şi amplificat de amatorii de senzaţional, aşa că am fost nevoit să intervin pentru restabilirea adevărului. Între timp, însă, nu mi-am părăsit cercetările şi am continuat să recurg la argumentele unor oameni de ştiinţă ale căror investigaţii se îndreptau, pe alte căi, firesc, în direcţia vechilor şi misterioaselor îndelet-

niciri ale alchimiştilor. Astăzi, cu tot simţul răspunderii, afirm că ştiu cum a dispărut Bătrînul din chilia lui de piatră, sub ochii celor veniţi să-l vadă săvîrşind o minune cu totul alta — şi poate mai neînsemnată — decît cea pe care le-a oferit-o. Am reconstituit dispariţia în amănunt, mai mult, ştiu ce s-a întîmplat cu el după ce a pierit din faţa vicontelui de Sursis şi a lefegiilor înarmaţi cu săbii inutile. Şi mă întreb uneori dacă ar fi cu neputinţă să primesc un semn, un simplu semn arătînd că nu m-am înşelat...

... cînd s-a trezit în zori, după cele două ceasuri de somn pe care şi le îngăduise, Bătrînul şi-a îndreptat ca de obicei privirile către catedrală. La ora aceea a speranţelor pietrele vechi păreau trandafirii, de parcă zidurile i-ar fi fost ridicate din imponderabila substanţă a norilor încendiaţi de soare. Se auzeau doar ciripitul păsărilor şi uruitul unor roţi pe caldarîm, ca nişte ecouri din văzduh şi de sub pămînt. Altminteri era linişte şi, îmbrăţişînd dintr-o privire clădirea, Bătrînul auzi cum prind glas simbolurile înscrise în arcadele şi turnurile a căror alcătuire îi spunea tot ce meşterii de pe vremuri izbutiseră să afle din drumul către marea taină. Apoi a furat cu ochii balonul de sticlă rubinie din unghiul cel mai întunecat al chiliei. Acolo, unde slaba lumină a zorilor strecurată prin fereastra înaltă şi îngustă nu izbutea să biruie întunericul, sticla scăpăra în focuri violete. *Să mă ridic*... Dar prelungi dulcea nelinişte ce-l încerca şi se întoarse către calma privelişte a catedralei, pe care, poate, n-avea s-o mai vadă. Căci se afla aproape de ţel.

Ştia ce părticică de adevăr ascunde fiecare chip cioplit în piatră şi aşezat acolo unde un rost tăinuit îl făcuse să încremenească, spre lămurirea celor rătăcind printre chipuri înşelătoare. În curgerea anilor, pe cînd sîngele mai bătea zgomotos în vinele lui, silind să-l abată de la necontenita străduinţă căreia i se jurase, tînărul pe care moşneagul de azi îl în-

genunchease, căruia-i înăbușise oarba sete de viață și pe care-l robise retortelor și cuptorului încins, căutase ades sprijin și îndrumare la muta înțelepciune a chipurilor de piatră. În strimbăturile hidoase ale fețelor încremenite își citea înfrîngerile dinainte bănuite de cercetătorii risipiți în pulberi, în seninătatea atotștiutoarelor priviri de piatră descifra încuviințare și îndemn. Necontenit își verificase munca după șirul statuilor, reluînd totul de la capăt atunci cînd tăcuții îndrumători i-o cereau. Necontenit își potrivise timpul după imuabilul timp înscris în măsurile clădirii, cu care se contopise. Fiecare an i se irosise după porunca unui perete, după legea unui fus de coloană. Fiecare zi îi fusese împărțită după canoanele descifrate în dantelăria cornișelor și, pentru că se mlădiase pe potriva pietrelor ei, trăindu-le viața, cunoștea acum dinăuntru catedrala, de la temelie și pînă la acoperiș. Măsurile ei îi țineau socoteala anilor. Așa, printr-o neîncetată strădanie, printr-o îndîrjire de fiece clipă, îmbătrînise.

Un singur țurțure de piatră rămăsese, drept și avîntat către cer, pe care încă nu-l trăise. Odată înțeles, încorporat în structura lui, în ființa lui cea mai adîncă, viața printre muritori i se încheia. Îi fusese îngăduită fericirea rară de a urma drumul pînă la capăt. Nu-l răpuseseră aburii otrăvitori năvălind din retorte, nu-l sfîrtecase nici una dintre cumplitele explozii ale amestecului de salpetru, cărbune și pucioasă care curmase pînă la Albert cel Mare și Călugărul Negru atîtea vieți, nu-l ucisese nici unul dintre prinții și regii a căror nesecată lăcomie nădăjduia să se astîmpere datorită pietrei filozofale. Ca firul de iarbă înfruntînd cu frăgezimea lui duritatea pămîntului, răzbise. Depășind sinistrele semne ale atîtor morți cu putință, străbătuse drumul pînă la ultima încercare. Devenise aievea, viu, imaginea catedralei moarte. Privind-o, își cerceta la adăpostul aparențelor chipul adevărat, căci dincolo de bătrînețea fără speranță ardea flacăra și nu mai era de mult moșneagul de care Ruggieri rîdea.

Cosimo Ruggieri... Şi el începuse cîndva marele urcuş, dar se lăsase înjosit de intrigile curţii, de capcanele vieţii mărunte. Acum, acrit, îşi bătea joc de tot ce-i scăpase, cu înverşunarea celui care ştie ce a pierdut şi încearcă să se convingă că a ales bine...

Clătinînd din cap, a alungat amintirea favoritului bătrînei regine. Era ultima zi pe care o avea de trăit — nu putea trăi dincolo de săgeata de piatră a catedralei, unde începea lumea imensităţii albastre — şi nu-şi putea îngădui să moară inutil. Spaima morţii nu-l încerca, ştia de mult care era ziua şi o aştepta cu neliniştea marei revelaţii justificatoare. Ziua aceea îi îndreptăţea zilele şi nopţile ale căror urme săpaseră brazdele ce-i însemnau fruntea şi colţurile gurii, care-i şterseseră strălucirea privirii şi-i furaseră pentru totdeauna cerneala din plete şi barbă. Valois îl păsuise cu greu pînă-n ziua aleasă pentru că toate calculele o arătau a fi ultima pe care trebuia s-o petreacă printre cei ce dormeau. Ar fi fost o nelegiuire să se lase surprins tocmai acum. Dar mai putea fi surprins?

S-a ridicat încet de pe culcuşul căruia sîngele lui bătrîn nu-i mai putea împrumuta căldura şi care absorbea răceala pietrelor. În ungherul unde o lăsase, sticla muiată în cursul nopţii căpătase culoarea rubinie a substanţei împrăştiată în structura ei. Privind cercetător, a văzut că balonul era gol. Aşa cum se cerea, înaintea topirii sticlei, substanţa solubilă la temperatura scăzută prescrisă se topise în pereţii care încetaseră a mai fi transparenţi. Văpăi violete jucau în interiorul şi în jurul balonului rubiniu.

Îi tremurau mîinile. Din pricina vîrstei, din pricina neliniştii? *Sînt totuşi un om...* a gîndit şi, răsuflînd adînc, a pus balonul în mojarul de agată şi a izbit zdravăn cu pilugul.

Cioburile sunară ca nişte clopoţei. Cu mişcări egale, a sfărîmat sticla reducînd-o treptat la consistenţa prafului. Neîncetat, văpăile violete se ridicau

ca niște stoluri de păsări ametite, risipindu-se în semiîntunericul chiliei. Nu s-a gîndit la nimic, pentru că trăia singurul țel al tuturor gîndurilor unei vieți și, dincolo de el, nimic nu mai avea însemnătate. Bătăile pilugului marcau ultimele bătăi ale inimii. Miriade de aripi pîlpîitoare se zbăteau pe fața Bătrînului, lunecau în jurul trupului uscat și, impalpabile, se strecurau parcă prin pielea subțiată, se cuibăreau în măruntaiele istovite, în fluierele mute ale oaselor. Întreaga-i alcătuire era zdruncinată de neîncetata năvală, de asaltul violet. Și deodată inima a prins a-i bate mai repede decît pilugul, devenit neînchipuit de greu. I s-a părut că are sub țeastă o masă incandescentă, un ghem de foc din care țîșneau, la intervale tot mai scurte, explozii violete. Totul era violet. În sacul de piele al trupului se răsculau puteri nebănuite, deșteptînd valuri de durere violetă. Ca niște foale puse-n mișcare după ani de uitare într-o fierărie părăsită, burdufurile plămînilor se umflară și începură să lucreze sălbatic. Răsuflarea i se precipită. Atunci, simțind că se înăbușă într-un paroxism de vitalitate, s-a întins drept ca o coardă, cu capul dat către ceafă. *Săgeata de piatră*, i-a trecut prin minte cînd și-a dat seama că, înțepenit, nu se mai poate mișca.

În clipa aceea, ca de la depărtarea unei alte lumi, a auzit scrîșnetul cheii în broască și, fără a privi spre poartă, i-a văzut *prin* lemnul ferecat pe Sursis și pe lefegii elvețieni. Dar încă nu se putea mișca.

— Am venit, Tristan, a spus vicontele, iar vorbele au ajuns tîrziu la auzul lui, ațintit către sunete pe care urechea pămîntenilor nu le deslușește.

Asculta ecoul unor glasuri încă învălmășite, ca și cum o mulțime de oameni ar fi vorbit dincolo de zidurile palatului.

— Am venit din porunca regelui, a spus din nou Sursis, pe cînd lespezile se cutremurau sub greutatea plumbului și a celorlalte poveri lepădate de lefegii.

A mai trecut o clipă lungă pînă ce Bătrînul și-a

simţit deodată trupul scăpat din strînsoare, ca şi cum puterea care-l lovise s-ar fi risipit. Acum, dimpotrivă, era lipsit de greutate. Poate din pricina asta i s-a părut că tălpile nu-i mai ating piatra tocită a lespezilor şi i-a văzut deodată ca pe nişte mărunte păpuşi însufleţite pe cei veniţi să-l silească la umplerea vistieriei regeşti cu aur alchimic. O milă nemaiîncercată l-a cuprins deosebindu-le, prin grosimea veşmintelor, arcurile roşii ale muşchilor, păienjenişul nervilor şi felul cum li se zbăteau măruntaiele. Deosebiri iluzorii le căptuşeau adevărul fundamental al scheletelor, căci toţi erau identici şi-şi purtau deopotrivă, pe fragilul fişic al vertebrelor, albă şi rînjind, realitatea ultimă a hîrcii. Noua înţelegere i-a arătat cît se depărtase de făpturile pline de ridicola lor însemnătate şi un zîmbet trist i-a luminat faţa. Glasurile mulţimii dinafara palatului răsunau cu tot mai multă putere. Sursis şi oamenii lui se aflau sub mîna regelui, îl ameninţau cu mînia scheletului încoronat, domnind peste schelete. Fusese o vreme cînd şi el se plecase înaintea ultimului Valois... Ca dintr-o existenţă uitată îşi aminti de intrigile lui de Guise, de hughenoţi, de Henri de Navarre. Pîlcuri de umbre... A rostit apăsat, fără să ridice glasul:

— Spune-i regelui tău că sînt un om liber, viconte!

Auzea acum desluşit glasurile. Nu veneau de jos, din piaţă, ci de undeva de dincolo de acoperiş, şi se răsuci cu tot trupul, întinzînd braţele către locul de unde răsunau. Ceva ca o pleoapă imensă a bătut o dată, văzduhul s-a luminat şi s-a întunecat de parcă soarele ar fi răsărit şi apus cu o iuţeală nepămîntească, ţiuind asurzitor, apoi s-a pomenit într-o piaţă.

Nu era piaţa palatului. Totul părea uriaş şi, de la întîia privire, îl cuprinse o invincibilă ameţeală. Îşi acoperi ochii cu palmele şi se simţi greu, ca şi cum, cu fiecare mişcare, ar fi deplasat poverile aduse de lefegii. Dar îşi aminti cît de uşor se sim-

ţise cu o clipă înainte. Mirat, privi printre degetele desfăcute. Şi, din nou, chinuitoare, îl încercă ameţeala de îndată ce zări casele din jurul pieţii, clădiri înalte pentru care caută în minte un adjectiv, fără să găsească altul decît *stufoase*. Clădiri stufoase. Era o risipă, un amalgam de forme multiple, ca şi cum constructorii s-ar fi străduit să înghesuie multe, cît mai multe corpuri într-un spaţiu limitat. Deşi spaţiul părea imens. Din ciudata îngrămădire a volumelor niciodată văzute, niciodată imaginate, din întortocheata lor alcătuire care, ori de cîte ori întorcea capul, îi dădea impresia că se mişcă, începe să joace şi dă naştere unei alte alcătuiri, la fel de complicată, de neobişnuită, din aparent haotica închegare a formelor se năştea senzaţia ameţelii. Şi, totuşi, o bizară ordine disciplina anarhia volumelor (îşi dădea seama de asta), o ordine nu mai puţin tulburătoare.

Buimăcit, încercă să se regăsească îndreptîndu-şi privirile către suprafaţa pieţei, dar i se păru că însăşi piaţa se apleacă, văzu o pantă căscîndu-se chiar sub picioarele lui şi se prăbuşi, izbindu-se de ceva dur, care se află mai aproape decît ar fi crezut. Şi totul se întunecă.

A deschis ochii într-o încăpere căreia îi desluşi întîi tavanul. A înţeles că zace pe spate şi a strîns din pleoape pentru a se feri de ameţeala gata să-l cuprindă. Deasupra lui, neverosimil, tavanul se mişca pe porţiuni inegale. Dar o clipă mai tîrziu totul s-a potolit şi a putut privi în voie, formele ciudate nemaidesţeptînd în el decît o mare mirare.

— Bun venit, Tristan, a spus cineva şi, întorcîndu-şi capul, Bătrînul a întîlnit mai multe priviri.

Cuvintele erau ale unei limbi necunoscute, dar le-a înţeles fără greutate.

— Bun găsit, a răspuns. Şi, încă neîncrezător, a văzut că în încăpere nu se aflau mai mulţi oameni. Unul singur se plecase către el, iar omul era unul şi totodată mai mulţi. Părea un vis. Unde mă aflu? a întrebat de aceea.

— Acolo unde ai vrut să ajungi. Bea ...

Şi paharul era ciudat, şi mîna care i-l întindea, dar bău şi trupul i se destinse. Cînd s-a trezit, după o vreme căreia nu-i putea aprecia durata, omul multiplu se afla din nou lîngă el.

— Mai ameţeşti?

— Nu, Mirgh. Mă simt bine.

Dar urma să-l privească atît de mirat, încît nici nu apucă să se întrebe cum îi aflase numele.

— Ridică-te, atunci, l-a îndemnat Mirgh. Şi priveşte!

Bătrînul s-a supus. S-a pomenit în faţa unei uriaşe oglinzi, cu adîncimi pe care nu le-ar fi bănuit şi care nu-l mai stînjeneau. Tăcut, îşi privi chipul. Dar nu era unul, ci mai multe. Lîngă el, supraveghindu-l, Mirgh aştepta. Apoi a făcut un pas înainte şi amîndoi s-au răsfrînt în apele încremenite, iar Tristan a înţeles că oglinda nu mintea. Atunci s-a întors către celălalt, cu un singur cuvînt:

— Vorbeşte!

— E ciudat că n-ai ştiut ce cauţi, Tristan, a răspuns Mirgh luîndu-l de braţ. Îl ducea încet către o uşă, pe care o deschise. Se aflau acum pe o terasă dominînd oraşul şi se aşezară, în vreme ce Bătrînul nici nu mai lua în seamă formele stranii ale scaunelor. Privirile-i lunecau peste uluitoarea privelişte a oraşului. Încearcă să înţelegi, spunea Mirgh. Ai străpuns zidul invizibil care desparte două lumi. Vii dintr-o lume cu lăţime, lungime şi înălţime, trei dimensiuni, dacă nu punem la socoteală şi timpul ...

Bătrînul şi-a stăpînit o tresărire. Ar fi vrut să întrebe ceva, dar şi-a rotit privirile peste oraş, le-a întors către cel ce vorbea şi s-a pătruns de inutilitatea întrebării.

— Mai departe, a spus. Urmează.

— Lumea voastră, spaţiul vostru tridimensional e cuprins într-un spaţiu cu patru dimensiuni, din care face parte lumea noastră. Închipuie-ţi o frunză bidimensională, închisă într-o cutie cu trei dimen-

siuni... Așa cum frunza e foarte îngustă în cea de a treia dimensiune, a înălțimii, omul și lumea lui sînt înguști în dimensiunea a patra, pentru care nici n-au simțit nevoia unui nume. Dar, fie și imperceptibil, omul are o a patra dimensiune, întocmai cum frunza are un minimum de grosime. Numai din pricina asta ai putut pătrunde pînă la noi, ca egal.

Fără a-și desprinde privirile de pe priveliștea orașului, bătrînul a repetat încetișor:

— Ca egal...

— Te miră noua ta înfățișare? Amintește-ți că cel mai simplu corp tridimensional, piramida, are patru fețe cu două dimensiuni. Cel mai simplu corp cvadridimensional are cinci fețe cu trei dimensiuni, Tristan... Contactul cu ele te-a amețit cînd ai pătruns în lumea noastră, unde totul ți s-a părut în primele clipe a fi aglomerat și în mișcare...

— Și am devenit mai mulți.

— Ai amintirea vechii tale înfățișări. Dar pentru lumea noastră ești unul...

Pînă și zgomotele urcînd către ei erau diferite de zgomotele familiare Bătrînului, care le asculta distrat.

— Și asta a fost munca și țelul nebănuit urmărit o viață întreagă? a întrebat apoi. Am ajuns la voi bătrîn, la capătul puterilor. De ce? Prețul e scump...

Nu-l încerca tristețea, nu simțea neliniște, dar nici amețitorul triumf al celui ajuns, după nenumărate stavili, la liman. Constatase o realitate, atît.

— Căile tale au fost scumpe, a răspuns Mirgh, trecînd peste prima lui întrebare. Privește!

Bătrînul a văzut abia atunci ciudata măsuță de lîngă scaunele pe care ședeau. Mirgh s-a aplecat asupra unor butoane deasupra cărora se aflau niște cadrane. A apăsat pe butoane și, în cutiuțele lor, acele cadranelor au prins a zvîcni. Apoi a tras de o pîrghie și terasa a început să se învîrtească. O ceață violetă s-a lăsat și i-a învăluit pe amîndoi. Tristan

auzea un uruit peste care vuiau glasuri nenumărate, ca niște pale de vînt răsunînd într-o pădure de hornuri, apoi larma a încetat brusc. Boarea colorată se împrăștia și, pe măsură ce ieșeau dintr-însa, formele caselor se limpezeau ca și cînd le-ar fi privit printr-o lunetă al cărei sticle se potriveau de la sine.

Se aflau pe aceeași terasă, dar casa din care făcea parte nu mai era aceeași. Și casele din jurul pieții își schimbaseră, cele mai multe, înfățișarea, iar o statuie imensă se ridica în mijlocul ei.

— Am învățat să ne mișcăm înainte și înapoi pe axa timpului, spunea Mirgh. Privește!

Un bărbat și o femeie se apropiau, venind din partea cealaltă a pieții și Bătrînul le-a aruncat doar o privire. Apoi s-a întors către Mirgh, care i-a zîmbit.

— Da, Tristan. Vin din lumea ta...

L-a surprins întîi croiala neobișnuită a veșmintelor. Și straiele lui păreau ciudate în lumea lui Mirgh, dar nu-i trecuse niciodată prin minte că, pe Pămînt, oamenii s-ar putea îmbrăca vreodată atît de deosebit de tot ce însemna pentru el îmbrăcămintea. Pînă și țesătura hainelor era alta decît cea cu care fusese obișnuit. Numai din viitor puteau veni asemenea soli, așa că n-a simțit nevoia unor deslușiri.

Acum, cînd se apropiaseră, a văzut că amîndoi erau tineri și a înțeles sensul cuvintelor celui ce-l purtase prin timp. Scump fusese prețul numai pentru el, care folosise căile scumpe la care vremea lui îl silise.

— Oricine poate cuceri a patra dimensiune, în secolul din care vin?

— Nu oricine, Tristan. Dar nimeni nu mai are nevoie de o viață pentru a ajunge la noi...

Perechea se afla lîngă ei. A privit obrajii netezi, pe care stăruia arama soarelui de vară, a văzut strălucirea privirilor și a urmărit o clipă unduirea valurilor negre ale pletelor pe care femeia le-a scuturat, trecîndu-și degetele prin păr. Fără chipurile lor multiple ar fi părut doi îndrăgostiți plecați într-o plimbare, așa cum îndrăgostiții ieșeau dincolo

de zidurile Parisului, la sfîrşit de săptămînă. Şi nici acum nu-l încercă tristeţea anilor pe care-i jertfise focului din cuptor, lepădîndu-se pînă şi de elementara bucurie a tînărului cu braţul trecut pe după umerii rotunzi ai femeii. Înţelegea cît de grea şi cît de lungă fusese calea urmărită în tăcerile de piatră ale catedralei, în tăcerile de pergament ale vechilor scrieri. Inutil de grea şi de lungă... Fluturîndu-şi mîinile în chip de salut, tinerii trecură pe lîngă ei şi pătrunseră într-una din clădirile ridicate în jurul pieţei.

La fel de repede ca viaţa, îi trecu prin minte. Dar, neîntristîndu-se, înţelese că simţămintele păminteanului rămăseseră dincolo. Slab şi neîncovoiat, şedea pe terasa unei lumi stranii, într-un timp ce nu sosise.

— Am să plec, a rostit deodată.

Vorbise repede. Mirgh l-a privit cu înţelegere, ca şi cum ar fi ştiut încotro dorea să se îndrepte. N-a întrebat nimic, dar a pus în mişcare maşina montată în structura terasei şi, numai cînd s-au oprit în timpul din care plecaseră, i-a arătat cum trebuiau manipulate butoanele.

— Te aştept, prietene, a rostit apoi cu gravitate, fără a-şi desprinde privirile de pe faţa Bătrînului.

— Am să mă întorc.

Şi, după ce Mirgh a intrat în clădire, a apăsat pe butoane. Terasa a prins a se roti şi ceaţa violetă l-a înconjurat. A auzit din nou uruitul acoperit de vuietul glasurilor, apoi terasa s-a oprit. A coborît în piaţa aproape neschimbată şi s-a gîndit la un anume loc. Pleoapa uriaşă, care mai bătuse pentru el o dată, a clipit repede.

Se afla pe o uliţă veche, scăldată în beznă. A recunoscut casa şi subsolul, dar toate i se păreau acum plate, ca nişte imagini desenate. Şi-a lipit faţa de geamul scund, regăsind fără strîngere de inimă, în tînărul aflat înaintea lui şi aplecat peste semnele încurcate ale unui vechi pergament, tot ce fusese. Din uliţa întunecată, sever, Bătrînul îşi cîntărea ti-

nerețea. Nici atunci cînd se apropiase de țintă, nădăjduind că va pătrunde necunoscutul țel al vieții rămasă în urmă, nici atunci nu bănuise că i-ar putea fi dată cîndva o asemenea ciudată întîlnire. Dacă ar fi știut, dacă ar fi putut bănui, ar fi închipuit probabil o vană convorbire, un dialog fie și mut, însemnat de un gest, de o încuviințare. Tulburat, ar fi așteptat un semn. Acum se mulțumea să privească.

Recunoștea tot. Fiecare piatră a pereților, fiecare carte. Atunci? De ce venise? Ce căutase în confruntarea cu sine însuși? Pentru ce se întorsese privind în hruba care-i mistuise tinerețea neîncălzită de mîngîierea femeii, și tocmai în clipa aceea?

Lîngă el izbucni cîntecul pe care-l aștepta, cîntecul fetei care răsunase cu șaizeci de ani în urmă. Glasul tremura greu de făgăduieli și, ca atunci, ca acum, i se păru că vede buzele pline ale cîntăreței, îi simți zbaterea nărilor. Știa că pînă și în hruba de piatră aerul era deodată încins de mireasma trupului tînăr. Desluși un geamăt, apoi glasul pătimaș se curmă brusc și cascadele unor hohote fierbinți izbucniră în uliță, străbătură peretele întunecat, se rostogoliră pe masă și se opriră chiar peste pergamentul mucegăit, unde săltară convulsiv, făcînd să pălească flacăra galbenă a feștilei. Și înțelese deodată că venise să-l întoarcă din drum pe cel ce fusese...

Atunci, ca orbit de rîsul care mai pîlpîia pe vechea pentagramă, tînărul și-a ridicat privirile. Fără să știe, ochii-i întîlniră ochii Bătrînului.

— Merită oare? a auzit Tristan, urcînd din străfundul tinereții martirizate, întrebarea pe care de attea ori în curgerea anilor avea să și-o pună. Și dacă...

O liniște gravă îl cuprinse, căci se afla dincolo de mînie. Dar privi drept în ochii arși de nesomn, care nu-l vedeau. Drept și aspru. Oftind, tînărul își trecu palma peste față. Cînd își plecă privirile peste pentagrama însemnată în colțul de sus al paginii

rîsul se stinsese și feștila lumina palid. Cu o deznădăjduită îndîrjire se apucă din nou să descurce ceea ce Bătrînul descurcase demult, pierzînd luni și luni de zile, căci semnele vechiului pergament mințeau, iar drumul pe care-l făgăduiau nu ducea nicăieri. Capătul drumului începea mai tîrziu, într-altă parte...

Și, în vreme ce tînărul încerca să dezlege o taină inutilă, Bătrînul înțelese că nu-și mai putea schimba trecutul. Anii trebuiau să se irosească așa cum se irosiseră, în ciuda prețului, indiferent de preț. Și mai înțelegea tăcerea celui ce-l lăsase să-și întîlnească, la acea răscruce, tinerețea, știind că avea să se plece înaintea legii inexorabile a faptului consumat. Nu regreta nimic, dar se străduia să pătrundă ce avea să însemne de aici înainte putința de a exista în cea de a patra imensitate. Găsi în el o nouă și mare așteptare.

Aruncînd o ultimă privire către ceea ce fusese, stîrni baterea violetă a pleoapei. Se află în piață și, urcînd pe terasă, porni în timp.

— Te așteptam, a spus Mirgh, deschizînd ușa ce dădea spre terasă.

— De ce am pătruns în lumea voastră?

— Pentru că gîndești.

— Dar n-am știut ce caut. Nici nu știam ce urmăresc.

Se așezaseră din nou pe terasă și priveau trecerea oamenilor multipli prin marea piață. Uimit, Bătrînul înțelegea că nu i se păruseră nici o clipă monstruoși, deși nu semănau cu oamenii lumii din care venea. Cu toții erau înalți și mulțimea chipurilor le era supusă unei stranii și subtile armonii. Unii aveau fețe identice, dar printre cei ce străbăteau piața văzu și oameni cu fețe deosebite. Și i se descoperi deodată complexitatea gîndurilor pe care le concepeau ființele cu mai multe chipuri, oglindind concomitent stări contradictorii. Cu atît mai ciudate i se părură cuvintele lui Mirgh.

— Noi nu vă putem înțelege, Tristan. Deși lumile noastre distincte sînt legate prin invizibilele fire ale rațiunii... Și voi, și noi, gîndim. Independent. Dacă te înțeleg, în oarecare măsură, e numai pentru că de ani de zile cercetez mentalitatea configurată de o lume tridimensională. Dar noțiunile noastre diferă și ades ne lovim de imposibilitatea de a imagina dimensiunile exacte ale concepțiilor voastre. Și am dori să colaborăm, să ne ajutăm unii pe alții... Nădăjduim să ne ușurezi calea înțelegerii, Tristan.

Uimit, Bătrînul și-a împreunat palmele.

— E cu putință să nu puteți pătrunde în lumea noastră, cînd pînă și eu... orbește... cu prețul unei vieți...

— Nu e vorba de pătrunderea în lumea voastră, a spus Mirgh. Avem nu una, ci două posibilități de acces. Mai întîi, fiecare dintre noi poate apărea ca o proiecție în lumea voastră, ca o umbră cu trei dimensiuni a realității noastre cvadridimensionale. Văzut pe Pămînt pare un om ca toți ceilalți, dar n-are realitate și degeaba ar fi străpuns cu sabia sau pus în lanțuri. Ca o umbră, trece prin ziduri și, deși vizibil, nimeni nu poate pune mîna pe el.

— O fantomă! a exclamat Bătrînul. Episcopii noștri se pricep să folosească asemenea apariții...

— Nu asta urmărim, vezi bine, a rostit cu amărăciune Mirgh. De altfel, religia face parte dintre noțiunile voastre care ne rămîn ininteligibile... Apoi, ne putem intersecta cu lumea voastră printr-una din fețele noastre tridimensionale și atunci sîntem văzuți așa cum vă vedem. E felul în care ți-ai întîlnit adineauri tinerețea... Ne putem retrage fața tridimensională din lumea voastră, pierind în cea de a patra dimensiune. Atunci ne facem nevăzuți, așa cum piatra pe care o ridici din cîmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrînd în cea de a treia dimensiune.

— La fel am pierit din fața lui Sursis și-a oame-

nilor săi, a zîmbit Bătrînul. Pe Pămînt asta se numeşte o minune...

— Numeşte-o cum vrei, a spus Mirgh, nu numele ne poate ajuta să înţelegem. Visele, conceptele, mobilurile acţiunilor voastre sînt tot atît de greu inteligibile pentru noi cum v-ar fi greu să înţelegeţi idealurile unei omeniri plate, bidimensionale... Tu însă ai trăit în lumea celor trei dimensiuni, ai cucerit-o şi pe a patra. Înţelegi lumea din care ai plecat şi ai posibilitatea să ne-o faci accesibilă!

— N-a mai venit la voi nimeni, pînă la mine? a întrebat Bătrînul. Doar am urmat învăţăturile unor înţelepţi, care mi-au arătat drumul...

— Neînchipuit de puţini, Tristan. La mari intervale şi... de obicei atît de bătrîni...

— Încît, ca şi mine, nu v-au putut ajuta multă vreme, i-a întregit gîndul. Înţeleg... A tăcut o clipă, apoi a vorbit încet şi rar: Preţul meu a fost scump, ca şi al lor. Şi tu ştiai, Mirgh. Mai ştiai şi că viitorul va descoperi o cale mai scurtă şi mai uşoară, dar nu m-ai oprit din drum... De ce nu m-ai oprit, Mirgh?

— Unul nu-i nimic faţă de toţi, i-a amintit celălalt. Glasul îi suna blînd, dar ferm. Nu putem decît încuviinţa, oricare ar fi preţul plătit de unul singur pentru sporirea cunoştinţelor tuturor. De altfel, dacă te gîndeşti la cei din viitor, asemănători perechii pe care ţi-am arătat-o, nici ei nu sînt prea numeroşi. Explorarea infinitului lor tridimensional îi va fascina încă multă, multă vreme. Au de cunoscut planete, sisteme solare, galaxii... Apoi, vin faţă de tine dintr-o atît de mare depărtare în timp, încît nici ei nu cunosc decît din cărţi unele date ale epocii tale. Nu ştiu mult mai multe decît noi despre religie, despre războaie şi regi...

Treptat, marea piaţă se golea. Bătrînul a cumpănit în minte vorbele celuilalt şi o ultimă întrebare s-a ridicat în el:

— De ce nu mi-ai scurtat baremi drumul?

— Dacă ar fi fost cu putinţă! a oftat Mirgh. Dar ne naştem ai vremii noastre... Calea tinerilor pe

care i-ai văzut nu era calea ta, fie și numai pentru că n-ai fi putut s-o înțelegi. Te-am ajutat pe propria ta cale.

— Tu?

Bătrînul s-a răsucit pe scaun, cu tot trupul. Dacă mărturisea acum că-i stătuse în preajmă, Mirgh o făcea numai pentru că fusese întrebat.

— Cei sosiți pînă la tine mi-au indicat calea. O dată ți-am stins cuptorul, cînd amestecul pe care-l topeai urma să facă explozie. Adormiseși. Erai tînăr, atunci...

— La Lyon, și-a amintit Bătrînul. N-am înțeles niciodată cum s-a putut stinge focul... Și a doua oară?

— Mult nu puteam face, a răspuns Mirgh. Gîndește-te cîte lucruri nu înțelegeam... Cineva ți-a trimis într-un rînd o cupă de argint.

— Catherina de Medicis! Am căutat-o o zi încheiată.

— Am să ți-o arăt. Aflasem întîmplător că-i otrăvită...

Ședeau pe terasă și se priveau zîmbind.

— Călătorind în viitorul lumii tale vei putea afla mai multe, a rostit într-un tîrziu Mirgh. Îi vei ajuta mai cu folos pe cei ce caută, îi vei apăra pe cei amenințați. Tu înțelegi, Tristan...

Și Bătrînul nu se mai miră că pînă și ființele raționale ale unor lumi cu totul diferite erau legate între ele prin fire de nebănuit. Din asemenea lumi ștafete pentru care viitorul se deschidea se întorceau către vremi ce nu apucaseră să fie. Își aminti de tînărul pe care-l părăsise aplecat asupra vechiului pergament, în hruba întunecoasă. Nu mai avea nevoie de ajutor. Gîndi cu glas tare:

— Se întîmplă atîtea nelegiuiri, crime...

— Ți-am spus că, de cele mai multe ori, nu putem înțelege. Cu cît vom ști mai mult, cu atît vom sprijini mai temeinic ce se cere sprijinit... De aceea ne îngrijim înainte de toate de oamenii care vin către noi, Tristan. Cu orice preț...

Vorbeau domol pe terasă, ca niște vechi prieteni. În piață, jos, trecerea oamenilor multipli încetase.

— Un oaspete din viitorul lumii tale mi-a spus că se va scrie mult despre tine, și-a amintit Mirgh, după o vreme. Dar cel care a priceput cel dintîi cum ai putut ieși din turla palatului a fost...

— Un alchimist?

— Nu, a zîmbit Mirgh, un visător.

— M-aș duce să-l văd...

Mirgh i-a dat lămuririle trebuincioase și Bătrînul s-a aplecat din nou peste butoanele mașinii. Pleoapa a bătut.

Se afla într-o încăpere cu mobilă ciudată, în inima unui mare oraș din viitor. Șiruri de cărți, deosebite de cărțile pe care le cunoștea, își arătau cotoarele pe rafturi ce acopereau pereții. La o masă, un bărbat între două vîrste se îndeletnicea cu o treabă pe care Bătrînul n-o înțelese, pentru că nu mai văzuse niciodată o mașină de scris. Recunoscu, în schimb, portretul ce împodobea masa și-și privi chipul cu stăruința celui ce se descoperă altfel decît fusese obișnuit să se cunoască. Apoi se plecă peste umărul Bărbatului și începu să citească rîndurile citeț așternute pe pagina albă. Erau scrise în franceza unei alte vremi, dar le înțelese lesne.

Am reconstituit „dispariția" lui în amănunt, citi, *mai mult, știu ce s-a întîmplat cu el după ce a pierit din fața vicontelui de Sursis.*

Omul între două vîrste se opri, întinse mîna și apucă portretul. Îl privi lung, apoi îl sprijini mai aproape, de bronzul înverzit al unei statuete înfățișînd un Osiris îmbălsămat. Bătînd cu două degete, făcu să se ivească pe coala de hîrtie un nou șir de litere.

Și mă întreb uneori dacă ar fi cu neputință să primesc un semn, un simplu semn arătînd că nu m-am înșelat...

Atunci Bătrînul întinse mîna și luă fotografia, ducînd-o pentru totdeauna în inaccesibila lui dimensiune, care-l înghiți.

Cînd bărbatul de la masă își întoarse privirile către statuetă, încremeni. Fața-i albi deodată. Cu mișcări precipitate ridică o carte, cotrobăi printr-un teanc de hîrtii, căută pe jos, în jurul mesei. Răscoli coșul plin de ghemotoace.

Peste cîteva clipe, istovit, se așeză din nou. Un zîmbet îi flutură pe buze, nepotrivit cu adîncimile privirilor pironite pe vechea statuetă de bronz. Prin fereastra deschisă pătrundea pînă la el vacarmul orașului. Atunci își cuprinse fruntea cu palma și rămase multă vreme nemișcat, singur cu speranțe și gînduri. Iar în el se făcu liniște, liniște.

Cum am dat cu ochii de ciuperca aia blestemată am ştiut că era veninoasă. Numai otrava îşi alege mantia violetă a unui episcop, se apucă s-o împodobească minuţios cu reţele de aur şi o lăsă apoi la vedere, sigură că nimeni n-are să se atingă de ea. Am văzut-o amîndoi la piciorul de elefant al copacului (unul dintre monştrii vegetali care-şi răspîndesc crăcile ca nişte triburi de şerpi umezi şi lipicioşi, nedeosebiţi nici de lianele încolăcite în jurul lor, nici de şerpii în carne şi oase, adevăraţi numai pentru că sînt parcă ceva mai reci), lîngă piciorul copacului, pe o ridicătură putredă, mustind de apă verzuie.

— Să mă ia dracu! a strigat Jim. Vernon!

Nu mai aveam mult de mers pînă la ruinele pe care ni le semnalase Ngala, dar începuse să se întunece şi nu ţineam să dau ochii cu fiarele pe care le tot auzeam răcnind (deşi Jim spunea că mi se pare). M-am prefăcut deci furat de gînduri şi am păşit mai departe, dar m-a strigat din nou şi a trebuit să mă opresc.

— Şchioapătă ceva, Jim?

— Şchioapătă mama elefantului alb! Fă-te-ncoa', Vernon . . .

Brusc, am devenit prudent (cînd Jim pomeneşte de elefantul alb e bine să fii prudent). Am văzut cu mirare că rămăsese proţăpit în faţa minciunii de violet şi aur. Deşi se înserase, un fel de lumină spectrală stăruia în jurul ciupercii şi, nu ştiu, poate mă pătrunsese umezeala, dar mi-am mişcat umerii sub

cămașa impermeabilă, încercînd să alung un fior neplăcut. Jim părea surescitat.

— Mi-aș pune mîna-n foc că e o *lnaga!* Ce zici, Vernon?

— Nu știam că te ocupi de ciuperci, am răspuns prudent. Eu am rămas la specialitatea mea...

— Prostii! Lnaga face parte din specialitatea ta și, dacă nici după trei luni de campanie n-ai auzit de ea, dă-mi voie să mă îndoiesc de cunoștințele tale...

Așa, mi-am zis, *nu-ți ajunge că mă ții de vorbă cînd ar fi trebuit să ne aflăm printre ruinele lui Ngala și nu la cheremul fiarelor. Acum mă și batjocorești...* Dar, pentru că amintise de elefantul alb, n-am spus cu glas tare decît:

— Nimeni nu mi-a pomenit vreodată de lnaga asta...

Tot atît de bine aș fi putut să nu-mi răcesc gura de pomană, pentru că am avut impresia că nici nu auzise ce-i spuneam.

— Hm! a mormăit. Ei, drăcie!

— Despre ce-i vorba, Jim?

M-a privit cu milă, de parcă aș fi fost un sugaci și ar fi șovăit, întrebîndu-se dacă merita să-și pună mintea cu mine. Apoi s-a hotărît, pesemne, fiindcă a început să-mi explice cu răbdare, ca și cum am fi fost amîndoi pe terasă la Fred și nu în mijlocul junglei, la căderea nopții:

— Uite ce-i, Vernon, o lnaga se întîlnește o dată în viață, sau nici atunci. Mulți au căutat-o pînă la moarte, fără să dea de ea... Sînt dinaintea ta aici (*cu nici măcar o lună,* mi-am spus, dar m-am ferit să-l întrerup) așa că știu. Trebuie să fii pur și simplu nebun pentru a trece indiferent pe lîngă ea!

— De ce să treci indiferent? Ia-o, dacă ții cu tot dinadinsul, și hai o dată...

Mi se pare că-mi pierdusem răbdarea, și-apoi și răcnetele se cam întețiseră. Jim a dat din cap a lehamite.

— Cine n-a auzit de lnaga ar face bine să nu

emită sugestii stupide! Orice pui de negru știe că o lnaga nu se poate transporta; se fărîmă, se pulverizează, într-un cuvînt, se duce dracului la cîteva minute după ce a fost ruptă ...

L-am privit cît de suav eram în stare.

— Iartă-mă, Jim, și ce se face atunci cu o lnaga?

A tăcut o clipă — stăteam ca pe ace, în jurul nostru se întunecase de-a binelea — apoi a șoptit:

— Cred că n-avem altă soluție, Vernon ...

Era în șoapta lui o blîndețe, care nu prevestea nimic bun (nu uitați că-l cunoșteam pe Jim din copilărie).

— Ce-ai de gînd, omule? am izbucnit.

— Lnaga se consumă pe loc, Vernon, mi-a răspuns cu un zîmbet batjocoritor. Nu ți-e foame?

Cînd am văzut că întinde într-adevăr mîna către excrescența violetă nu m-am mai putut stăpîni. I-am tras una peste brat și l-am împins cît colo. Presupun că nu mă mai țineau nervii. Jim, care nu se aștepta la o asemenea ieșire — fie și numai pentru că știam amîndoi că era mult mai puternic decît mine — și-a pierdut echilibrul.

— Călca-te-ar elefantul alb! a mîrîit, rostogolindu-se pe iarba umedă, cît era de lung. Ți-ai ieșit din minți?

— Tu ți-ai ieșit din minți! am strigat, fără a mai ține seama nici de elefantul alb, nici de faptul că-l trîntisem. Cum poate să-ți treacă prin cap să vîri în gură o porcărie, care țipă de otrăvită ce e? Și nu vezi că ne prinde noaptea la cine știe ce depărtare de ruine?

Mă așteptam să se ridice și să-mi ardă vreo două (în starea în care mă adusese presupun că i-aș fi făcut față), dar l-am auzit cu neliniște vorbind potolit, ca și cum nimic nu se petrecuse.

— Nu fii prost, Vernon! E o ocazie unică. Nimeni n-a murit încă dintr-o lnaga (a tăcut pentru o imperceptibilă fracțiune de secundă), în schimb vom fi primii albi care vor ști ...

— Ce? Ce are pentru tine atîta însemnătate, încît să merite să te otrăvești cu o blestemată de ciupercă aici, în inima junglei, cu singura consolare de a otrăvi apoi fiarele, care nu vor întîrzia să te sfîșie?

A tăcut din nou și, din tăcerea lui, mai limpede decît dacă m-ar fi pălmuit, am înțeles cît mă disprețuia. Cînd a vorbit apoi mi-am dat seama că hotărîrea-i era irevocabilă. Bineînțeles, vorbea cu o blîndețe de rău augur.

— Trebuia să rămîi acasă, Vernon, să umbli pe plantație și nu în junglă, să ai de-a face cu negri care spun „Da, domnule" și nu cu Ngala, să-ți treci vremea cu cîte un linșaj și nu cu dezgroparea culturii africane...

— La revedere, Jim, a fost tot ce i-am răspuns, apoi m-am depărtat repede.

Puteam găsi drumul și fără el și nu eram obligat să-mi las viața în junglă pentru că se țicnise deodată. Deodată... Am ridicat din umeri și, luminîndu-mi drumul cu lanterna, m-am afundat sub dezgustătorul acoperiș al pădurii. De fapt, știam mai bine decît oricine că Jim era țicnit, de cînd îl apucasem. Bietul Charlie Brown, taică-su, nu fusese degeaba cel mai sărac alb din Georgia, unul dintre amărîții care locuiesc împreună cu negrii și sînt în stare să bea cu ei, să se însoare cu o negresă și să aducă pe lume o duzină de nenorociți, gata să-i blesteme, pe drept cuvînt, la primul lor pas în viață. E adevărat că Charlie nu se însurase cu o negresă, ci cu o Eudora oarecare, adusă naiba știe de unde, dar munceau amîndoi pe plantație cot la cot cu negrii, ca niște negri. Și dacă nu l-aș fi întîlnit întîmplător pe Jim...

Oricît aș fi vrut să merg repede, era cu neputință să înaintez ca lumea pe sub frunzișul compact, susținut de șerpii crăcilor, printre trunchiurile legate cu plasa lianelor și peste materia fără nume, pe care mă încăpățînam s-o botez pămînt. Totul foșnea în jurul meu, se legăna ca și cum aș fi umblat printre pereții unei capcane gata să se abată pentru

a mă pune față-n față cu una dintre fiarele pe care le simțeam furișîndu-se dincolo de pereții vegetali, adulmecîndu-mi urmele și lingîndu-se pe bot cu anticipație. Adăugați la toate astea faptul că se întunecase și că, pe undeva, mă îndoiam sincer de simțul meu de orientare, care ar fi trebuit să-mi poruncească încotro să mă îndrept pentru a ajunge odată la afurisitele ruine ale lui Ngala. Cînd mergi cu bănuiala că o iei razna — și asta noaptea, în junglă — nu prea mergi cu spor. Îl blestemam din tot sufletul pe Jim și trăgeam cu urechea, nădăjduind să-l aud, totuși, venind în urma mea. Dar știam că nici o legiune de draci n-are să-l urnească dacă nu-și schimbă gîndul și, ce era mai păcătos, știam că nici armata dracilor, cu generali cu tot, nu putea schimba un gînd, odată cuibărit în căpățîna lui afurisită!

...Cred că aveam vreo opt ani pe-atunci. Era vară și pornisem cu sufletul la gură către păduricea de salcîmi, unde se ascundea negrul bătrîn care făcea whisky în cabana dărăpănată, ridicată pe vremuri de bunicul Stuart. Cu toții ne obișnuisem să spunem că bătrînul se ascundea acolo, dar era doar un fel de a vorbi, pentru că Iacob nu se ascundea deloc și pînă și Howard șeriful cumpăra de la el whisky, firește, prin Jo lunganul, că nu era să se ducă tocmai șeriful la Iacob. Vreau să spun că bătrînul locuia în cabană pe față și, mai mult ca sigur, îi plătea tatei și un fel de chirie, în bani sau whisky (presupun că în whisky). Mă cam temeam de Iacob, care era veșnic beat, dar mă bucuram ori de cîte ori îl puteam vedea pe după trunchiurile salcîmilor rostogolind un butoiaș, sau cărînd apă din rîulețul ce trecea prin spatele șandramalei. Pînă și azi îmi amintesc cu cîtă patimă îl priveam, ținîndu-mi răsuflarea, pentru că un asemenea om, cum să spun, *nu exista*. Cred că o auzisem pe mama plîngîndu-se predicatorului negru și blestemîndu-l că „nenorocește bărbații, care și așa sînt cu toții niște nenorociți", iar în închipuirea mea de

copil bătrînul devenise un fel de diavol, purtînd ca un sacrilegiu suplimentar numele patriarhului Iacob. Numai că diavolul ăsta mă atrăgea mai degrabă decît sfinţii pastorului şi, cînd îl vedeam clătinîndu-se pe sub coroanele verzi, negru ca un drac sub pletele lui albe de patriarh, mi se părea că asist la săvîrşirea unei taine, în sfîrşit, ceva ca un fel de slujbă nelegiuită.

Ceea ce dădea îndeletnicirilor lui absolut profane caracterul de slujbă era faptul că mormăia într-una frînturi de *spirituals*, aşa că toate sfintele personaje ale bibliei se aflau în permanenţă pe buzele lui groase şi vinete. Cu mintea mea de azi socot că bătrînul era într-adevăr atît de simplu şi naiv religios, încît nu vedea nici o incompatibilitate între preceptele biblice şi prepararea clandestină a alcoolului, dar atunci mi se părea că oficiază un rit întunecat, bătîndu-şi joc de tot ce trebuia socotit sfînt. Înţelegeţi poate acum de ce-l priveam cu spaima aceea, în care intra curiozitate şi repulsie.

Abia trecusem podul de lemn arcuit peste rîu şi mă ascunsesem pe după trunchiurile salcîmilor, cînd un glas a răsunat deasupra mea, din cer:

— Hei, albule, ce cauţi aici?

O clipă am fost încredinţat că un înger îmi cere socoteală pentru nelegiuitul interes pe care i-l purtam bătrînului. M-am făcut lac de apă şi au început să-mi tremure genunchii, dar ridicînd cu teamă privirile am văzut, cocoţat în copac, un băiat de vîrsta mea. Luat prin surprindere, am bîiguit prosteşte:

— În salcîm ... şi ăcele?

— Ăsta-i dud, prostule ...

Prea trecusem repede de la spaimă la uşurare pentru a mă mai opri la greutatea unui cuvînt.

— De ce-mi spui albule? am întrebat. Şi tu eşti alb ...

Nu ştiu cum a putut sări din copac, ca o pisică. Era desculţ, cu părul vîlvoi, purta nişte pantaloni ca vai de lume şi o cămaşă peticită. Ceea ce m-a

surprins cel mai mult a fost peticul roşu, cusut strîmb în dreptul inimii.

— Sînt alb, dar elefant, a proclamat ca un fapt binecunoscut. Tu ce cauţi aici?

Nici nu-mi trecea prin minte că i-aş fi putut întoarce întrebarea şi, cum nu voiam să-i răspund, am preferat să schimb vorba.

— Şi ce-i peticul ăsta roşu? am întrebat, arătînd spre pieptul lui.

— Am fost rănit, a spus cu o blîndeţe pe care n-o înţelegeam şi, în clipa aceea, s-a şi năpustit.

Ne-am rostogolit pe iarbă. Am crezut că era vorba despre o obişnuită hîrjoană băieţească, dar imprevizibilul meu adversar s-a însărcinat să-mi demonstreze că mă înşelam. M-a bătut pur şi simplu, m-a bătut măr pînă am început să ţip şi pînă ce bătrînul diavol cu plete colilii a ieşit din colibă. Mi s-a părut atît de ciudat că eram salvat tocmai de către Iacob, încît, pe loc, am uitat să mai plîng. Pentru întîia dată îl vedeam de aproape. Era beat ca de obicei, dar numai cît să se clatine pe picioare şi să vorbească împleticit, pentru că a fost totuşi în stare să ne apuce pe amîndoi cu cîte o mînă, ca pe nişte pisoi, şi să ne aşeze apoi la dreapta şi la stînga lui, mormăind blajin:

— Oile domnului, berbecuţi... bee-beee...

Jim şi cu mine am început să rîdem şi bătrînul a rîs şi el, săltîndu-şi pîntecul de Silene. Dar, în raporturile mele cu Jim, elefantul alb a rămas un semnal, vestind primejdii...

Cred că pierdusem drumul. M-am oprit şi am plimbat în cerc lumina lanternei, deşi peste tot întîlneam aceleaşi trunchiuri, a căror verde indiferenţă mă sfida. Am început să mă întreb dacă nu era preferabil să mă întorc la Jim, căruia speram că-i venise mintea la cap. De fapt, mă amăgeam cu bună ştiinţă (în adîncul sufletului nu mă îndoiam de inutilitatea înapoierii lîngă el), dar mă simţeam mai pierdut decît un căţelandru, care n-a făcut ochi.

Pentru orice eventualitate l-am strigat de cîteva ori, fără prea mare convingere, pe Ngala. Prefer să nu știu nici în ziua de azi al cărei fiare a fost glasul care mi-a răspuns. Urletul a răsunat atît de aproape, încît, fără să mă mai gîndesc, am pornit ca din pușcă sărind peste un trunchi prăbușit, am dat cu capul în niște liane ude și, clătinîndu-mă, m-am oprit într-o mocirlă. Apa nu trecea de carîmbii cizmelor, dar n-aveam curajul să înaintez pentru că nu știam dacă, mergînd mai departe, am să dau de pămînt. Cu toate că lumina lanternei îmi arăta aceeași întindere verzuie, pe care o străbătusem pînă atunci. Se făcuse deodată liniște, ca și cum jungla și-ar fi oprit răsuflarea.

În clipa următoare am auzit un zgomot și Jim a apărut în lumina pe care o îndreptasem către el. Am simțit, pe loc, că ceva se întîmplase.

— Nu fi prost, Vernon, a spus.

— Cred că am pierdut drumul...

Stătea de cealaltă parte a trunchiului prăbușit.

— Ruinele sînt încolo, și a arătat spre dreapta.

Mai clipoceam cu cizmele prin apă. E curios cum numai prezența lui mă liniștise și puteam vorbi acum detașat despre ruine, ca despre o problemă abstractă.

— De unde știi?

Nu mi-a răspuns, dar a întins brațul ca să mă ajute să trec peste trunchiul care despărțea așa-zisul pămînt, de mocirlă. Cînd i-am apucat mîna, m-am simțit tras deodată și răsucit. Peste o clipă eram imobilizat la pieptul lui și am simțit că-mi vîră ceva în gură. Era o materie gelatinoasă, piperată și cu miros de floare.

— Nu sînt egoist, a spus. Ți-am păstrat o bucată...

Își pusese palma peste buzele mele. Afurisita aia de ciupercă îmi ardea limba și cerul gurii și nu puteam s-o scuip. Atunci mi-a tras una peste ceafă. Am zvîcnit din tot trupul și, fără să vreau, am înghițit porcăria pe care mi-o înfundase în gură. Jim a făcut un pas îndărăt și mi-a dat drumul.

— Nu fi prost, Vernon, a spus din nou. Fără lnaga ne lăsăm oasele aici. Nici o fiară nu se atinge de omul care a înghiţit o lnaga...

— Te cred, i-am răspuns. Fiarele astea au mai mult cap decît unii diplomaţi de la Harvard...

Fusesem otrăvit şi ştiam că nu mai era nimic de făcut. Înţelegeţi? Vorbeam resemnat, dar tremuram tot.

— Stinge lanterna, diplomatule!

— Şi mai ce?

— Şi fii mai puţin deştept!

Acum mi-era totuna. Am stins lanterna.

— Ei?

Am ridicat din umeri.

— Otrava îşi face efectul. Simt nişte furnicături în jurul buzelor.

— Tu ai avut întotdeauna idei puţine, dar fixe, a spus Jim. Chiar ţii atîta la pielea ta?

Furnicăturile se răspîndeau cu repeziciune, urcau pe obraji, coborau spre bărbie. Apoi le-am simţit în jurul ochilor, pe pleoape, pe frunte şi pe gît. Jim aştepta.

Şi, de unde întunericul fusese total, ca în fundul unui dulap închis, mi-am dat seama că încep să văd. Nu mi se obişnuiseră ochii. Desluşeam copacii, solul, şi-l vedeam pe Jim. De fapt era tot atît de întuneric, dar acum recunoşteam ceea ce intra în raza privirilor.

— Ai început să vezi? m-a întrebat.

Abia atunci mi-am amintit că venise către mine fără lanternă. Aveam amîndoi o singură lanternă şi o luasem cu mine cînd îl părăsisem, dar n-am mai avut răgazul să simt ruşinea.

— Da, i-am răspuns. Văd.

— Bine. O luăm din loc.

Într-adevăr, vedeam tot mai limpede, deşi întunericul rămăsese la fel de compact. Jim o apucase cu paşi mari în direcţia pe care mi-o arătase şi am început să mă ţin după el.

— Auzi şi tu muzica? l-am întrebat.

De la o vreme auzeam un sunet continuu, ca un acord de orgă. Era un sunet grav, plin, peste care începuseră să se suprapună alte sunete, un fel de acorduri fluide, ca și cum niște degete ar fi atins o harfă.

— Stai pe loc, a spus Jim.

M-am oprit și n-am mai auzit decît orga.

— Asta-i verdele junglei...

N-am găsit nimic ciudat în vorbele lui, deoarece am înțeles imediat că verdele devenise un sunet. Ciudată era liniștea cu care primeam amintirea faptului că fusesem otrăvit. În genere, nici nu mă gîndeam la asta, dar dacă-mi mai trecea prin minte că înghițisem o bucată din ciuperca violetă era doar ca o constatare, așa cum înregistram prezența unei ridicături de pămînt și înălțam piciorul ca să nu mă împiedic. Ciuperca, da, știam... Dar faptul nu mai avea importanța pe care i-o dădusem abia adineauri.

— Acum, pornește, a spus Jim.

Din nou acordurile de harfă, și n-a mai fost nevoie să-mi spună că auzeam culoarea cizmelor, spre care priveam fără să vreau, în timp ce mergeam.

— Ei?

— Da, am răspuns, cizmele...

— Faci progrese, Vernon. Dar ruinele?

— Ce-i cu ruinele?

A tăcut, pășind mai departe înaintea mea. Cînd mi-am ridicat privirile și le-am îndreptat, peste capul lui, către masa vegetală din care țîșnea, amplu și dens, acordul de orgă, am văzut uriașele planuri de pămînt, suprafețe cu marginile superioare neregulat zimțate de vrăjmășia ploii, a vîntului, a omului, poate. Și am auzit îndată sunetul ruinelor roșcate.

— Jim! am strigat.

— Ajungem acum...

Într-adevăr, n-am mai avut mult de mers. Copacii s-au chircit, au aruncat cît puteau de departe serpentinele lianelor și, în cele din urmă, s-au to-

pit în pămîntul sănătos, tare, un adevărat pămînt pe care-ţi făcea plăcere să pui piciorul. Jim a chiuit o dată:

— Hei, Ngala!

Abia acum am văzut luna, ascunsă tot timpul de acoperişul verde al pădurii. Era o lună plină, mare şi roşie cum numai în Africa poţi vedea, o lună care pare făcută din pămîntul roşu al Africii, dar dintr-unul, cum să spun, incandescent, iradiind toate focurile acumulate peste zi. Lumina roşie bătea zidurile de pămînt ce înconjurau pînă la înălţimi surprinzătoare ruinele şi-n urechi îmi răsuna acum echivalentul muzical al culorii roşii, ca un sfîşietor geamăt de saxofon. Acordul de orgă al junglei încetase.

Prin arcul de triumf al porţii, contemplam de afară ruinele şi auzeam, peste saxofonul tragic, ecourile glasului lui Jim repercutat din perete în perete, ca zborul unui liliac.

— Ngala . ! . gala . . . ala . . .

Brusc, n-am mai auzit saxofonul. În schimb, vedeam nişte explozii colorate, fantastice pete izbucnind pe cer, pe zidurile de pămînt, pe tot ce puneam privirile. Ca nişte focuri de artificii explodau şi se desfăceau în şuviţe, în rîuri de culoare care-şi amestecau nuanţele ca-n' jocul din copilărie, cînd presam două coli pe care le acoperisem cu vopsele şi, desfăcîndu-le, urmăream încîntaţi felul cum se pătrundeau culorile pe hîrtia udă.

— Jim, am strigat, Jim!

Dar exploziile cromatice au izbucnit cu atîta putere, scăpărător de luminoase, încît, orbit, am strîns din pleoape.

— Nu urla, a spus Jim şi, îndată, fluvii de mătase au prins a curge ca nişte curcubeie cu ape mişcătoare.

— Văd sunetele, am şoptit, urmărind lina contopire a culorilor.

Erau irizări neînchipuit de gingaşe, tonuri de verde, de albastru cu nuanţe sidefii, printre care un

trident de vopsea trandafirie își desfăcea leneș delta fluidă. Mi se oprea inima de năvala frumuseții și, pentru a o stimula, am început să cînt cu jumătate gură. Voaluri colorate filfîiau, se prefăceau în suprafețe dense, moarate, pe care o stranie putere interioară le răsucea, le topea de parc-ar fi fost de ceară, silindu-le să se prelingă în neașteptate unduiri de o lentă și inimitabilă grație. Volute fluide țîșneau, descompunîndu-se uluitor. Fumegau armonios în insesizabile game de culoare, orgie de forme și nuanțe din care se alcătuiau la nesfîrșit caleidoscopuri lipsite de sens, dar fascinante. Mi se părea că fusesem transportat într-un inefabil paradis, a cărui lege era subtilitatea. Tot ce putea fi grosolan se afina în feericul laminor al lipsei de pondere, al fluidei cursivități. Despovărat de oase și mușchi, senzualitate pură, mă destrăbălam vizual în spații ireale.

— Aici, Ngala! Așteptat, Ngala...

În pragul porții, ceruri rotitoare, carusele de volume și culori.

— Îmi pare bine că te-am găsit, Ngala!

Glasul lui Jim crea arteziene uriașe. Cu un efort dureros, crispare de voință galvanizînd un trup inert, mi-am îndreptat privirile către statuia de abanos, poleită de lună. Fața lui Ngala era cenușie, așa cum arată fețele negrilor cînd pălesc sub imperiul emoției. A deschis gura, dar buzele au tremurat fără a putea articula un sunet și ochii i s-au holbat pînă-ntr-atît încît albul le-a invadat obrajii și a depășit parcă streașina sprîncenelor.

— Lnaga, a gemut în cele din urmă, trăgîndu-se îndărăt.

Uimit, m-am uitat la Jim. Pentru întîia oară de cînd ne aflam lîngă zidul adăpostind lumea moartă a ruinelor, pentru întîia oară de cînd luna își trimitea spre noi fluxul sîngeriu, i-am văzut fața. Șocul a fost atît de puternic, încît am simțit deodată ce înseamnă să ai gura uscată. Ochii cenușii ai lui Jim fuseseră cotropiți de violetul bătător la ochi

al ciupercii, erau violeți, pînă și albul lor devenise violet. Paiete de aur jucau în apa violetă, ca niște minuscule făpturi dotate cu o stranie independență. Fața trebuie să-mi fi oglindit o stupoare imbecilă, pentru că Jim mi s-a adresat repede, pe tonul obișnuit:

— Nu fi prost, Vernon! Ochii celor ce consumă o lnaga devin lnaga... Cum crezi că și-a dat seama Ngala?

Suprafețele colorate urmau să se contorsioneze, îmbinîndu-și valențele plastice în mereu alte compoziții, care ar fi dat gata un pictor abstract.

— Și ochii mei...? am întrebat cu un glas sugrumat, pe care nu mi-l recunoșteam.

— Închipuie-ți, a spus Jim. Pînă și ochii tăi...

Ngala nu cuteza să se apropie și ne privea cu un respect superstițios.

— Om lnaga puternic... om lnaga nu mai ești om...

Mi-am dat seama că, treptat, sunetele nu mai erau în stare să deștepte aceeași magie a culorilor. Le vedeam acum mai palid, mai inconsistente, și mă întrebam dacă efectul toxinei scade; dar mi-am amintit că sunetele transformate în culori nu făcuseră decît să ia locul culorilor echivalate prin sunete.

— Ce ne mai rezervă lnaga? am întrebat de aceea, cu o stupidă dezinvoltură.

— N-o luat atît de ușor, Vernon...

Cum Jim ingurgitase otrava înaintea mea era firesc să resimtă mai devreme și urmările, așa că felul cum îmi vorbise mă făcea să aștept cu neliniște cele ce aveau să urmeze. Am devenit atent.

— Om lnaga, bolborosea Ngala. Și luna... luna mare...

Cuvintele lui nu mai urneau caruselul culorilor. Doar zidurile de pămînt se ridicau înaintea mea, bătute de lună și, abia cînd jocul formelor dezlănțuite nu m-a mai solicitat, am început să fiu sensibil la neobișnuita lor frumusețe. Ceea ce aveam în față

era o cetate, o așezare împrejmuită de ziduri. Trecusem de poarta care părea un primitiv arc de triumf și acum clădiri cu pereți de pămînt își înălțau etajele, privind cu spărturile ferestrelor. Acoperișurile se prăbușiseră, iar acolo unde se rezemau cîndva de pereți, pămîntul arăta zdrențuit, ca mîncat de invizibila lepră a timpului. Apele cerului își săpaseră drum prin masa roșcată, ripsînd suprafețele și tîrînd cu ele ornamentele de lemn și ceramică. O mască galbenă rămăsese incrustată într-un perete, acolo unde mîini topite în pămînt o fixaseră. Toate clădirile păreau niște imense trunchiuri de con, o stranie colecție de turnuri ale lui Babel transplantate de pe „pămîntul dintre ape", iar noi — trei oameni rătăciți într-un peisaj lunar.

— Trebuie să încercăm, Ngala! a spus Jim.

Negrul își mai venise în fire. Era un vlăjgan pe care bunicul Stuart l-ar fi cumpărat cu ochii închiși, vreau să spun că bunicul ar fi fost omul cel mai nimerit să aprecieze mușchii nobili și statura atletică a lui Ngala. Firește, vremurile se schimbaseră și nu ne aflam la noi, în Georgia, ci pe misteriosul pămînt al Africii, unde Ngala era la el acasă, visînd să studieze istoria. Era pricina pentru care apăruse în tabără, oferindu-se să ne ajute la cercetări. În ce mă privește, am presupus aproape din prima clipă că trebuie să fie afiliat la una dintre organizațiile secrete care împînziseră regiunea, militînd pentru independență. Îi cunosc pe negri, am trăit în mijlocul lor și am, pentru descifrarea sufletului lor negru, o intuiție remarcabilă, probabil moștenită. Demnitatea calmă a lui Ngala nu putea proveni decît dintr-o religiozitate exagerată sau o proaspătă conștiință a puterii, și înclinam mai degrabă către ultima ipoteză. Numai împrejurarea neașteptată că devenisem Inaga fusese în stare să-l tulbure, descătușind din străfundurile ființei lui o atavică spaimă, sau, poate, numai un profund respect.

— Primejdie mare, a răspuns șovăitor la enigmatica propunere a lui Jim.

— Despre ce-i vorba? am întrebat.

Dar Jim nu m-a învrednicit măcar cu o privire.

— Ai încredere în mine, Ngala?

— Încredere, a rostit negrul, adăugînd îndată, ca o dovadă: Om alb aici . . .

Într-adevăr, nu pricepeam de ce se hotărîse Ngala să ne destăinuie locul aşezării părăsite, pe care nici un alb n-o cunoştea. Dar, fără să vrea, Jim m-a făcut să înţeleg.

— Vrei să ştii, nu? Vrei să afli cum a sfîrşit cetatea . . . Fără cunoaşterea rădăcinilor eşti mai puţin decît o frunză dusă de vînt . . .

Vorbea cu o patimă nefirească şi nu se mai întreba dacă Ngala îl poate urmări. Mai degrabă decît bietul negru, cred că eu înţelegeam acum pricina pentru care Jim stăruise să studieze vechea cultură africană şi mă tîrîse şi pe mine către preocupările lui, în ciuda nedumeririi şi dispreţului cu care ai mei îmi primiseră hotărîrea. Am avut nevoie de sprijinul unchiului Harry, senatorul, care a intuit cîştigul politic pe care-l reprezenta pentru partidul republican posibilitatea de a jongla în prezenţa alegătorilor negri cu numele lui Vernon L. Warren, „distinsul africanist crescut din nobilul nostru pămînt al Sudului . . .“

Atunci, în faţa lui Ngala care ezita şi a insistenţelor lui Jim, singur deodată cu mine însumi, m-am întrebat pentru întîia oară de ce îl urmasem pe fostul băiat cu cămaşă peticită, de ce stăruisem ca tata să-l ajute să studieze, de ce mă aflam acum la picioarele coloşilor de pămînt şi sub luna tot atît de roşie ca şi ei, pe pămîntul unui continent situat la antipodul a tot ce avea pentru mine farmec şi preţ. Ce fascinaţie absurdă exercita Jim asupra mea de-i răbdam toanele, atunci cînd raporturile dintre noi ar fi trebuit să fie inversate, că numai datorită mie se ridicase peste lamentabila condiţie a părinţilor săi? Înclin să cred că neobişnuita luciditate de care dădeam dovadă era tot unul dintre efectele otrăvii. Enervat, am privit către Jim.

Atunci i-am întîlnit privirile mîncate de veninul violet și am simțit, copleșitoare, puterea curiozității și a repulsiei. Fulgerător mi-am amintit de bătrînul Iacob. Jim mă captivase prin același amestec de încîntare și oroare, exercitase asupra mea aceeași atracție morbidă care mă imobiliza ceasuri întregi în fața colibei din pădurea de salcîmi a copilăriei. Se petrecuse un transfer, o simplă deplasare de complex. Curiozitatea și repulsia deșteptate de un negru beat trecuseră asupra albului sărac și pitoresc obsedat de înfrățirea cu negrii, printre care trăise. Sîngele aristocratic al Sudului se răzvrătea tardiv în mine, recunoscînd abia acum fascinația vinovată, împletită cu ura la fel de veche. În drama ancestrală care punea în scenă protagoniștii albi și negri jucasem rolul albului nedemn, incapabil să-și depășească povara complexelor, pe care albul normal le lepăda sub craca de care atîrna Jim Crow.

— Repede, a spus atunci Jim și mi-am dat seama că, pierdut în revelația pe care o trăiam, scăpasem o parte a dialogului dintre el și Ngala.

Luciditatea dăruită de toxina ciupercii și care mă redase mie însumi întărise probabil tot ce era autentic și în comportarea lui Jim, îi potențase voința, puterea de convingere. Am dedus că-l hotărîse pe Ngala, căci amîndoi se îndreptau acum spre inima ruinelor.

— Hai, Vernon!

Jim zvîrlise cuvintele peste umăr, ca și cum s-ar fi adresat unui cîine. Am simțit dorința de a-l pălmui, umilindu-l în fața negrului, dar m-am pomenit urmărindu-i, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Treceam prin stări contradictorii (nu uitați că mă aflam tot timpul sub blestemata influență a ciupercii) și certitudinile de adineauri începeau să se estompeze, înainte de a-mi fi putut da seama.

Absent, treceam printre pereții roșcați. Cetatea nu fusese construită după un plan și ulițele, spațiile dintre clădiri, alcătuiau un labirint printre coturile căruia ne strecuram, suind ades mormane de pămînt,

resturi ale unor ziduri prăbușite. Într-un loc, în mijlocul drumului, am dat peste o placă de fildeș pe care se înfruntau doi elefanți. Era liniște și luna se ivea sau pierea pe cer, după cum ne-o arătau sau ascundeau masivele roșcate, emanînd misterul unor vieți risipite. Totul părea atît de definitiv mort, încît n-am tresărit nici cînd am intrat, literalmente, în culcușul leilor.

Leoaica dormea pe o rînă, ca și cei doi pui imobilizați cu boturile în dreptul țițelor ei, și cred că doar mirosul fiarelor a trezit în mine amintirea unei spaime străvechi. Altminteri, înregistrasem privelișstea cu același calm pe care l-am simțit plimbîndu-mi privirile peste monotona succesiune a pereților. Dar Ngala, pășind între mine și Jim, ne-a apucat pe amîndoi de braț. Îl simțeam crispat, abia stăpînindu-și panica dezlegată în sacul negru al trupului și incapabil pînă și să urle. Jim i-a dat mîna în lături și s-a apropiat de fiara care ne simțise. Sărise în picioare, smulgîndu-și țițele din boturile puilor, și o clipă am văzut dîra albă a laptelui, spre care-și întindeau comic limbile trandafirii. Dar momentul nu era comic.

Ghemuită, leoaica se pregătea să sară. Jim a înaintat atunci cu o liniște nefirească și am văzut fiara tupilîndu-se, cu coada între picioare. Își dezvelea colții și scuipa, în timp ce blana galbenă-i zvîcnea, ondulînd scurt pe spate și pe coaste. Sigur de el, calm, Jim a întins mîna și a scărpinat leoaica sub bot, de parcă ar fi avut în față o pisică, iar colosul înfricoșător s-a muiat tot și, închizînd ochii, a început să toarcă.

Pentru a putea înțelege într-adevăr ce se petrecea acolo, în vechea cetate părăsită, trebuie să fi văzut măcar o dată un leu, altfel decît dincolo de gratiile cuștii, și să știți ce înseamnă ferocitatea unei femele surprinsă în vizuină, alături de pui. Stupefiat, ascultam torsul puternic ca sforăitul unui bărbat și nu-mi puteam lua privirile de la scena luminată straniu. Și azi îl mai văd pe Jim, aplecat și scărpinînd

leoaica răsturnată voluptos, în vreme ce puii sug, frămîntînd ţiţele cu labele lor groase cît încheietura braţului meu.

Mîna lui Ngala şi-a accentuat presiunea şi negrul mi-a făcut un semn din cap. Cu paşi furişaţi ne-am depărtat pe uliţă, întorcîndu-ne mereu către Jim, care ne privea. Luna îi lumina zîmbetul ciudat tipărit pe faţă şi am avut impresia că lumina spectrală ce jucase în jurul ciupercii, atunci cînd o văzusem la piciorul copacului, plutea acum peste umerii lui, rămaşi în întuneric. Nu ştiu cum a putut părăsi fiara îmblînzită, dar a venit după noi peste cîteva clipe şi Ngala a pornit repede, luînd-o înainte. N-am schimbat nici o vorbă. Mă întrebam dacă otrava ciupercii îmi dăruise şi mie, care înghiţisem probabil o cantitate mai mică, puterea de care Jim dădea dovadă.

Treceam, pe uliţele desfundate, către un loc cunoscut, pare-se, lui Ngala. Strămoşii lui ridicaseră cîndva cetatea de pămînt şi amintirea li se perpetuase în legende, pe care venisem să le supunem confruntării cu materialul recoltat din săpături. Era scopul misiunii noastre, dar n-aş pune mîna în foc că Jim nu urmărea şi nişte ţeluri numai de el ştiute. V-am spus că-l bănuiam pe Ngala de apartenenţă la mişcarea politică a cărei activitate subterană sărea în ochi, iar încrederea lui în Jim mi se părea suspectă. Mă întrebam ce-i propusese Jim, de fusese nevoit să insiste atît şi de ce se arătase Ngala reticent.

— Unde mergem? am întrebat.

— Acum ajuns, a răspuns Ngala.

Uliţa se lăţise într-o piaţă, invadată de tufişuri. Vedeam o clădire mare, de formă elipsoidală, pe tocul uşii căreia, păstrat intact, alerga un ornament zigzagat, de o albeaţă strălucitoare. Urmărindu-l cu privirile, mi s-a părut că se mişcă.

— Aşteptat, a şoptit Ngala.

Alături de Jim l-am văzut intrînd în clădire, de unde s-a întors curînd cu un tam-tam roşu. I-am

identificat, de la întîia privire, ornamentele. Era o piesă de muzeu, un obiect de cel puțin trei, patru sute de ani. Ochiul însîngerat al lunii se afla chiar deasupra noastră, imensă replică cerească a vechiului instrument.

— Om lnaga, a rostit negrul cu o neașteptată solemnitate, uiți drept în ochi la Ngala ...

Și a izbit cu palmele, trezind glasul amuțit al tam-tamului. Ținea capul ridicat și în ochiul lui, deschis peste măsură, m-am văzut deodată întreg. Am avut o clipă de ezitare, ca și cum ceva m-ar fi avertizat să nu mă dăruiesc orbește, apoi curiozitatea a fost mai puternică și mi-am privit țintă mărunta imagine, răsărită pe luciul întunecat al ochiului. Presupun că Jim a făcut la fel.

Palmele lui Ngala izbeau ritmic tam-tamul, dar bătaia nu era aceeași. De unde începuseră lent, ca și cum le-ar fi fost greu să urnească sunetele închise în străvechea cutie, ritmul se precipita pe nesimțite, fără ca succesiunea să decurgă monoton. Aveam de fiecare dată surpriza sunetului născut în arhaica tobă, pentru că nu mi-aș fi putut închipui că dintr-un instrument primitiv se poate scoate o asemenea bogăție sonoră. Deși familiarizat cu performanțele toboșarilor unor vestite formații de jaz, m-am pomenit suspendat de bubuitul ritmic produs de Ngala, de parcă fiecare sunet ar fi fost o treaptă pe care o urmam fără voie, urcînd sau coborînd (nu-mi dădeam seama), de parcă ultima bătaie auzită ar fi răsunat în cea mai tainică poartă a ființei mele. Dar o nouă percuție mă repezea de fiecare dată către noi trepte și poarta adevărată părea să se afle mult mai departe. Niciodată încă nu trăisem o atît de bizară sondare a alcătuirii lăuntrice. Concomitent, imaginea mea de pe ochiul dilatat al lui Ngala se încețoșa și redevenea netă, ca și cum aș fi oscilat într-un alt spațiu decît cel între coordonatele căruia mă aflam, sau ca și cum realitatea ființei mele ar fi fost asaltată, minată, ca și cum o ciudată forță ar fi izbutit să mă desprindă temporar din mij-

locul pieții năpădită de tufișuri și eu aș fi revenit totuși cu o încăpățînată voință, pe care succesiunea bătăilor de tobă o anihila treptat. Tot mai maleabil, eram desprins din contingențe elementare. Mă simțeam smuls și răsucit într-un vîrtej unde numele și individualitatea mea se întunecau pînă a nu mai fi, unde obscuritatea era propice confuziei. Luna trecea încet pe deasupra capetelor noastre, trecuse, iar umbrele se concentrau, împrumutînd ruinelor de pămînt o insuportabilă putere. Nu cred că Ngala se așezase întîmplător în așa fel, încît razele lunii, căzînd piezișe, să-i lumineze ochii. Deși nu-mi dezlipeam privirile de ochiul lui, îmi dădeam seama că mă cufund (acum nu mă mai îndoiam de lenta, dar continua mișcare cu care coboram treptele sonore), îmi dădeam seama că pătrund tot mai adînc într-o zonă de întuneric, fundamental diferită de întunericul familiar. Bătăile tobei răsunau dramatic, erau strigăte și tunete seci, uimitor de asemănătoare cu niște împușcături. *Erau* împușcături.

Atunci ochiul lui Ngala a crescut în bezna tot mai densă, a devenit un straniu ecran pe care umbre fugitive au început a se mișca și, deodată, imaginea mea (care jucase încețoșat) s-a precizat. M-am recunoscut fără greutate, deși purtam veșmintele unei epoci revolute. Eram mînjit de funingine, cămașa-mi filfîia sfîșiată, țineam în mîna dreaptă un pistol a cărui țeavă fumega și răcneam către niște oameni nevăzuți. Împușcăturile răsunau și mi se părea ciudat că le aud, fără să-mi pot auzi glasul. Am văzut flăcările unor mari incendii luminînd vînzoleala unor trupuri negre, apoi cei către care strigam au năvălit, urlînd și slobozind focuri de armă. Le vedeam gurile deschise, dar nu auzeam nimic, deși distingeam totul, fețele convulsionate, mișcările, pînă și șuvițele de fum. Acoperind scena de apocalips, o namilă neagră s-a ivit deodată înaintea mea, ridicîndu-și amenințător sulița, și am tras în pieptul lat, pe care jucau coliere de colți. Ca pe o peliculă filmată cu încetinitorul am văzut fața războinicului schimo-

nosită de tentaculele morții, diformată de urletul crescut în carnea zdrobită, dar n-am apucat să-l zăresc prăbușindu-se, pentru că m-am repezit înainte. Oamenii mei înconjuraseră așezarea (știam c-o înconjuraseră) și acum începeau să strîngă cercul.

Am recunoscut clădirea elipsoidală în fața căreia mă oprisem și o panică josnică m-a covîrșit, ca o apă imundă. Panica asta a alungat stupoarea și m-a îmboldit să rup filmul atroce desfășurat pe neașteptate, zvîrlindu-mă în demente încercări de a mă desprinde din lanțul imaginilor. Nu eram victima unei absurde nopți de groază, a unui coșmar, ci mă aflam într-adevăr de două ori în același loc, în două epoci, căci înțelesesem că cel pe care-l vedeam distrugînd cetatea în care Ngala ne adusese era căpitanul de fregată și negustorul de sclavi Noah Warren, tatăl bunicului Stuart.

Iar totul se petrecea aievea în jurul meu, simțeam mirosul fumului și mi se părea că, dacă aș întinde mîna, aș putea atinge pielea neagră a fetei pe care Sam o trîntise la picioarele mele. Sam? Dar era Jim, Jim... Îl recunoșteam pe cel mai tînăr membru al echipajului, maică-sa mi-l încredințase cu lacrimi în ochi înainte de plecare, după ce-i desenase pe frunte, cu degetele împreunate, o cruce. Mă luptam să mă eliberez, să redevin eu, care n-aveam nici un amestec în tot ce se făptuia acolo, și mă vedeam rizînd și bătîndu-l peste umeri pe Jim, care era Sam. Aș fi vrut să strig (către Noah, către Ngala?): *Destul, oprește!* și nu-mi auzeam glasul, așa cum nu-l auzeam nici pe cel cu care rosteam gluma ce părea să-l înveselească pe Sam. Iar tot mai mulți negri erau aduși în piață. Unii cărau colți de fildeș. Sam dispăruse pentru a se întoarce cu doi drugi de aur și deodată l-am văzut împiedicîndu-se. A scăpat drugii și s-a prăbușit cu fața în jos, în vreme ce alții dintre oamenii mei smulgeau brățările din sîrmă de aur încolăcite pe brațele și picioarele celor ce așteptau să fie legați pentru a lua drumul fregatei.

Nu mai puteam, oh, nu mai puteam să văd! Am făcut un efort deznădăjduit pentru a-mi muta privirile și o durere cîinească m-a sfîșiat, din creieri pînă-n măduva oaselor. Imaginile cumplite s-au clătinat în jurul meu și, pentru o fracțiune de secundă, mi s-a părut că regăsesc pămîntul sub picioare. Apoi am auzit un bubuit înfundat, ca ecoul prelung al unui înspăimîntător seism, dar nu erau decît pașii convoiului pe care ai mei îl mînau acum, încadrînd jalnica turmă. Știam că tălpile goale nu puteau produce un asemenea zgomot și m-am îndîrjit, luptînd pentru cucerirea eului meu în ciuda spaimei cu care pîndeam repetarea cumplitei dureri de adineauri, în ciuda faptului că mă simțeam stors de ultimii stropi de sînge. Încordarea a fost neînchipuit de sălbatică, mi-am mușcat buzele auzind sunetul propriului meu geamăt și, fără să vreau, am închis ochii.

Întunericul pur m-a despărțit de coșmarul viziunilor, ca și cum aș fi fost transportat brusc într-o regiune a neființei, într-un imaculat tărîm al liniștei, necunoscînd omul și patimile care-l macină. Am trăit o neasemuită clipă de relaxare (poate că n-a fost doar o clipă, dar după tensiunea dinainte simțeam nevoia unei absențe totale și liniștea mi s-a părut de prea scurtă durată), apoi am auzit din nou pașii convoiului și, cînd am deschis îngrozit ochii, m-am văzut numai pe mine în ochiul negru al lui Ngala. Palmele lui smulgeau din cutia tam-tamului uruitul înfundat, din ce în ce mai slab, ca agonia unui ecou.

Știe?

Întrebarea s-a zvîrcolit în mine, răscolind straturile abia sedimentate ale neliniștii și ale rușinii. Degetele-mi zvîcneau ca degetele unui sugrumător. Dar a fost de ajuns să-l privesc pentru a înțelege că nu participase la strania incursiune în istoria strămoșilor săi. Începea să se lumineze de zi și, în vaga rumeneală vestind răsăritul, pielea lui neagră strălucea, de parcă Ngala abia ieșise din baie. O imensă

oboseală îi surpase obrajii, numai oboseala... Bătuse fără încetare în străvechiul tam-tam și, cu ultimele puteri, menținuse fragila punte sonoră, pe care coborîsem în infern. Dar nu trecuse de porțile infernului, pentru că nu era lnaga.

Sînt sigur că un zîmbet chinuit mi-a întins buzele uscate. Încă năucit, Ngala mi-a întors absent zîmbetul și furtul surîsului, în clipa aceea, mi-a dat un izbăvitor sentiment de ușurare. Poate să vi se pară curios, dar tocmai atunci, abia atunci, mi-am amintit de Jim. Toate spaimele, toată rușinea iluzoriu alungată îmi ardeau obrajii, cînd m-am întors către el. Dar nu fusese oare cu mine acolo?

Ca o mare păpușă dezarticulată, zăcea cu fața la pămînt.

— Jim! am strigat, cu o speranță încă nelămurită.

Ngala abia își revenea din epuizarea și năuceala pricinuită de atîtea ceasuri de efort, așa că am ajuns înaintea lui lîngă Jim, pe care l-am întors cu fața în sus. Ca ars m-am dat cu un pas îndărăt, căci ochii lui, redeveniți cenușii, mă fixau cu o duritate insuportabilă, strigau o imprescriptibilă condamnare.

— Nu eu...

Dar n-am sfîrșit fraza. Înainte chiar de a rosti cele două cuvinte, pe care teroarea mi le smulsese, am înțeles că numai ochii unui mort puteau avea o asemenea fixitate sticloasă. Am întors capul către Ngala, care se apropia, și am spus:

— Închide-i ochii...

Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să le mai întîlnesc o dată acuzarea. Buzele lui Ngala tremurau. Dar negrul i-a închis ochii și a șoptit cu o durere ce nu putea sparge pacea din inima mea:

— Și spus, spus...

Totul își recăpătase înfățișarea obișnuită. Mi-am amintit că Jim mîncase mai mult decît mine din blestemata ciupercă și am fost sigur că imaginile căpătaseră pentru el o tărie și mai zguduitoare, că

auzise poate și cuvintele rostite, glumele și rugăminţile, de perceperea cărora fusesem scutit. Poate că nu trăise și el salvatoarea slăbiciune a clipei cînd închisesem ochii, rupîndu-mă de lumea atroce renăscută pentru chinul nostru? Îl cunoșteam destul și-i cunoșteam prea bine convingerile spre a nu înţelege ce însemnase pentru el, oricum, retrăirea distrugerii cetăţii și, mai ales, descoperirea faptului că cineva din neamul lui contribuise la ea. Recunoscuse și neplăcuta mea asemănare cu principalul erou al acţiunii și-l identificase? Legendele despre străbunicul Noah făceau parte din folclorul Georgiei și duritatea privirilor înţepenite ale lui Jim... Mă acuza și de moartea lui Sam? Se poate muri, probabil, de durere și ură.

— Ce văzut, alb bun? se tînguia Ngala. Ce gonit viaţa, om lnaga?

Ochii lui Jim erau pentru totdeauna acoperiţi de pleoapele grele.

— Nimic, am spus repede. N-a văzut, ca și mine, decît niște umbre... Dar avea inima slabă... bietul Jim!

Am adăugat ultimele cuvinte întîlnind privirile înlăcrămate ale negrului, pentru că o indiferenţă marcată l-ar fi mirat. Dar de mulţi, de foarte mulţi ani nu mă mai simţisem atît de liber. Era cald și mi se făcuse foame.

SUB ALTE STELE

Palide, ondulau sub soarele roşu şi, deşi nu se putea şti dacă erau minuscule sau de proporţiile unei adevărate păduri, lînceda mişcare a tijelor clorotice sugera agonia unei vieţi firave, pulsînd fără speranţă. Profilate pe orizontul mîncat de neguri, le vedeau cu toţii în vîrful colinei de nisip verzui, dună cît Casa Trupurilor sau undă de un lat de palmă. Şi doar cîte o şuviţă de nisip se desprindea lunecînd fără vlagă pentru a săpa o vale pe care tot el, cu verdea lui indiferenţă, o astupa.

Din nou un crepuscul ...

Explorarea şi condensarea imaginilor lumii sleite îl silea să-şi încordeze toate puterile, dar Mirtal desluşi dezamăgirea arfilor adunaţi în semicercul tăcerii de pe Platoul Evocărilor. Erau acolo toate trupurile rămase, bipezi, făpturi cu blană sau cu pene şi, dacă gîndurile li s-ar fi împrăştiat, n-ar fi izbutit să le citească. Dezolarea alcătuia însă acum o singură *vadad*, amplă şi neechivocă. Pe platoul negru, mărginit de stîncile roşii în care mîna unui mort cioplise chipurile altor morţi, uitaţi demult, neliniştea se zbătea ca o fiinţă.

Atunci, întunecînd şi eliberînd roiuri de stele, o pasăre de noapte se roti peste capetele acoperite cu glugile de aur moale, dar nimeni nu-i aruncă o privire. Altădată poetul i-ar fi citit zborul şi ar fi scris, poate, un adevăr. Poetul murise de mult. Un arf privea acum din el spre unduirea ierburilor palide, iar braţul drept îi atîrna fără putere. Jignită,

pasărea se retrase și nimeni nu înregistră măcar prezența unui trup nefolosit.

... la sosirea lor pe Sitab (nu mai știau din ce fund al spațiului veniseră, amintirile se începețoșau, firește, nu puteau ține minte tot și nici nu era nevoie, de vreme ce doar cei îngrădiți se agață de repere presărate în timp) belșugul trupurilor disponibile dezlănțuise în rîndurile arfilor o adevărată beție. Ocupîndu-le în noaptea marii roiri se lăsaseră copleșiți de intensitatea trăirilor neașteptate și biciuiseră alcătuirile ce le păreau atît de robuste, silindu-le să le astîmpere foamea. Sitab era o lume armonioasă, cu tradiții solare. Dar patimile s-au dezlănțuit atunci cu o frenezie sălbatică, desfrîu de satisfacții, orgie de sunete și culori, de sinuciderii spectaculoase și nebănuite acte de eroism. Poemele fulgerau în larma bătăliilor, profeți întunecați propovăduiau religii crude. Totul se petrecea convulsiv, trupurile stoarse de vitalitate hărăzind arfilor paroxismul unor desfătări necunoscute. Îmbătați, din ce în ce mai flămînzi pe măsură ce încercau noi senzații, migrau dintr-un trup într-altul pentru a degusta violența bucuriei, a urii, a dragostei. Toți arfii au fost atunci, pe rînd, bărbați și femei, binefăcători și ucigași, regi și sclavi, spioni, savanți, cărăuși, preoți și artiști, așa cum au fost hamali, căpetenii de oști, filozofi, cămătari și ghicitori. Ceremonioasa societate de pe Sitab era minată dinăuntru. Judecător și inculpat, inculpat și judecător, arful stimula pasiunile pînă la o limită pentru care trupurile nu fuseseră făcute. Cu invizibilele lor resorturi calcinate, se prăbușeau îngăduind arfilor savurarea ultimei spaime, senzație tulburătore în culegerea căreia atinseseră perfecțiunea.

A fost vremea aproape legendară a unei neînchipuite risipe de trupuri. Totul părea cu putință. Și abia cînd viața amenință să se stingă înființară Casa Trupurilor, unde fragilele învelișuri urmau să fie păstrate pentru a fi refolosite după moarte. Dar primele trupuri readuse astfel la viață îngroziră și

pricinuiră răscoale. Erau vinate și arse în piețe, căci inviații își pierduseră amintirile și însemnau o simplă prezență, greoaie, apatică și înspăimîntătoare. Neliniștiți, arfii încercară să se înfrîneze, dar răul fusese făcut: numărul lor depășea acum cu mult numărul trupurilor disponibile, reproduse într-un ritm tot mai lent. Eredități împovărătoare, de altfel, le grăbeau sfîrșitul.

Utilizară atunci învelișurile primitive care se furișau prin păduri, spintecau apele sau văzduhul și pe care, la sosirea lor pe Sitab, le disprețuiseră. Deși preveniți, se dovediră la fel de nesățioși și în noile trupuri. Făpturile cu colți, cu aripi sau înotătoare fură decimate și Sitab se prefăcu într-un imens cimitir.

În cele din urmă, trupurile fură folosite prin rotație, ceea ce îngăduia retragerea lor periodică și o atentă îngrijire în Casa Trupurilor; dar acum erau vechi și întrebuințate de prea multe cercuri. Palatele se dărăpănau. În cetățile unde nimeni nu mai zîmbea se iviră tot mai des momîile betege ale morților, trupuri ce se tîrau anevoie, fiare fără colți, zburătoare incapabile să se înalțe în văzduh și pești mulțumindu-se să plutească între două ape. Fragilele învelișuri nu mai rezistau, puteau fi purtate o singură dată înainte de a fi înapoiate pentru lungi și migăloase operații de recondiționare în Casa Trupurilor. Glugi de aur moale mascau acum țeste plesuve, somptuoase veșminte ascundeau membre înțepenite și tot mai des se iviră măști pe fețele cangrenate, cu nestemate imitînd ochii pierduți.

Salvarea nu se mai afla pe Sitab. Sosise clipa unei noi mari roiri și nădejdea arfilor se îndreptă spre Mirtal, singurul în stare să sondeze Universul în căutarea unei lumi noi, cu trupuri viguroase. De șapte nopți se adunau de aceea pe Platoul Evocărilor, acolo unde poeți uitați zămisliseră universuri, de șapte nopți explora Mirtal beznele înstelate și concentra în semicercul tăcerii imaginile lumilor la care ochii lui nevăzuți puteau ajunge. Dar nu des-

coperise decît lumi moarte de mult sau pe care viața nu se născuse, iar acum ierburile palide ale lumii sleite însemnau sfîrșitul altor speranțe. Imaginile se succedau arătînd stranii schelete adunate pe buza unei imense depresiuni ce fusese o mare și, pe fundul ei, alte forme înțepenite, apoi din nou întinderi de nisip verzui din care ieșeau cioturi de stînci (una dintre ele plesni și se pulverizâ sub privirile arfilor), falii adînci, privelişti sterpe și, mereu și mereu, tijele clorotice ondulînd fără putere sub soarele roșu.

Cînd Mirtal își smulse masca de aur, dezvelind chipul mumificat al celui căruia-i împrumutase trupul, arfii ieșiră din înțepenire. A șaptea noapte luă sfîrșit fără ca vreunul să scoată o vorbă, căci nu mai vorbeau de mult. Țepene sau definitiv roase de vreme, toate coardele vocale amuțiseră. Ca înaintea marei roiri ce-i adusese pe Sitab, cînd comunicau fără cuvinte, s-ar fi putut lipsi de ele și acum, dar fiecare arf n-avea de împărtășit decît deznădejdi. Tăcuți, se îndreptară spre Casa Trupurilor.

Și, singur pe Platoul Evocărilor, Mirtal privi coborîrea jalnicului alai de trupuri ce șchiopătau, zvîcneau și se tîrau odată cu sclipitoarele veșminte menite să le tăgăduiască descompunerea. Nu știa cîte cercuri se încheiaseră de cînd sosise pe Sitab, lacom în noaptea iureșului ce sunase sfîrșitul lumii ceremonioase, dar trupul decrepit îl făcea să se simtă sătul, dezgustat de el și de semeni. Picioarele înțepenite refuzau să-l poarte, își ura cîrjele de aur, masca de aur cu un ochi de safir, placa de argint ce-i cîrpăcea pieptul, și nu dorea să ia nimic de la capăt. Se surprinse din nou urînd, altfel decît fusese obișnuit, altfel decît prin împărtășirea sentimentelor ce animau trupul pe care-l ocupa. Se surprinse răscolit de o ură care nu era a cadavrului și-i aparținea doar lui. Faptul că trupul nu mai era în stare de ură nu-l mira, firește (moartea-l golise de toate și numai arfii știa că alcătuirea peticită acum cu aur trăise ultima mare dragoste înflorită în ruinele de

pe Sitab), dar descoperirea urii rămînea uimitoare. O ură cu gust deosebit, neîngăduindu-i să palpite atunci cînd o încerca și (Mirtal recunoscu nedumerirea clipei ce i-o revelase) cerînd luarea unei hotărîri. *Dar am luat-o,* își spuse, cufundîndu-se cu voluptate în satisfacția pe care i-o dădea ura exercitată, ura activă înglobînd ruina împodobită a trupului ce-i fusese repartizat și realitatea arfului Mirtal, toate celelalte trupuri deteriorate și iresponsabilii lor ocupanți. Era o ură lucidă, asta o deosebea în primul rînd de ura tuturor trupurilor pe care le folosise, era ura *lui* și numai el o putea potoli.

Atunci, pe platoul mărginit de statuile roșii, își aținti din nou privirile asupra lumii sleite. abia evocate, și o aduse din nou lîngă el. Efortul era acum mai mic, pentru că nu trebuia să mintă. În locul soarelui roșu, un soare galben, dar nici nu era soarele, ci doar o lună măruntă, poleind totul. Pe dinaintea chipului de mort al lui Mirtal defilau ziduri înalte, cu turle și porți. Pe străzile înguste forfoteau mai multe trupuri decît ar fi avut arfii nevoie, și văzătorul le privi cu o bucurie răutăcioasă, destinată celor ce nu mai erau nici umbre, acum cînd, în Casa Trupurilor, li se cercetau carcasele condamnate.

Ochii nevăzuți se opriră apoi asupra grădinii palatului descoperit mai demult, cu prilejul unei explorări pe care o tăinuise și care-i însuflețise ura. Din balconul de piatră o fată își întindea brațele către tînărul care-o privea de jos, dintre straturile florilor și, fără a cunoaște limba în care-și vorbeau, Mirtal înțelese cuvintele fetei:

— Aruncă-ți numele, Romeo! șoptea ea. Și-n schimbul unui nume care n-are nimic cu tine a face, ia-mă toată!

— Fac tot ce-mi spui: deci spune-mi doar „iubite!" rosti gîtuit tînărul.

Cuvintele cîntau, simțurile trupului înviat comunicau mirosul florilor, tăcerea nopții și intensitatea dragostei, dar moartea-l golise de amintiri și chipul mumificat n-avea dreptul să tresară. Mirtal între-

rupse de aceea contactul și imaginea de pe a treia lume a soarelui galben pieri de pe platoul evocărilor. *Prostule*, gîndi, *e ura mea!* Nimeni nu-l contrazise. Atunci se lungi pe lespezile negre și, zvîrlind masca și cîrjele de aur, smulgîndu-și placa de argint de la piept, îngădui ultimului îndrăgostit de pe Sitab să moară pentru totdeauna, pecetluind sfîrșitul arfilor.

Fluierînd plictisit, se apropie de fereastră și, cu capul înainte, se aruncă prin geamul închis.

Cînd biosticla se recompuse în urma lui, plutea lin peste apele canalului cu lebede artificiale, înregistrînd temperatura reglementar difuzată de soare și faptul că norul zilei era exasperant de reușit. Pînă și oxigenarea aerului părea fără cusur. *Ca ieri și mîine,* își spuse, încercînd să-și dea totuși seama dacă nu fusese văzut, pentru că, oricum, strengăriile de felul saltului prin fereastră nu mai erau de vîrsta lui. Nimeni însă nu părea scandalizat — acum îl înciuda faptul că pretutindeni oamenii își luau cuminte zborul de pe platformele individuale, o bătrînă ateriză impecabil și se pierdu în biotrecerea apartamentului ei — așa că nu-i rămase decît să se răsucească mai bine în văzduh, îndreptîndu-se către marile antene. Atunci se auzi strigat.

— Tu ai desenat modelul? întrebă, încă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Asta se poartă acum, spuse Riana, apăsînd pe ultimul cuvînt.

Tunica ei de pene luminiscente părea veritabilă și arunca focuri coclite. Pletele Rianei erau tot verzi, măcar atît cît se vedea din ele pe sub gluga de fulgi.

— Trebuia să mă aștept, spuse Hormac. La urma urmei, de ce nu?

— Vezi, spuse Riana, de asta-mi placi. Că n-ai prejudecăți.

— Măa, spuse Hormac.

— Mîncăm împreună la prînz? Am descoperit o reţetă etruscă. Iei cîteva duzini de stridii, torni peste ele...

— Îmi pare rău, spuse Hormac. Azi e ziua mea de Trecut.

— Ah! Atunci mîine... Te duci departe?

— N-am nici un proiect, spuse Hormac.

— Dar norul zilei e destul de reuşit, nu? Mă întreb cum puteau suporta Cei Vechi abundenţa norilor întîmplători. Ştii, cu cît îi cunosc mai bine, cu atît îi plîng mai mult... Dar ce ziceam?

— Nu ziceai, spuse Hormac.

— Ba da, vorbeam despre Trecut. Ultima dată am asistat la căsătoria părinţilor mei.

— La ce? întrebă Hormac.

— Tata a fost şi el un original, rîse Riana. Cred că de asta-mi şi placi...

— Da?

— Sigur. Nu ştiai?

— Nu, spuse Hormac.

— Află, spuse Riana. Se pare că pe vremuri... în sfîrşit, demult, bărbaţii şi femeile se căsătoreau. Era un fel de ceremonie, înţelegi, un prilej de a-şi convoca rudele, prietenii...

— Credeam că voiau să fie singuri, spuse Hormac.

— Da, în sfîrşit, cred că da. Dar numai căsătoria le dădea dreptul de a fi singuri.

— Singuri cu tot clanul?

— Uite ce-i, se supără Riana, lămuriri găseşti la bandotecă! Am vrut să-ţi spun doar că am asistat la căsătoria părinţilor mei. Chestia se petrecea într-o catacombă din oraşul... ei, un oraş mare din imperiul roman, ştii, căruia tocmai i se dădea foc din porunca unui împărat gras...

— Nero.

— Eram sigură că ştii!... Aşa. Roma. Roma ardea. Şi ardeau şi-n catacombă făcliile, care scoteau la fum... De asta asistenţa nici nu şi-a dat seama, la început, că oraşul luase foc şi ceremonia se tot

lungea, oamenii cîntau pe nas și a trebuit să strig *foc!* și tata m-a văzut... Înțelegi, pînă atunci mă ascunsesem pe după cei ce cîntau, nu știa că sînt acolo... și a început să rîdă... și rîzi... dar bătrînul care oficia a zis *ține-ți firea, fiule,* sau cam așa ceva și, pe urmă, căzînd în genunchi, a început să mulțumească nu știu cui pentru faptul că toți cîți erau acolo aveau să fie trecuți în rîndurile martirilor.

— Vrei să spui că n-au încercat să se salveze? întrebă Hormac.

— Nu, asta era nostimada, spuse Riana. Mama se cam speriase, tata încerca să le explice că trebuie să fugă, dar ei îngenuncheaseră și cîntau. *E totuși stupid să murim cu cîteva mii de ani înainte de a ne naște,* a zis tata, văzînd că nu-i nimic de făcut... și am plecat.

— Da, spuse Hormac. Dar ai mei nu s-au căsătorit.

— Nu vrei să ne căsătorim noi?

— Nu știu, spuse Hormac. Am să mă gîndesc.

— Gîndește-te pînă mîine la prînz. Dar să știi că etruscii aveau o bucătărie nemaipomenită... Ai să guști stridiile și ai să vezi. Te aștept, da?

— Da, spuse Hormac.

Riana se depărtă și el își urmă zborul spre marile antene. Se roteau, ca de obicei, în două sensuri, unele lent și altele atît de repede, încît formele nu li se mai distingeau și păreau niște imense fantome. Cineva se lăsa din cînd în cînd pe cîte una dintre platformele răsărind ca niște palme întinse la fiecare etaj și dispărea în clădirea cu nenumărate cabine din care pornea infinitul.

Acum auzea torsul egal al motoarelor, ca o invitație la călătorie. *De ce nu le-or fi insonorizat?* De la cele mai simple, intrînd în alcătuirea aparatelor casnice și pînă la uriașii folosiți în dispozitivele de oxigenare, nici un motor nu mai făcea zgomot. Dar își răspunsese percepîndu-le invitația la călătorie. Alegii nu lăsau nimic în seama întîmplării și, dacă

menţineau torsul motoarelor, era tocmai pentru stabilirea asociaţiei cu singura aventură îngăduită: Timpul şi călătoriile pe care domesticirea lui le făcuse cu putinţă. Torsul marilor motoare trezea excitaţia bucuroasă şi puţin neliniştită pe care sirenele vechilor vapoare o deşteptau în inimile citadinilor de odinioară. După epuizarea forţei de atracţie a călătorilor în spaţiu, doar parcurgerea Trecutului rămînea ispititoare. Mai ales de cînd călătoriile fuseseră raţionalizate şi nu mai puteau fi întreprinse decît pe baza săptămînalelor tichete la care numai prestarea unei munci utile dădea dreptul. Dar deplasările erau riguros controlate. Şi ele. Iar turiştii căutau exotism şi senzaţii şi se întorceau cu cîte o reţetă de bucătărie...

Oftînd, ateriză pe una dintre platformele etajului albastru, etajul superior, cuprinzînd birourile consilierilor şi sălile de documentare. Fiecărui etaj al imensei clădiri i se atribuise o altă culoare, aleasă pentru a marca o epocă şi a uşura astfel orientarea celor ce ştiau încotro voiau să pornească: oricare dintre cabinele etajului deschidea poarta rîvnită. Etajul albastru era rezervat nehotăriţilor, dispuşi să accepte sugestii.

Afundîndu-se în etajul albastru se lăsă purtat de covorul mobil prin lungul coridor în care străluceau, de o parte şi de alta, porţiunile luminoase marcînd birourile consilierilor. Covorul se opri în faţa primului birou liber şi Hormac intră în încăperea goală.

— Bună ziua, fiţi bun şi prezentaţi tichetul, spuse o voce prietenoasă.

Hormac înaintă şi vîrî tichetul în deschizătura îngustă din perete, nu înainte de a-şi apăsa degetul pe porţiunea rezervată amprentei. Un bec albastru se aprinse.

— Mulţumesc, spuse vocea. Aveţi dreptul la o călătorie de 24 ore convenţionale. Îmi îngăduiţi să vă ajut?

— De asta am venit, spuse Hormac.

— Evident. Aţi fost în preistorie, aţi luat parte la

o cruciadă și ați asistat la ghilotinarea lui Ludovic al XVI-lea, pentru a nu mai pomeni de călătoriile neînsemnate. Ce-ați spune de arderea Ioanei d'Arc?

— Mulțumesc, spuse Hormac, mi-a ajuns ghilotina.

— Vă înțeleg perfect, îl încredință interlocutorul nevăzut. Poate plecarea primei nave spre Lună?

— Am asistat la prima plecare spre Marte.

Un bec roșu se aprinse.

— Vă rog să mă iertați, spuse glasul, nu observasem mențiunea. Un carnaval medieval? Carnavalurile sînt acum foarte căutate...

— Nu mă amuză. Nu mă mai amuză nimic.

— Dați-mi voie să vă recomand atunci o orgie în palatul Mesalinei. Știți, prima jumătate a secolului I, după vechea numărătoare, ceea ce corespunde...

— Știu, spuse Hormac. Nu.

— Cum doriți, susură glasul. Dar plecarea lui Cristofor Columb? Apoi, deoarece Hormac tăcea, adăugă repede: Întoarcerea Argonauților. A lui Ulise. A fiului risipitor. Înmormîntarea lui Keops. Moartea lui Alexandru Macedon. Masacrul din noaptea sfîntului Bartholomeu... adică nu, uitasem... Unul dintre triumfurile lui Cezar? Incoronarea lui Napoleon?

— Știți, spuse Hormac, aș fi vrut ceva mai puțin banal...

Un bec verde se aprinse.

— Vă rog să mă iertați, spuse glasul. Fiți bun și îndreptați-vă spre biroul 6U. La revedere.

Hormac ridică din umeri și ieși. Covorul se puse în mișcare. De astă dată îl purtă ceva mai mult, plăcile biotrecerilor lunecau monoton pe lîngă el și, cînd se opri, se pomeni în fața unei uși ca pe vremuri, cu ivăr de fier ciocănit, cum numai în marile muzee se mai păstrau. Intrigat, bătu în tăblia de lemn.

— Intrați.

Încăperea nu mai semăna cu biroul consilierului de adîncauri. Scaune vii pluteau în jurul mesei în-

sufletite, pe care se afla un vas cu flori carnivore. În cadrele somptuoase de pe pereți defilau onirosinteze, iar lumina pornită din brîul superior al lambriurilor trandafirii avea blîndețea unui amurg. O fată purtînd toga albă a Funcționarilor Timpului îl întîmpină zîmbitoare.

— Bună ziua. Vă rog să luați loc.

Era subțire, înaltă și frumoasă.

— Bună ziua, spuse și Hormac așezîndu-se pe scaunul care se apropiase de el și-l purta acum către masă. Am impresia că am pricinuit unele încurcături.

— Pentru că ați refuzat propunerile consilierului?

— Pentru că mă aflu aici.

— E mai puțin plăcut? întrebă fata, potrivindu-se în scaun.

— Deloc. Dar mai neobișnuit, nu?

Fata se legăna acum, zîmbind înțelegător.

— Propunerile consilierului au de obicei mai mult succes.

— Îmi pare rău, spuse Hormac.

— La drept vorbind, cam ce v-ar fi interesat?

Pe peretele din fața lui se alcătui o onirosinteză încîntătoare. Erau forme și culori lipsite de semnificație, iar Hormac le urmărea întrebîndu-se de ce-i plăceau atît.

— Nu știu nici eu, răspunse absent, privind schimbătoarea onirosinteză.

— Trecutul e totuși interesant.

— Bineînțeles, spuse el tot atît de absent. Și parcelat cu grijă.

Fata nu întoarse capul, deși vedea că Hormac privește onirosinteza aflată în spatele ei.

— Parcelat? Iată, probabil, de ce nu vă interesează.

— Nu pot spune asta, replică el distrat. Știu eu, poate faptul că am ajuns să distribuim și trecutul pe bază de tichete, la zile fixe... că istoria a devenit un fel de imens luna-park...

Se opri brusc și-și întoarse privirile către fata pe

chipul căreia nu citi decît o atenție politicoasă.

— De ce v-ați întrerupt? ... Sînt aici pentru a vă ajuta.

— La ce? întrebă Hormac.

— Nu doreați o consultație?

Zîmbea amuzată. Bărbatul trase aer în piept, apoi zîmbi și el, pentru întîia dată.

— Cum să nu ... Onirosinteza asta mi se pare extraordinară!

— Da, zise fata, dar nu-i meritul ei. Ați creat-o.

Hormac o privi în ochi. Erau albaștri și absolut limpezi.

— Așa, spuse el.

— De ce vă supărați? Era un test, bineînțeles, dar a trebuit să recurg la el de vreme ce nu m-ați ajutat deloc. Acum vă pot face o propunere.

— N-ați întors capul, spuse Hormac.

— Nu era nevoie. Aceeași onirosinteză apare și în cadrul de pe peretele opus.

Hormac verifică, răsucindu-și gîtul.

— E simplu, într-adevăr, recunoscu. Vorbeați de o propunere.

— De ce nu vă destindeți? întrebă ea. E o propunere pe care o formulăm destul de rar, și numai atunci cînd devine necesară.

— Ascult, spuse Hormac.

— O călătorie în viitor.

Imaginile onirosintezei se precipitară, inefabilă curgere de forme și culori tulburătoare.

— E cu putință? strigă el. Ni s-a spus dintotdeauna că numai trecutul ...

— Înțeleg că sînteți de acord, spuse fata.

Era tot atît de calmă și de prietenoasă. Încă nevenindu-i să creadă, Hormac încuviință din cap. Apoi sări de pe scaunul care se repezi în colțul opus al încăperii. Fata se ridică, albă în toga ce-o făcea să semene cu o vestală.

— Pe aici.

Nu se îndreptă spre ușa ce da în coridor. Se opri în dreptul unui perete în care pătrunse, deși bio-

trecerea nu era însemnată și se pierdea în lambriurile trandafirii. Hormac o urmă într-o cabină temporală de felul celor pe care le cunoștea, pereți circulari metalici, pardoseală și tavan de cronoplast, fotoliul în fața căruia se afla pupitrul cu manetă de cristal și multicolorul șir de butoane.

— Luați loc, spuse fata.

— E ceva schimbat față de ceea ce știu? întrebă Hormac, potrivindu-se în fotoliu.

— O singură schimbare esențială, rosti ea și bărbatul își ridică privirile de pe pupitrul de comandă. Direcția călătoriei.

— Raza de acțiune?

— O mie de ani. Dar viitorul poate fi primejdios. Vă sfătuiesc să călătoriți în etape. Mai întîi o zi, apoi un an, zece, douăzeci, cincizeci, un secol. Marile salturi cer antrenament.

— Foarte bine, spuse Hormac, manevrînd butoanele. Așadar, pentru început 24 de ore... La revedere!

Trase maneta de cristal. Fata în togă albă îl privea cu ochi limpezi și albaștri, dar pieri brusc. Altminteri nu se schimbase nimic, nu simțea nimic, de parcă ar fi întreprins una dintre obișnuitele călătorii în trecut. Atunci își aminti că Riana îl aștepta la masă și se aplecă asupra pupitrului, pentru a regla butonul spațial. Și-n clipa aceea, cu riduri pe care nu și le cunoștea, cu tîmplele albite, se văzu pătrunzînd în cabină prin biotrecerea din peretele metalic. Pălind, privi fascinat spre noul Hormac.

— Ce întîlnire! exclamă răgușit.

Dar cel ce venea din viitor tăcea. Părea istovit, gîrbov. Încețoșați, ochii prinși în cearcăne evitau să-l întîlnească. Apoi se ațintiră deznădăjduiți asupra lui Hormac.

— Uită-te la mine, șoptiră buzele uscate. De un an de zile, într-una, într-una... Știi ce înseamnă într-una? Știi ce înseamnă să nu mai poți îndura?

— De ce? întrebă Hormac, îngrozit de tot ce-l aștepta în anii care-i despărțeau și care se contrac-

taseră pe neașteptate pentru a confrunta două dintre imaginile lui în timp.

Dar nu auzi decît un hohot de plîns, pe jumătate înăbușit. Uluit, urmări mișcarea mîinii celuilalt spre buzunar. Deși mîna tremura, țeava argintie fulgeră fără greș. Și, înainte de a se prăbuși cu aceeași uluire întipărită pe față, își văzu ucigașul înnegrindu-se brusc. Pentru o frîntură de clipă semănă cu negativul unei vechi fotografii, apoi se destrămă lăsînd în cabină trupul neînsuflețit, pe care-l scutea de propriu-i trecut și viitor.

În încăperea cu lambriuri, ramele onirosintezelor erau goale. Cînd becul verde se aprinse, fata în togă albă vorbi în dreptul microfonului ascuns în perete:

— Misiune îndeplinită: viitorul inadaptabil Hormac s-a autolichidat.

— Deconectează-te, răspunse un glas, iar Funcționarea Timpului își duse o mînă la fibula de pe umăr, răsucind-o.

Îndată căzu în scaunul ce lunecă pentru a-i primi trupul dezarticulat și lumina se stinse.

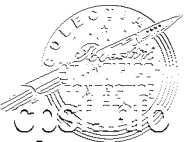

Aici e totul ciudat, în proporții sugerînd că n-am epuizat niciodată rezervele de mirare pe care le explorez acum, cînd totul e altfel și minte. Pînă și deosebirea dintre regnuri e atenuată în spațiul decorat după legi nefamiliare și nu știu dacă exuberanța culorilor pe care le disting e — pentru ochii făpturilor crescute sub cerul acesta albastru — aceeași ca pentru ochii mei, orbiți de insuportabila strălucire din jur. Totul ișclipește, înțeapă și arde retina neobișnuită cu afluxul de lumină, în care culorile dansează frenetic. Oh, dansul vieții exasperate, dans al culorilor crude...

Din prima clipă m-am simțit sfîrtecat de impalpabilele lor tăișuri și de atunci mă clatin în deznădăjduitul efort de a înțelege ce înseamnă aici cotidianul, faptul firesc care ia pentru mine chipul enigmei.

Am pătruns într-un univers criptic, atît de sigur că sensurile-i sînt magistral cifrate, încît nu simte nevoia să se apere: e indiferent. Totul mi-e străin și totul mă ignoră, negîndu-mi pînă și posibilitatea investigării. E o lume în care descopăr cu oroare că *nu* sînt. Atunci, oricît ar părea de pueril, încerc să asaltez înțelesul unei realități fundamental diferită de tot ce a reprezentat pentru mine Realitatea, raportînd necunoscutul la elementele banale ale lumii noastre. Rezultatul e incert și echivoc.

Reflectînd strania culoare a soarelui, am văzut astfel o uriașă întindere lichidă pe care vîntul clătina valuri și despica uimitoare poteci. Am coborît

repede și ceea ce luasem drept mare s-a dovedit a fi o masă de lujere galbene, înalte și subțiri, pe care vîntul le bătea aplecîndu-le în unduitoare mișcări lipsite de continuitate. Spun lujere... Nu seamănă cu tijele plantelor noastre și mă înșel, poate. În vîrful fiecărei tulpini fragile se află cîte un modul alungit, înconjurat de o mulțime de antene. Mi se pare, sau se răsucesc, într-adevăr, către mine?

M-am depărtat spre dunga verde, marcînd latura de răsărit a acestei suprafețe galbene. Și din nou, perplex, mă întreb ce reprezintă coloanele negricioase din care pornesc nenumărate prelungiri subțiri și neregulate, ciudat schelet parțial acoperit de niște bucăți verzi, de dimensiuni și forme identice. Spre deosebire de scheletul vizibil, porțiunile verzi se agită și neliniștea lor îmi transmite bizarul sentiment al precarității, al temporarului. Înfipte la distanțe egale, coloanele nemișcate par un șir de aparate a căror destinație mi-e de neînțeles și cărora le remarc doar fragila alcătuire. Piesele verzi, dacă piese sînt, au fost lucrate cu o gingășie monstruoasă. Nu găsesc cuvinte pentru descrierea plăpîndelor dungi care le străbat și nu cred că cineva le-ar putea imita la noi. În lumea asta, mai mică decît a noastră, totul e, firește, mai fragil, dar deosebirea dintre ceea ce am presupus și ceea ce văd e atît de mare, încît știu că nu vă puteți da într-adevăr seama de valențele termenului *fragil*.

Însăși alcătuirea noastră e fragilă (am fost obișnuiți s-o considerăm ca atare prin raportare la tot ce ne înconjoară), dar fragilitatea elementelor lumii pe care o descopăr e tulburătoare, pricinuindu-mi o duioșie amestecată cu un precis simțămînt de milă. Am senzația că totul e moale aici, bolnăvicios de moale și de nesigur. Apăs ușor coloana negricioasă din fața mea și urma apăsării rămîne întipărită în materia puțin densă, ca un semn de inferioritate structurală.

Ceva vine repede către mine. Să fie o vietate, acest sul care se deplasează cu ajutorul a patru elemente mobile, în vreme ce un al cincilea se mișcă

frenetic la capătul lui? Cînd se apropie îi deslușesc ochii și o cavitate pe care o deschide și închide spasmodic. Mă întreb dacă scoate sunete, pe care nu le aud. Se învîrte sub mine, încercînd să sară cu ajutorul elementelor lui mobile. În afara ochilor, tot trupul îi e acoperit de o mulțime de antene albe și scurte, încîlcite sau țepene, și-mi amintesc de antenele din jurul formelor ridicate în vîrful tulpinilor galbene... Sulul acesta cu înfățișare ridicolă să fie un aparat, o mașină trimisă să investigheze? Ar însemna să cred că s-a luat totuși act de prezența mea, ceea ce, în definitiv, nu trebuie exclus.

Acum se învîrtește tot mai furios sub mine, se zbuciumă încăpățînat, încercînd să mă ajungă. Nu-mi vine să cred că un aparat s-ar putea comporta atît de stupid și, hotărît, îl trec în regnul animal. Dar încă nu mă pot obișnui cu gîndul... Iată deci un prim animal al misterioasei lumi albastre către care am privit de milenii, întrebîndu-ne întîi dacă e locuită, descoperind apoi în relieful ei semnele certe ale unor transformări intenționate, pentru a clădi în cele din urmă ipoteze asupra înfățișării ființelor raționale care, acum nu ne mai îndoiam, trebuiau s-o populeze. Veacuri la rînd am visat că ființele acestea ne seamănă, convinși că rațiunea nu poate fi decît apanajul unor viețuitoare de felul nostru. Apoi, din ce în ce mai descătușată de prejudecăți, rațiunea ne-a infirmat speranțele naive... Am înțeles că, tatonînd orbește pe calea perfectibilității, viața se realizează într-o infinitate de forme adaptate unor condiții varii. Și, cum ele se deosebesc vădit de cele ale mediului nostru, vietățile planetei albastre trebuiau să difere fundamental de tot ce ne era familiar.

Sulul acesta însuflețit, așadar, e un animal. Cîte încercări nereușite, cîte forme lăsate deoparte ca neviabile presupune existența făpturii care mi se pare ridicolă, așa cum și eu i-aș părea ridicol, fără îndoială, dacă și-ar putea comunica impresiile? Pre-

judecățile obișnuinței sînt despotice și încep să mă tem de înfățișarea semenilor noștri...

Pentru a scăpa de insistențele animalului mă avînt în văzduh și mă depărtez pînă nu-l mai pot zări. Apoi, adoptînd pentru orice eventualitate parametri invizibili, cobor lin, deplasîndu-mă către niște masive aglomerații profilate în zare. Poate că e unul dintre misterioasele centre în care nenumărate puncte prind a străluci de cum se lasă întunericul și de existența cărora sînt legate atîtea legende cu privire la făpturile superioare ale acestei lumi. Văzduhul se întunecă treptat. Dar disting cu o dureroasă surpriză siluetele îngrămădite, care seamănă atît de bine cu plantațiile noastre, încît încep să mă îndoiesc că aici ar putea fi descoperiți stăpînii planetei albastre.

Dacă strălucirea aglomerațiilor în noapte nu se datorește decît fosforescenței acestor plante viguroase, la fel de puternic dezvoltate ca flora pe care o cunosc atît de bine și pe deasupra căreia am plutit de atîtea ori? Alunec din ce în ce mai repede și tot mai deslușit se profilează masele întunecate ale siluetelor. Mi se pare că le disting structura celulară, perfect vizibilă. La înălțimi diferite încep să se aprindă străluciri de intensități variate și nu înțeleg de ce luminozitatea apare pe rînd, parcă fără ordine logică, aici o pată strălucitoare, dincolo mai multe. Se aprind brusc, dar unele se sting tot atît de repede cum s-au ivit. Dungi luminoase, drepte sau ondulate, apar deodată, mai puternice decît luminile de pînă acum. Constat că nici una dintre dîrele strălucitoare nu se stinge, în vreme ce focurile izolate cresc tot mai dese, ca și cum lumina s-ar propaga, pe căi de neînțeles, de la un masiv la altul. O aură palpită peste aglomerația tăcută. Nici o îndoială nu mai e cu putință, mă îndrept către unul dintre centrele pe care le-am considerat dovezi ale existenței făpturilor raționale de pe planeta albastră. Și mă tem tot mai mult de o dezamăgire...

Proiectînd la distanță luminile unor ochi rotunzi,

animale lucioase circulă printre siluetele întunecate. De cele mai multe ori merg unul după altul în şiruri lungi, lunecînd la baza masivelor celulare. Spre deosebire de flora noastră, crescută vînjos, dar neîmpodobită, plantele acestea nu pot renunţa nici noaptea la jocurile de culori ce caracterizează viaţa exuberantă a lumii pe care mă aflu. Fulgere violent colorate se aprind şi se sting pe trupurile lor, se răsucesc febril şi-şi exală vitalitatea în stridenţe cromatice. Am înlăturat presupunerea că monotona lor ţîşnire poate avea vreo semnificaţie. De vreme ce culoarea se stinge pentru a reapărea, mereu aceeaşi, nu e de presupus că exprimă mai mult decît un apel, inconştienta tendinţă către fertilitate.

Am ajuns la marginea aglomerării. O suprafaţă delimitată e acoperită aci de forme stranii, albe şi negre, cărora nu le înţeleg rostul. Din nou mă întreb dacă formele acestea cu geometrie identică, o verticală tăiată de o orizontală, nu sînt aparate cu destinaţie precisă. Poate că asigură condiţii de climă propice uriaşei plantaţii ce se întinde dincolo de ele? Fiecare formă e înălţată pe cîte o mică ridicătură acoperită de firicele verzi, printre care deosebesc pete colorate, de o inimaginabilă fragilitate.

Unul dintre animalele lucioase foind de-a lungul masivelor vegetale înţepeneşte brusc. Ochii rotunzi îşi pierd strălucirea, dar în aceeaşi clipă o lumină se aprinde în trupul aerodinamic, o spărtură laterală se cască în învelişul lucios, iar două forme ciudate sînt expulzate, atît de ciudate, încît cobor pentru a le vedea mai bine. Pentru o clipă mi-am spus că asist la o naştere, dar deosebirea anatomică e prea mare între cele două siluete ivite deodată şi greoiul animal. Să fie nişte simpli paraziţi? Parcă uşurat, animalul şi-a stins lumina interioară şi, în vreme ce ochii rotunzi i se aprind din nou, începe să lunece depărtîndu-se cu indiferenţă.

Straniile vietăţi au rămas singure. Cum să vi le descriu? Nişte forme subţiri şi alungite, pornite din două elemente care se unesc într-un trunchi, sfîrşit

printr-o sferă. Pe sfera (imperfectă) clipesc doi ochi aşezaţi de o parte şi de alta a unei protuberanţe, sub care se află o îngustă tăietură orizontală. Două prelungiri laterale ale trunchiului spînzură moi sau se mişcă independent, agitînd la extremităţi cîte cinci apendice articulate...

Îmi dau seama cît de nemulţumitoare e o asemenea descriere, dar nu-i pot corecta lipsa de precizie. Înfăţişarea acestor vietăţi se deosebeşte într-atît de formele simple şi armonioase ale vietăţilor noastre, încît nu găsesc termeni de comparaţie în stare să vă sugereze fragilitatea neverosimilei lor alcătuiri. Nu-mi pot închipui ce loc ocupă pe scara animală a lumii albastre, dar presupun că asemenea fiinţe neajutorate, deplasîndu-se prin mişcarea ritmică a celor două elemente care le suportă făptura alungită, se numără printre cele mai neînsemnate. De aceea cred că n-are rost să le urmăresc penibila traiectorie printre falnicele siluete ale plantaţiei. Toate gîndurile mi se îndreaptă către fiinţele superioare ale acestei stranii lumi şi zadarnic încerc să-mi închipui cum arată şi unde se adăpostesc.

...A trecut un timp. Privirile parcă mi s-au mai obişnuit cu puternicele radiaţii colorate, zvîcnind la intervale egale pe învelişurile plantelor. Îndrăznesc de aceea să mă apropii.

O bună parte dintre pereţii celulelor vegetale sînt luminoşi, dar acum descopăr cu stupoare că porţiunile luminate au devenit transparente şi-mi îngăduie să văd prin ele structura întregului. Şi mai ciudat e faptul că nenumăraţi paraziţi de felul celor pe care abia vi i-am descris s-au instalat în aceste celule. Imobili sau mişcîndu-se cu dezinvoltură, par să-şi fi organizat aici o viaţă complexă, utilizînd cu surprinzătoare pricepere alcătuirea celulelor. Căci plantele masive au o constituţie neobişnuită, spongioasă, bazată pe serii de celule ale căror amănunte interne nu se repetă decît cu aproximaţie.

În golul unora dintre elementele acestea vegetale disting formaţii pe care nu le pot identifica: o supra-

față plană sprijinită pe patru stîlpi miniaturali, totul înconjurat de alte cîteva formații asemănătoare, mult mai mărunte; un paralelipiped în care tocmai cotrobăie una dintre măruntele ființe ce par să fi invadat plantele; niște ciudate imagini plate, dar sugerînd relieful, fixate pe pereții celulelor; globuri luminoase, forme albe și lucioase cu adînciturl de dimensiuni diferite, excrescențe multicolore, o mulțime de elemente cu neputință de descris. N-aș fi crezut că morfologia plantelor e atît de complicată. Surprinzătoare, îndeosebi, e însă îndemînarea cu care paraziții s-au priceput să adapteze formele naturale ale celulelor la necesitățile infime ale vieții lor.

La prima vedere, un observator nepregătit ar putea crede că lucrurile stau exact invers, că paraziții au creat amănunțitul decor în cadrul căruia se mișcă, într-atît de calme și firești le sînt atitudinile. Acum, de pildă, un grup de asemenea ființe s-a strîns pe formațiile caracteristice compuse din suprafețe plane instalate pe cîte patru suporturi, în vreme ce protuberanțele mobile cu care paraziții sînt înzestrați manipulează niște substanțe de diferite culori, așezate pe marea suprafață plană în jurul căreia sînt adunați. Pentru prima dată constat că vietățile alungite au pui, niște făpturi mai mici, dar întru totul asemănătoare cu adulții. Cum le privesc cu atenție, încep să-mi dau seama că sferele lor înzestrate cu cîte o pereche de ochi nu sînt absolut identice. Așa cum mi se păruse. Infime amănunte ținînd de proporția elementelor și de pigmentare le deosebesc și le acordă, dacă nu individualitate, măcar unele trăsături caracteristice. Printre ele se află tipuri mai înalte sau mai scunde, culoarea ochilor le deosebește (fapt ciudat și, pe cît știu, neîntîlnit în lumea noastră animală), sferele mobile prin care li se sfîrșește făptura sînt acoperite în cantități diferite cu o materie neagră, albă, galbenă sau roșie, în stare să capete nuanțe felurite, ba chiar învelișul trupurilor diferă de la individ la individ.

Fireşte, nu pot şti ce trebuie pus în seama mimetismului şi ce reprezintă o însuşire determinată, dar cu cît observ mai mult neînsemnaţii paraziţi ai plantelor cu atît mi se pare că nu li se poate nega o anume formă de inteligenţă. E greu de presupus că numai instinctul îi ajută la săvîrşirea variatelor operaţii pe care le execută sub ochii mei. Pe de altă parte, dacă unor simpli paraziţi li se poate presupune un rudiment de inteligenţă, mă gîndesc cu admiraţie la creatorii civilizaţiei de pe planeta albastră şi nu mi se pare temerar gîndul că ne-au întrecut, poate, în unele domenii de activitate.

Dar de ce nu se arată? Evident, cu toată comportarea lor remarcabilă, am acordat prea mult timp paraziţilor cuibăriţi în celulele plantelor şi e cazul să-mi îndrept atenţia către fiinţele pe care le caut. Mă las să lunec de aceea printre masivele plantaţiei, admirînd încă o dată meandrele culorilor ce şerpuiesc pe anumite porţiuni strict delimitate ale florei. Fulguraţiile se repetă, mereu aceleaşi, nu numai în ceea ce priveşte culoarea, dar şi forma. Mai mult, aceleaşi forme apar şi în culori diferite, ca şi cum ciudatele linii drepte şi curbele pe care ţîşnirile colorate le desenează n-ar fi întîmplătoare, ca şi cum ar cuprinde o semnificaţie raţională, depăşind instinctualul apel vital pe care-l presupuneam. Să fi cu putinţă?

O deschidere se cască în clipa aceasta chiar sub benzile multicolore ale fulgerelor pe care le privesc şi, într-un şuvoi de lumină, o mulţime de paraziţi se revarsă din masivul lîngă care mă aflu. Ce panică oarbă i-a alungat din celulele lor, ce pricină obscură poate avea o asemenea neaşteptată migraţie? Izolate sau în grupuri, enigmaticele făpturi alungite se deplasează cît de repede le îngăduie cele două prelungiri mobile şi o parte pătrund în trupurile unor animale lucioase, de felul celor pe care le-am mai văzut lunecînd la baza masivelor plantaţiei. De astă dată stăteau nemişcate, dormind cu ochii stinşi. Dar, îndată ce paraziţii s-au instalat în trupurile lor, ani-

malele se trezesc, ochii rotunzi prind a le licări și greoaiele vietăți lunecă surprinzător de repede, răspîndindu-se care încotro. Să-mi spun gîndul pînă la capăt? Nu mă pot dezbăra de bănuiala că animalele acestea așteptau ivirea paraziților, ca și cînd ar fi născuit să restabilească o dorită simbioză.

Nu toți paraziții și-au găsit asemenea adăposturi însuflețite. Multe dintre făpturile ieșite din celulele plantei împodobite cu fulgere multicolore se deplasează prin propriile mijloace. Spațiul dintre plante s-au umplut cu ființe mișcîndu-se în direcții contrarii. Dar un animal ai cărui ochi rotunzi strălucesc se ivește acum și se îndreaptă către planta însemnată de jocul violent colorat al fulgerelor. O măruntă făptură îi iese în întîmpinare, mișcîndu-și una dintre prelungirile subțiri ale trupului. Animalul lucios nici nu se sinchisește și o depășește cu indiferență, dar un al doilea se oprește ascultător la semnul ei, ba-i îngăduie să se și strecoare în cavitatea pentru o clipă luminată . . .

Nu, nu se poate! Nu-mi vine să cred, deși gîndul începuse să-și facă loc și zadarnic mă străduiam să nu-l rostesc cu glas tare. Tot ce am transmis trebuie probabil revizuit în lumina uluitoarei descoperiri pe care mi-a îngăduit-o faptul că am văzut pentru prima oară, din față, ceea ce luasem pînă acum drept un animal.

Ei bine, masa lucioasă pe care sclipesc doi ochi rotunzi și a cărei cavitate se poate lumina e condusă de către una din măruntele ființe pe care le-am desconsiderat. Așa-zisul animal e o mașină, un instrument al ciudatelor făpturi verticale. Încă nu-mi vine să cred că tocmai ele reprezintă semenii noștri într-un ratiune, stăpînii acestei lumi necunoscute. Neîncrederea e alimentată de uriașa depărtare dintre structura lor și alcătuirea noastră, dar — dacă ne putem depăși prejudecățile și, de ce n-aș spune-o, speranțele încăpățînate — trebuie să recunoaștem în comportarea lor manifestarea certă a gîndirii.

Acum, cînd privesc cu alți ochi cîte mă încon-

joară, înțeleg că tot ce descopăr reprezintă dovada activității deliberate a acestor frați ai noștri de pe planeta albastră. Și mă plec uimit înaintea capacității lor de cunoaștere și de sinteză. Ei au ridicat construcții uriașe față de infimele lor trupuri, construcțiile pe care le-am luat drept plante, au conceput fulgerele colorate constituind un sistem de semnalizare a cărui semnificație ne scapă, dar care le apare cu limpezime, au inventat mașini neobișnuite, au modificat relieful planetei și s-au desprins de ea, avîntîndu-se în Cosmos. Ei, verticali posesori de rațiune...

Nu mai știu ce spun. Gîndurile mi se împrăștie. Vă dați seama? Am identificat purtătorii civilizației de pe a treia planetă a soarelui galben. Îi văd, sînt aici. Se mișcă sub ochii mei și nu știu că-i văd. Din clipa asta, dincolo de legende, nu sîntem singuri. Înțelegeți? Nu sîntem singuri.

NU MAI SÎNTEM SINGURI!

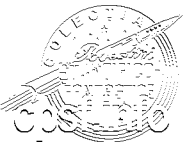

Ciudat loc de întîlnire, îşi spuse Giovanna oprindu-se sub dubla arcadă a Porţii Marina.

Briza care-i răvăşea pletele purta în noapte mirosurile grave ale mării, o dată cu esenţa florilor şi cu amara mireasmă a ierburilor pitice. Pentru o clipă i se păru că simte şi fumul Vezuviului, dar era o iluzie. Stelele scăpărau. De jur împrejur, pornit parcă din pietre şi pini, ţîrîitul cosaşilor echivala sonor neîntrerupta pîlpîire de pe cerul ultramarin, ca un răspuns al pămîntului subliniind dimensiunile tăcerii.

Am venit prea devreme, îşi spuse, privindu-şi ceasul. Într-adevăr, mai erau cîteva minute pînă la miezul nopţii. Vittorio nu întîrzia niciodată... Încercă să nu se gîndească la el, pentru a amîna declanşarea inevitabilei nelinişti la care prezenţa lui Vittorio o condamna, apoi îşi dădu seama că era prea tîrziu. De altfel, prefera să încerce în absenţa lui şocul regăsirii. Răsuflă adînc şi închise ochii.

Atunci, întîlnind sub pleoape ciudata privire cenuşie care părea că vine de departe, chiar şi cînd Vittorio se afla lîngă ea, se zgribuli deodată şi se aşeză pe una dintre pietrele pe care noaptea nu apucase să le răcească. Temută şi aşteptată, panica absurdă se răspîndi în fiinţa ei îngheţîndu-i vîrfurile degetelor, o panică indefinisabilă în care dragostea făcea faţă unor obscure instincte. Îşi cuprinse umerii cu palmele într-o zadarnică încercare de a stăpîni şi înfrînge tresăririle trupului. Îşi spunea

că emoția e ridicolă, dar știa că nici versurile scrise după întîia lor întîlnire nu izbutiseră s-o alunge, deși ele o eliberau de obicei și-i îngăduiau să se regăsească disponibilă, după cum nici obișnuința nu părea să atenueze neliniștea primară care o încerca. Era o zbatere a mușchilor, a sîngelui, o împotrivire a făpturii la fascinația pe care privirea, glasul, atingerea mîinii lui Vittorio o provocau de fiecare dată, intactă și tot atît de inexplicabilă.

— De ce nu pot fi liniștită alături de tine? îl întrebase cîndva, iar el o privise cu ochii cenușii pe care Giovanna îi numise inumani în versurile ei, apoi rostise cu o duioșie, parcă tristă:

— Și eu te iubesc, Giovanna...

Dar ea știa că nu era răspunsul adevărat, adică era adevărat că Vittorio o iubea, dar nu era adevărat că dragostea explica bizarul simțămînt cu care avea de luptat. Totul era încîlcit, ca o veche poveste... Vittorio nu cunoștea neliniștea și o privea uneori cu o milă stranie, care o tulbura mai mult decît rarele lui izbucniri de nerăbdare din clipele cînd i se plîngea că, alături de el, se simte descumpănită de parcă ar păși prin văzduh.

Singură în noapte, oftă și încercă să alunge gîndurile pe care de o lună nu izbutea să le descurce. Acum trebuia doar să se obișnuiască, pregătindu-se pentru clipa întîlnirii. Își aruncă privirile pe cadranul ceasului și îndată toate miresmele nopții fură alungate de mirosul subtil pe care-l cunoștea. Scoase un strigăt, sări în picioare și se pomeni cuprinsă în brațe. Buzele lui Vittorio îi căutau buzele.

— Ți-a fost dor? o întreba, iar Giovanna încuviința tăcută, frecîndu-și de sus în jos fruntea de pieptul lui.

O simțea palpitînd ca o vietate captivă și-i fu milă că nu e decît un biet animal fierbinte și răscolit de instincte. Dar îndată se rușină de ceea ce gîndise și o strînse și mai tare în brațe, lăsînd-o să se liniștească:

— Uite, ți-am adus ceva, spuse mai apoi.

Şalul flutură moale în mîna lui şi se lăsă peste umerii femeii.

— Oh! şopti Giovanna.

— Mi l-a dat un pilot. L-a cumpărat la Xu-Tii, de la o bătrînă...

Şalul venusian părea ţesut din aripi de fluturi.

— Dacă nu m-ai tulbura atît... începu Giovanna, dar el o depărtă pe cît îi îngăduia lungimea braţelor şi, cu palmele pe umerii ei, spuse rugător:

— Lasă, Giovannina, lasă...

— Nu te-am văzut de o săptămînă, i se plînse repede, ca şi cum şi-ar fi cerut iertare.

— Nici eu, îi aminti, şi din nou o strînse la piept. A fost o defecţiune acolo, la baza de lansare...

De astă dată Giovanna fu cea care se desprinse.

— Vittorio... de ce n-ai venit acasă?

— Nu-i frumos aici? rîse el.

Dar rîsul nu suna firesc.

— De ce, Vittorino?

— Pentru că... te-ai plimbat vreodată noaptea prin Pompei?... Ei, vezi, mi-am închipuit! O să urcăm împreună pînă la templul lui Apollo, apoi, de acolo, trecem în Forum. E lună plină...

— Nu, şopti resemnată Giovanna, degeaba, n-am să pricep niciodată.

Deşi înţelesese că se gîndea la el, bărbatul spuse repede:

— Acum ai să pricepi. Sîntem împreună... Şi am să-ţi explic totul, în amănunt.

Apoi, cu braţul petrecut în jurul umerilor ei, o împinse uşurel. Cînd începură să păşească peste blocurile de piatră ale vechii străzi o privighetoare cîntă deodată, ca un mecanism declanşat la trecerea lor pe sub arcadele porţii. Totul era calm. Şalul venusian încălzea umerii femeii. Luna defalca umbre uriaşe, întinzîndu-le grotesc siluetele, iar fiecare mişcare a picioarelor imprima umbrelor un imperceptibil tîrîş. Vittorio tăcea. Îşi uitase ciudat de repede făgăduiala, sau încă nu socotea că are de dat vreo lămurire şi, lăsîndu-se în voia lui, Giovanna se stră-

duia să pătrundă rostul prezenței lor între zidurile orașului pe care Vezuviul îl ucisese cu mai bine de două milenii în urmă, dăruindu-i o paradoxală imortalitate.

Încercînd să înțeleagă, revăzu seara în care Vittorio se ivise pentru prima dată lîngă ea, atunci cînd cobora treptele estradei. Recitase poemul scris pentru Ziua Cosmosului și-i răsunau încă în urechi aplauzele. Entuziaști și gălăgioși, tinerii se adunaseră în jurul ei cerîndu-i autografe și ea zîmbea puțin amețită. Atunci simțise deodată cum euforia i se risipește. Ridicînd privirile de pe discul pe care i-l întindea o fată cu părul strîns într-un coc înalt, înfruntase șocul ochilor cenușii. Vittorio stătea rezemat de perete, lîngă una dintre ieșirile laterale și se uita la ea cu o ciudată ironie, ca un om dintr-o altă planetă, înveselit de jocurile unor ființe inferioare. Așa-i trecuse prin minte, ca un om dintr-o altă planetă ...

Tresări și privi chipul lui Vittorio, luminat de lună. Bărbatul se întoarse către ea și-i zîmbi, dar zîmbetul se ivise pe fața lui mecanic și Giovanna știu că omul de lîngă ea era frămîntat de gînduri pe care nu i le împărtășea. *N-a venit aici de bună voie*, își spuse. *De ce e totul atît de complicat? Oamenii se bucură de dragoste și numai eu ...*

Își înăbuși un oftat și se întoarse iar cu o lună în urmă. Își aminti cum urmase să împartă autografele și cum nu mai izbutea să semneze, de parcă ar fi uitat să scrie sau ar fi uitat cum o cheamă. O clipă cît o veșnicie trecuse în vreme ce-și privea nedumerită stilomagnetul, apoi nu se mai împotrivi și-l fură cu coada ochiului pe bărbatul cu ochi cenușii. Depășea cu un cap grupul tinerilor. I se păru ars de soare și neobișnuit de frumos, cu ochii de culoare deschisă ca două scoici incrustate pe o mască de lut cu trăsături grave, îndulcite doar de zîmbetul stăruind pe buze. Atunci auzise strigătul.

Era probabil strigătul unei femei, dar sunet mai înspăimîntător nu cunoscuse nici în coșmare. Părea

o nesfîrşită scară a suferinţei, pe care totul se precipitase apoi, pîriitul de sub podea, larma glasurilor, învălmăşeala miilor de trupuri şi limbile roşii ale flăcărilor jucînd concomitent pe scenă şi în fundul sălii. Cortina se aprinse şi o masă incandescentă se prăbuşise chiar lîngă Giovanna. Oamenii se îmbulzeau, încercînd să răzbească spre uşile laterale. Fu răsucită de şuvoiul trupurilor, se simţi strivită de o apăsare crîncenă în coşul pieptului şi, înainte de a-şi pierde cunoştinţa, văzu neînchipuit de aproape faţa arsă de soare, pe care străluceau scoicile aproape albe ale ochilor cenuşii.

Cînd îşi veni în fire se afla într-un parc, întinsă-n iarbă. În nări îi stăruia, subtilă, mireasma unei flori necunoscute, iar ochii cenuşii o priveau fără urmă de ironie. Începu să tremure. Atunci îşi dădu seama că are o batistă udă pe frunte şi socoti că tremurul era pricinuit de răceala compresei. Şi-o scoase şi îndată-i păru rău, ca şi cum ar fi jignit bărbatul de lîngă ea, care nu se gîndise la scăparea lui, deşi se afla chiar lîngă una dintre uşile laterale şi putea ieşi printre primii din sala cuprinsă de flăcări. Înfruntase şuvoiul celor pe care panica îi înghesuia, despicase curentul trupurilor sălbatic amalgamate şi, în ciuda flăcărilor, în ciuda panicii, o salvase. Îi văzu fruntea mînjită de funingine şi atunci, fără o vorbă, întinse braţul şi începu s-o şteargă cu batista udă.

— Nu-i nimic, spuse bărbatul. Acum a trecut...

Dar neliniştea Giovannei nu trecea. Cuvintele de mulţumire i se adunau stîngaci pe buze şi ea ar fi vrut să se arunce la pieptul bărbatului şi totodată să fugă de el, să se depărteze de privirea ochilor cenuşii, a cărei intensitate îi grăbea dureros bătăile inimii. O nemulţumea faptul că bărbatul folosea un parfum violent, dar nu se putea împotrivi puterii penetrante a fluidului amărui. (Avea să afle mai tîrziu că Vittorio nu întrebuinţa nici un parfum; mireasma subtilă era a pielii lui, pînă şi sudoarea îi mirosea

astfel, ca o floare pe care Giovanna n-o mai întîlnise.)

— Poți să te ridici? o întrebă.

Rostea cuvinte obișnuite, nepotrivite cu starea ei tulbure, și Giovanna simți o vagă dezamăgire. Așa, ca-n transă, făcură cîțiva pași ...

— Uite și templul lui Apollo, spuse Vittorio.

Cuvintele o ajunseră pe neașteptate, rechemînd-o din lumea amintirilor. Înțelese că Vittorio își ținea făgăduiala și începea să-i dea lămuriri.

— Vezi altarul?... Acolo, pe o coloană, e un cadran solar. Templul e vechi, încă de pe vremea samniților, dar a fost refăcut în epoca lui Nero...

Îl asculta numai cu o ureche, nepărăsindu-și gîndurile. Știa de mult că tulburarea pe care i-o pricinuia nu era legată de împrejurările dramatice ale primei lor întîlniri. O vreme crezuse că prezența lui îi amintea panica încercată în sala cuprinsă de flăcări, dar nimic nu justifica permanentizarea vechilor spaime.

— Cine ești tu, Vittorio? întrebă deodată, oprindu-se atît de neașteptat, încît bărbatul o depăși și se întoarse mirat.

Dar rosti liniștit, cu acel timbru egal al vocii care răsuna straniu în inima ei:

— Te miră că vorbesc ca un ghid? N-are nici o legătură cu meseria mea, recunosc, dar Pompeiul m-a pasionat dintotdeauna...

— Nu mă gîndeam la Pompei...

— Atunci nu mai înțeleg. Ce vrei să spui?

Minți! Minți! ar fi trebuit să strige Giovanna, dar spuse numai, cu liniștea unei mari oboseli:

— Nu semeni cu nimeni, Vittorio...

— Și asta e rău?

Încerca să glumească, dar gluma răsuna la fel de nefiresc cum îi sunase rîsul atunci cînd evitase să-i răspundă pentru ce nu venise de-a dreptul acasă. Nu era nimic de făcut. Trebuia să se împace cu gîndul că bărbatul ei, omul neliniștitor pe care și-l alesese,

ascundea o taină. Obișnuită să gîndească în imagini, Giovanna îl asemuia cu o scoică stranie, care — dusă la urechi — nu cînta ca marea... Scotea un sunet neașteptat, sau rămînea mută. Resemnată, șopti:

— Bine, e bine, Vittorio...

Tot ce putea spune era că taina lui, ori care va fi fost, n-avea un caracter infamant. De asta se încredințase. Puțini oameni erau stimați ca Vittorio și colegii lui nu păreau să-și dea seama cît e de ciudat. Să fi fost, din partea ei, o simplă iluzie? Iluziile nu se mențin decît dacă sînt întreținute... Numai dragostea ei, ajunsese să-și spună Giovanna, și poate sensibilitatea datorită căreia era considerată una dintre marile poete ale lumii, numai ele creaseră antenele care detectau tot ce era straniu în Vittorio.

— Acum, spuse el, intrăm în Forum.

Luna lumina marea piață dreptunghiulară mărginită de resturile porticului și Giovanna văzu în stînga, dincolo de templul lui Jupiter, amenințătorul contur al Vezuviului.

— Vittorio! șopti, apucîndu-l de braț.

Una dintre coloane se mișcase.

— Cum poți să te sperii așa? o mustră bărbatul.

Acum se vedea bine că un alt vizitator străbătea piața. Mergea încet, cu mîinile la spate. Amîndoi îl urmăriră cu privirea, apoi Vittorio o luă de braț și înaintă. Se întîlniră către mijlocul Forumului.

— Tu erai? exclamă Vittorio. Mi s-a părut că ești tu...

Dar Giovanna simți cu o acuitate tulburătoare că se preface, că se aștepta la întîlnirea cu celălalt bărbat, pentru care chiar pusese poate la cale ciudata vizită în orașul ucis.

— Vittorio! răspunse străinul, fără ca intonația cuvîntului să concorde cu vădita lui intenție de a mima surpriza.

— Giovanna, e Spiros Parparia, vechi prieten și ilustru biolog... Soția mea, Giovanna.

Femeia întinse mîna și întîlni privirea biologului.

— Ah!

— Ce-ai păţit? întrebă Vittorio.

În glas îi tremură o enervare abia ascunsă.

— Nimic... un pas greşit, bîigui Giovanna.

Ochii lui Parparia erau cenuşii, iar mirosul de floare necunoscută pe care-l emana Vittorio se înteţise numai pentru că noul venit răspîndea aceeaşi subtilă mireasmă. Era slab, aproape tot atît de înalt ca Vittorio, dar părea mai bătrîn.

— Vă place Pompeiul? o întrebă pe Giovanna. Nu-i aşteptă însă răspunsul: Am oroare de reconstituiri, mărturisi îndată. Nu numai pentru inevitabila lor doză de arbitrar... nu, nu numai pentru ea. Reconstituirile încearcă să învie o realitate moartă. Aici, un oraş viu a fost pietrificat, clipa autentică a devenit veşnicie...

— Aspiraţi către veşnicie? întrebă Giovanna.

— Uiţi că vorbeşti cu una dintre cele mai de seamă poete ale noastre, interveni Vittorio. Giovanna ştie ce înseamnă veşnicia. Exegi monumentum...

— Fără îndoială, răspunse Parparia.

Dar nu părea convins. Acum se plimbau toţi trei prin Forum.

— Şi tu ai fost atras de Pompei tot pentru că simţi aici prezenţa veşniciei? întrebă Giovanna, întorcîndu-şi faţa către Vittorio.

Bărbatul o privi şi spuse repede:

— E în firea noastră să preţuim durata. Nu năzuim să creăm materiale cît mai rezistente? Tot ce se dovedeşte practic neperisabil capătă în ochii noştri valoare, de la diamant şi pînă la versurile tale...

— Versurile mele... repetă Giovanna. Nu scriu pentru cei de peste o mie de ani. Gîndurile şi reacţiile lor sînt ipotetice... Mi-ar părea rău să le rămîn indiferentă, firesţe, dar oare-l mai gustă cineva într-adevăr pe Horaţiu? Vreau să spun, e el poetul preferat al vreunui contemporan?... Monumentul pe care şi l-a durat dăinuie ca o venerabilă piesă de muzeu. Şi mă îngrozesc ori de cîte ori regăsesc

miile de metri pătraţi de pictură care acoperă pereţii muzeelor. Atunci invidiez vitalitatea cîntecului pe care toată lumea îl fredonează un an, pentru a nu-şi mai aminti de el niciodată!

— Aţi spus vitalitate? se miră Parparia. Efemeridele să posede mai multă vitalitate decît elefantul?

— Efemeridele pot fi văzute seară de seară oriunde, spuse încetişor Giovanna. Elefanţii, doar în parcurile zoologice şi în rezervaţii ...

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Vorbeam despre creaţie, aminti Vittorio. Şi, fie că vrei sau nu, versurile tale vor dăinui!

Părea nervos şi-şi însoţise cuvintele de o mişcare hotărîtă a braţului. Giovanna încercă să glumească:

— Dacă-mi făgăduieşti tu ...

— Îţi făgăduiesc, spuse Vittorio.

Şi din nou tăcură cu toţii, în vreme ce Giovanna se înfioră simţind cu fiecare porţiune a pielii neliniştea veche, deşi vorbele lui Vittorio nu cuprindeau decît înduioşătoarea afirmare a dragostei lui. Nici vizita nocturnă şi nici frazele schimbate în mijlocul oraşului străjuit de vulcanul care-l acoperise cu cenuşă nu erau întîmplătoare, îşi dădea seama că toate aveau un tîlc, dar nu izbutea să-l descopere. Ar fi vrut să rămînă singură ca să scrie, încercînd să dea ocol adevărului şi să pătrundă natura emoţiei tulburi pe care atmosfera ruinelor o întetea. Din cînd în cînd briza aducea o adiere a enigmaticului miros amărui al celor doi bărbaţi şi Giovanna îşi amintea atunci cu o strîngere de inimă că amîndoi aveau aceiaşi ochi cenuşii. De ce îşi dădea seama numai ea?

Tîrziu, cînd gîndurile-i îngăduiră să revină în vechiul Forum, Parparia vorbea despre lucrările lui:

— ... aşa că într-un asemenea caz nu e nimic de făcut, spunea biologul. Numai Biblia pretindea că îngerii au zămislit cu fiicele oamenilor, dar putem fi siguri că nişte flăcăi ingenioşi dintr-o localitate

învecinată s-au dat drept îngeri pentru a timora și înlătura concurența locală...

— Nu glumi, îl întrerupse Vittorio, și Giovanna fu zguduită de accentul deznădăjduit cu care vorbea. N-avem încă nici o certitudine. Oare poți afirma într-adevăr...?

— Da, spuse Parparia. Analizele sînt categorice.

Vittorio tăcu și Giovanna îi resimți tăcerea ca o durere fizică. Parcă o imensă cortină neagră îl ascunsese deodată. De aceea îi fu recunoscătoare simțind că o cuprinde ocrotitor pe după umeri, cu toate că o strîngea atît de puternic, încît îi tăia răsuflarea. Brusc, înțelese că de fapt Vittorio se agăța de ea cu o disperare sălbatică. Ce se întîmpla? Despre ce vorbeau? Îl fulgeră cu privirile pe Parparia, presimțind că rostise o sentință cu efecte înspăimîntătoare.

— Îmi pare rău, spuse biologul.

— Și totuși nu, nu cred! strigă Vittorio. Pînă și tu te poți înșela!

Parparia oftă și vorbi cu o neașteptată blîndețe:

— S-a făcut tîrziu. Și trebuie să mă înapoiez încă în noaptea asta la Atena...

Apoi își luă grăbit rămas bun. Tinerii îl urmăriră tăcuți, iar Giovanna fu din nou izbită de asemănarea lui cu o coloană care ar fi prins viață. Tăcerea ruinelor o apăsa și, de îndată ce Parparia pieri pe după un perete de piatră, întrebă cu vocea tremurătoare:

— Despre ce vorbeați?

— Cobește, șuieră Vittorio.

Dar Giovanna îl simțea descumpănit. Încruntat, privea drept înainte și-și plecase fruntea. Femeia intui deodată cît de ciudat era zbuciumul lor în perimetrul cuprins între coloanele ciuntite.

— De ce mă ții departe de toate, Vittorio?

Se simțea obosită și ar fi vrut să doarmă, să uite. Știa că întreabă zadarnic. Vittorio nu-i va spune niciodată nimic și nu mai avea puterea de a izbi inutil în peretele tăcerii cu care se înconjura.

— Te iubesc, Giovanna, rosti însă el pe neașteptate

tate și în glas îi vibră o durere care răscoli inima femeii, alungînd oboseala și redeșteptînd neliniștile adineauri istovite.

Tulburarea îndîrjită, chinul bărbatului care abia în noaptea aceea i se revelase, izvorau din dragostea pe care i-o purta. Dar pe ea nu tot iubirea o tortura, din clipa cînd îl întîlnise?

— De ce e dureroasă dragostea noastră, Vittorio? întrebă, strîngîndu-se lîngă el.

— Nu e dureroasă, răspunse în șoaptă, cu o încăpățînare surdă. Mai spuse o dată, apăsat: Nu, nu e dureroasă... și Giovanna simți că nu atît pentru ea vorbește, cît se străduie să convingă un interlocutor nevăzut.

— Cine e Parparia? întrebă. Sînteți rude?

— Rude? se miră Vittorio. Dar adăugă surprinzător de repede: Da, într-un fel, da...

— Ce greu e totul! oftă Giovanna, lăsînd să-i cadă brațele cu care îl înlănțuise.

Din nou punțile aruncate peste prăpastia dintre ei se dovedeau prea scurte și elanurile i se epuizau într-un continuu echivoc. Abătută, se depărtă de Vittorio.

— Totul ar fi altfel dacă am avea un copil! spuse el brusc. Totul s-ar simplifica... Giovanna!

Vorbea cu o patimă pe care nu i-o cunoștea și cuvintele o izbeau, fierbinți și nerăbdătoare, se înfășurau în jurul ei adăugîndu-se unul lîngă celălalt fără să-și piardă virtuțile tulburătoare. Un copil cu Vittorio! Un pui pe care să-l alăpteze și-n care să-l regăsească apropiat și inteligibil, pentru totdeauna amalgamat cu propria ei substanță... Ameți și închise ochii, dar nu-și dădu seama că se clatină decît atunci cînd brațele lui Vittorio o cuprinseră. Luna apusese. Erau singuri, în beznă.

*

— Nu văd nici o pricină pentru care n-ați putea avea copii, rosti doctorul.

Era un om în vîrstă și vorbea cu o liniște onctuoasă, împreunîndu-și mîinile. *Așa trebuie să fi arătat preoții, pe vremuri,* își spuse Giovanna, privindu-i degetele. Știa că diagnosticele specialistului aveau precizia infailibilă a unui robot.

— Sînteți absolut sigur? îl întrebă totuși, iar el nu păru jignit, ci se mulțumi să-și aplece chelia, răspunzînd cu aceeași liniște:

— Absolut.

Nu înțelegea tulburarea pacientei, dar nu se simțea chemat să afle pricinile pentru care o vedea descumpănită. În locul ei, oricare femeie s-ar fi bucurat. Cum tăcerea se prelungea, socoti că e de datoria lui să-i amintească de pacientele care așteptau alături, în sală.

— Mai aveți vreo întrebare?

Femeia îl privi ca deșteptată din somn, apoi spuse precipitat:

— Nu, nu, doctore, mulțumesc...

Străbătu repede sala de așteptare și porni fără țintă, pe stradă. După liniștea cabinetului, zgomotul de afară i se păru asurzitor, dar ar fi dorit ca larma să fie și mai stridentă pentru a acoperi glasurile lui Parparia și Vittorio, care-i răsunau în urechi, amplificate ca de niște stranii difuzoare:

„N-avem încă nici o certitudine..."

„Analizele sînt categorice..."

Nu știa despre ce vorbiseră în mijlocul vechiului Pompei, dar își amintea că pomeniseră de îngerii din Biblie și nu înțelegea cum puerila legendă a unor oameni primitivi îl putea tulbura în asemenea măsură pe Vittorio. De fapt, neliniștea lui părea justificată de cuvintele doctorului cu desuetă înfățișare de prelat. Ceea ce li se întîmpla contrazicea tot ce era firesc. De ce nu puteau avea copii? Numai Giovanna știa cît dorea să dăruiască viață unei punți către Vittorio, dar el aștepta pruncul cu o nădejde dureroasă, ca și cum însăși viața lui ar fi fost în joc. Îl simțea atît de crispat, încît începuse să dorească să-și descopere cine știe ce infirmitate pentru

a putea revendica o vină în stare să potolească zbuciumul bărbatului. Acum doctorul spulberase și această naivă iluzie...

Fișia mobilă a trotuarului o ducea repede, dar, nemulțumită parcă de iuțeala mecanismului, Giovanna începu să alerge. I se părea că dacă ar cunoaște frămîntările lui Vittorio totul ar deveni simplu, pentru că nimic, nici aflarea unei greșeli făptuită de el cîndva, nici faptul că suferea poate de o boală ereditară, nimic nu putea fi mai chinuitor decît veșnicul mister, veșnica teamă pe care n-o accepta. Dar îndată își amintea că taina lui Vittorio nu era dintre cele obișnuite și se surprindea înfiorată de obscure presimțiri. Așa cum îl cunoștea acum, după aproape doi ani de convietuire, Vittorio n-ar fi pregetat să-i împărtășească ceva ce putea fi împărtășit. Dacă tăcea însemna că taina nu-i aparține sau presupune o revelație (Giovanna ezita, neîndrăznind să-și mărturisească ceea ce intuiția ei descoperise, poate, atunci cînd definise privirea ochilor cenușii ai lui Vittorio în versurile scrise după prima lor întîlnire) o revelație... ei, da, inumană. Parparia vorbise despre îngeri. Își aminti vag de miturile unor veacuri trecute glorificînd supraomul, fiară rafinată în josnicie, care se pretexta situată dincolo de bine și de rău și invoca perfecțiunea pentru a justifica o comportare degradantă. Oare Vittorio nu reprezenta perfecțiunea? Se alia în el frumusețea virilă cu neobișnuitele însușiri care-i atrăseseră stima exigenților cercetători ai Institutului pentru Explorarea Cosmosului. Parparia vorbise despre îngeri...

Se opri brusc, cu obrajii arși de rușine. Niciodată gîndurile n-o duseseră pe asemenea cale lunecoasă, niciodată nu crezuse că va ajunge să-l calomnieze pe cel ce polariza pentru totdeauna dragostea și speranța. Dacă avea o certitudine, un punct de reper sigur în bezna prin care orbecăia, atunci știa că Vittorio nu-i ascunde ceva ce l-ar putea face să-și plece privirile. Parparia vorbise despre îngeri. Cum va mai privi ea în ochii cenușii, adumbriți acum de

grija față de copilul pe care Vittorio și-l dorea? A copilului pe care nu-l va avea niciodată.

Și deodată se bucură, pentru prima oară de cînd se cunoșteau se bucură că Vittorio lipsea din nou pentru cîteva zile, reținut de experimentele care se efectuau la baza din Sicilia. Acum știa ce-i rămîne de făcut. Mirată, privi forfota din jur, recunoscînd într-un tîrziu unde o dusese banda mobilă a trotuarului. Lîngă ea se ridicau ruinele masive ale Colisseumului. În golul uneia dintre arcade, doi tineri îi zîmbiră și unul dintre ei îi zvîrli ceva la picioare. Giovanna se plecă și ridică un trandafir alb.

*

În aceeași seară, calmă și gravă, sună la poarta clădirii necunoscute. Neliniștea încordării în care trăia de atîta vreme făcuse loc unei hotărîri care-i modificase mersul și pînă și gesturile mărunte. Dar în dreptul inimii își prinsese trandafirul dăruit de cei doi tineri.

— Dumneata? întrebă Parparia, deși Giovanna simți că mirarea-i era prefăcută.

Ar fi jurat că biologul se aștepta la vizita ei. O pofti într-o încăpere părînd un muzeu datorită nenumăratelor rafturi pe care se aflau vase cuprinzînd, în lichide felurit colorate, foetuși, preparate ciudate semănînd cu niște flori și secțiuni prin organe neidentificabile. O lumină scăzută învăluia încăperea și, la fiecare mișcare, Giovanna avea impresia că straniile obiecte din recipientele de sticlă prind viață. Unele păreau fosforescente. Altele se aflau îndărătul unor lentile măritoare și, cînd trecu pe dinaintea lor, văzu apărînd desenul unor amănunte halucinante. Erau labirinturi imaginate de un straniu Minos al naturii, serpentine violent colorate și peșteri în care necunoscutul se refugia să agonizeze. Cîteva preparate păreau sculptate în geme translucide, lîngă formele opace ale unor materii neprecise. Nimic nu era monstruos, totul poseda o

frumusețe stranie, puțin ireală. De la singura fereastră a încăperii se vedea, albă și fantomatică, marmura Acropolei.

— Încă o frîntură de veșnicie, spuse Giovanna, amintindu-și convorbirea începută cîndva la Pompei.

Dar, deși Parparia adusese atunci vorba despre veșnicie, acum nu păru dornic să reia firul atîta vreme întrerupt. Îl simțea atent, prevăzător ca și cum ar fi avut de manipulat substanțe gingașe sau încărcate cu explozivi. După ce se așezară, întrebă politicos:

— Și Vittorio?

— Nu putem avea copii, spuse Giovanna, eludînd formulele introductive și intrînd abrupt în subiect. Îl privea țintă, dar biologul aștepta. Și nu din vina mea...

— L-am prevenit pe Vittorio, rosti Parparia, în silă.

— De unde știai? Cum puteai ști?

Bărbatul își îndreptă privirile către șirul vaselor de sticlă (Giovanna își dădu seama abia atunci că lumina scăzută pornește de la ele, nici o altă sursă neatenuînd penumbra încăperii), apoi spuse rar, evitînd răspunsul:

— Cunosc destule perechi fericite, care n-au copii...

— Nu vrei să faci lumină? întrebă, poate cam prea tare, Giovanna.

Pricepu îndată că vorbele-i puteau fi interpretate și în sensul lor figurat, dar Parparia nu păru să remarce asta.

— Cum de nu, spuse și, ridicîndu-se, aprinse lumina.

Exponatele păliră sub învelișurile de sticlă. Din tavan cădea o lumină crudă, indiferentă ca veșnica zi dintr-o sală de operații.

— Vreau să știu tot, zise Giovanna.

— Așa, dintr-o dată? rîse bărbatul. Dar se vedea că e nemulțumit, deși adăugă la fel de blajin: Mă tem că-mi supraapreciezi cunoștințele...

Giovanna se plecă înainte cu tot trupul.

— N-am venit să ne aruncăm unul altuia cuvinte meşteşugite. Înţelege, Parparia, aşa nu se mai poate. Te rog, te implor, ajută-mă... Ajută-ne! Dacă aş înţelege, aş putea face ceva, aş putea încerca... Îl iubesc, Parparia! Şi sînt gata la orice...

Glasul i se frînse. Îi privea faţa imobilă — o mască de pămînt ars ca faţa lui Vittorio — îi căuta ochii cenuşii, aproape albi ca ochii lui Vittorio.

— Nu te supăra, spuse el deodată cu o neobişnuită blîndeţe, aşa cum vorbise şi cînd îşi luase brusc rămas bun la Pompei, singurul sfat pe care ţi-l pot da... dar singurul, Giovanna, crede-mă...

— Spune!

— Desparte-te de Vittorio.

Femeia se aruncă îndărăt, lipindu-se de spătarul fotoliului. Tot sîngele îi fugi din obrajii vărgoşi deodată sub lumina tăioasă.

— Iartă-mă, spuse Parparia, cu aceeaşi blîndeţe. Dar mi-ai cerut un sfat...

— Ai vorbit şi cu el despre asta?

— Am încercat, mărturisi bărbatul, stînjenit de privirile parcă febrile ale Giovannei. Căută să-i evite ochii mirați, apoi rosti nemulţumit: Nu... nu s-a dovedit atît de înţelept pe cît aş fi dorit...

Triumfător, un zîmbet parcă lăuntric aduse culorile vieţii pe faţa Giovannei. Trupul i se destinse. Acum era sigură că depăşise clipa cea mai grea şi se simţea din nou pregătită să lupte pentru obţinerea fericirii, al cărei secret se afla pe buzele strînse ale omului din faţa ei.

— Nimeni nu ne poate despărţi, Parparia. Dacă cineva vrea într-adevăr să ne ajute...

Se întrerupse pentru că biologul se ridicase brusc. Tăcut, începu să măsoare încăperea şi Giovanna îşi opri răsuflarea înţelegînd că celălalt cumpănea pentru ultima oară ce avea de făcut. Îl văzu pironit înaintea unui recipient cuprinzînd o materie trandafirie şi lucioasă, o floare carnală scăldată într-un lichid incolor.

— Cînd ne-am întîlnit atunci, noaptea, spuse deodată fără a privi către Giovanna, i-am atras atenţia. Era prea tîrziu...

— Da, şopti ea. Ne iubeam de o lună.

Parparia întoarse spatele rafturilor încărcate cu borcane. Făcu trei paşi şi se opri lîngă fotoliul femeii.

— Nu mă ridic împotriva iubirii şi nici nu cred că Vittorio şi-ar fi putut găsi o mai bună tovarăşă de viaţă. Apoi, nici n-am căderea să judec...

— Şi ai fi vrut totuşi să ne vezi despărţiţi, îi aminti Giovanna.

Cu toate simţurile ascuţite, pîndea. Parparia îşi lăsă deodată palmele peste umerii ei.

— Numai spre binele vostru. Dar, dacă nu se poate...

— Nu, nu se poate, spuse ea liniştită.

Înţelegea că se află la un pas de victorie şi se temea să nu rostească o vorbă nechibzuită. Dar biologul se aşează din nou şi, cînd începu să vorbească, o schimbare se produse pe faţa lui, poate doar urmarea hotărîrii pe care o luase. Giovanna îl simţi deodată atemporal, depărtat şi totodată aproape. Căpătase o nouă gravitate care nu excludea căldura, dimpotrivă, iar ochii cenuşii o priveau şi priveau parcă prin ea, dincolo de ea, acolo unde începea o realitate nebănuită.

— Foarte puţini ştiu... ştim, vorbi Parparia, totul e încă atît de neaşteptat... Şi, deşi oamenii vor afla cîndva, deşi trebuie să afle, mă văd nevoit să-ţi cer să păstrezi taina, cel puţin pînă cînd vei primi dezlegarea de a vorbi. Gîndeşte-te, Giovanna. Am cuvîntul tău că nimeni, absolut nimeni nu va afla cele ce-ţi voi spune?

Giovanna privi drept în ochii cenuşii. Răsuflă adînc şi răspunse:

— Nimeni! Ai cuvîntul meu.

Înfiorată, cuprinse în palme braţele fotoliului. Parparia se ridică şi stinse lumina violentă ce cădea din tavan, iar încăperea împrumută din nou licăriri

misterioase de la recipientele de sticlă. Giovanna îi fu recunoscătoare. Penumbra i se păru de astă dată propice.

— Am încredere, spuse Parparia. Cum am bănuit că am putea ajunge aici, l-am rugat pe Vittorio să te aducă, atunci, la întîlnirea noastră nocturnă. Voiam să te cunosc, pentru că trebuia să-i comunic...

— Faptul că analizele erau categorice!

— Știi, așadar? se miră el.

— Nu știu nimic. Iartă-mă...

Parparia tăcu o clipă și Giovanna simți brusc prezența ciudatelor forme din vasele de sticlă, ca și cum cuvintele lui le-ar fi alungat în neființă și tăcerea, dimpotrivă, le-ar fi adus printre ei.

— Știi unde s-a născut Vittorio? întrebă biologul.

— Bineînțeles. La Roma...

— Nu, Giovanna. Vittorio s-a născut pe nava cosmică „Titan", prima navă care a cercetat Proxima.

Femeia își duse palma la gură. Inima începu să-i zvîcnească precipitat.

— Dar bine... asta...

— A fost în anul 1992.

— Absurd! strigă Giovanna, fără a-și da seama cît de răgușit și de tremurat îi suna glasul. Doar nu vrei să spui...

Liniștit, Parparia rosti:

— Ba da.

Se priveau amîndoi ca două statui așezate față-n față.

— Taci! izbucni Giovanna. Se ridicase de pe fotoliu și-și frîngea mîinile. Ar însemna... e o glumă stupidă! 218 ani... Cum poți? Și eu... am venit ca la un prieten, singurul în stare...

După tensiunea în care se zbătuse luni de zile, după hotărîrea de a se adresa biologului și nădejdea de a afla astfel pricina neliniștilor ei și a ciudățeniilor lui Vittorio, gluma lui Parparia devenea inumană, o glumă sinistră. Îndărătnică, se crampona de cuvîntul glumă, găsind în el singura posibilitate de a respinge înspăimîntătoarea afirmație a omului

de știință care o privea cu aceeași gravă distanțare, dar cu fiece clipă simțea că vorbele lui vehiculau o primejdie reală, o amenințare directă și de neocolit.

— Da, spuse Parparia. Ai vrut să cunoști adevărul, silește-te acum să-l privești în față. Călătoria navei „Titan" a durat mai bine de opt ani pămînteși și în acest răstimp au fost concepuți și născuți șase copii, care și-au petrecut primii ani în Cosmos. Doi au murit încă înainte de întoarcerea pe Pămînt, iar ceilalți patru...

— Așteaptă, îl rugă Giovanna.

Avea nevoie de timp pentru a accepta vestea uluitoare și, mai ales, pentru a putea asculta tot ce mai urma să afle. Parparia nu glumea. Cu o teamă pe care nu voia să și-o mărturisească bănuise din capul locului că spune adevărul; acum nu voia să gîndească, evita să întîrzie asupra cuvintelor pentru a nu descoperi ce se ascunde dincolo de ele, în implicații pe care le ghicea dureroase.

— Așteaptă, repetă, așteaptă...

— Și eu sînt unul dintre cei patru, rosti încet biologul.

Se apropiase de ea, dar, fără să vrea, femeia se dădu îndărăt. Fotoliul se afla acum între ei. *Ochii cenușii, mirosul necunoscut... Sînteți cumva rude?... Într-un fel, da...*

— De ce te ferești? șopti Parparia și Giovanna își încordă puterile pentru a răspunde:

— Nu știu. Totul a fost atît de... Iartă-mă. Sînt gata să ascult mai departe.

Dar groaza n-o părăsea, o simțea cuibărită sub piele, unde palpita ca o sălbăticiune la pîndă.

— Presupun că Homo Sapiens, apărut pe Pămînt, reprezintă cel mai strălucit exemplar pe care natura l-a realizat *în* și *pentru* condițiile de viață terestră, urmă Parparia. Știi, probabil, că în secolul XX efectele radiațiilor atomice s-au dovedit nocive, dînd naștere la malformații și mutații recesive. În noile condiții ale zborului cosmic, însă, efectul radiațiilor pe care le-a avut de suportat — al unora dintre ele

și, mărturisesc, încă nu știu cu certitudine al cărora — a dus la mutații de natură superioară. E vorba de o mutație moleculară, de felul celei care l-a transformat pe Homo Primigenius în Homo Sapiens, o mutație care duce la apariția unei specii noi, de vreme ce e transmisibilă descendenților. În cursul zborului de pe „Titan" s-au ivit cele dintîi exemplare ale lui Homo Eternus...

— Ești sigur? întrebă Giovanna, mirîndu-se îndată și ea de inutilitatea cuvintelor pe care le rostise.

Dar refuza încă să gîndească și, fără să-și dea seama, cerșea un răgaz.

— Modificarea s-a făcut la nivelul cromozomilor, răspunse răbdător Parparia. Homo Sapiens și Homo Eternus sînt două specii distincte, care nu se pot înmulți prin încrucișare.

— Analizele sînt categorice, își aminti Giovanna, în șoaptă.

— Acum înțelegi, încuviință biologul. De pe „Titan" au coborît patru copii, doi băieți și două fete. Alți copii s-au născut în cursul călătoriilor care au urmat, puțini, pentru că omenirea a renunțat pentru o perioadă la zborurile de foarte lungă durată, propunîndu-și în primul rînd cercetarea sistemului nostru solar. Nu toți copiii născuți pe bordul navelor cosmice au fost, sau sînt, mutanți. Se pare că noile caractere apar doar le cei concepuți și născuți în anumite regiuni ale Cosmosului, sub influența unor radiații determinate, poate chiar după ce își petrec primii ani la bordul navelor. Dar doi asemenea mutanți dau naștere unui Homo Eternus chiar în condițiile vieții terestre...

Parparia vorbea cu o anume solemnitate despre realități cu care se familiarizase demult, dar Giovanna nu-l mai putea asculta. Revelațiile lui creau un cadru atît de fantastic dramei pe care o trăia, încît, înscrisă în imensitatea coordonatelor calm evocate de el, propria ei durere apărea diluată. Cu aceeași inconștientă tendință de apărare izgonea gîndurile în stare s-o pună față-n față cu inevitabile

consecințe. Pe tărîmul unde cuvintele lui Parparia o o tîrau n-o dusese nici una dintre ipotezele pe care le imaginase și avea senzația că fusese proiectată într-un straniu coșmar, din care trebuia să se trezească.

— Mai bine de două secole e un răstimp uriaș pentru o viață de om, spuse de aceea, încercînd să readucă logica în încăperea scăldată în penumbră, de unde fusese abolită, dar două secole nu înseamnă veșnicia. Ce te îndreptățește să presupui că sînteți nemuritori?

— Nu există reprezentanți ai lui Homo Eternus mai „bătrîni" decît noi, recunoscu fără greutate Parparia. Am fost cei dintîi... Imortalitatea e deci, mai mult, un fel de a vorbi. Dar ipoteza se bazează pe analiza structurii noastre (și arătă către ciudatele recipiente de pe rafturile care acopereau pereții), pe uimitoarea putere de regenerare a organismului. Uite...

Trăgînd sertarul mesei de lucru, scoase un bisturiu. Apoi, suflecînd mîneca, își așeză brațul stîng pe un fel de mojar și, dintr-o singură mișcare, își tăie vinele. Giovanna nu avu răgazul să scoată măcar un țipăt și-și feri prea tîrziu privirile. Sîngele curgea în vasul alb.

— Neexistînd o primejdie reală, nici semnalul durerii nu mai e atît de acut, rosti Parparia.

Trăsăturile feței arămii se crispaseră, dar el vorbea cu o aparentă lipsă de efort care îngrozi femeia aproape tot atît cît scena neverosimilă la care asista. Din recipientele de sticlă care închideau, acum știa, probe ale unei materii neperisabile, i se păru că nenumărați ochi o privesc și se simți aruncată dincolo de hotarele înțelegerii, într-un straniu univers situat în afara umanității, unde totul devenea cu putință.

Pe brațul nemuritor sîngele încetă să curgă, iar biologul șterse cu un simplu tampon pielea sfîșiată. Buzele rănii se lipeau, văzînd cu ochii. Peste o clipă

doar o îngustă şuviţă albicioasă însemna locul crestat de bisturiu.

— Nimeni dintre noi n-a murit încă, deşi unii au căzut victime unor accidente fatale oricărui om obişnuit, spuse Parparia. Practic, sîntem nemuritori... măcar prin raportare la durata unei vieţi normale...

Nici un accent triumfător, nici măcar o mîndrie legitimă nu-i tulbura armonia egală a glasului. Îngrozită, Giovanna avu deodată viziunea unei calme mulţimi contemplînd ridicarea şi prăbuşirea oraşelor. În jurul ei se năşteau şi mureau generaţii, tot mai puţine. Imagine a Sfinxului multiplicată la infinit, mulţimea cvasi-nemuritoare trăia agonia omenirii. Dreptatea socială, libertatea, egalitatea, tot ce oamenii cuceriseră printr-o multimilenară luptă se întorcea acum împotriva lor: dacă cei mai buni ocupau înaltele funcţii pretinzînd cunoştinţe, înţelepciune şi experienţă, care om putea face faţă sfincşilor dispunînd de răgaz aproape nelimitat pentru a tezauriza asemenea cunoştinţe, înţelepciune şi experienţă? Treptat, pîrghiile de conducere trebuiau să le revină în toate domeniile. Pe drept. Cu o tragică ironie, înţelegea că nemuritorii n-aveau nevoie să recurgă la înşelătorie, nu trebuiau să pună la cale conspiraţii. Oricare dintre ei putea concura pentru posturile cheie cu certitudinea că le va dobîndi în virtutea neobişnuitei lui pregătiri şi a orînduirii superioare, care făcea cu neputinţă favorizarea unui candidat necorespunzător. Înlăturaţi pe cale paşnică, fără măcar să-şi dea seama că sînt înlăturaţi, oamenii urmau să vegeteze în funcţii secundare, degenerînd, pe cînd nemuritorii le preluau civilizaţia, ducînd-o către culmi situate dincolo de posibilităţile de înţelegere ale celui mai înzestrat muritor. *Dar noi am pictat pereţii peşterilor şi Capela Sixtină, ar fi vrut să strige, noi am ridicat piramidele şi antenele cosmoviziunii, am scris Iliada şi Hamlet şi Idiotul, am descoperit fisiunea*

uraniului și am zburat în Cosmos! Ar fi vrut să amintească de flori și jucării. Dar cuțitul? Chiar cel cu care Parparia își deschisese vinele nemuritoare... Fiecare unealtă închidea gînduri duse mereu mai departe, din antediluvienele vremi ale celui care cioplise prima piatră de rîu și pînă în ziua nefastă a revelației pe care o trăia.

Niciodată nu iubise mai dureros patrimoniul umanității. Apoi se surprinse descoperind că integra în acest patrimoniu toate cuceririle gîndirii, de la cele dobîndite de Pithecantrop și pînă la marile descoperiri ale omenirii cosmice. Oare Homo Primigenius nu-l înlăturase pe Pithecantrop? Homo Sapiens pe Homo Primigenius? Totul se încurca în mintea ei. Temerile pe care încercase să le adoarmă o copleșeau acum și înțelese de ce Parparia îi smulsese făgăduiala că va păstra taina. În mod ridicol, nemuritorii aveau nevoie de timp. Ascensiunea lor implacabilă se producea pe măsură ce se înmulțeau, numărul mic al reprezentanților lui Homo Eternus fiind singura piedică în calea infiltrării lor în conducerea marilor organisme terestre. De pe acum Parparia dirija cercetările în domeniul biologiei, Vittorio dispunea de investigarea cosmică.

O durere directă și copleșitoare îi aminti de cel pe care, aparent, îl uitase. Dar știa că Vittorio fusese tot timpul prezent, dominîndu-i spaimele, și că numai violența suferinței îi estompase chipul, anesteziind-o ca în urma unui ireparabil traumatism. Printr-o inconștientă reacție de apărare dragostea încercase să-l ascundă, să-l scoată din cauză, așa cum panica se străduise în primele clipe s-o depărteze de gîndurile deșteptate în mod fatal de mărturisirea biologului. Pentru scurtă vreme ținute în frîu, gîndurile o torturau acum. Cu atît mai răscolitor o chinui imaginea celui pe care-l iubea.

Parparia, care respectase tăcerea Giovannei, își îndreptă către ea ochii cenușii. Apoi, de parcă ar fi știut ce o frămînta, rosti apăsat, ca o gravă mustrare:

— Vittorio te iubește.

— Pe cîte a mai iubit pînă la mine?

Întrebarea țîșnise înainte ca Giovanna să se gîndească ce spune.

— Nu știu, răspunse încet Parparia.

— E monstruos! Monstruos... Trebuia să mă evite, să dispară!

Descoperea umilită că e geloasă. I se împurpurară obrajii.

— Și eu te-am rugat să dispari, îi aminti celălalt.

— Dar el știa! Își dădu seama că strigă și făcu un efort deznădăjduit pentru a se stăpîni: Iartă-mă, eu...

— Înțeleg...

Biologul vorbea cu o tristețe adevărată, a cărei adîncime nu scăpă Giovannei. Nu era compătimire, și intonația acestui simplu cuvînt, înțeleg, o ajută mai mult decît eventuale fraze inutil binevoitoare.

— Și acum? întrebă, descumpănită.

— Acum știi tot. Am crezut că-i mai bine așa...

— Nu-mi mai dau seama, spuse Giovanna.

Avea nevoie de liniște și singurătate. Dar abia gîndise așa, cînd simți că trebuie să-l vadă pe Vittorio, să-i audă glasul, să-i simtă atingerea. Începu să tremure și se ridică brusc. Nenumărații ochi ai vaselor de sticlă o priveau. Sticla avea să se oxideze, să se fărîme, dar ochii erau meniți să dureze. Bărbatul din fața ei intrase într-al treilea secol de viață. Văzu pe fereastră Acropola, douăzeci și șapte de secole. Ce căuta ea acolo, prezență efemeră în mijlocul veșniciei, chiar dacă veșnicia aceea era relativă, devenea veșnicie prin simpla raportare la durata vieții omenești? Îi trecu deodată prin minte că, spre deosebire de toți cei ce-și încredințaseră gîndurile materiei moarte și le zvîrliseră în oceanul timpului, așa cum naufragiatul își arunca pe vremuri însemnările în mare, încredințîndu-le unei simple butelii, îi era dat să-și cunoască cititorii din viitor. De asta făgăduise Vittorio că versurile îi vor

dăinui. Știa că le va citi și atunci cînd iarba va crește peste mormîntul ei, cînd ploile îi vor spăla oasele. Dar cui i le va citi?

— La revedere, Parparia, spuse, iar el nu încercă s-o rețină și nu-i aminti că se legase față de el să păstreze tăcerea asupra celor ce-i comunicase.

*

Cînd ajunse acasă, îl găsi pe Vittorio ascultînd ultima bandă înregistrată cu versurile ei.

— Te aștept de o oră! strigă bărbatul, oprind banda.

Părea bine dispus și-i vesti că totul se rezolvase la baza de lansare. Giovanna știa că în ultima vreme îl preocupa un „Proiect G." despre care toată lumea vorbea, fără ca nimeni să poată spune în ce constă. Vittorio conducea lucrările, dar nu-i împărtășise nimic pentru că operațiile erau, deocamdată, secrete. Acum se mulțumi să menționeze că proiectul fusese pus la punct cu două zile mai devreme decît se aștepta, ceea ce îi îngăduise să se întoarcă înaintea termenului prevăzut.

Iar, în vreme ce vorbea, Giovanna își dădu seama că vechile neliniști n-o mai încearcă. În încăpere stăruia mirosul amărui al bărbatului și ochii lui cenușii o priveau, dar simțea doar o durere amorțită, surdă. Lumea lui Vittorio, diferită de lumea ei, încetase s-o tulbure. Acum știa. Cel care vorbea în încăperea lor, plină de obiecte pe care le adunaseră cu dragoste, era un dușman. Reprezenta cea mai cumplită primejdie pe care omenirea o cunoscuse, o primejdie mascată, ascunsă. Însemna condamnarea fără apel a fiecărui obiect făurit de mîna omului. În picioare, privindu-l, îi veni în minte o veche legendă, a fetei care se dăruise generalului unei armate dușmane pentru a-l ucide atunci cînd Holofern odihnea lîngă trupul ei. Unii au pretins că l-ar fi iubit... Acum Holofern nu putea fi ucis și moartea lui, oricum, n-ar fi rezolvat nimic.

— Giovanna, ce-i cu tine? întrebă Vittorio și ea scoase un strigăt, apoi se repezi și-i cuprinse gîtul cu brațele, strîngîndu-l cu o patimă care o îngrozi. Îl iubea încă? Mai mult decît înainte? Întrezări puterea lipsei de speranță, a geloziei, a deznădejdii.

— Nu vreau să plîng, spuse depărtîndu-se și adăugă repede, ca și cum s-ar fi temut că nu va mai avea curînd răgazul de a mărturisi: Am vorbit cu Parparia, Vittorio...

O umbră trecu peste fața bărbatului. Ochii cenușii o priveau neclintiți.

— Și?

— Aflasem că pot avea copii, deși noi... Acum știu tot.

Rîsul unei fete urcă din stradă. *Ca dintr-o altă lume,* gîndi Giovanna.

— Nu e curios că în atît de puține cuvinte încape... tot? întrebă Vittorio. Ca și Parparia, umbla acum prin încăpere. De atîta vreme m-am întrebat cum o să-ți spun, dacă vreodată... Dar ce importanță are, Giovanna? Pentru noi, pentru dragostea noastră?

Stătea în fața ei, încercînd să pară calm și sigur de sine. Dar îl simțea șovăielnic, fragil ca o coloană de marmură prin care apa a săpat minuscule canale.

— Pentru dragostea noastră... reluă Giovanna. Se opri și răsuflă adînc. Pentru dragostea noastră, repetă cu un efort, e îngrozitor.

— Giovanna!

— Dar nu mă pot gîndi numai la ea, adăugă repede. Îl privi și strigă: Sînt un om, Vittorio!

Strigătul palpită între pereții acoperiți de amintiri.

— Și eu, eu ce crezi că sînt?

— Tu?... Ești Holofern, șopti ea. Și începu să plîngă. Rămăsese în picioare, iar lacrimile îi curgeau pe față. Pleacă, Vittorio... eu nu pot fi Iudith...

Dar Vittorio nu pleca. Repezindu-se, o cuprinse în brațe și-i acoperi fața cu sărutări. Gustul sărat

al lacrimilor îl duse către un paroxism de dragoste și suferință, în care gîndurile se destrămau. Nu putea decît strînge la piept ființa iubită, într-o patetică încercare de a-i comunica puterea, speranța lui. Fără o vorbă, îmbrățișați, mai definitiv legați de durerea comună decît de brațele tremurătoare, păreau reeditarea unei vechi perechi din vremurile uitate, cînd spaima și nu iubirea apropia femeia de bărbat.

Treptat, Giovanna își stăpîni plînsul.

— Eram obișnuită să plîng numai în fața frumuseții, șopti, iar el desprinse din cuvintele ei imputarea.

— Nu știu dacă ai înțeles vorbele lui Parparia, sau dacă ți-a spus într-adevăr tot, rosti de aceea. Eu... noi nu sîntem Holoferni. Cinstim fiecare piatră ridicată de mîna omului și fiecare gînd pe care l-a înălțat. Vrem să-i purtăm mai departe piatra și gîndul. Nici unul dintre noi nu aspiră să distrugă...

— Dar asta se va întîmpla, Vittorio, fie că vreți sau nu!

— Nu se va întîmpla, Giovanna. Ai văzut cît iubim Pompeiul. Dîndu-ne seama de prăpastia care s-ar putea căsca în viitor între noi și tot ce iubim am căutat o ieșire.

Îl asculta îndurerată, dorind din tot sufletul să-l creadă.

— Ce ieșire se poate afla într-o situație fără ieșire?

Un zîmbet lumină fața bărbatului cînd el rosti, aparent fără legătură:

— Tu nu-ți dai seama cît te iubesc, Giovanna...

Ședeau amîndoi pe canapeaua care le cunoscuse primele îmbrățișări. Pusă direct în cauză, readusă la dimensiunea dragostei ei, Giovanna își simți durerea proprie desprinsă de marea durere care o covîrșise.

— Vorbești despre iubire? Ce înseamnă vorba asta pentru tine?... Ai iubit de nu știu cîte ori pînă la mine, ai iubit cînd eram o fetiță care se juca prin

parcuri, ai să iubești cînd voi fi bătrînă și neputincioasă, ai să iubești cînd nu voi mai fi!

— E greu să înțelegi, Giovanna...

— Pentru că n-am veșnicia la îndemînă?... Da, dragostea mea nu-și menajează disponibilități!

— Disponibilități... repetă Vittorio. Clătină din cap și vorbi încet, aproape în șoaptă: Într-o bună zi, oricînd, pot rămîne singur. Peste un an, peste douăzeci, sau peste o clipă. Singur... Cu degetele astea am să apăs pleoapele dragostei mele, închizîndu-i pentru totdeauna ochii. Și am să continui să trăiesc și am să continui să-mi văd degetele...

Giovanna se simți îndemnată să-l întrebe de cîte ori închisese pînă atunci ochii unei iubiri, dar nu găsi în ea dorința de a afla răspunsul. Își închipui situația inversată și, într-o fulgerătoare succesiune de imagini, se văzu asistînd la moartea lui Vittorio. Trăi imposibilitatea de a-l ajuta, de a-l reține pe malul prăpastiei care-l sugea încet și inexorabil, depărtîndu-l pentru totdeauna de ea, de brațele ei inutil puternice, inutil întinse. Trăi îndoita agonie a celui pe care viața îl alege să rămînă, trăi moartea și dragostea rănită de moarte, dar condamnată să supraviețuiască, odată cu amintirile. Își privi degetele dispuse în continuare să apuce, să pipăie, să simtă, degetele cu care închisese ochii lui Vittorio. Și certitudinea faptului că ea era cea care va muri îi dărui o liniște egoistă, vecină cu bucuria. Atunci Vittorio o luă de mînă și, simțindu-se cuprinsă de milă și rușine, se ridică la o nouă înțelegere.

— Iată disponibilitățile mele! spuse Vittorio, citind în inima ei. De asta am amintit cît te iubesc... Unii dintre noi au timp, bărbați și femei pentru care viitorul e o apă imensă, pe care călătoresc împreună. Dar eu nu pot lăsa timpul să-mi curgă printre degete...

— Spune, Vittorio, îl rugă.

Își lăsă capul pe genunchii lui. Mîna lui Vittorio îi mîngîia părul.

— M-am zbătut zile și nopți, fără să găsesc ieși-

rea. De fapt, mă întrebam de mult ce-ar trebui să facem pentru a nu ne depărta de civilizația născută pe Pămînt. Am lucrat în Africa, în America de Sud... Cu toții ne mutăm din cînd în cînd, înțelegi, e greu să trăiești în același oraș, printre oameni care îmbătrînesc, mor. Numai tu... Trec peste tragedia prietenilor dispăruți...

— A iubitelor, spuse Giovanna.

Nu-i venea ușor să uite. Nu putea ierta. Înțelegea însă, și tot ce era durere se depusese, ca un sediment sensibil pe care numai cînd și cînd îl răscolea un val.

— Atunci, pentru a nu da naștere la comentarii, devii un altul. O nouă stare civilă. Așa am ajuns la Roma... și te-am întîlnit.

Mîna lui Vittorio încetă s-o mîngîie și apăsarea palmei spunea dragostea, zbuciumul prin care trecuse descoperind că femeia salvată din sala cuprinsă de flăcări devenea tot mai mult pivotul preocupărilor lui, limitîndu-l la scurtul răstimp al unei vieți pămînțești.

— Acum nu mai era vorba doar de omenirea față de care ne puteam distanța într-un viitor încă depărtat, ci de dragostea noastră. Pentru ea, termenul scadenței nu mai apărea nedefinit...

Încrezătoare, Giovanna aștepta. Fiecare cuvînt al lui Vittorio era o dovadă a dragostei și, nelămurit, se simțea cuprinsă de neliniștea unei noi mîndrii. Oare nu datorită ei omenirea avea să supraviețuiască, ducîndu-și mai departe speranțele și visul? De dragul Giovannei Holofern îi mîntuia pe cei amenințați. De fapt, Parparia avusese dreptate atunci cînd vorbise despre îngeri, în piața vechiului Pompei. I se păru ciudat că poate asculta cu atît calm un raționament al cărui punct de plecare era propria ei moarte.

— Și deodată totul a devenit simplu. Omenirea se străduie să cunoască tot mai bine universul, spunea Vittorio și, dacă a renunțat temporar, dacă a amînat cercetarea galaxiei, a făcut-o numai silită

de limitele condiției umane. Dar o navă condusă de nemuritori are posibilitatea de a cutreiera indefinit spațiul, descoperind tot ce le e ascuns muritorilor. Așa s-a născut „Proiectul G" ... Acum, cînd sîntem încă puțini, o singură navă ne poate adăposti pe toți. Firește, nimeni nu știe că echipajul va fi alcătuit din nemuritori. Vom menține legătura cu Pămîntul, vom comunica informațiile dobîndite și ... și versurile pe care le vei mai scrie, adăugă el repede.

Dar Giovanna își ridică fruntea.

— Să plec pentru totdeauna? strigă, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— De ce pentru totdeauna? Ne vom întoarce cînd ... vei fi practic nemuritoare, ca și noi.

— Contracția timpului? șopti Giovanna, pălind.

— Da și nu. Scopul mărturisit al experienței constă în verificarea teoriei relativității. Nimeni nu se va putea mira că rămînem tineri ... Dar adevărul e că vom studia influența radiațiilor. Zonele cosmice străbătute de navele pe bordul cărora a apărut Homo Eternus ne sînt cunoscute ... Cine știe dacă acțiunea prelungită a radiațiilor asupra organismului adult nu va duce la efectele constatate în cazul celor născuți sub influența lor? Parparia consideră faptul probabil ... Atunci, dintr-o primejdie posibilă, vom deveni agenții mutației organizate a speciei. Înțelegi? Prin noi, prin tine, omenirea va căpăta tinerețea fără bătrînețe, vom fi noii prometei care vor aduce scînteia nemuririi pe Pămînt!

Giovanna nu-l văzuse niciodată atît de frumos.

— Și totul a devenit deodată simplu ... îi repetă ea cuvintele. O imensă fericire o năpădi și din nou simți nevoia să amîne, să întîrzie cu o clipă înțelegerea faptului că tot ce fusese chinuitor în ultima vreme era înlăturat. Încă uluită, murmură: Și vrei să spui că toți, toți oamenii ... ?

— Da, Giovanna. După tine, toți.

Dacă experiența reușește ... Dar în inima ei nu mai încăpea îndoială. „Parparia consideră faptul pro-

babil". Se simți deodată ușoară și plină de o vitalitate care-i cucerea trupul, membrele, i se păru că simte pe limbă un gust neobișnuit și-și spuse mirată: *Gustul fericirii*... Ținută în loc, oprită să-și manifeste deîndată puterea, fericirea o zgudui acum. Un val o izbi și-i tăie răsuflarea. Își închipui nenumăratele nave care vor duce oamenii în zona radiațiilor pentru a-i expune straniului efect binefăcător, întocmai cum îi transportau acum către marile plaje ale Pămîntului. O nouă omenire, care nu amenința nimic și ducea totul mai departe.

— De asta ai făgăduit că versurile mele vor dăinui?

Vittorio nu se gîndise că le va asculta și după ce ea va fi fost de mult pămînt. Și nici numai la posibilitatea supraviețuirii ei. Încă atunci, în noaptea cînd se întîlniseră cu biologul, mijea în el, incert, „Proiectul G". De ce? Prin ce se făcuse vrednică să contribuie la ridicarea omenirii pe treapta veșniciei, prin ce meritase să depășească tocmai ea inerenta condiție a poetului care nu-și cunoaște cititorii din viitor și, ades, soarta operei? Atîți scriitori au sperat de-a lungul veacurilor că și-au „ridicat un monument", Horațiu. Shakespeare sau Pușkin sînt pomeniți numai pentru că, în cazul lor, monumentele au rămas în picioare. Statuile celorlalți, răsturnate, au fost acoperite de pămînt. Dar pe toți i-a însuflețit aceeași credință.

— De ce? întrebă ea cu glas tare.

— Te gîndești la numele proiectului? spuse Vittorio, neînțelegînd. „G", de la Giovanna... Giovanna! De ce plîngi?

— Nu plîng, spuse Giovanna.

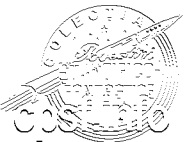

FOTOGRAFUL INVIZIBILULUI

Povestirea asta n-ar fi ajuns să vadă lumina tiparului dacă un omuleț împins la disperare nu s-ar fi trezit din somn într-o bună dimineață cu gîndul că trebuie să obțină o fotografie neobișnuită. De fapt, gîndul îi fusese impus de către redactorul-șef al revistei „Semana ilustrada"[1], care nu pierduse nici în ajun prilejul de a releva banalitatea clișeelor cu care omulețul aproviziona neobosit paginile magazinului. Toate privirile se îndreptaseră către cel ce încerca zadarnic să-și ascundă mustățile pe după umerii redactorului sportiv.

— Degeaba te ascunzi, mîndrie a fotografilor! șuierase redactorul-șef. Dacă nici mîine n-aduci niște fotografii ca lumea de la carnaval...

În sală se lăsase o tăcere semnificativă, dar fotograful nu mai auzi amenințătoarea urmare a ultimatumului. Acoperindu-și urechile cu palmele se apucă de cap cu amîndouă mîinile și, cu coatele pe genunchi, păru că privește în imensa prăpastie a deznădejdii, căscată lîngă picioarele scaunului său. Obișnuita ședință continua, redactorii schimbau propuneri și revedeau sumarul numărului festiv, dar el se gîndea la fotografiile pe care urma să le facă a doua zi și, ca de obicei, își blestema numele, încredințat că toate ghinioanele lui porneau de la silabele care-i pecetluiseră, odată pentru totdeauna, soarta.

Recunoștea că bătrînul Miguel Orgullio[2] fusese un om falnic, adevărată justificare a numelui pe care-l

1 „Săptămîna ilustrată" (n.a.).
2 Mîndrie (n.a.).

purta. Pînă şi-n măruntele lui atribuţii de funcţionar al stării civile trecea cu atîta măreţie în registru naşterile înregistrate în neînsemnatul orăşel de provincie O . . . , unde fusese numit, încît oamenii aveau impresia că impozantul slujbaş nu consemnează doar venirea pe lume a unui prunc de sex masculin sau femeiesc, ci îi hotărăşte cu gravitate (şi pentru toată viaţa) destinul. Decesele din O . . . nu mai erau atribuite inevitabilelor şubrezeli ale alcătuirii umane, ci sentinţei explicitată retroactiv de omul care personifica, la un loc, toate cele trei Parce. Impenetrabil, don Miguel oficia. Degetele lui noduroase, pătate de cerneală violetă şi tutun, purtau peniţa peste acte irevocabile, statuînd o dată pentru totdeauna asupra intrărilor şi ieşirilor din viaţă, iar parafa lui definitiva decizii inatacabile. Încoruptibil ca destinul, introducea ordinea în haos. Literele scrise de el cu o impecabilă caligrafie declanşau bucurie sau durere în sfere îndepărtate, pe care nu le frecventa şi nu ţinea să le frecventeze. Îi revenea rolul de arbitru şi se temea că, dacă şi-ar cunoaşte concetăţenii, hotărîrile i-ar fi influenţate de preferinţe sau antipatii. Condamnat la singurătate, îmbrăcat în orice anotimp cu aceleaşi haine de lustrin negru, don Miguel trecea încet pe străzile orăşelului şi răspundea cu gravitate la saluturi. Niciodată nu saluta cel dintîi. Copiii fugeau din faţa lui şi babele-l priveau înspăimîntate. Într-un rînd o bătrînă căzuse în genunchi, văzînd că se iveşte, înalt şi negru, de după colţul bisericii. Mărturisi apoi că-l luase drept îngerul morţii.

Poate că orgolioasa izolăre a lui don Miguel Orgullio, înconjurat de o stranie zonă glaciară unde nici un suflet nu putea trăi, în afara celui timpuriu ofilit al unei neverosimile soţii, poate că inexplicabila lui răceală pornită din ciudatul fel în care înţelegea să-şi considere slujba puseseră piedici în întortocheata cale către alte posturi, mai bine remunerate, sau poate că don Miguel însuşi n-ar fi conceput o schimbare care l-ar fi deposedat de drep-

tul de a proclama în O... viața și moartea. Fapt e că, înainte de pensionare, murise îndeplinind tot funcția cu care-și făcuse intrarea în orășelul pîrjolit de soare.

— Da, obișnuia să-i spună nevestei, mumificată de aerul înghețat pe care fusese silită să-l respire în preajma lui, neamul Orgullio e un neam mîndru...

Dar, ca și cum ar fi prevăzut că feciorul dăruit de neînsemnata lui femeie nu va fi în stare să poarte pe umeri povara mîndriei ereditare, se învoi să tempereze cumva ireductibila zestre tradițională (căreia în sinea lui îi recunoștea, poate, și neajunsurile), așa că înregistră cu mînă sigură, pe actul de naștere al urmașului său, pronumele: Modesto. Feciorul socoti mai apoi că cele două nume contradictorii îi determinaseră caracterul, pecetluindu-i soarta.

Modesto era mărunt de stat ca maică-sa și cheli înainte de a împlini treizeci de ani; dar, pentru că se numea Orgullio, lăsă să-i crească o aprigă mustață de spadasin. Posibilitățile intelectuale modeste îl împiedicară să devină medic, așa cum ar fi dorit bătrînul (visa ca și feciorul să rămînă, pe alt plan, dispensator de viață și de moarte), dar mîndria îl îndemnă să-și aleagă o profesiune autorizînd portul lavalierei și arborarea disprețului condescendent la adresa celor nevizitați de har: se făcu fotograf. Și, pentru a nu da naștere la neînțelegeri de pe urma cărora ar fi putut fi luat drept simplu meșteșugar, își comandă niște cărți de vizită pe care oricine putea citi că avea de-a face cu:

MODESTO ORGULLIO
artist fotograf
fost elev de liceu

Numai că duhul artei nu se lăsă convins să coboare în modestul atelier al lui don Modesto și, în ciuda cărții de vizită proclamînd o calitate în-

delung rîvnită, operele lui rămîneau de o constantă banalitate. Nici trecerea anilor nu-l învăţă mare lucru. Toamnă după toamnă fotografiile absolvenţilor liceului îi împodobeau vitrina şi, de fiecare dată, într-un spaţiu nedefinit, aceiaşi profesori ocupau aceleaşi locuri, pînă şi tinerii absolvenţi păreau eterni, aşa cum pruncul gol săltîndu-se pe cerga moţoasă era imuabil şi aceiaşi tineri căsătoriţi zîmbeau stereotip, sfidînd timpul. Şi timpul s-ar fi lăsat sfidat încă un incalculabil număr de ani, îngăduind imortalizarea pe fragile cartoane a unor noi promoţii, prunci goi şi perechi în haine închiriate, dacă un văr care lucra în administraţia „Săptămînii ilustrate", recent apărută, n-ar fi înlesnit angajarea lui Modesto ca reporter fotografic al magazinului.

De pe o zi pe alta Orgullio deveni cel mai modest fotograf din capitală, ceea ce nu-l împiedică să se considere cu un cap deasupra tuturor ciracilor lui Daguerre. Lipsit de har, recurse la tehnică pentru a încerca să obţină rezultatele pe care aleşii le datorau inspiraţiei. Nimeni mai bine decît el nu stăpînea regulile artei fotografice şi nimeni nu le călca mai rar. Iar filtrele mecanic adaptate şi luminile şcolăreşte distribuite în conformitate cu sfaturile autorilor de manuale produceau fotografii demne de a figura în manuale. Operele lui don Modesto se situau faţă de fotografia artistică la distanţa ce desparte o cromolitografie de pictura lui Goya.

Artistul ignorat se deşteptă totuşi cu un irezistibil sentiment de triumf în dimineaţa ce urmă şedinţei de redacţie.

— Fotografii ca lumea? mormăi, privindu-şi satisfăcut aparatele frumos aşezate pe rafturile construite după indicaţiile lui. Hm!

Şi, pentru că se numea Modesto, nu mai spuse nimic. Dar cîntări în palmă noul filtru care-i sporea colecţia şi cu ajutorul căruia spera să forţeze definitiv admiraţia tuturor celor ce-i puneau la îndoială priceperea.

Se îmbracă, după ce perie îndelung surtucul de

lustrin negru, adoptat din respect pentru tradiția familiei, își legă la gît o amplă lavalieră de zile mari și, ieșind din casă, se îndreptă fără grabă către piața pe care și-o alesese.

Străzile și bulevardele erau pline de șirurile vesele ale celor ce se îndreptau spre Puerta del Sol și întîlni destui colegi de breaslă ale căror aparate țăcăneau sîrguincios, dar don Modesto îi salută în tăcere și nu-și desfăcu tocul aparatului. Cîntînd și dansînd, nesfîrșitele coloane se scurgeau tîrînd cu ele personaje mascate și ingenioase care alegorice, iar don Modesto nu fotografie nici acum nimic. Ca și cum nu pentru asta venise, intră într-un bloc cu nouă etaje și apăru pe un balcon îngust, unde așteptă răbdător. Abia cînd piața se goli cu desăvîrșire își potrivi aparatul, fixă în dreptul obiectivului faimosul filtru și începu să înregistreze, din diferite unghiuri, asfaltul. Nici un alt fotograf nu-l văzu (plecaseră cu toții), așa că fu scutit de întrebările și comentariile lor. Aprecie faptul cu atît mai mult cu cît se deplasă repede, urmînd un itinerar studiat din vreme și care-i îngădui să ajungă în principalele piețe ale orașului exact atunci cînd ultimele măști părăseau obiectivul.

La capătul orelor de muncă avea în buzunar cîteva suluri de peliculă pe care fixase, de la înălțimi și din perspective diferite, o mulțime de imagini ale unor piețe pustii. Nu se duse la redacție, în marele atelier unde colegii lui își și developau, de bună seamă, filmele, ci acasă. Și se închise în micul laborator pe care-l instalase în baie, căci voia să fie primul observator al invizibilului.

Negativele îi arătară, pe rînd, că nu se înșelase. O, redactorul-șef nu se mai putea plînge că fotoreporterul îl asalta cu clișee lipsite de interes! Piețele fotografiate de don Modesto, identificabile prin amănuntele caracteristice pe care avusese grijă să le prindă în obiectiv, nu erau pustii, așa cum păreau în momentul înregistrării imaginilor. Urmele a nenumărate tălpi alcătuiau un straniu motiv repetîn-

du-se în suita clișeelor, de parcă un covor decorat cu tiparul unor pantofi de toate formele și mărimile ar fi fost așternut peste asfaltul tuturor pieților madrilene.

Cu ajutorul filtrului, care reținuse toate razele în afara celor infraroșii, don Modesto fotografiase invizibilul. Prin singurul lor punct de contact, talpa, căldura trupurilor omenești se comunicase egalei întinderi asfaltate, iar imaginile porțiunilor astfel încălzite impresionaseră pelicula.

Urmele tălpilor se încălecau, se amestecau și, în unele locuri, miraculos păstrate, se combinau într-o bizară grafie. Pe cîteva clișee apăreau contururile precise ale unor care alegorice. Toate negativele aveau ceva halucinant și don Modesto își aminti prea tîrziu că asemenea umbre, întregi sau parțial conservate, rămăseseră întipărite pe pietrele Hiroșimei, după explozia atomică. Oare fotografiile lui erau potrivite pentru a ilustra numărul special al „Săptămînii"?

— Măcar una! se rugă de parcă ar fi fost înaintea neînduplecatului redactor-șef.

Dar știa acum că imaginile aveau să fie utilizate, în cel mai bun caz, pentru un alt număr, așa că se posomorî. Abătut, urmă să cerceteze totuși negativele.

Formele întunecate ale tălpilor se combinau în chip neașteptat, alcătuind imagini stranii. Mostre de artă abstractă alternau cu neverosimile tipare de obiecte și descoperi astfel, imense, o tigaie, un ciorap și o păpușă. Recunoscu apoi umbra unui cal în galop și puse clișeul deoparte, dar rămase uluit cînd cercetă primul negativ al filmului următor.

Formele apărute pe peliculă ca urmare a întîmplătoarei combinații de tălpi prezentau goluri, petice de mai mică sau mai mare întindere, corespunzînd spațiului dintre cei ale căror urme fuseseră înregistrate. De astă dată deslușea însă o formă neobișnuită, un disc alb înconjurat de o pată compactă cum nu putea lăsa în cîmpul obiectivului decît pre-

zența unui obiect determinat. O umbră la fel de netă indicase pe alte clișee locul ocupat de cîte un car alegoric și, în prima clipă, socoti că tot un car apăruse și de astă dată pe banda de celuloid. Dar își dădu seama că pata nu corespunde formei unui autocamion. Părea umbra densă a unei imense stele de mare, cu brațe inegale.

Un defect de peliculă? Avu îndată surpriza de a constata că pe absolut toate imaginile filmului cercetat acum apărea ciudata pată, pe care n-o putea atribui nici unui obiect cunoscut. Apoi înțelese că urma reproducea forma unui corp pe care imaginile luate din unghiuri diferite îl surprinseseră în așa fel, încît putea fi descris. Mai întîi, avea volum. Raportînd dimensiunea stelei la detaliile lîngă care apărea (două imagini cuprindeau cîte o parte din statuia lui Filip al III-lea), don Modesto aprecie că obiectul avea un diametru de cel puțin patru sau cinci metri și o grosime de doi. Cum nu distingea decît o umbră compactă, întreruptă acolo unde apărea ciudatul disc alb, îi fu greu să-și dea seama de alte amănunte. Discul era excentric, o adevărată gaură, deoarece pe două imagini se vedea perfect, prin el, motivul caracteristic al tălpilor. Era limpede că ciudata stea se aflase deasupra pieței, atunci cînd aparatul înregistrase imaginile.

— Poftim! își spuse cu ciudă señor Orgullio, trăgîndu-se de mustață. Mi-a stricat un film întreg...

După cum se vede, era departe de a-și da seama că se află la o răscruce a vieții și nici prin minte nu-i trecea că filmul pe care-l socotea compromis va constitui punctul de plecare al unei inimaginabile aventuri. Oftînd, îl puse deoparte și se apucă să aleagă de pe celelalte pelicule clișeele mai izbutite, pe care le mări și copie conștiincios. Pentru orice eventualitate, însă, făcu o fotografie și după unul dintre negativele stricate de intervenția stelei nepoftite.

Cel ce așterne pe hîrtie memorabilele întîmplări legate de fotograful invizibilului își dă pe deplin

seama că unii cititori, pătrunși de un remarcabil spirit critic, îl vor acuza de misticism. Erau oare necesare considerațiile în jurul numelui moștenit de omulețul căruia don Miguel Orgullio îi dăduse viață? se vor întreba fără doar și poate. Și nu se vor mulțumi cu răspunsul că pomenitele considerații îl definesc... Dar, cum autorul iubește adevărul chiar mai mult decît pe cititorii menționați, se vede nevoit să constate cu nepărtinitoarea obiectivitate a istoricului că și numele celui de al doilea erou implicat în evenimentele pe care le narează e un nume semnificativ. Într-adevăr îi întreabă el pe amintiții cititori, ar fi putut trece peste coincidența care a făcut ca tînăra redactoare literară a „Săptămînii ilustrate" să răspundă la numele Estella, fiind totodată iremediabil cîștigată pentru cauza anticipației, atît în literatură cît și în viață?

Colegii ei mărturiseau că umbla ades cu capul printre stele. Veșnic grăbită, îi venea greu să-și amintească pentru ce aleargă într-un anume loc, mai degrabă decît într-altul. Cînd i se oferea prilejul, lăsa totul deoparte și-și dăruia rezervele de pasiune celui dintîi pretext care o solicita, evident, numai dacă avea o cît de vagă contigență cu viitorul, cu necunoscutul sau misterul. Înaintea explicației banale (și adesea, vai! verificată ulterior) putea propune oricînd și pentru orice împrejurare o suită de ipoteze fantastice, fiind la toate orele din zi și din noapte dispusă să explice în amănunt cum au fost construite terasele de la Baalbek, modul în care druizii foloseau energia atomică și ce însemnase, de fapt, meteoritul tungus. Avea amintiri din cîteva vieți anterioare și bănuieli asupra unora din viitor. Altminteri, în ciuda faptului că i se întîmpla să rătăcească manuscrisele vreunui colaborator, era un redactor apreciat și un coleg desăvîrșit. Bineînțeles, nu știa niciodată cît e ceasul. Dar tocmai din pricina asta se întîmplă să fie la redacție atît de devreme, în ziua cînd don Modesto sosi cu neobișnuitele lui fotografii.

Pentru că nu-și amintea de nici una dintre operele acestuia, care nu păcătuiau prin exces de imaginație, Estella îl privea de fiecare dată ca și cînd abia atunci l-ar fi cunoscut. Asta o făcea să fie amabilă, împrejurare pe care señor Orgullio o punea pe seama admirației față de arta lui. De aceea mărunta făptură a Estellei era singura din redacție pentru care vădea o timidă simpatie.

— Bună dimineața, *señorita,* spuse, deschizînd ușa.

— Poftim? întrebă Estella. Ah, da, desigur...

— Sînteți singură?

Și-și răsuci gîtul privind conspirativ în dreapta și în stînga.

— Vă rog, spuse fata. *Salud.*

— Atunci am să vă arăt ceva. Încă nimeni n-a văzut... He-he, ia uitați ce am aici...

Intrigată de aerul misterios al fotografului, Estella coborî din sferele selenare unde-și petrecea cea mai mare parte a orelor de lucru. Contactul se stabili abia acum.

— Formidabil! Ce reprezintă? întrebă, dînd cu ochii de imaginile pe care don Modesto le scotea din mapă.

— Ghiciți, zîmbi artistul.

— Să vedem! Reproduceri ale desenelor de pe pereții unei peșteri? De obicei primitivii le împodobeau cu tipare de mîini... Aici e vorba de tălpi. Așadar, o nouă civilizație?

— Nu, eu...

— Ai dreptate, recunoscu Estella. De altfel, tălpile nu sînt goale și oamenii peșterilor nu purtau pantofi. Atunci?... Niște bacterii? O frescă abstractă?

— Nu, spuse don Modesto, zăpăcit de avalanșa interpretărilor. Dați-mi voie...

— Am înțeles! Urme necunoscute lăsate de o civilizație abia descoperită. Stai!... Lasă-mă să ghicesc!... Insulele Canare? Sahara?

— Nu! preciză Orgullio, modest. Plaza de Toros.

Şi, pentru că de astă dată Estella îl privea nedumerită, explică felul în care experimentase noul filtru.

— Invizibilul! Ai fotografiat invizibilul, şi taci!

Cuprinsă de un irezistibil elan, fata îi strîngea mîna între palmele ei. Ieşi ca o furtună din încăpere, strigă:

— Un moment!

Apoi se înapoie tot atît de grăbită, deschise şi închise toate sertarele biroului, se repezi la fereastră, salută un necunoscut din piaţă şi se aşeză în cele din urmă, cu respiraţia precipitată, invitîndu-l ceremonios să ia loc.

— Cu ce vă pot fi de folos? întrebă distrată. Dar privirile-i căzură peste fotografiile risipite pe tăblia biroului, aşa că adăugă, zîmbind cu amabilitate: E de la sine înţeles că vă bucuraţi de întreaga mea simpatie...

— *Muchas gracias,* spuse don Modesto. Dacă aţi vrea să puneţi o vorbă bună... măcar un clişeu pe două coloane, ştiţi, ca document... Am prăpădit o groază de material. Un film întreg, ştiţi, s-a stricat din pricina unei pete...

Şi scoase amărît din mapă o ultimă fotografie, pe care apărea ciudatul obiect semănînd cu o stea de mare.

— Ce-i asta? întrebă Estella, din vîrful buzelor.

— Vedeţi, oftă don Modesto, nu ştiu... Mi-a distrus tot filmul din Plaza Mayor...

Atenţia dispersată a fetei se concentră printr-un act reflex, aşa cum ogarul înţepeneşte înaintea prepeliţei.

— Vreţi să spuneţi că... asta... apare în fiecare imagine? rosti ea cu o ciudată sacadare a debitului.

— În fiecare.

Estella păli.

— Dar bine, nu vă daţi seama, zise încet şi rar, că atunci... înseamnă... nici mai mult, nici mai puţin decît...?! Şi-şi duse palma la gură, privindu-l cu ochi dilataţi.

— Înțeleg, răspunse don Modesto cu sfială. Am să suport pierderea...

Un zîmbet vinovat îi răsărise sub streașina mustăților. Niciodată nu și-ar fi închipuit că tînăra din fața lui îi putea împărtăși cu atîta emoție necazurile.

— Care pierdere? spuse însă, la fel de încet și de rar, Estella. Părea încă neîncrezătoare și puțin speriată. E un cîștig nebănuit! Pentru știință, pentru noi... O coincidență extraordinară!... E cu putință să nici nu bănuiți?

— Vedeți, bîigui don Modesto. Eu... de loc...

Fata tăcu o clipă, privindu-l țintă.

— Omule, izbucni apoi, punîndu-i mîinile pe umeri, ai fotografiat un sol dintr-o altă lume! Și, pentru că fotograful începuse să clipească repede și rămăsese cu gura căscată, adăugă cu o enervare vizibilă: Firește, nu putem ști dacă e un obiect sau o ființă, dar întîmplarea poate avea consecințe incalculabile. Pentru întîia dată, înțelegi, avem dovada faptului că ei există. Ne vizitează!

— Ei?

Nu mai înțelegea nimic. Privea cu teamă către fata cuprinsă de o stranie exaltare.

— Am să-ți explic mai tîrziu, spuse Estella, renunțînd brusc să i se adreseze la persoana a doua a pluralului, ca spre a sublinia că din clipa aceea prelua conducerea. Unde se află filmul?

— Acasă, răspunse mecanic don Modesto.

— Bine, hai să-l luăm!

*

Cauzele mici, se știe, produc efecte mari. Poate că incredibilele evenimente legate de fotograful invizibilului nu s-ar fi declanșat dacă intuiția Estellei nu s-ar fi izbit de la bun început de scepticismul redactorului-șef. Prudent și rezervat, apreciatul pupublicist s-a mulțumit să remarce că senzaționalul articol scris de ea și ilustrat cu fotogra-

fiile lui señor Orgullio nu se încadrează în „specificul“ magazinului. De altfel, nimeni în redacția „Săptămînii ilustrate“ nu s-a pronunțat în sprijinul materialului, verificîndu-se astfel încă o dată adevărul proverbului după care „nimeni nu-i profet în țara lui“.

Firește, refuzul de a lua măcar în considerație ipoteza Estellei se datora în bună măsură și faptului că numeroasele ei entuziasme nu inspirau încredere. De bună seamă că altcineva, semnalînd valoarea fotografiilor lui don Modesto, s-ar fi bucurat de mai multă audiență, deși Barbusse a amintit de mult că în aprecierea unui adevăr nu trebuie să se dea atenție cui îl rostește, de vreme ce un vagabond bețiv poate proclama idei juste și un preot respectabil, neadevăruri.

Oricum, rămîne stabilit faptul că neîncrederea redactorului-șef a declanșat succesiunea evenimentelor. Într-adevăr, în timpul celor cîteva zile, cît au durat discuțiile în cadrul redacției, nu s-a petrecut nimic. După cum îl configurau dominantele caracterului său, fotograful s-a purtat cu ceilalți ba timid și modest, ba mîndru și plin de conștiința propriei sale însemnătăți. Estella îl asigura că, dacă nu-și vor vedea cauza triumfînd, se vor adresa Academiei și, mai apoi, unui for internațional.

— Ceea ce faceți e o crimă, striga în pustiul relativ al sălii de ședințe, o crimă față de omenire! Fiecare zi pierdută poate compromite o descoperire de importanța călătoriei lui Columb! ...

— Cum stai cu pagina a șasea? întreba prozaic redactorul-șef, iar măruntele probleme ale bucătăriei redacționale înăbușeau atunci grandioasele viziuni ale redactorului literar, spre disperarea lui don Modesto.

Deși o corelație între insuccesul tentativelor Estellei și cele petrecute ulterior nu pare lesne de stabilit (într-adevăr, cum să fi știut *ea* ce se întîmplă între pereții uneia dintre redacțiile madrilene!) señor Orgullio nu putu trece mai apoi peste faptul

că totul începuse abia cînd Estella fu silită să se recunoască incapabilă să solidarizeze cu punctul ei de vedere măcar un singur coleg.

— Sînt orbi și surzi, îi spuse lui don Modesto, care își potrivea abătut lavaliera, mărunți și inapți să priceapă tot ce depășește realitatea imediată! Nu face să ne mai pierdem vremea cu ei. De mîine ne adresăm Academiei!

Părea sigură de ea, dar don Modesto clătină din cap și, după ce se despărțiră, se plimbă multă vreme pe străzi, singur cu gîndurile lui. Nu bănuise că întîmplarea îl ajutase să fotografieze ceea ce nimeni nu mai înregistrase și, o dată prima reacție de stupoare depășită, se lăsase lesne convins de patima cu care Estella îi împărtășea argumentele în sprijinul tezei ei. Se văzu solicitat de agențiile internaționale de presă, înfățișat la Euroviziune și prezent pe toate ecranele lumii. Urmau turnee prin marile capitale dornice să-l cunoască pe fotograful invizibilului, declarații și interviuri, celebritatea... Un singur cuvînt, o singură silabă în care intra o singură consoană și o singură vocală, un neînsemnat cuvînt rostit de un singur om izbutise să spulbere totul!

Don Modesto avu la dispoziție o noapte întreagă pentru a sonda adîncurile dezamăgirii. Și atunci cînd ajunse acasă, și atunci cînd se vîrî în pat, trăgîndu-și pătura peste cap, și chiar atunci cînd adormi nu făcu decît să contemple cioburile fragilei statui pe care întîmplarea i-o ridicase și pe care indiferența o zdrobea acum. Așa se și visă, ca o statuie.

Se afla pe un soclu de la înălțimea căruia domina cohorta respectuoasă a tuturor fotografilor de pe pămînt, care-l implorau, întinzîndu-și către el aparatele. Din lămpile lor electronice porneau șuvițe de fum colorat, ca din modernele cădelnițe ale credincioșilor unui straniu cult. Rînd pe rînd, lămpile începură apoi să fulgere, lansînd scurte semnale luminoase prelungite de unduirile vălătucilor de fum și, ca într-un ritual, fiecărei declanșări a unuia dintre fotografi îi răspundea automat țăcănitul uriașului

aparat pe care don Modesto Orgullio, zeul de pe soclu, îl ținea în mîini. Deși uriaș, aparatul era ciudat de ușor. Treptat, ritmul în care fulgerau lămpile electronice se preciză de o parte și de alta, iar adoratorii și idolul lor se angajară într-o pantomimă dansantă. Tot mai spectaculoase deveneau salturile, mai apropiate de zbor. Ca lansați de pe invizibile trambuline, fotografii țîșneau în văzduh pentru a cobori lent, asemenea stelelor însuflețite ale unui neobișnuit joc de artificii. Pe soclul lui, don Modesto sărea tot mai sus și, iată, cu senzația unei fericiri depline, se afla acum în văzduh, ținînd în mîini un soare orbitor, imensul aparat prefăcut într-unul de aur. Jos și departe se întindea tărîmul oamenilor, neînsemnat covor pe care mîini îndemînatice brodaseră case și parcuri și străzi, minuscule mașini și oameni infinitezimali, pentru ca privirile lui să aibă pe ce se odihni. Mulțimea fotografilor pierise, rămăsese undeva, jos, țopindu-se în țesătura marelui covor al vieții pe care señor Orgullio îl domina acum, așa cum și bătrînul don Miguel îl dominase cîndva. Nemișcat în văzduh, feciorul demiurgului de la starea civilă își îndrepta privirile către o porțiune a covorului și case prindeau atunci a se înălța, parcuri multicolore înfloreau deschizîndu-se ca niște mari și complexe corole, străzi drepte spintecau monotonia țesăturii, mașini și oameni începeau să foiască. Dar era de ajuns ca don Modesto să-și mute privirile pentru ca tot ce înviase să se înnegrească, zgîrcindu-se, iar viața să pulseze în noua regiune cinstită de bunăvoința lui.

— Nu! bubui atunci năprasnic un glas (în care, ciudat, recunoscu glasul bătrînului) și îndată își simți povara picioarelor, a trunchiului, a brațelor, aparatul de aur își pierdu strălucirea și atîrnă ca un bolovan în mîinile devenite firave și neputincioase.

Acum cădea vertiginos, se rostogolea prin văzduhul zguduit de ecourile unei singure silabe, în care intra o singură consoană și o singură vocală. Cu senzația unei crîncene dureri de ceafă se prăbuși în Plaza Mayor, chiar lîngă statuia lui Filip al III-lea,

spărgîndu-se într-o infinitate de cioburi care zăngăniră, împroşcînd soclul împăratului imortalizat. Şi se deşteptă.

Pe jos. Căzuse din pat, iar durerea de la ceafă stăruia. Se izbise, în cădere, de elementele caloriferului. Lumina pătrundea pe fereastră alungînd imaginile adunate sub pleoape, dar don Modesto îşi simţi bătăile neregulate ale inimii şi se pipăi fără voie, ca să se încredinţeze că rămăsese întreg. Durerea de ceafă şi o stăruitoare amărăciune căreia îi simţea gustul pe limbă îl însoţi în toată vremea cît se pregăti de plecare. Cu iremediabilul sentiment al zădărniciei îşi perie distrat haina de lustrin şi-şi prinse la gît o lavalieră modestă, de culoare neagră. Nici vederea sculelor de pe rafturi nu-l învioră şi, cînd deschise fereastra, nu înregistră animaţia străzii şi nu aspiră mirosul salcîmilor în floare. Dar simţi brusc o furnicătură în tot trupul, i se făcu tare cald şi, înainte de a înţelege ce se întîmplă, se pomeni în picioare pe pervazul ferestrei. Auzi strigătul unei femei, o văzu arătînd cu degetul spre el şi-şi dădu seama că era pricina învălmăşelii care se produsese la intrarea clădirii, unde se aduna tot mai multă lume. Portarul năvăli pe trotuar tîrînd după el o saltea vărgată, iar cîţiva bărbaţi o apucară de colţuri şi privind mereu în sus, o aşezară cam pe unde socoteau că trebuie să cadă cel pe care-l luau drept sinucigaş.

N-aveţi grijă, nu mă arunc, ar fi vrut să le strige, dar văzu cu groază că se pleacă tot mai mult.

Tălpile abia i se mai sprijineau pe pervaz şi trupul îi atîrna peste ameţitorul gol al străzii. Acolo, jos, maşinile se opriseră, oamenii săreau din vagoanele tramvaielor şi mulţimea era o mare de capete ridicate. Toţi strigau în acelaşi timp şi-i făceau semne cu mîinile, dar nu auzea decît un vacarm nedesluşit. Nu era încă atît de îngrozit, încît să nu-şi dea seama că prin propriile lui puteri nu s-ar fi putut menţine la înălţimea aceea. I se păru chiar că simte un corp moale şi cald, pe care se strădui să-l apuce, dar, oricît întindea braţele, degetele nu izbuteau să se agaţe

de nimic. Imponderabilă, prezența nevăzută îl neliniști, și încercă să strige. Glasul nu-i putea acoperi glasurile celor ce răcneau în stradă. Atunci închise ochii și rămase nemișcat, în așteptare.

Peste un timp auzi un sunet de clopot și vacarmul făcu loc unei liniști atît de ciudate, încît își luă inima în dinți și privi din nou în gol. O mașină a pompierilor se oprise în dreptul clădirii și scara extensibilă se întindea către trupul lui, suspendat în văzduh și alcătuind un unghi drept cu peretele clădirii. Încă puțin și scara atingea pervazul. Se temu să se răsucească și, cu atît mai mult, să se întindă pentru a prinde capătul scării. I se părea că cea mai mică mișcare, contrariind puterea care-l menținea în primejdioasa postură ce alarmase lumea adunată în stradă, ar fi putut strica un echilibru precar, precipitîndu-l în gol. Scoase doar un strigăt, auzit de către toți cei ce urmăreau cu sufletul la gură desfășurarea exercițiului de echilibrism, sfidînd cele mai fantastice performanțe ale acrobației profesioniste. Un pompier începuse să urce scara, în fugă.

Abia văzîndu-l simți că nu mai poate îndura strania poziție în care se afla și imploră în gînd:

Mai repede, mai repede . .

Casca pompierului scînteia tot mai aproape. Și, în clipa cînd omul se opri chiar lîngă el și întinse brațele pentru a-l ajuta (îi văzu fața negricioasă, lucind de sudoare), în clipa aceea simți cum se deplasează, cum pervazul se retrage de sub tălpile lui. I se păru neverosimil că-l încearcă un fel de bucurie răutăcioasă, ca un triumf, deși abia se rugase să fie salvat. O larmă neîncrezătoare urcă din stradă și pe fața tînără a pompierului se întipări o expresie pe care señor Orgullio nu mai apucă s-o definească. Pentru că plutea.

Plutea literalmente, pată întunecată în imensitatea albastră. Obiectul sau ființa care-l susținea era cu desăvîrșire invizibil, nu putea fi pipăit, și don Modesto ar fi putut jura că fusese eliberat de greutate, menținîndu-se prin propriile lui puteri la înăl-

ţimea garsonierei de la al cincilea etaj. Aşa credeau acum, în orice caz, cei ce urmăreau lina deplasare a fotografului prin văzduh. Şi din nou, ca în visul din care abia se deşteptase, don Modesto domină din înălţimi covorul pestriţ al oraşului.

Neobişnuit să se analizeze, nu izbuti să discearnă lupta dată în fiinţa lui între spaimă şi o stranie linişte, care cîştiga tot mai mult teren. Şi nu înţelese nici că liniştea era a certitudinii că, mai devreme sau mai tîrziu, avea să se prăbuşească lîngă pompoasa statuie a lui Filip al III-lea. Prea buimăcit pentru a fi în stare să disocieze planurile în care se mişca (şi trebuie să recunoaştem că zborul înlesnea confuzia dintre vis şi realitate, constituind un derutant factor comun) îşi roti privirile, căutînd mulţimea fotografilor prezentă în burlesca pantomină din vis, şi se miră, nedescoperind-o. Abia atunci se strădui să-şi limpezească pentru el însuşi situaţia neobişnuită şi se convinse că, aşa cum bănuise, steaua pe care o fotografiase îl susţinea în văzduh. Oricît părea de ciudat, ea ştia că imaginea îi fusese înregistrată şi era la curent cu demersurile inutile ale Estellei. Încă învălmăşite, gîndurile lui don Modesto n-aveau cu siguranţă limpezimea pe care le-o împrumutăm, dar intuiţia (nu era una dintre însuşirile lui) îi îngăduia să descifreze semnificaţii pe care altădată nu le-ar fi bănuit. Iar cursul pe care i-l luau gîndurile şi faptul că, pe măsură ce zborul se prelungea, teama de la început îşi pierdea treptat din acuitate, contribuiau la întărirea încrederii lui în intenţiile amicale ale puterii, care-l alesese pentru a se manifesta. Puterea misterioasă nu putea dori să se compromită şi, dacă declanşase o acţiune, era firesc să ştie că o poate duce la bun sfîrşit.

Culcat ca pe o imensă şi invizibilă saltea pe straturile de aer aflate între el şi pietrele străzilor, don Modesto plutea lin peste coroanele copacilor şi peste antenele acoperişurilor, iar liniştea lui contrasta tot mai vădit cu vîlva iscată pe oriunde trecea. Şiruri de maşini îi urmăreau zborul. Circulaţia marelui

oraș era paralizată și polițiștii se străduiau zadarnic să dirijeze fluxul vehiculelor, indiferente la luminile de semnalizare de la încrucișări. Ai fi zis că trupul fotografului devenise un neobișnuit magnet care atrăgea cu o irezistibilă putere mașini și oameni, tîrîndu-i cu el către o destinație necunoscută. Și-n vreme ce uluirea punea tot mai mult stăpînire pe oraș (copiii năvăleau pe porțile școlilor urmați de profesori, birourile instituțiilor se goleau și străzile se transformaseră în fluvii zgomotoase), omulețul plutind pe sub ghemotoacele norilor își spunea că scepticul redactor-șef al „Săptămînii ilustrate" va trebui să se plece în sfîrșit înaintea evidenței, încuviințînd publicarea fotografiilor pe care le disprețuise. Tot ce se petrecea avea un prea pronunțat caracter demonstrativ pentru a scăpa pînă și agerimii modeste a lui señor Orgullio. Steaua invizibilă voia să-și vădească prezența, și-o manifesta în mod public, atrăgînd totodată atenția omenirii asupra celui mai de seamă fotograf al vremii. Dacă, pentru recunoașterea meritelor sale, don Modesto trebuia să plătească, făcîndu-se bucăți la picioarele unuia dintre cei mai neizbutiți împărați spanioli, ei bine, prețul nu era prea mare. Oamenii cinstesc amintirea martirilor și señor Orgullio își contempla, cu o melancolică satisfacție, inevitabila statuie postumă... Deși, în sinea lui, se îndoia tot mai mult de necesitatea unui sacrificiu, căruia nu-i mai vedea rostul.

Un zgomot neașteptat îi tăie firul gîndurilor. Deasupra lui, coborît parcă din norul pîntecos care-l apăra de împunsăturile soarelui, un elicopter se ivise, ca o gigantică gînganie. Peste o clipă, scara de frînghie aruncată de pilot se legăna la un braț de capul fotografului. Dar, deși acesta abia evocase posibilitatea martirajului, îndoielile-i făcuseră pesemne loc certitudinii, fiindcă, spre mirarea pilotului, disprețui ajutorul oferit.

— Apucă scara! strigă omul, aplecîndu-se în afara cabinei.

— Vezi-ţi de treabă!

Enervat, don Modesto încerca să se depărteze de trupul gînganiei care se pregătea să întrerupă demonstraţia stelei nevăzute, provocînd astfel, poate, o imprevizibilă nenorocire, dar pilotul avea instrucţiunile lui (sau le depăşea dintr-un explicabil exces de zel: ochii întregului oraş erau aţintiţi asupră-i). Retrăgînd scara, aruncă de astă dată cu dibăcia unui cow-boy un lasso şi prinse în laţul frînghiei pieptul omuleţului zburător. Frînghia înţepeni, apoi urmă un şoc atît de violent, încît don Modesto crezu că laţul îi zdrobise coastele. Gemînd, încercă să se elibereze. Elicele uruiau îndîrjit. Îl durea pieptul şi nu avu răgazul să observe ceea ce îl tulbură pe pilot în asemenea măsură, încît, la aterizare, era alb ca varul şi privea rătăcit: deşi elicea se rotea cu toată viteza trăgînd în direcţia contrarie, uriaşa gînganie de metal se deplasa odată cu omul zburător, ascultînd de o putere mai mare decît cea a motorului ei.

— Nu face pe nebunul! urlă pilotul, aplecîndu-se din nou.

Făcea semne cu mîna lui neagră, dar don Modesto nu-l putea ajuta şi nu bănuia măcar cît era de înspăimîntat. Se zbătea în ochiul lasso-ului ca un peşte în undiţă, simţind că se înăbuşă. Atunci pilotul se retrase în cabină şi, dîndu-se bătut, zvîrli pe fereastră şi celălalt capăt al frînghiei, care rămase să oscileze sub trupul lui don Modesto. Distanţa dintre el şi elicopter crescu repede. Acum izbuti să-şi desprindă laţul din jurul pieptului şi o vreme omuleţul şi frînghia inutilă plutiră prin văzduh, alături, dar miraculos despărţiţi. Frînghia se prăbuşi apoi, căzînd în crăcile unui castan, iar o ceată de copii se repezi după ea. Şi, deplasîndu-se în continuare peste covorul în relief al oraşului, don Modesto înţelese că realitatea nu ţine să se identifice cu visul. Spre deosebire de ceea ce i se întîmplase în somn, se îndrepta acum, trecînd peste Cale de Segovia, către uriaşa clădire ce adăpostea mai multe redacţii literare şi, la al optulea etaj, birourile „Săptămînii ilustrate".

Fără voie își potrivi lavaliera și verifică dacă haina îi era închisă la toți nasturii. Vedea nenumăratele ferestre ale clădirii (în golul lor se înghesuiau capetele ziariștilor și redactorilor), dar, așa cum bănuise, puterea care-l menținea în văzduh îl apropia de anume ferestre ale celui de al optulea etaj. Estella îi făcea semne de la una dintre ele, în vreme ce redactorul-șef își trecea într-una palma peste bărbie, de parcă ar fi vrut să se încredințeze că nici în dimineața aceea nu uitase să se radă, iar don Modesto observă cu un surîs indulgent că redactorul sportiv îl privea prin lentilele binoclului de care se folosea pe stadion.

— *Salud!* strigă don Modesto de la cîțiva metri, nemișcat între cer și pămînt. Ei bine, am fotografiat solul unei alte lumi?

— Fotografiile vor apărea în numărul festiv, răspunse redactorul-șef, strîmbîndu-se ca și cum ar fi înghițit o șopîrlă și pipăindu-și mereu bărbia. Chiar vrei să spui . . .?

— Ce să mai spună? îl întrerupse însă Estella. Nu trebuie să mai spună nimic . . . Adică nu, să spună ce simte! Avea pixul în mînă și, pe pervazul ferestrei, un carnet deschis. Primele impresii . . . contactul cu invizibilul . . . Nu-i cumva o farfurie zburătoare? Vezi că poate încerca să-ți comunice un mesaj. Ah, de ce nu sînt în locul tău! . . . Ai întrebat? Ți-a răspuns?

— Taci odată! o repezi omulețul. Fuga, la mine acasă . . . Aparatul și filtrul, știi unde sînt! Dacă rămîn aici e simplu, dacă nu, din elicopter . . . Fotografiază cît mai mult, din toate unghiurile . . .

Regretă deodată că nu se poate rupe în două, o parte din el rămînînd în văzduh și cealaltă zorind în locul Estellei pentru a înregistra cele mai senzaționale imagini din istoria artei fotografice.

— Doamne! strigă fata. Cum de nu m-am gîndit?

Și dispăru de la fereastră. Cellalți urmau să privească, prea uluiți pentru a putea reflecta. Observară că trupul lui señor Orgullio se leagănă ușor, de

parcă s-ar fi aflat pe o saltea pneumatică săltată de valuri. Privelişte a omuleţului corect îmbrăcat (o corectitudine, în mod ciudat, subliniată de lavaliera şi mustăţile lui rebele) şi care se legăna în văzduh cu o triumfătoare dezinvoltură era atît de neverosimilă, încît cei mai mulţi refuzau încă s-o accepte.

— Zău că nu se vede nimic, spuse titularul rubricii sportive, luîndu-şi binoclul de la ochi.

Voia să spună că nu vede ce-l susţinea pe don Modesto în dreptul ferestrei, pentru că, odată cu destui alţii, presupunea că totul nu era decît o şmecherie. Cîteva mîini se întinseră către binoclu.

— Resimţi o oboseală neobişnuită? întrebă de la un etaj mai jos un bărbat cu ochelari şi barbă neagră, specialist în psihologie.

— De ce? răspunse don Modesto. Doar nu fac nimic...

— Mă refer la oboseala psihică, preciză jignit specialistul, dar o dactilografă de la ultimul etaj strigă:

— Nu mă iei şi pe mine cu dumneata? şi toţi începură să rîdă.

— Cum de nu? ripostă don Modesto. Poftească! şi-şi netezi mustăţile.

Apoi, spre stupoarea generală şi, în primul rînd, a lui însuşi, făcu un salt şi se opri în dreptul dactilografei, întinzîndu-şi braţele. Dar, cum fata chicoti şi se trase îndărăt, rosti supărat:

— Cîtă lipsă de seriozitate! ceea ce stîrni noi hohote la toate ferestrele.

Feciorul lui don Miguel Orgullio trăia o zi mare, nerepetabilă, una dintre zilele care reprezintă apogeul unei vieţi. Poate că altcineva în locul lui ar fi ştiut să folosească mai dibaci împrejurarea, s-ar fi priceput să rostească fraze memorabile pe care numeroşii ziarişti, mai numeroşi decît la multe conferinţe de presă, le-ar fi difuzat pe toată suprafaţa globului. Dar don Modesto era intimidat de mulţimea privirilor şi-şi savura în tăcere triumful. Observînd că la toate etajele se iviseră fotografi ale căror

aparate țăcăneau (unii utilizau teleobiective) adoptă atitudini potrivite, nici prea rigide și nici necuviincios de degajate. Regretă însă din nou că nu apucase să-și ia aparatul și oftă, amintindu-și pantomima de curînd visată. Fotografii din jurul statuii lui se aflau acum acolo și cu cîtă plăcere s-ar fi angajat în fascinantul balet al ritualului descoperit în somn!

— Atențiune! strigă însă Estella, ivită din nou la fereastră.

Cum, avusese vreme să se și întoarcă? Necunoscînd marile satisfacții, nu știa nici cît sînt de înșelătoare... I se părea că abia cîteva clipe se scurseseră de cînd o îndemnase să aducă aparatul. Grăbit, îi dădu cîteva indicații și Estella îl ascultă fără să scoată o vorbă, ceea ce omulețului i se păru atît de neobișnuit, încît resimți deodată, cu o dureroasă ascuțime, însemnătatea pe care o căpătase în ochii tuturor și cu care, fără să-și dea seama, se obișnuise. De unde fusese calm, își percepu acum bătăile inimii.

Dar fata apucase să și ia cîteva imagini, apoi dispăru de la fereastră pentru a se ivi la una situată cu cîteva etaje mai sus, o părăsi și pe aceea pentru o fereastră de la etajul al cincilea și, în cele din urmă, făcu o serie de fotografii chiar din piața neagră de lume. Dacă ar fi avut la dispoziție un elicopter, nu s-ar fi dat în lături să fixeze imaginea plutitoare a lui don Modesto de la înălțimea uliului care se rotea undeva, departe, intrigat de pata întunecată suspendată în împărăția lui. Dar pilotul elicopterului refuzase să mai intre în contact cu omul zburător.

Emoționat, don Modesto înlesni munca Estellei, apropiindu-se și depărtîndu-se, descriind cercuri și răsucindu-se în așa fel, încît să poată fi fotografiat din toate părțile, pentru a îngădui fixarea pe peliculă a imaginii stelei invizibile și imponderabile, care-l scosese din anonimat. Dornică să-și confirme prezența, enigmatica stea se preta la tot ce i se cerea. De fapt, don Modesto nici nu era nevoit să-și

explice intențiile. Amîndoi alcătuiau acum un tot, ea îl înțelegea într-un fel pe care nu și-l lămurea, de parcă i-ar fi citit gîndurile. Sau poate că el executa, fără să-și dea seama, indicațiile pe care i le sugera? În fond, interesele lor coincideau, amîndoi doreau să dovedească prezența invizibilului și acționau de aceea împreună, după cum le explică ziariștilor specialistul în psihologie, care se interesase dacă don Modesto nu resimte efectele unei oboseli psihice.

— Coincidența intențiilor și a efectelor nu exclude, ci presupune o încordare maximă, un efort psihic de urmările căruia omul acesta își va da seama mai tîrziu, spuse el, arătînd cu degetul către fotograf.

Cei care-i auziră cuvintele fură izbiți de bucuria răutăcioasă triumfînd în sunetele lor și o puseră pe seama jignirii. Conveniră, de altfel, că, neștiind cine i se adresează, don Modesto îi răspunsese cu prea puțină deferență.

Acum Estella își isprăvise filmul și-l încredință colegilor fotografi, care se închiseră în camera obscură. Pusă la grea încercare, curiozitatea lui Orgullio atinse îndată o limită de neîndurat. Știa tot ce fac oamenii care manipulau pelicula în întunericul laboratorului, le urmărea în minte mișcările și nerăbdarea îi sporea pe măsură ce-și dădea seama că vor putea deslușì peste puțină vreme forma stranie a vizitatorului înstelat, datorită căruia era menținut în văzduh. Fără să știe, trupul i se legăna în aer tot mai repede, într-o mișcare echivalentă cu bîțîiala unui om nerăbdător, proptit cînd pe un picior, cînd pe celălalt, în anticamera biroului unde i se hotărăște soarta. De la înălțimea la care se afla vedea masa întunecată adunată în marea piață în formă de stea, nenumăratele capete strînse ciorchine la ferestre, apoi, pînă departe, geometrica împărțire a orașului și, dincolo de panglica Manzanaresului, cîmpiile tăiate de liniile întunecate ale pădurilor, de cele albe ale șoselelor. Vedea avioanele aterizînd și ridicîndu-se pentru a se pierde dincolo de nori și

auzea cîntecul discordant al vieţii, solemnă împletire de sunete disparate (glasuri de oameni şi motoare, de ape şi păsări, vuietul vîntului şi contrapunctul liniştii), suind către el ca spre a se supune unei judecăţi definitive. Dar vedea şi auzea toate fără a le percepe într-adevăr, indiferent la ceea ce nu era taina developării unei înguste fîşii de celuloid, pe care se imprimase o măruntă siluetă omenească, sprijinită în văzduh de braţele neregulate ale unei imense stele.

De ce mai stau aici? se întrebă deodată şi singur se miră că nu-şi pusese întrebarea mai curînd, de vreme ce dovada fusese făcută şi prezenţa lui pe cer devenise inutilă.

Atunci, încă nesigur, încă necutezînd să spere că i se va îngădui să pună capăt demonstraţiei, încercă să se apropie de fereastra la care redactorul-şef părea condamnat să-şi ispăşească, pînă la sfîrşitul zilelor, stupida neîncredere. Nimic nu i se împotrivi. Alunecă lin prin văzduh şi, cînd cei adunaţi la fereastră îi înţeleseră intenţia şi se traseră înspăimîntaţi îndărăt, ateriză cu tălpile pe pervaz. Ca-n visul a cărui amintire îl însoţea, îşi simţi povara picioarelor, a trunchiului, a braţelor, şi înţelese că puterea invizibilului se retrăgea, rămînea afară. Clătinîndu-se ca un om beat sări în încăpere şi nimeri drept în braţele redactorului-şef, îngăimînd:

— *Señor!* Iertaţi, eu...

Dar cei din birou îl înconjurau, îl pipăiau, îi strîngeau mîinile şi vorbeau toţi odată, ca şi cum ar fi încercat să se convingă că îl au într-adevăr acolo, printre ei.

— Trebuie să înţelegi, spuse redactorul-şef. Răspunderea mea şi... oricum... cine ar fi bănuit...?

Dînd din mîini, don Modesto strigă:

— *Si señor!* şi, fără a mai asculta, îşi croi drum împingîndu-l cu o nebănuită putere pînă şi pe spătosul redactor sportiv, după care se năpusti către uşa laboratorului.

Semiîntunericul familiar al sfintei sfintelor îl im-

brățișă cu toate efluviile ingredientelor fotografice, ca după o îndelungă absență.

— Cine dracu deschide ușa? strigă unul dintre cei ce manipulau filmul, dar Estella îi recunoscu statura și spuse cu o voce gîtuită:

— Taci! E el...

Cîteva scaune hîrșîiră pe ciment și cineva suci întrerupătorul. În lumina neașteptat de puternică fotografii se uitau la don Modesto, clipind nesigur. Estella își pusese palma streașină la ochi.

— Ei bine? gîfîi omulețul.

Atît de guralivă de obicei, fata nu scotea o vorbă.

— Ce vă holbați? strigă don Modesto.

La percepea uluirea, pe care o punea în seama a tot ce i se întîmplase, dar acum îl interesau doar negativele. Dădu să se repeadă de aceea către masă. Atunci Estella făcu un pas înainte și-l apucă de braț.

— Știi... spuse ea. Înghiți în sec și repetă descumpănită: Știi...

— Nu! izbucni don Modesto. Și vreau să știu...

— Totul e încă și mai senzațional decît am crezut, se precipită fata, redobîndindu-și, ca prin farmec, darul vorbirii. Ai intrat în istorie drept cel dintîi.. și noi am fost martori... Lasă, lasă-mă să te sărut! izbucni deodată și, cuprinzînd în palme capul fotografului, îi aplică pe obraji două sărutări violente.

Don Modesto se înroși, capul lui semănînd brusc cu o căpățînă de sfeclă.

— Și steaua? întrebă. Se vede bine?

— Ce stea? Nu înțelegi că totul e senzațional, fantastic? strigă Estella. Nu se vede nimic!

Fața lui don Modesto albi pe cît de repede se îmbujorase și nasul păru că i se subțiază brusc.

— Nu se vede?... bolborosi.

— Nimic! Înțelegi?... Nici o putere dinafară nu te-a susținut!

Dar fotograful refuza să înțeleagă. Apucîndu-se cu mîinile de cap, șopti:

— Vrei să spui că acolo sus... eu... singur?

— Eşti primul om zburător! ţipă Estella. Primul care...

Don Modesto n-o mai auzi. O ameţeală cumplită îi răvăşea stomacul, încăperea se roti vertiginos în jurul lui şi el se prăbuşi, se prăbuşi cu vaga amintire a unei alte căderi, pe care nu mai izbuti s-o localizeze.

•

Şi totul s-ar putea sfîrşi aici, deoarece confuzia dramatică pe care s-a clădit gloria lui Modesto Orgullio nu a putut fi elucidată. O comisie din care făcea parte şi bărbosul specialist în psihologie a convenit, în lipsa unei explicaţii mai bune, că neobişnuita facultate de a zbura trebuie să fi apărut ca urmare a şocului violent pricinuit de căderea fotografului din pat. Afectînd bulbul rahidian, lovitura a modificat în chip straniu centrul echilibrului şi a provocat o comoţie, care a declanşat o forţă antigravitaţională necunoscută. Din păcate, posibilitatea studierii misteriosului fenomen a fost împiedicată de refuzul lui señor Orgullio de a încerca să mai zboare. Numai la enunţarea unei asemenea propuneri omuleţul era cuprins de o bruscă ameţeală şi-şi pierdea cunoştinţa. Sugestia psihologului (de a-l zvîrli fără multă ceremonie pe fereastră pentru a-l obliga să recurgă *in extremis* la bizara lui facultate) fiind respinsă în unanimitate de către ceilalţi membri ai comisiei, cazul nu a putut fi elucidat şi figurează, în continuare, printre ciudăţeniile pe care ştiinţa se mulţumeşte, deocamdată, să le înregistreze.

Firește, cîteva din fotografiile lui don Modesto au apărut (cu titlu de curiozitate) în penultima pagină a „Săptămînii ilustrate", dar nu au trezit alt ecou decît o scrisoare a directorului unei întreprinderi pentru refacerea drumurilor, don Ramón Tolosa, care a recunoscut în enigmatica stea conturul carului alegoric închiriat studenţilor de la Belle-Arte

pentru a participa la carnaval. Golul circular nu era decît locul unde se afla fixată o betonieră, demontată ca să îngăduie transformarea platformei în vederea circumstanței festive, iar brațele neregulate ale stelei, tot atîtea prelungiri, suportînd diverse machete. Mai tîrziu, redactorul sportiv a povestit la o halbă cu bere că señor Orgullio plînsese, citind inofensiva scrisoare.

Suprema lui tentativă de a supune soarta a eșuat în mod lamentabil, căci dacă Modesto Orgullio e astăzi o celebritate mondială și reporterii lumii întregi i-au popularizat mustățile și chelia, foarte puțini au găsit cu cale să menționeze că omul zburător e un artist fotograf, iar imaginile care le-au însoțit reportajele au fost cele luate de Estella și de colegii ei.

— Uite-l pe señor Orgullio, spun părinții, arătîndu-l copiilor cînd trece pe stradă.

— Ai să ne aduci vreodată o fotografie ca lumea? întreabă redactorul-șef, la săptămînalele ședințe în care don Modesto continuă să rămînă calul de bătaie.

Atunci încearcă zadarnic să se ascundă pe după umerii redactorului sportiv și, apucîndu-se de cap, cu coatele pe genunchi, contemplă veșnica prăpastie a deznădejdii, de fiecare dată căscată numai și numai lîngă picioarele scaunului pe care se așează.

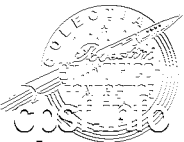

Cînd mă gîndesc la vara aceea și mă întreb cum a fost cu putință să trec cu vederea peste cele ce se întîmplau zilnic lîngă mine îmi răspund că insolitul nu-și află locul printre coordonatele existenței mele. Sînt un statistician înnăscut, om al realității cuceritoare. Educat în respectul acestei realități, caut în ea explicația rațională a fenomenelor cu care vin în contact, ceea ce mi se pare logic și firesc. Numai că neprevăzutul m-a găsit, de aceea, descoperit. De cum a pătruns în mediul meu m-am grăbit să-i fac față, alcătuind un lanț de raționamente valabile pentru tot ce rutina vieții mele a știut să acumuleze și a cărui singură slăbiciune consta într-o neconcordanță fundamentală cu natura deosebită a fenomenului. Căci insolitul scapă din plasa judecăților cotidiene, așa cum primejdia nu se lasă conjurată de ingeniozitatea struțului care-și ascunde capul în nisip. La un moment dat, firește, orbirea nu mai e cu putință. În vara aceea, de pildă, am renunțat la autoliniștirea cu ajutorul unor subterfugii, considerate pînă atunci perfect raționale, în ziua cînd frunzele nucului s-au înroșit în iulie, iar micile lui fructe, abia formate, au început să iradieze lumini purpurii.

Dar știu acum că totul începuse cu o lună mai devreme, încă pe cînd Ioana se juca singură în grădină. Eu plecasem în zori către locul pe care mi-l alesesem pe malul Dunării, acolo unde trunchiul unei sălcii căzute îmi îngăduia să arunc undița mai departe, și nu-mi amintesc să fi înregistrat nimic deosebit. După munca de un an de zile într-un birou

capitonat cu dosare și tapisat cu diagrame, mă lăsam furat de imaginile vacanței. Cîte un șlep luneca somnoros, la uriașă depărtare de uliul ce se rotea pe cerul transparent, soarele încălzea pămîntul, din care urca dulceagul miros al verii, în vreme ce, destrămat în liniștea apei, urmăream fără pasiune legănarea jucăușă a plutei. Nici o presimțire nu m-a avertizat că nu voi mai trăi multe asemenea pașnice zile.

Cînd soarele s-a ridicat binișor, mi-am strîns undița. Cum nu-mi propusesem să prind mai mulți pești decît știam că pot prinde, m-am îndreptat cu inima ușoară către casă, legănînd cele cîteva mărunte vietăți argintii care mai tresăreau în minciog și pe care le destinam pisicii gazdei. Eram toropit de soare și abia așteptam să mă lungesc în răcoarea odăii pe care o închiriasem. De-a lungul gardurilor de nuiele mărginind malul am lunecat încet, bucurîndu-mă de oboseala răspîndită în mine ca o apă densă, și am intrat pe portița grădinii dînd către Dunăre, așa cum privesc toate grădinile din Solzosu, cătun ce pare trecut printr-un laminor și ale cărui case puține se înșiră între Dunăre și șosea.

În grădină, Ioana m-a întîmpinat plîngînd. N-a avut parte de mîngîierile maică-si, moartă cînd i-a dat viață și, ca și cum nenorocirea abătută atunci asupra noastră ar fi însemnat-o pentru totdeauna, a vădit încă din primii ani o neobișnuită maturitate. E o fetiță smeadă, cu fața prelungă, încadrată de torsadele cozilor negre. Tăcută, privește gînditor de parcă ar cîntări lumea și oamenii, dar e cuprinsă uneori de izbucniri de veselie care mă înspăimîntă. Atunci sare ca o minge și rîde, aparent fără pricină. Doctorii mi-au spus că e o veselie „de compensare". Altminteri, gravă, se mișcă puțin, deși e îndatoritoare și gata să împlinească orice rugăminte căreia îi pricepe rostul. Împotriva convingerilor ei însă, nimeni n-o poate hotărî să ridice un deget. Un asemenea copil plînge rar. De aceea m-au înspăimîntat lacrimile cu care m-a întîmpinat în dimineața cînd mă înapoiam liniștit de la pescuit.

— Ce s-a întîmplat? am strigat, zvîrlind minciogul cu undița și repezindu-mă s-o iau în brațe.

— Broasca! a îngăimat, printre hohote. O broască rea...

— Care broască?

— Una roșie! O broască rea... Am vrut să ne jucăm împreună. Am luat-o în mînă... dar ea m-a înțepat...

Și mi-a întins mîna dreaptă. Palma și pielea degetelor erau într-adevăr roșii, ca urzicate.

— Unde e broasca? am întrebat.

— Am aruncat-o în groapă. Drept pedeapsă...

N-am mai stat să întreb în ce groapă o zvîrlise și, ca un orășean care auzise ceva despre existența unor broaște rîioase, am luat-o în casă și i-am dezinfectat palma cu alcool, după care am uns-o cu o alifie. Se plîngea de mîncărimi și toată ziua am văzut-o frecîndu-și palma și pielea gingașă a degetelor. Cînd s-a culcat, a lăsat să-i atîrne brațul drept, ca și cum n-ar fi putut răbda ca palma să-i atingă cearșaful sau fața de pernă. De cîteva ori mi s-a părut că vorbește prin somn, dar n-am fost sigur că rostise într-adevăr cuvintele „broasca roșie". Ea, care doarme cu liniștea obiectelor, s-a zvîrcolit într-una și a trecut anevoie noaptea.

— Ce-ai visat? am întrebat-o, de aceea, dimineața.

Nepăsătoare, a ridicat din umeri:

— Am uitat!

Deși încă roșie, palma n-o mai supăra. Cînd am ieșit în grădină, Ioana părea cea dintotdeauna, așa că am întrebat-o dacă-și amintea că zvîrlise ceva cu o zi înainte.

— Sigur, a spus. O broască rea.

— Unde ai zvîrlit-o?

Lăsîndu-mi privirile să lunece peste straturile de legume și flori, mi-am adus aminte că gazda noastră săpase într-adevăr, cu două zile înainte, niște gropi puțin adînci, în care voia să planteze nu mai știu ce. Acum gropile erau astupate. Ioana a făcut cîțiva pași

printre straturi, s-a repezit într-o direcție, într-alta, apoi a șovăit, mărturisind:

— Nu mai știu...

— Și broasca era chiar roșie, roșie?

— Da, a spus Ioana. Și n-avea picioare!

Am privit-o mirat.

— Cum așa, n-avea picioare?

— Bine. N-avea! Și făcea uite-așa, uite-așa...

Lipindu-și palmele, a început să le depărteze și să le apropie ritmic, încercînd să sugereze palpitarea ciudatei vietăți.

— Prostii! am spus. Nu există broaște fără picioare. Pesemne că n-ai apucat să le vezi...

De astă dată m-a privit lung și a zîmbit cu îngăduință.

— Am văzut-o bine, tăticule. Am luat-o și în mînă. Era roșie.

Și s-a uitat la palma iritată de atingerea pielii rîioase a animalului. Firește, eram intrigat. Dar nu acordam prea multă încredere observațiilor unei fetițe de șase ani, care avusese pînă atunci prilejul să vadă o broască mai degrabă în cărțile cu poze. N-aveam însă nimic de făcut și cred că mai mult din pricina asta am prelungit, cu încă o clipă, discuția.

— Și cum avea pielea? am reluat deci, cam în zeflemea.

A răspuns îndată, fără să stea pe gînduri:

— Netedă. Ca o minge roșie.

Edificat, am rîs de-a binelea și am schimbat vorba. Nu era pentru prima oară cînd mă încredințam de puterea imaginației copiilor. Mi-am amintit că la ultima aniversare a Ioanei am intrat pe neașteptate în odaia ei, plină de prichindei, pe care i-am surprins strînși roată în jurul unui scaun răsturnat.

— Sst, mi-a șoptit Ioana, întorcînd către mine o fețișoară schimonosită de groază. Să nu-l trezești!

Scaunul era un leu adormit...

Cam de aceeași natură trebuie să fi fost și broasca roșie, mi-am spus și, luînd-o de mînă, am pornit

amîndoi la plimbare. Mergeam ca doi oameni mari, schimbînd arar cîte o vorbă și mulțimindu-ne să admirăm în tăcere, căci Ioana simte cînd n-am chef să mă las copleșit de cascada întrebărilor și știe să respecte tăcerea. Ne-am plimbat cu barca pe Dunăre, am făcut o baie și ne-am întors acasă. Ziua a trecut fără incidente.

Dar a doua zi am fost martorul unei întîmplări care m-a pus pe gînduri. Îmi luasem o carte și mă instalasem sub coroana nucului crescut într-un colț al grădinii, în vreme ce Ioana juca, „urma scapă turma" cu țîncii gazdei și cu alți copii din vecini. În atmosfera calmă a vacanței strigătele și rîsetele lor nu mă supărau, dimpotrivă, mi se păreau odihnitoare, și cred că am aținit chiar, cu cartea pe genunchi. Cînd am deschis ochii am văzut că, lipită cu tot trupul de trunchiul nucului, Ioana „se făcea". Își vîrîse fața în îndoitura brațului stîng, în vreme ce brațul drept îi atîrna moale, cu palma răsucită în afară. Țin minte că am observat roșeața pielii și că m-a mirat persistența iritației, de care, din fericire, nu se mai plîngea.

— Gata? a strigat Ioana, fără să-și ridice capul.

A mai așteptat o clipă și, neprimind răspuns din partea tovarășilor de joacă grijulii să nu-și trădeze pozițiile, s-a întors cu spatele către nuc. Apoi, spre marea mea mirare, am auzit-o strigînd:

— Marioara! După salcia de lîngă gard, un, doi, trei... Ghiță! După cotețul porcului, un, doi, trei... Vasile! Cocoțat în măr, un, doi, trei...

Și așa, pe rînd, a numit ascunzătorile în care ceilalți se pitiseră. Unul cîte unul, copii ieșeau acum la vedere și se apropiau de noi, privind pe sub sprîncene. Înțelegeam că se sfiesc din pricina mea, dar că, dacă n-aș fi fost de față, ar fi contestat jocul. Era limpede că Ioana nu „se făcuse" cinstit. Mi-am vîrît nasul în carte, prefăcîndu-mă că nu observasem nimic. Ioana era surescitată, veselă și mîndră că descoperise toate ascunzătorile fără să schițeze măcar

gestul de a-i căuta pe cei care se străduiseră s-o deruteze.

— Cine „se face" acum? a întrebat, dar nimeni nu i-a răspuns.

Mutîndu-se de pe un picior pe altul, toți o priveau neprietenos.

— Eu nu mă mai joc, a îndrăznit Ghiță, unul scurt și îndesat.

Apoi, trăgîndu-și hotărît nasul, s-a răsucit pe călcîie și a pornit către poartă.

— Nici eu, a spus Marioara.

Dezamăgită, Ioana îi privea cu aerul că nu înțelege, ceea ce m-a mîhnit îndeosebi.

— De ce? a strigat. E încă devreme...

Dar, tăcuți, copiii se depărtau încet. Apoi o luară la goană și, curînd, le auzirăm glasurile de cealaltă parte a gardului de nuiele.

Eram supărat și mîhnit. Aveam o încredere deplină în fetița mea și iată că o surprinsesem trișînd, mai mult, prefăcîndu-se a nu înțelege că toți îi descoperiseră înșelătoria. N-am vrut să mă amestec în joaca lor, dar simțeam că acum trebuia să lămuresc lucrurile. Cred că glasul mi-a tremurat puțin cînd am întrebat:

— De ce ai făcut una ca asta?

A întors către mine o față deznădăjduită.

— Dar ce-am făcut? De ce s-au supărat?

— Înțelegi, prin urmare, că s-au supărat...

— De ce? Doar n-am făcut nimic rău!

Am tăcut o clipă. Apoi i-am întins mîna.

— Ioana, vino-ncoa'! Așa. Uită-te în ochii mei.

S-a uitat. Mi-a răbdat privirile, apoi s-a înroșit și și-a dus degetele la buze.

— Cum?... Crezi că eu...? Și ei?...

Își juca atît de bine rolul, încît, dacă n-aș fi fost de față la joaca lor, aș fi jurat că fusese învinuită pe nedrept. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Apoi am simțit-o îndîrjindu-se și tot sîngele i-a fugit din obraji.

— Să le fie rușine! a strigat. I-am găsit repede și s-au supărat.

Deși nu-mi venea lesne, am hotărît să-mi păstrez calmul și i-am vorbit rar și apăsat:

— Nu s-a supărat pentru că i-ai găsit. S-au supărat pentru că te-ai uitat și ai văzut unde s-au ascuns.

— Nu-i adevărat!

— Nu? Cum de ai știut unde se pitise fiecare?

Atunci am văzut-o descumpănită. Oricît de curios ar părea, am avut impresia că se întreabă și ea cum îi descoperise atît de repede.

— Nu știu, a șoptit. Am știut. M-am întors și am știut.

Mi-a fost cu neputință să scot altceva de la ea. Nu s-a învoit în ruptul capului să recunoască o vină evidentă și, cu atît mai puțin, să le-o mărturisească și tovarășilor de joacă. Ceea ce nu părea decît o greșeală copilărească devenea dovada unui caracter rău, așa că am pedepsit-o, neîngăduindu-i să se plimbe cu mine a doua zi. Pentru Ioana, pedeapsa era suficientă. Dar, cum copiii se ceartă și se împacă ascultînd de legile lor, am găsit-o la întoarcere jucîndu-se cu cei cărora socoteam că avea a le cere iertare. O făcuse poate? Nu păreau să-i poarte pică, deși pe mine întîmplarea mă tulburase, zdruncinîndu-mi încrederea în propriul meu copil.

Au urmat zile calme, cînd n-am avut de înregistrat decît surpriza de a descoperi că, pe o mică porțiune a grădinii, iarba și frunzele de păpădie își schimbaseră culoarea. Lîngă ele vegetația era verde, dar pe o jumătate de metru pătrat, mai exact înăuntrul unui cerc cu raza de o jumătate de metru, iarba și frunzele se înroșiseră. N-aș fi dat probabil atenție faptului dacă nu m-ar fi izbit natura neobișnuită a culorii. Îmi amintesc că mi-am întrebat gazda dacă nu cumva răsturnase acolo vreo oală cu vopsea, dar omul se arăta și el intrigat. Nu am alt cuvînt decît *roșu* pentru a numi culoarea pe care o căpătaseră frunzele și iarba, deși știu că nu era ceea ce sîntem obișnuiți să recunoaștem ca atare. Nici una dintre nuanțele fami-

liare ale culorii nu se potrivea tonalității de roșu ivită acolo, în grădină. Veți înțelege ceva din precizarea că roșul acela părea să conțină încă cel puțin trei culori, absolut nedetectabile în gama de roșu? Albul, negrul și o culoare nedefinită, poate vînătă ... Compusul era, și nu era, roșu. Mi-am spus că un copil vărsase probabil acolo o sticlă de cerneală care, în amestec cu pămîntul și atacînd clorofila, dăduse naștere uimitoarei combinații de culori. Apoi, fără a-mi mai bate capul, am plecat la pescuit.

La întoarcere am descoperit-o pe Ioana culcată lîngă pata roșie, peste care își plimba într-una palma, ca și cum ar fi mîngîiat locul. Absorbită de jocul inteligibil, nu m-a observat și am putut-o privi o vreme, descoperind cu mirare expresia de duioșie îngîndurată cu care mîngîia iarba.

— Ce faci acolo? am întrebat-o fără a ridica glasul, ca să n-o sperii.

A tresărit totuși și și-a ascuns palma la spate.

— Știi? Poate că nu era rea, a spus.

— Cine?

Și-a întors privirile către pata roșie și a șoptit, abia auzit:

— Broasca ...

Abia atunci am făcut legătura dintre culori și, cu un simțămînt neplăcut pe care n-am încercat să-l definesc, am întrebat-o:

— Vrei să spui că aici ... ai aruncat-o?

— Poate că era o fată fermecată, a rostit cu un firicel de glas în care tremura o căință fără margini. S-a speriat cînd am luat-o în mînă. Și s-a apărat ...

— Dar ai căutat o dată și n-ai mai găsit locul!

— Nu ...

— Și acum, numai pentru că iarba s-a înroșit? ...

A întors către mine o față deznădăjduită și am văzut că-i tremurau buzele.

— Cred că n-am făcut bine ...

Vacanța aceea, era limpede, nu-i pria. Ceva îmi sensibilizase fetița, făcînd-o să-și piardă echilibrul, calmul pe care i-l admiram.

— Ești mică și prostuță, am spus, aplecîndu-mă și ridicînd-o. Iar ca dovadă, uite, o să săpăm aici și ai să vezi că nu găsim nici o broască!

Ca o zvîrlugă mi-a țîșnit din brațe și a alergat către magazia în care știa că se păstrează uneltele. Urmărind-o cu privirea, mă întrebam ce mă îndemnase să-i fac neașteptata propunere și mi-am dat seama că simțeam nevoia să verific povestea broaștei roșii. *Uite cum se prostește omul!* mi-am spus, fără convingere. Apoi am luat din mîna Ioanei sapa și m-am pus pe treabă. N-am găsit, firește, nimic, dar în pămîntul negru, ca oricare pămînt, rădăcinile plantelor erau roșii.

— Ai văzut? am întrebat-o pe Ioana, astupînd groapa. Hai să ne spălăm pe mîini și să nu ne mai gîndim la broaște fermecate!

Tăcută, a ridicat o păpădie pe care nu apucasem s-o replantez, așa cum făcusem cu celelalte și cu smocurile de iarbă. De la rădăcină și pînă la floare, era toată roșie. Am intrat în casă și Ioana a pus păpădia într-un pahar cu apă, așezat pe o laviță de lîngă patul ei. Nici la masă și nici după aceea n-am mai vorbit despre broasca îngropată, dar am surprins-o de mai multe ori privind floarea, cu o curiozitate parcă temătoare. Știam că eroii poveștilor pe care le citea trăiau după moarte în plantele crescute pe mormintele lor și nu mă îndoiam că aștepta să deslușească vreun semn al metamorfozării broaștei în păpădia din paharul de pe laviță. Ca să n-o tulbur degeaba nu i-am mai spus însă nimic și m-am prefăcut că nu-i înțeleg privirile.

În noaptea aceea am avut un vis ciudat. Adormisem pesemne în gînd cu poveștile, pentru că am văzut cum din palma Ioanei țîșneau niște văpăi roșii, care oscilau neîntrerupt, tremurînd. Săltau brusc și, îndată, ca înspăimîntate de avîntul cu care porniseră, se retrăgeau pentru a se repezi iarăși, într-un elan lipsit de vigoare. Și deodată am văzut că și din floarea de păpădie de la căpătîiul ei pornesc, înălțîndu-se și coborînd într-un joc șovăitor, aceleași licăriri pur-

purii. Intensitatea fluxului a crescut treptat și razele au înaintat, pîlpîind din amîndouă părțile ca niște degete luminoase care se căutau, apoi au alcătuit un pod incandescent. Și s-au unit.

Îmi amintesc sentimentul bizar cu care am privit imponderabila punte ce lega, în bezna încăperii, palma Ioanei de floarea din pahar. Dacă mă gîndesc bine, nu era numai mirare, ci și simțămîntul complex al detectării unei anomalii care, ciudat, nu trezea în mine oroare. Mă miram de ceea ce vedeam, dar înțelegeam că era efectul poveștilor la care mă gîndisem înainte de a adormi și — nu știu cum să spun — aș fi dorit să contribui la consolidarea fragilei legături luminoase, boltită ca un minuscul curcubeu sub tavanul scund. E poate curios, dar nu încercam nici un fel de spaimă, ci resimțeam, dimpotrivă, regretul neputinței de a participa la strania comuniune și o admirație pe deplin conștientă.

Dimineața, de cum s-a trezit, Ioana mi-a cerut „ceva alb, care se mănîncă". Dar copiii formulează ades dorințe ciudate, așa că nu i-am dat atenție. După un timp, ca și cum s-ar fi gîndit mai bine, a precizat că vrea o bucată de zahăr.

— Așteaptă să-ți bei laptele, am spus.

— Dar nu-i pentru mine! Vreau să i-o dau păpădiei, în apă...

Veți spune că sînt lipsit de imaginație: n-am stabilit însă nici o legătură între cuvintele ei și visul, sau ceea ce mai consideram încă drept visul din noaptea trecută. De altfel, de visat visasem eu, iar cuvintele Ioanei nu puteau avea nici o legătură cu ceea ce mi se năzărise în somn.

— Ce ți-a venit? m-am mulțumit să întreb, fără să bag de seamă că avea să răspundă așa cum mi-a răspuns și cînd o întrebasem cum de știuse unde se ascunseseră copiii cu care se juca:

— Așa... M-am uitat la ea și am știut!

Zona plantelor roșii se întindea în grădină și gazda noastră mi-a arătat că pînă și albele flori ale regineinopții se împurpuraseră. Cînd s-au deschis pe seară

mi s-a părut că deveniseră strălucitoare, că iradiau o palidă lumină roșie. Poate din pricina nuanței neobișnuite n-am socotit niciodată roșul acela drept sinistru, de asociat cu culoarea sîngelui, de pildă. Ca în visul meu, sugera mai degrabă noțiunea de feerie, cu toată frumusețea excesivă și nefamiliară pe care ea o presupune. Erau feerice florile incandescente împodobite cu frunze roșii, pe tulpini roșii crescute printre ștergarele de iarbă roșie. Feerice, deci tulburătoare.

Pescarul la care ședeam în gazdă șoptea că nu-i lucru curat și eram nevoit să-i dau dreptate. Vorbeam cu glas scăzut, așa cum se vorbește în locurile ce inspiră teamă sau respect, cînd ceva a filfîit moale peste capetele noastre. Ioana a scos un țipăt.

— Un liliac, a spus gazda.

Am văzut uluit că Ioana își ridică palma dreaptă, cu gestul pe care-l facem cînd vrem să controlăm dacă plouă. Apoi a rostit cît se poate de firesc:

— Nu, nene. Trei lilieci!

Omul a rîs îngăduitor, dar a fost prima dată înaintea înroșirii nucului cînd mi-am dat hotărît seama că ceva se întîmplase. Am intrat repede în casă și am privit cu luare-aminte palma fetiței mele. Palma avea temperatura celeilalte palme, a celei normale. Culoarea ei însă, era culoarea pe care abia o admirasem în grădină.

Am stins lampa.

— Cîte degete am aici? am întrebat cu glasul sugrumat, ridicînd o mînă și îndoind degetul mic.

Am simțit cum își ridică și ea mîna dreaptă, întorcîndu-și palma către mine. Glasul Ioanei a răsunat firesc, liniștit:

— Patru.

Tremurînd, am repetat experiența de cîteva ori, dar încercările n-au făcut decît să confirme ceea ce știam: Ioana vedea cu palma mîinii drepte.

— E un joc nou? a întrebat de la o vreme. De unde-l știi?

— Un joc nou, da, am bîiguit.

Curînd mi-am dat seama că vede și prin lucruri, dar numai dacă erau făcute din materie organică. Vedea prin tăblia de lemn a patului, prin pielea pantofului, dar nu distingea pîinea aflată într-o cutie de tablă. Și, în tot timpul cît au durat experiențele la care am supus-o, am simțit ciudata strălucire roșie a păpădiei din paharul de pe laviță, ca o tăcută și atentă prezență.

Nu mai e nevoie să arăt cît eram de tulburat. Nu puteam dormi și n-aveam cu cine să mă sfătuiesc. Ceva se petrecuse, dar nu înțelegeam nimic și, dacă făceam totuși un efort de înțelegere, ajungeam la explicațiile naive ale basmelor Ioanei. Încercam să mă conving că mă înșelasem, fără să pot acorda o clipă crezare unei asemenea absurde ipoteze. Ceva se întîmplase, cu siguranță că se întîmplase, dar nu știam ce și nu puteam întreprinde absolut nimic. În cele din urmă, istovit, am aţipit către ziuă.

Cînd am ieșit din casă am găsit nucul roșu, de la tulpină și pînă la nucile abia rotunjite. Vegetația de pe o jumătate din suprafața grădinii își schimbase culoarea și gazda scotea din pămînt rădăcini de țelină și de păstîrnac, care păreau sfecle și morcovi și pe care se temea să le mănînce. Dacă pînă atunci ciudățeniile din grădină atrăseseră mai mult copiii și stîrniseră comentariile babelor, de astă dată autoritățile intervenirăm. Se perindară prin grădină oameni de la sfat, apoi de la raion și regiune. Apărură reporteri ai presei centrale și, într-o dimineață, un omuleț care se prezentă drept profesorul Cornea de la Institutul de biologie al Academiei. Ceea ce ziarele numiră curînd „Evenimentele de la Solzosu" intră, din punctul de vedere al receptării și interpretării faptelor, într-o nouă fază.

De astă dată știam. Destul de puțin, firește, dar neliniștea mea cu privire la Ioana nu se mai putea mulțumi cu jumătăți de explicații. I-am spus asta profesorului, care se mutase lîngă casa noastră și care întocmi, în cea dintîi seară, un bilanț.

— Trebuie să credem că Ioana a văzut într-adevăr

ceva, că a ținut acel ceva în palmă, căpătînd însușiri miraculoase dacă le raportăm la scara însușirilor umane, mai mult, ale însușirilor faunei cunoscute, în genere. Bun ... Acum, ce era? O ființă? Un obiect? ... Greu de spus. Ar trebui să recuperăm broasca roșie, ceea ce mi se pare dificil, dacă nu improbabil. Dar o să încercăm. Oricum, indiferent de natura ei, cunoaștem efectele prezenței acestei „broaște" în grădină. În primul rînd, transmiterea culorii roșii. Apoi, o sensibilizare neobișnuită a materiei organice. Palma Ioanei a devenit atît de sensibilă, încît vede. Dar plantele roșii? Ce însușiri noi li s-au comunicat? Iată ce va trebui să stabilim, în primul rînd.

Îl urmăream în vreme ce vorbea și admiram echilibrul natural dintre înfățișarea obișnuită a omului și banala claritate a gîndurilor sale. Profesorul era mărunt, slab și chel. Numai sprîncenele lui puteau atrage atenția, dar nu cred că valoarea cuiva se măsoară după cantitatea de materie piloasă care-i străjuiește privirile. Neînsemnatul profesor nu avea nimic din caracterul impozant al unui om de știință, așa cum mi-l închipuiam, și am regretat că cei de la București trimiseseră la Solzosu doar un cercetător de mîna a treia. În seara aceea m-am arătat destul de sceptic, după ascultarea bilanțului pe care-l întocmise și i-am replicat că tot atîta ar fi putut spune și Ioana. A rîs neașteptat de vesel, declarîndu-mi că, de cum îmi văzuse fetița, nu se îndoise de inteligența ei. N-am gustat aprecierea implicită la adresa inteligenței mele, așa că ne-am despărțit cu destulă răceală.

A doua zi, în vreme ce o echipă de săpători răscolea grădina, încercînd să dea de rămășițele broaștei roșii, profesorul a stat din nou de vorbă cu Ioana.

— Ce mai face păpădia noastră? au fost primele lui cuvinte și, mărturisesc, m-a mișcat faptul că i se adresa astfel fetiței.

Dar mi-a fost dat să-mi amintesc îndată cu neplăcere de felul cum îmi apreciase, cu o seară înainte, însușirile intelectuale.

— E tristă, i-a răspuns Ioana, fără să se înșele asu-

pra cuvintelor, așa cum mă înșelasem, și îndreptîndu-și privirile către floarea din pahar.

Oricît de ciudat ar părea, Cornea se referise într-adevăr la păpădie. Abia acum îmi dădeam seama că nu uitase visul pe care i-l povestisem, deoarece mă rugase să nu omit nimic ce putea fi pus în legătură cu fenomenele la care asistasem. *Ce dumnezeu*, mi-am spus, *doar nu crede într-adevăr . . .?*

— De unde știi? a întrebat și, spre marea mea mirare, Ioana a șoptit:

— Mi-a spus azi-noapte . . .

— Asta-i altceva, s-a învoit Cornea. Într-un basm care-mi plăcea tare mult, floarea se dădea de trei ori peste cap și se făcea om . . .

— Adevărat, a spus Ioana. Dar ea nu s-a dat peste cap. A venit pe întuneric.

— Vrei să spui, în timp ce dormeai? A intrat în visul tău?

— Nu, a spus Ioana. Nu dormeam. Stăteam așa, în pat, dar nu dormeam.

— E greu să-ți amintești cînd dormi și cînd nu, a rostit sentențios Cornea, clătinîndu-și chelia.

— Da, dar eu știu. Numai cînd nu dorm văd podul de foc.

Am tresărit, încercînd să mă conving că nu auzisem bine. Auzisem perfect. Calmă și gravă, așa cum o cunoșteam, Ioana îmi dovedea că nu visasem. Mă deșteptasem fără să-mi dau seama și, la hotarul dintre conștiință și somn, luasem drept vis ceea ce se petrecea sub nasul meu. Totul era și mai neliniștitor decît socoteam . . .

— Poate că podul ăsta crește de la palma ta la floare și cînd dormi . . .

Ioana a tăcut o clipă, cîntărind în minte greutatea argumentului. Apoi a rostit liniștită:

— Poate, dar atunci nu-l văd.

— Ai dreptate, a rîs Cornea. Ești o fetiță deșteaptă și-mi place să stau de vorbă cu tine. Așadar, nu dormeai . . . A venit pe întuneric.

— Nu, n-am zis bine, s-a încurcat Ioana. N-a ve-

nit chiar ea. A venit lumina, a făcut podul și atunci... eu...

— Înțeleg, a ajutat-o Cornea. Cînd se face podul, începi s-o auzi. Altfel n-o auzi de loc?

— Nu. Dar știi... glasul Ioanei a coborît pînă într-atît, încît abia i-am mai prins vorbele: Eu aud cu palma...

Îl privea cu teamă, așteptîndu-se să nu fie crezută. Nici eu n-aș fi crezut-o, mărturisesc. El însă i-a apucat mîna dreaptă, i-a întors palma în sus și a zis firesc, fără umbră de ironie:

— Bineînțeles.

După care a scos din buzunar o lupă și, aplecîndu-se, a prins să examineze palma roșie, ca mînjită cu vopsea.

— Un lucru nu pricep, a mai adăugat, urmîndu-și cercetarea. Cum vorbește păpădia? Așa cum vorbim noi doi, folosind cuvinte?

Fețișoara Ioanei a vădit efortul pe care mintea ei îl făcea, străduindu-se să găsească răspunsul potrivit.

— Eu... nu. nu cred... Nu sînt cuvinte. Deodată, fără să vreau, știu. S-a oprit o clipă și a făcut ochii mari: Se poate? a întrebat cu teamă, mirată parcă și ea de ceea ce descoperise.

— Se poate, a liniștit-o Cornea. Așa mi-am și închipuit... Dar ce ți-a mai spus?

— Că vrea să fim prietene. M-a rugat să n-o părăsesc, să n-o las să moară...

— O punem noi în pămînt și-o îngrijim cum trebuie. A mai spus și altceva?

— Nu, a răspuns Ioana. Atît. I-e tare frică...

— Dar tu, tu nu-i vorbești de loc?

— Îi spun că n-o s-o părăsesc, c-o s-o iau acasă, la București...

Ochii lui Cornea luciră deodată sub periile aspre ale sprîncenelor. Mi s-a părut că sprîncenele i se zburlesc și se înfoaie ca doi pui de arici, încercînd să acopere, să ascundă strălucirea ochilor.

— Și te înțelege?... Îți răspunde?...

— Sigur că da, a spus Ioana. Sîntem prietene.

Cornea a răsuflat o dată adînc și, pentru o clipă, a închis ochii. Nu m-am vîrît în discuția puerilă pe care o începuse cu Ioana, înțelegînd că voia să se împrietenească și să-i cîștige încrederea. Admițînd realitatea punții luminoase, dialogul dintre ea și floare nu era totuși cu putință și nu mă îndoiam că profesorul știa asta mai bine decît mine. Aflasem că are un băiat și-mi dădeam seama că se pricepe să maimuțărească gîndirea copiilor într-un fel care, e drept, m-a cam sîcîit întotdeauna. N-am intervenit, poate și pentru că n-am crezut nici o clipă că pune temei pe elucubrațiile unei fetițe de șase ani, deși mimase un interes nelalocul lui, sau, mai bine-zis, tocmai de aceea.

Între timp, săpătorii răscoleau grădina, ajutați chiar de către gazda noastră, care voia s-o vadă cît mai repede „curățată", odată ce se hotărîse să nu se atingă de legumele „spurcate". Oamenii au muncit pînă spre seară, dar — ca și mine — n-au izbutit să găsească nici urmă de broască. Grădina, în schimb, părea devastată ca un cîmp de bătălie și Ioana privea cu strîngere de inimă florile roșii răsturnate de cazmale, rupte și strivite sub picioare. L-a ajutat de aceea cu dragă inimă pe Cornea, care aduna și sădea în ghivece cîte un exemplar din fiecare floare sau legumă. De bună-seamă, n-a uitat nici păpădia din pahar, pe care a mutat-o cu mîinile ei în cea mai frumoasă glastră.

Împreună cu profesorul săpătorii au plecat în cele din urmă și grădina s-a cufundat într-o tăcere pe care nici glasurile păsărilor n-o mai tulburau. Întunericul ascundea pămîntul răscolit, iar stelele scăpărau mari și multe, așa cum n-aveam prilejul să le vedem de la fereastra blocului în care locuiam la București. Odată cu strălucirea lor a crescut și văpaia roșie a nucului.

Închipuiți-vă pomul cu fructe de rubin din basmele copilăriei și veți înțelege simțămîntul cu care nu numai Ioana îl privea. Așezați la oarecare depărtare, ne lăsam furați de vraja pe care o răspîndea și

tăceam amîndoi. Din nou m-a izbit faptul că nucul, transfigurat și părînd un somptuos personaj de feerie, nu-mi inspira nici neliniște și nici teamă. Aș fi rămas multă vreme cu ochii la pilpîirile lui, fără gînduri și fără dorințe, dacă cineva nu s-ar fi apropiat de noi, rupînd farmecul. L-am recunoscut cu neplăcere pe profesor, care venise cu un scaun și se așezase acum lîngă Ioana.

— Frumos, nu? am spus într-o doară, nevoind să îngădui tăcerii să-i arate că prezența lui ne stînjenea.

Dar Cornea nu părea dispus să-mi aprecieze politețea. Din capul locului se așezase lîngă Ioana, care stătea cuminte, cu mîinile pe genunchi. L-am văzut întinzînd brațul, apucîndu-i mîna dreaptă și răsucind-o cu palma în sus. Așa cum stătea, Ioana părea să ceară pomană. Parcă te ruga să-i pui un ban în palma desfăcută.

— Ioana, stai frumos, am protestat, dar Cornea și-a lăsat mîna peste palma ei.

— Nu, lasă. Rămîi așa!

Am fost gata să-i spun vreo două, pentru că era culmea să-nceapă să-mi dea lecții în privința felului cum se cuvenea să mă port cu Ioana, dar cuvintele mi s-au oprit pe buze. De unde fructele micuțe ale nucului iradiau fiecare o lumină roșie egală, adunîndu-se în masa pilpîitoare din fața noastră, ca și cum cineva ar fi deschis deodată nenumărate robinete invizibile, un fel de țîșnituri luminoase crescură din nucile abia împlinite. Aș fi putut jura că sub ochii mei fusese răsucită cheia unor neobișnuite fîntîni arteziene, ale căror jeturi de apă prindeau să salte cu tot mai multă putere, sub strălucirea purpurie a reflectoarelor. Era un spectacol atît de neobișnuit, multiplicînd și realizînd în mare ceea ce luasem drept o plăsmuire de vis în noaptea cînd aceleași raze porniseră din floarea păpădiei, încît am încremenit și mi-am încleștat degetele pe lemnul scaunului. Întorcîndu-mi privirile către Ioana, am văzut, după

cum mă așteptam, că mărunte țișnituri roșii izvorau și din palma ei. Dacă m-aș fi speriat, aș fi oprit imediat totul, dar feerica priveliște nu deștepta în mine, din nou, decît o mirare neîncrezătoare, o exaltare ciudată și amarul sentiment al izolării, al excluderii de la ininteligibila legătură dintre Ioana și straniile fenomene luminoase.

Colosala arteziană purpurie și-a înălțat spre cer coloana, în care deslușeam firicelele strălucitoare pornite din bulbul fiecărei nuci, a tremurat o clipă într-o supremă încordare, apoi, descriind brusc o curbă, și-a prăbușit șuvoiul scăpărător în palma Ioanei. Am scos un strigăt, temîndu-mă că masa incandescentă o va strivi, dar fata mea a primit torentul de raze fără o tresărire și, la paradoxala lumină de cuptor *rece*, ca a unui indescriptibil amurg, i-am văzut fața pe care un zîmbet extatic încremenise. Nările-i fremătau și printre buzele întredeschise răsuflarea i se precipita în ceea ce mi s-a părut a fi un straniu gîfîit *calm*.

— Îți vorbește? a șoptit Cornea.

Am înțeles prea tîrziu că premeditase „întîlnirea". Ioana a tăcut o clipă, apoi a prins a rosti repede, cu glasul întretăiat, de parcă s-ar fi grăbit să transmită mesajul, pe măsură ce-l recepționa:

— Durere... oh, durere! De ce? Grădina... totul răvășit, ucis...

Nu-mi credeam urechilor, deși aveam confirmarea faptului că profesorul nu se jucase dimineața cu Ioana, încercînd să afle ce-i spusese păpădia. Încă nu puteam crede, nu voiam să cred, dar șuvoiul razelor roșii era prin el însuși un spectacol greu de crezut și-mi dădeam seama că-l admiteam numai pentru că țîșnea acolo, sub ochii mei. Dacă mi s-ar fi povestit ceea ce vedeam, dacă altcineva ar fi văzut nucul prefăcut într-o extraordinară arteziană luminoasă, cu siguranță că nu i-aș fi dat crezare.

— Ce s-a întîmplat? întreba acum Cornea. Ce era broasca roșie?

Înmărmurit, priveam ploaia de foc. Ioana se zbuciuma pe scaun și cuvintele i se îngrămădeau chinuit pe buze.

— E greu, nu pot... nu înțeleg... Nu știu să spun...

— Spune cum înțelegi, a îndemnat-o Cornea cu o nefirească răbdare.

— Totul e una... iarba, piatra și omul... La ei nu sînt oameni. Sînt copaci, copaci mari, mari... cu frunze roșii, cu gînduri în fructe, pentru că sînt roșii. Fructele verzi n-au gînduri, numai fructele roșii...

— Unde, la ei?

— Departe, departe... unde copacii sînt roșii. De mult voiau să vină, dar nu se mișcă, nu merg. Stau și se gîndesc. Multe, multe gînduri... Și acum a venit broasca și noi am stricat totul și... oh, cîtă durere!

— Cum a venit?

— Nu știu, e greu... Un băț de foc roșu. Nimic nu-l oprește... Au murit pentru el copacii, mulți, mulți... ca să-i dea puterea lor. Au zis că mor, dar să ajungă la noi. Și noi am stricat totul...

— Dar broasca? Ce era broasca?

— Nu era broască, era bățul. Puterea bățului... Ei gîndesc, fructele roșii gîndesc... Pe pămînt bățul s-a strîns, s-a ghemuit. Toată puterea copacilor era acolo, ca un pumn roșu. Un pumn de gînduri.

— Dar de ce? De ce l-au trimis?

— Ca să știe. Și să știm și noi... Copacii roșii gîndesc. Să gîndim împreună...

— N-a fost zadarnic! Spune-i așa, n-a fost zadarnic. O să cercetăm frunzele și fructele roșii. O să aflăm. Știm și noi că totul e una și o să ajungem să înroșim cîțiva dintre copacii de pe Pămînt, dacă trebuie... Ca să gîndim împreună. Pe el o să-l ocrotim. Să nu se teamă!

— Cercetați, aflați! El are să moară la iarnă. Frunzele și nucile au să-i cadă și la anul va avea din nou frunze verzi și nuci proaste, verzi. Puterea se duce,

se schimbă... La noi nu-i ca la ei...

— Spune-i așa... a început din nou Cornea, dar Ioana s-a ghemuit pe scaun și a șoptit istovită:

— Nu mai pot...

Cu un gest reflex și-a răsucit palma, lipind-o de genunchi, și am avut impresia că închide o carte. Arteziana luminoasă s-a retras brusc. Coloana scăpărînd purpuriu a mai tremurat o vreme pe cer, descrescînd într-un tremur dureros, apoi nucile au rămas învăluite în aura lor rubinie.

Cornea și cu mine ne-am răsucit în același timp către Ioana.

— Te-am obosit prea tare? a întrebat, în vreme ce o luam în brațe.

— Mi-e somn, a șoptit Ioana, lăsîndu-și capul pe umărul meu.

Cred că adormise înainte de a o vîri în pat.

— Nu trebuie s-o obosim peste măsură, mi-a spus mai apoi Cornea, de parcă eu aș fi obosit-o. Are mănuși?

— Ce să aibă?

L-am privit cam cu îndoială, dar tot ce se întîmpla era atît de neobișnuit, încît nu știu de ce m-am mai mirat. De altfel, m-am auzit răspunzîndu-i așa cum li se răspunde nebunilor, pe un ton blajin:

— E vară. Ce să facă vara cu mănuși?

— Adevărat, a încuviințat. Atunci învelește-i mîna dreaptă cu un fular, cu o cîrpă, cu orice... Înțelegi, trebuie să se odihnească. Să se refacă.

De astă dată l-am înțeles.

— Crezi că și prin somn păpădia...?

— Nu știu. Poate chiar nucul, pe fereastră... Și acum Ioana trebuie să doarmă.

M-am întors în odaia în care păpădia strălucea, dar amintindu-mi că razele străbăteau materia organică am învelit mîna Ioanei cu foița de staniol a unui pachet de ciocolată, legînd-o pe deasupra cu o sfoară. Afară, în tindă, Cornea încă nu plecase.

— Ce spui de toate astea? m-a întrebat, deși înțelegeam că simte nevoia să vorbească mai mult pentru

a pune rînduială în propriile lui gînduri. De altfel, nici n-a așteptat să-i răspund și a și început: Copaci care gîndesc! O lume a copacilor care gîndesc... De ce nu? Plantele noastre conțin adevărați semiconductori infinitezimali, transformînd lumina în energie electrică direct întrebuințată de celulele vegetale pentru producerea proteinelor necesare dezvoltării lor. Copacii cu frunze roșii sînt mai evoluați. Au în structura lor laboratoare perfecționate, de tipul laboratoarelor din celulele umane. Știi că influxul nervos superior nu se datorează decît energiei provocate de schimbul ionilor de potasiu și sodiu, prin membrana neuronilor? E clar că, în condiții speciale, printre celulele copacilor gînditori s-au dezvoltat și celule nervoase. Poate de alt tip decît cele din substanța sistemului nostru neurovegetativ, dar celule alcătuind un sistem în stare să capteze informații venite din mediul exterior, pe care le transmite unui centru, putînd elabora, pe baza lor, hotărîri. Ai observat că numai florile și fructele iradiază lumina purpurie?... Poate că nucul a devenit o făptură pluricefală, sau o colonie de indivizi. Or fi existînd, în lumea copacilor gînditori, anotimpuri? E cu putință ca viața conștientă să se dezvolte din primăvară pînă în toamnă, pentru a se stinge iarna? Ar însemna să excludem păstrarea amintirilor... De ce? Copacul rămîne. Trunchiul și rădăcinile, în care se întipăresc cunoștințele perfecționate din generație în generație, constituie depozitele memoriei colective. Și, dacă există, nu știm cît durează acolo un anotimp... Admițînd că nucul nostru e pluricefal, închipuie-ți cît de complexe sînt procesele lui de gîndire, raportate la cele ce se desfășoară în creierul nostru. Dacă e o colonie de indivizi, ce orînduire superioară a trebuit să dezvolte! Ai să-mi spui că nu se poate mișca?... Dar cu energia pe care știe s-o concentreze, pentru a o proiecta în afară, e în stare să realizeze minuni! Ai uitat că pădurile gînditoare au izbutit s-o trimită pe Rămînt, de vreme ce nu vei contesta că „bățul roșu" e un flux colosal de energie... Și încă de natură să-și trans-

mită, prin iradiere, însușirile ... Ce prostie, săparea grădinii! Dar cum era să bănuim? Energia scursă în pămînt a trecut în plante, s-a transformat, s-a degradat, s-a irosit ... Te gîndești la plantele sădite în ghivece? Fleacuri! Cît crezi că le poate ajunge energia? Nu, dragul meu, am făcut o gogomănie cît noi de mare ... Și nu putem comunica decît cu ajutorul Ioanei. Obligați s-o cruțăm ... Efectele radiațiilor sînt necunoscute ... În ce lună ne aflăm?

S-a oprit brusc din vorbă și m-a privit încruntat.

— Eu ... păi, în iulie, am îngăimat.

— Doar două luni! Ce să faci mai întîi? a strigat deznădăjduit și, dînd din mîini, a pornit în goană, fără măcar să-și mai ia rămas bun.

Am încercat să-mi adun gîndurile, dar abia plecase și m-am pomenit cu un reporter, atunci sosit pentru a luat legătura cu profesorul. I se spusese că-l poate găsi pe Cornea la mine. I-am explicat că tocmai plecase și m-am mirat că nu se întîlniseră, dar n-aș pomeni toate astea dacă n-aș fi aflat din cele cîteva cuvinte schimbate cu reporterul că omulețul pe care-l socoteam neînsemnat era o autoritate în biologie, autorul a nenumărate lucrări fundamentale și membru al nu știu cîtor academii din străinătate.

Rămas singur am întîrziat în tindă, privind fără să vreau către pomul cu nuci de rubin. Eram zguduit de revelația lumii necunoscute, care își trimisese solul pe bătrînul nostru Pămînt, și-mi dădeam seama cu îngrijorare că, dacă nu bănuisem măcar posibilitatea unei atît de fantastice explicații a fenomenelor la care asistasem, acum, dimpotrivă, nimic nu mi se mai părea cu neputință. Dacă mi s-ar fi spus că pădurile începuseră să se urnească, părăsind Carpații, aș fi crezut. Trecusem de limita cotidianului și acolo, pe imensul teritoriu al neprevăzutului, riscam să devin victima tuturor aparențelor. Nimic nu mai era sigur, deși Cornea nu părea buimăcit de faptul în sine, ci de greșeala pe care o făcuse poruncind săparea grădinii și la consecințele căreia, nu știu de ce, mă asociă, ca și cum s-ar fi consultat cu mine în prealabil.

Uluitoarea descoperire a unei flore gînditoare îl aflase înarmat cu explicații și ipoteze, în vreme ce eu parcă simțeam pămîntul fugindu-mi de sub picioare.

O altă lume, de pe o altă planetă, ne întinsese mîna și noi nu ne pricepusem să-i venim în întîmpinare, nimicisem poate unicul prilej de a afla cîte ceva despre universul de gînduri al copacilor cu frunze roșii. Gîndurile copacilor... Spuneam „gîndurile copacilor" și mi se părea firesc. Pe ce lume mă aflam? Și dacă experiența izbutea? Dacă nu un copac, doi, ci pădurile noastre ar fi început să gîndească? Dacă am fi descoperit în fructele lor sediul unor gînduri înrudite cu ale noastre, în stare să ne înțeleagă gîndurile, să ne ajute la pătrunderea unor taine încă nebănuite? Noi tăiam pădurile și le foloseam lemnul. Ca statistician, cunoșteam însemnătatea industriei forestiere în ansamblul economiei noastre. În noile condiții am mai fi putut exploata pădurile? Nu doar pentru că pădurile s-ar fi opus, dar pentru că n-am mai fi putut vedea în ele o sursă de materie primă, ci niște... Nu găseam alt cuvînt decît semeni, niște semeni! Prietenii noștri copacii... Era poate mai bine că totul se petrecuse așa. Mă înspăimîntau concluziile la care aș fi ajuns urmărindu-mi firul gîndurile pînă la capăt, așa că am preferat să le abat către un alt subiect, din păcate tot îngrijorător, Ioana.

„Efectele radiațiilor sînt necunoscute", spusese Cornea, iar cuvintele lui îmi stăruiau amenințător în minte. Era curios că instinctul părintesc nu mă alarmase nici o clipă înainte de a-l auzi rostind constatarea care mă tulbura acum. Inefabila punte de raze nu deșteptase în mine noțiunea primejdiei, așa cum nu mi-o sugerase nici arteziana strălucitoare a nucului, și am avut nevoie de cuvintele lui pentru a vedea cu alți ochi palma micuță însemnată de strania culoare roșie, care-i îngăduia Ioanei să se înțeleagă cu plantele și să zărească prin obiecte. Părea o însușire inofensivă în nici un caz vătămătoare... Dar cine știa ceva și cum puteam bănui efectele în timp ale

neobișnuitei pigmentări, cine m-ar fi putut asigura că nu urmau s-o însoțească fenomene secundare și toxice?... Cît despre fluxul de energie luminoasă, pe care palma Ioanei îl captase, se găsea oare cineva în stare să afirme dacă era sau nu nociv? Pînă și Cornea se arăta prudent. Aveam dreptul să expun viața Ioanei pentru vaga speranță că biologii vor afla prin intermediul unei fetițe de șase ani unele date referitoare la organizarea materiei vii pe o depărtată și necunoscută planetă? Exemplul omului de știință sacrificîndu-se în cunoștință de cauză pentru descoperirea unei taine a naturii nu putea fi invocat în cazul unui copil incapabil să înțeleagă măcar însemnătatea experienței la care era supus. Cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît realitatea primejdiilor care-mi pîndeau fetița îmi apărea mai înspăimîntătoare și începea să mă neliniștească tocmai inconștiența de care dădusem dovadă, neintervenind la timp pentru a curma evoluția ciudatelor fenomene la care asistasem.

Am dormit puțin în noaptea aceea și i-am comunicat a doua zi lui Cornea că mă opuneam hotărît continuării experiențelor prin intermediul Ioanei. Spre mirarea mea, n-a protestat, dimpotrivă, mi-a spus că ceruse o expertiză medicală și aștepta sosirea unor profesori din București și Cluj. Nici el nu voia să continue „convorbirile" cu nucul roșu decît dacă medicii considerau că razele lui n-ar avea o influență negativă asupra organismului fraged al Ioanei. Îmblînzit, l-am privit cu alți ochi și mi-am dat seama că e tulburat.

A desfășurat o muncă neobosită în zilele următoare, cînd puținele case din Solzosu s-au transformat în adevărate laboratoare. Echipe de specialiști soseau într-una cu tot felul de aparate, cărora le dădeau să analizeze probe de pămînt, de frunze și flori roșii. Din păcate, în ciuda grijii deosebite cu care erau înconjurate, plantele din ghivece se uscară pe rînd, inclusiv păpădia Ioanei. Singur nucul își înălța falnic coroana roșie, iar contoare speciale

măsurau intensitatea radiațiilor emise de nucile lui, strălucitoare ca niște becuri, indicînd în noapte locul cătunului devenit celebru, deși nu se afla încă însemnat pe nici o hartă.

Într-o după-amiază sosiră și medicii așteptați, care o consultară pe Ioana, supunînd-o la fel de fel de probe și făcîndu-i toate analizele cu putință. Pe lîngă o ușoară creștere a globulelor roșii nimic nu le atrase atenția, în afara elementelor fotosensibile pe care i le descoperiră în palmă, receptoare de culoare caracteristice doar ochiului omenesc. Dar, cum asemenea receptoare sensibile fuseseră descoperite, pare-se, și pe pielea degetelor unor oameni care nu se aflaseră în contact cu nici o „broască roșie", medicii se întrebară dacă Ioana nu le poseda încă dinainte, fără să-și fi dat seama. Evident, rămînea de rezolvat problema pigmentării roșii a palmei, dar concluzia tuturor a fost că pigmentarea și prezența elementelor fotosensibile constituiau fenomene independente. În schimb, într-un fel pe care nu l-au putut lămuri, pigmentarea trebuia eventual pusă în legătură cu faptul că Ioana recepționa razele roșii, fiind în stare să le descifreze intențiile, să le „înțeleagă" mesajul. În sfîrșit, medicii considerară că încă o „convorbire" cu nucul părea inofensivă, dar se opuseră categoric la prelungirea experiențelor.

Această ultimă intrare în contact cu șuvoiul luminos emanat de nucile roșii a avut loc tot într-o seară, în prezența unor specialiști din diferite domenii ale științei. Cred că numai cu prilejul unor congrese pot fi întîlniți la un loc atîția savanți, ce-i vorbeau plini de respect profesorului Cornea, pe care, vădit, îl subestimasem. Pe lîngă aparatura științifică instalată de jur împrejurul trunchiului, camerele de luat vederi ale operatorilor cinematografici răsăreau ici și colo, neobișnuita „întîlnire" urmînd să fie înregistrată pe peliculă. Cum am descris mai înainte felul în care a decurs cea dintîi „convorbire" a Ioanei cu nucul roșu, mă voi mărgini de astă dată numai la comuni-

carea noilor informații pe care, datorită ei, întreaga omenire le-a căpătat.

Toți cei de față au asistat la splendidul spectacol al artezienei luminoase, ridicîndu-se din nucile purpurii pentru a se prăbuși în mica și fragila palmă a Ioanei. Contractul s-a stabilit deîndată. Profesorul Cornea a atribuit mai tîrziu amploarea noilor informații recoltate faptului că fructele nucului crescuseră de la precedenta experiență, proces pe care l-a asimilat cu dezvoltarea creierului unei vietăți terestre. Cu alte cuvinte, nucul se maturizase, știa mai multe și putea, evident, transmite cunoștințe mai interesante. Din păcate, orizontul Ioanei rămînea limitat de neputința înțelegerii unor noțiuni depășind stadiul copilăriei, ceea ce a făcut ca o însemnată parte a datelor ce i-au fost comunicate să se irosească, în vreme ce altele au fost fără doar și poate deformate, fie de către defectuoasa ei recepție, fie de către interpretările ulterioare, tinzînd să suplinească lipsa de precizie a unor termeni pe care-i folosise.

Cea dintîi surpriză a constat în faptul că lumea copacilor gînditori părea să fie localizată pe o așanumită „planetă a doua" a unui alt soare. La cererea profesorului, Ioana a repetat de mai multe ori cuvintele „alt soare", precizînd într-un rînd chiar că era vorba de un soare albastru. Nici un fel de presupuneri n-au izbutit să localizeze în Galaxie acest soare albastru și, cu atît mai puțin, misterioasa lui planetă a doua. Ioana a pomenit doar de căldura excesivă din patria copacilor gînditori, ca și de furtunile năprasnice pe care aceștia s-au obișnuit să le înfrunte.

Planeta nu pare să cunoască decît formele vieții vegetale. Plantele gînditoare s-au dezvoltat printr-o lungă evoluție asemănătoare celei a faunei terestre, cu ai cărei reprezentanți superiori pot fi comparate. Cuvintele puține și nu îndeajuns de clare ale Ioanei au fost totuși destul de sugestive pentru a ne îngă-

dui reprezentarea luptelor înverșunate purtate de copacii gînditori împotriva lianelor devoratoare, ierbivore evocînd ferocitatea fiarelor de pe Pămînt, împotriva infinității paraziților vegetali declanșînd molime ucigătoare printre triburile pădurilor primitive, împotriva obsesivei primejdii a trăsnetelor, nimicind într-o clipă munca răbdătoare a generațiilor. Inimaginabile așezări vegetale s-au perindat pe fața planetei, complicate înjghebări „sociale" s-au înfiripat, perfecționîndu-se cu prețul unor lupte pe care doar prin analogii cu totul aproximative le putem presupune. Și la baza tuturor cuceririlor uimitoarei flore a stat munca.

Munca plantelor... Bizară împerechere de termeni, cuprinzînd totuși explicația surprinzătoarei dezvoltări a vieții vegetale din lumea necunoscută. Ca și oamenii Pămîntului, copacii celei de-a doua planete a soarelui albastru s-au ridicat pe treapta conștiinței datorită muncii. Firește, ne vine greu să credem, pentru că antropomorfismul nostru inveterat consideră existența mîinii indispensabilă în procesul muncii. Dar plantele raționale au înlocuit mîna omenească prin fluxul de energie pe care sînt în stare să-l dirijeze către exterior, așa cum bine prevăzuse Cornea: mai mult, fluxul acesta a devenit mînă, unealtă și armă. Cine oare i-ar putea certifica omului că nu va izbuti și el cîndva să utilizeze biocurenții, pe care abia începe să-i studieze? Și nu datorită lor vor fi în sfîrșit elucidate enigmele telepatiei și ale teletransportului?

În orice caz, în măsura în care am putut înțelege spusele Ioanei, acesta pare drumul pe care civilizația vegetală s-a angajat. Produsele ei ne rămîn deocamdată inaccesibile, ininteligibile chiar, deși Ioana s-a străduit să ne sugereze realitatea unei somptuoase aparaturi impalpabile, a unor aeriene și complicate construcții. O delicată împletitură de raze pare să apere flora roșie de primejdiile fulgerelor, a căror energie captată și rațional utilizată dă naștere unor

structuri pe care nu ni le putem închipui și al căror rost, cu atît mai mult, e indiscernabil.

Referirile incerte la o sămînță primordială venerată cîndva în luminișuri de raze indică probabil, în trecutul unor popoare vegetale, existența miturilor, a unei religii, poate. Dacă aceste presupuneri vor fi vreodată confirmate, miturile planetei soarelui albastru se vor dovedi fără îndoială de o factură cu totul neobișnuită. Căci o întrebare legitimă pe care toți oamenii de știință și-au pus-o se referă la cunoașterea sau necunoașterea realității sentimentelor de către flora gînditoare. Firește, e greu de răspuns, dar cum nimic nu ne îndreptățește să presupunem că și copacii gînditori pot iubi sau urî, pare temerar să se vorbească despre o artă a acestei stranii civilizații. Profesorul Cornea înclină să afirme că plantele roșii găsesc în abstractele jocuri ale rațiunii satisfacția pe care ne-o oferă literatura, pictura sau muzica. Dacă recepționează frumosul, atunci înțeleg prin frumusețe echilibrul geometric, poate jocul colorat al unor suprafețe și linii. Ce înțeles ar avea pentru noi, în asemenea condiții, unul dintre miturile lor, iată ceea ce nici un pămîntean nu poate imagina, după cum nimeni printre locuitorii Pămîntului n-ar putea formula unul dintre idealurile inimaginabile înflorite în sînul colectivităților vegetale de pe astrul pe care nu-l putem deocamdată nici localiza în comuna noastră patrie galactică.

•

A trecut un an și, așa cum el însuși prevăzuse, nucul de la Solzosu nu se mai deosebește de ceilalți nuci din cătun. Iarna i-a văzut căzînd frunzele roșii, după ce profesorul Cornea a cules una cîte una nucile, a căror coajă părea strunjită într-un ciudat lemn exotic. Cercetătorii își pun unele speranțe în pomii ce vor crește din nucile purpurii. Pînă atunci, sub frunzișul verde al nucului, pomenit azi în toate

tratatele de biologie, copiii se vor juca veseli încă multă vreme.

Şi culoarea roşie din palma Ioanei a pălit. Nu ştiu dacă fata mea ar mai înţelege acum mesajele florei stranii despre care vorbeşte uneori cu o melancolică duioşie, dar e sigur că vede mai puţin bine cu palma. Medicii îşi menţin părerea cu privire la preexistenţa elementelor fotosensibile faţă de momentul contactului cu faimoasa „broască roşie", fără a mai exclude posibilitatea stimulării lor de către iradiaţiile planetei soarelui albastru.

După unele laconice informaţii de presă, Cornea ar fi descoperit, în cele din urmă, în ţesătura plantelor pe care le-a analizat, nişte enigmatice particule necunoscute. Ele ar fi mai dezvoltate în fructe şi închircite în seminţe. Aşa cum se spune în asemenea cazuri, „cercetările continuă".

În ce mă priveşte, constat că mă uit mai des la cer, căutînd să descifrez în lucirea depărtată a stelelor un mesaj inteligibil. Poate că nu-i ocupaţia cea mai firească pentru un statistician, dar într-o seară m-am surprins şoptînd ca un adolescent:

A fost odată ca-n poveşti,
A fost ca niciodată . . .

Iar pe dinaintea ochilor mi s-au perindat păduri, nesfîrşite păduri roşii, peste care arcadele unor imense arteziene scăpărătoare străpungeau norii, incendiaţi şi zdrenţuiţi ca uriaşele flamuri ale unei incomensurabile bătălii cosmice . . .

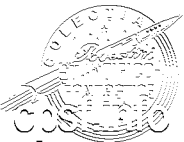

Sosit de pe aeroport direct în marea sală unde se adunase consiliul de administrație al uzinelor Gar & Gu, Hubte Garan, președintele, își crîmpoteа buzele și-și încreței nasul de parcă ar fi detectat un miros nesuferit. Privind pe rînd către membrii consiliului, se gîndea că fusese nevoit să-și întrerupă cura de la Sabor doar pentru că directorul general se dovedea incapabil. N-avea nici o pretenție de la mumiile din consiliu, care figurau acolo numai mulțumită numelor sonore pe care le purtau (două dintre ele puteau dovedi cu acte venerabile că strămoșii lor participaseră la cruciade), dar nu înțelegea atitudinea celor cinci oameni de afaceri, care dețineau aproape jumătate din totalul acțiunilor. Se înțeleseseră cu Modilon, dușmanul ereditar al uzinelor? Mai bine informați decît el, Garan, părăseau o corabie gata să se scufunde și treceau cu arme și bagaje în tabăra dușmanului? Acțiunile Gar & Gu coborîseră pînă la nivelul valorii lor inițiale și-i venea greu să creadă că, riscînd însăși soarta uzinelor, cei cinci rechini se pregăteau să dea o lovitură la bursă, fără să-l fi încunoștiințat măcar, în prealabil.

— Putem începe, domnule președinte, spuse cu glasul gîtuit directorul general, iar Hubte Garan se ridică, posomorît și amenințător.

— Nu înțeleg ce se petrece, începu, dar țin să-i avertizez pe cei ce se joacă în mod irresponsabil cu soarta uzinelor Gar & Gu că am de gînd să le stric jocul!

Declarația de război era limpede. Rechinii rămă-

seră impasibili, doar mumiile protestară, cu atît mai zgomotos cu cît pricepeau mai puțin pricina mîniei președintelui.

— Oh! exclamă revoltat Ademar, conte de Alfa, ridicînd sprînceana dreaptă și scăpînd cu eleganță monoclul, care i se bălăbăni la capătul șnurului negru.

— Aș dori să vă aud exclamația la sfîrșitul lunii, domnule conte, cînd nu veți avea nimic de încasat, ripostă Garan.

Urmașul cruciaților îl privi uluit, ridicîndu-și zadarnic sprînceana. Se grăbi să-și potrivească la adăpostul ei monoclul, îl scăpă din nou și rosti în sfîrșit, cu o neliniște încă plină de distincție:

— Glumiți, domnule președinte?

— De fel! Vă rog să credeți că, dacă mi-am întrerupt cura, am făcut-o numai pentru că ruinarea dumneavoastră e o chestiune de zile. De ceasuri, poate.

Nu se aștepta, firește, la un sprijin eficient din partea mumiilor, dar socotea nimerit să-și menajeze din capul locului un avantaj psihologic. Acțiunile erau împărțite în mod egal între mumii și rechini, pachetul personal îngăduindu-i să manevreze după cum socotea potrivit. Mumiile reacționară cu promptitudine.

— Pretind explicații, domnule director general, spuse contele, în vreme ce murmurele indignate ale celorlalți se ridicau amenințător.

Garan îl fură cu coada ochilor pe cei cinci rechini. Impasibili, priveau drept înainte.

— Adevărul e, domnilor, că situația ... începu directorul.

Era palid și broboane de sudoare i se adunau pe frunte. În tăcerea care se așternuse recunoscu fără greutate că dezastrul „poate nu iminent, se profila totuși ca o amenințare probabilă".

— Certă, rectifică Garan, iar directorul își tamponă fruntea cu batista și se mulțumi să înghită de

cîteva ori, fără a scăpa de nodul care i se pusese în gît.

— Dar e un scandal! constată o altă mumie, membră a Academiei Pereneze, ridicîndu-și brațele cu o consternare putînd părea comică în orice altă împrejurare.

Acum nimeni nu schiță măcar un zîmbet.

— Un scandal, încuviință grav Garan, zvîrlind o căutătură piezișă către grupul rechinilor. Poate doriți să cunoașteți și incalificabilele acțiuni ale direcției, de pe urma cărora ne aflăm în situația expusă? Apoi, îngăduind mumiilor să scoată așteptatele exclamații indignate, președintele deschise mapa cu care venise și începu să citească: Iată lista absurdă a gratificațiilor, a concediilor plătite, a ajutoarelor de boală și a altor forme de risipire a fondurilor. Într-o singură săptămînă s-a aruncat astfel pe fereastră o sumă în valoare de...

Cifra ametitoare avu asupra mumiilor efectul unei lovituri de măciucă aplicată în moalele capului. Ca niște marionete cu sforile retezate se prăbușiră în fotolii. Directorul general transpiră vizibil și pînă și rechinii își schimbară toți odată pozițiile, aplecîndu-se ca la un semn peste cristalul mesei.

— De parcă n-ar fi fost de ajuns, urmă neînduplecat Garan, societatea de binefacere „Veniți către Isus", specializată în ajutorarea fetelor mame, a primit acum două zile un cec în sumă de... Un moment, strigă președintele, pentru a acoperi țipetele înspăimîntate ale membrilor consiliului de administrație. Țin să subliniez faptul că, departe de a fi utilizată în scopuri publicitare, singură justificare a unei atît de exorbitante cheltuieli, donația a rămas anonimă...

— Hm! croncăni cel mai tînăr dintre rechini (deși rechinii nu croncănesc, nici un alt verb n-ar putea reda mai exact sunetul pe care-l scosese).

Urechile celorlalți se înroșiseră. O vînă groasă se zbătea pe tîmpla decanului de vîrstă al rechinilor.

Mumiile păreau gata să-și dea duhul, în vreme ce directorul general trecea febril niște socoteli în blocnotesul pătat, la intervale regulate, de stropii de sudoare ce-i picurau de pe frunte.

— Dar nici asta nu e totul, vesti Garan. O imensă cantitate de medicamente din depozit a fost cedată „Crucii Roșii", firește, tot cu rugămintea de a nu se face publicitate în jurul donației, pe cînd o altă cantitate a fost expediată (gratuit, cred că nu mai e cazul să precizez) victimelor cutremurului de la Saladon, oraș ce nici măcar nu face parte dintr-o țară atlantică . . .

Mumiile din consiliul de administrație își epuizaseră de mult capacitatea de revoltă. Buimăcite, înțelegeau doar că rentele se volatilizaseră și că vinovatul era directorul general, omul care transpira retroactiv, verificînd niște calcule inutile.

— În plus, Banca Levy a dat faliment, mîrîi cel mai tînăr dintre rechini.

— Exact, spuse Garan, privind pentru întîia oară drept către cei cinci. Și, date fiind relațiile strînse dintre noi și Levy, situația e cu atît mai tragică. Dacă-mi permiteți, aș aminti doar că falimentul băncii, fondată acum mai bine de un secol, se datorește marilor sume dăruite în decurs de patru zile societăților de binefacere. Banca n-a mai putut răspunde numeroaselor cereri de restituire de fonduri primite din partea clienților, a căror precipitare la ghișee pare să răspundă, de altfel, tot unui brusc elan filantropic.

— O singură soluție! izbucni cu o neașteptată violență decanul de vîrstă al rechinilor. Nici unul dintre noi să nu mai doarmă la ora 3,47!

Ciudata soluție a temutului om de afaceri nu fu întîmpinată cu nedumerire.

— Ah, Livoro, și eu care credeam . . . spuse ușurat Garan.

— Fără copilării, îi reteză celălalt avîntul. Patronatul intră după-masă în deliberare, iar Consiliul de Miniștri e convocat pentru mîine.

Se vorbea insistent despre introducerea stării de urgență, astfel că, citind în seara aceea comentariile pline de îngrijorare ale presei, domnul Dusta se simți cuprins de amărăciune. Nu mai înțelegea nimic și trebui să facă un efort pentru a-și aminti cum începuse totul, într-o pașnică dimineață, în tutungeria de peste drum. Închise ochii...

— Bună dimineața, doamnă Mesal. Merge, merge?

— Bună dimineața, domnule Dusta, facem ce putem. răspunse tutungioaica întinzîndu-i cu o mînă pachetul de „Tarbora" și luînd, cu cealaltă, banii.

Domnul Dusta zîmbi pe sub mustața lui roșcovană. Întrebarea și răspunsul erau cele pe care le schimbau de douăzeci de ani și, de vreme ce începea după ritualul tradițional, ziua se vestea fără surprize.

— Închipuiți-vă că spre dimineață, spuse bătrîna, văzînd că zăbovește în tutungerie, eu, care nu visez niciodată... dar nu vreau să vă reții...

— Vai de mine, doamnă Mesal, mai am trei minute. Spre dimineață, așadar?

— Vă pricepeți la vise, domnule Dusta?

— Ca toată lumea, doamnă Mesal...

Bătrîna se rezemă cu coatele de tejghea. Vorbi cu glas scăzut, de parcă i-ar fi împărtășit o taină:

— Se făcea că eram într-o barcă, pe mare...

Domnul Dusta, care abia își aprinsese țigara, se înecă și tuși. Ochii i se umplură de lacrimi, ca și cum fumul țigării i-ar fi țîșnit prin pupile.

— Într-o barcă, pe mare? horcăi, între două accese de tuse.

Înspăimîntată, bătrîna își pocni palmele uscate.

— Știam eu! De ani de zile n-am mai visat și uite că acum, pe nepusă-masă... Semn rău, nu? Sfînta Fecioară, îndură-te de noi!...

— Da' de unde! spuse domnul Dusta, ștergîndu-și ochii cu batista. Tot ce poate fi mai frumos... Într-o barcă, pe mare... Ciudat! Și mai departe?

— Mi-e frică, spuse tutungioaica. De ce-ați spus „ciudat"?

— Doamnă Mesal, sîntem oameni în toată firea! Și ce-i dacă am spus?... Poate că nici n-am spus: „ciudat".

— Ba da, ba da, am auzit bine! În ciuda vîrstei, aud foarte bine, domnule Dusta... N-am mai visat de ani de zile, am și uitat cum se visează... Îl auzeam pe cîte unul: „Știți ce-am visat azi-noapte? Mă plimbam frumușel pe acoperiș..." Doamne, iartă-mă, ziceam, ce gusturi au unii...

Dar pașnicul domn Dusta o întrerupse cu violență:

— Doamnă Mesal, mai am un singur minut! Erați în barcă, pe mare...

— Ce mă fac, domnule Dusta? Ce-o să mi se întîmple acum?

Domnul Dusta era de nerecunoscut. Mustața i se zbîrlise și nările-i fremătau ca urechile unui pește pe uscat.

— Erați în barcă, doamnă Mesal. Pe mare, doamnă Mesal. Și mai departe?

— Mi-e și frică să-mi amintesc, spuse bătrîna, prinsă între două spaime și trăgîndu-se binișor îndărăt. M-am ridicat în barcă, am scos un picior și apoi, întocmai ca Isus... Doamne, iartă-mă...

— Nemaipomenit!

Și, fiindu-i pesemne de ajuns cît auzise, domnul Dusta ieși ca din pușcă fără să aștepte urmarea, în vreme ce doamna Mesal se prăbușea îngrozită pe perna de catifea roasă a scaunului, încredințată că o primejdie de moarte avea să se abată asupră-i.

Peste cîteva clipe domnul Dusta se afla în metro, înghesuit între doi tineri care-și vorbeau peste capul lui. Nu le venea greu, domnul Dusta nefiind chiar un bărbat înalt. La birou era poreclit „Cîrnăciorul", firește, cînd nu era de față.

— Ciudat, își spunea, clătinîndu-se odată cu cei doi tineri care-l făceau să semene mai mult decît oricînd cu un cîrnăcior rumen, vîrît între două felii de pîine. Cu totul ciudat!

Încerca să pătrundă misterul care-l întîmpinase în dimineaţa nedeosebită, la prima vedere, de alte dimineţi şi, oricum sucea lucrurile, nu putea constata decît ciudăţenia faptului. Raţiunea îi era pusă la grele încercări, fără a mai spune că, pe undeva, îl rodea şi o ciudă nemărturisită împotriva bătrînei, care...

— De neînţeles! Absolut de neînţeles...

— Aţi spus ceva? întrebă tînărul din faţa lui.

— Scuzaţi, bîigui domnul Dusta, înţelegînd că vorbise cu glas tare.

Fără să-şi dea seama, schiţă chiar gestul de a-şi mişca braţul şi a duce mîna la pălărie, dar asemenea gesturi, cum bine se ştie, nu încap în vagonul tixit al unui metrou terezian. Tinerii nu-l mai socotiră vrednic de atenţie şi urmară să-şi vorbească peste capul lui, iar domnul Dusta păli, auzind exclamaţia celui din spate:

— Nu mai spune?! Şi eu la fel!

— Tot aşa, pe valuri? întrebă tînărul pe care-l avea în faţă.

Un vîjîit neîntrerupt se declanşă în urechile domnului Dusta şi glasurile tinerilor se pierdură în vacarmul propriului său sînge. Se clătină şi ar fi căzut, dacă, laolaltă cu trupurile celor doi tineri, care-l susţinură, trupul lui n-ar fi alcătuit un adevărat sandwich. Abia îşi veni în fire la timp pentru a coborî, dar şi pe peronul vuind de glasuri i se păru că aude din cînd în cînd cuvintele „barcă" şi „mare", aşa că ajunse buimac la birou, unde lunganul Niclamas, omul de serviciu, îi spuse că directorul general îl căutase de două ori. Faptul era neobişnuit, directorul nu venea niciodată atît de devreme şi domnul Dusta, după apariţia şi dispariţia căruia toţi ceilalţi funcţionari îşi potriveau de ani de zile ceasornicele, întîrziase tocmai acum. Cum de i se păruse că dimineaţa semăna cu celelalte? Avu un zîmbet dureros pentru inocenţa lor inutilă. Apoi, cu umerii plecaţi, porni pe culoar, urmărit de privirile nedumerite ale lui Niclamas.

— Am onoarea să vă salut, domnule director ge-

neral, șopti peste o clipă, năpădit de o sfială de-a dreptul nepotrivită cu trupul rotofei și mustața lui plină de demnitate.

— Da, te-am căutat de două ori, domnule Dusta, spuse directorul, fără a-i răspunde la salut.

— Vă rog să mă iertați, pentru prima oară după douăzeci de ani...

— Da, da, toată lumea spune asta. Dacă i-ai crede pe oameni, nici un funcționar nu întîrzie și nici un copil nu sparge geamuri... Noroc că știm să ne descurcăm în viață!

Domnul Dusta, care stătea la ușă cu ochii plecați, auzi cu stupoare rîsul celui ce-l executase numai cu o clipă înainte. Își ridică neîncrezător privirile.

— În sfîrșit, spunea directorul, n-o să schimbăm noi lumea... Da, ce voiam să te rog? Contractul de acum cinci ani cu Modilon...

— Da, domnule director general. Îndată, domnule director general. Și, vă rog să credeți...

Omul bine dispus de la birou păru că vede abia acum făptura stingherită a arhivarului-șef.

— Cred, domnule Dusta, cred tot ce poftești... Dar parcă nu te simți bine. Ai pățit ceva? mai întrebă, cu nepăsătoarea bunăvoință a superiorului.

— Eu... nu, domnule director general. Mulțumesc, domnule director general...

— Cu-atît mai bine! Vezi, dumneata, mi-ar fi părut rău să constat că tocmai azi, cînd m-am trezit devreme, cînd am venit devreme la birou... Ah, domnule Dusta, nici nu-ți dai seama ce neplăcut e să te trezești tîrziu, buimac... Dumneata te trezești devreme, dar adevărata fericire, dragul meu Dusta, e tocmai fericirea de care nu-ți dai seama...

Îi spusese „dragul meu Dusta"! Emoționat, arhivarul-șef strigă pătimaș:

— Contractul cu Modilon! Îndată, vi-l aduc îndată.

Și dădu să se repeadă pe ușă într-un avînt de devotament și recunoștință. Dar glasul directorului îl opri:

— Un moment, domnule Dusta! De ce te grăbești?

— Eu ... contractul ...

— Ei, și? Trepidația asta, Dusta, ritmul ăsta infernal ne omoară ... N-avem vreme să schimbăm o vorbă cu prietenii, să ne tragem sufletul ... Muncim cot la cot de aproape zece ani și cîte cuvinte am schimbat noi în acești zece ani? Cîte?

Domnul Dusta nu se gîndise niciodată că muncește cot la cot cu directorul general al uzinelor Gar & Gu. Și nici nu numărase de cîte ori acesta îi răspunsese la salut. Legănîndu-se de pe un picior pe altul, constată înduioșat:

— Puține, domnule director general ...

— Ești indulgent, Dusta. Nu puține, neîngăduit de puține ... monstruos de puține ... Fiecare dintre noi are visele lui, aspirațiile, în sfîrșit, pricepi ... Ți-am povestit vreodată visele mele, Dusta?

Arhivarul-șef simți primejdia. Își împreună palmele și imploră, abia auzit:

— Domnule director general ...

— Ești generos prietene, spuse însă celălalt, interpretîndu-i greșit rugămintea. Visele mele ... vai, nu mai avem douăzeci de ani! ... Ce fel de vise ți-aș fi putut împărtăși?

— Nici unul, domnule director general! strigă arhivarul-șef. Lăsați, de ce? ... Nu-i nevoie, domnule director ...

Dar domnul director îl privea cu melancolie, privea prin el, ca printr-un ochean, către melancolia viselor rămase în trecut. Ușurat, funcționarul îi respecta tăcerea. Sub mustața roșcovană se ghicea intenția unui zîmbet blînd și trist, care se șterse însă înainte de a fi avut răgazul să înflorească.

— A, nu, domnule Dusta, izbucni directorul, nu! Melancoliile, te rog, pe altă dată ... Despre ce vorbeam?

— Despre ... domnul Dusta înghiți un nod care i se pusese în gît, despre ...

— Ei bine?

Degetele domnului director tremurară nerăbdătoare pe cristalul biroului și unghiile ascuțite răpăiră ca niște tobe înaintea unei execuții. Arhivarul-șef închise ochii și suspină:

— Despre vise...

— Întocmai, strigă directorul, despre vise!... Și pentru atîta lucru ne înduioșăm ca niște domnișoare de pension? Despre vise... Da, chiar azi-noapte am visat...

— O barcă, pe mare, spuse resemnat domnul Dusta, clătinîndu-și jalnic mustața.

Directorul îl privi uluit.

— De unde știi?

— Ați ieșit apoi din barcă și ați umblat pe valuri, ca Isus.

— Domnule Dusta!

— Ați întins palma și un pește v-a sărit în palmă, apoi a zburat în jurul dumneavoastră și îndată zeci, sute, mii de pești de toate culorile au început să zboare în cercuri tot mai largi, pînă v-ați deșteptat cu sentimentul unei fericiri nemaiîncercate...

Înfiorat, directorul asculta cu gura căscată.

•

Întreaga Terezia era răscolită de un vis. Ziarele de prînz grupară articole și interviuri, cerînd părerea astrologilor, suprarealiștilor și oamenilor de știință. Din mulțimea articolelor publicate ne mulțumim să extragem părțile esențiale ale comentariului apărut pe prima pagină a ziarului „Națiunea Pereneză".

TEREZIA VISEAZĂ

Ei, bine, da, Terezia visează! Și culmea e că visează același vis. Toți cei ce dormeau azi-noapte la orele 3,47 au crezut că se află într-o barcă (urma descrierea visului). *Faptul se petrece pentru întîia dată în istoria viselor și, de vreme ce nu poate fi vorba despre o coincidență, ne-am adresat profesoru-*

lui Sing, de la Facultatea de ocultism, rugîndu-l să comenteze pentru cititorii noştri evenimentul.

„Nimic nu mi se pare ciudat, *ne-a declarat profesorul, citînd în sprijinul acestei opinii categorice cunoscuta replică a lui Hamlet: „Se află pe pămînt şi în cer, Horaţio, mai multe decît a visat filosofia noastră".* Conjunctura planetară fiind în clipa visului absolut favorabilă, e lesne de înţeles că toţi cei ce dormeau au fost impresionaţi. E vorba de un fenomen unic, care nu se va repeta decît peste 11 000 de ani, cînd planetele se vor afla din nou în aceeaşi poziţie, conform legii Eternei Întoarceri".

Pictorul Saldator Vali ne-a declarat că nu are nimic de declarat, deoarece fenomenul i se pare absolut normal. „Trăiască visul!" a exclamat artistul, mărturisind apoi că, spre regretul lui, nu dormea azinoapte la ora 3,47. Refuzînd, în ciuda insistenţelor noastre, să ne împărtăşească ce făcea la ora aceea relativ înaintată, Saldator Vali şi-a exprimat speranţa că visul în cauză nu va fi ultimul şi a urat cititorilor noştri, pentru noaptea ce vine, un adevărat coşmar. (O anchetă discretă ne-a încredinţat că distinsul pictor se afla la ora visului în tovărăşia frumoasei ducese A. de O. şi într-o stare de euforie avansată.)

În sfîrşit, profesorul Jara Abol de la clinica de neurologie a Facultăţii de medicină consideră că: „Avem de-a face cu o psihoză colectivă, căreia — mărturisesc — i-am sucombat şi eu. De fapt, nimeni n-a visat nimic".

Obiectiv ca întotdeauna, ziarul nostru îşi face un punct de onoare din înfăţişarea celor trei opinii expuse mai sus, lăsîndu-şi numeroşii cititori să tragă singuri concluziile. Ne simţim totuşi datori să amintim că numai Bonvis, produsul celebrelor uzine Gar & Gu, oferă oricui şi oricînd vise plăcute, în vreme ce Sinevis, noul preparat al aceloraşi uzine de renume mondial, împiedică în mod ştiinţific declanşarea viselor. Visaţi cu încredere vise Gar & Gu! Dormiţi fără vise, somnuri Gar & Gu! Singure produsele Gar & Gu vă asigură un somn liber!

Articolele de acest fel au avut darul de a liniști temerile celor ce vedeau în ciudatul vis, asemenea doamnei Mesal, o sinistră prevestire. Toată lumea visase la fel, toți comentau visul și, cum nimeni nu voia să piardă un alt eventual vis (părerea profesorului Sing, după cum se vede, era departe de a fi acceptată), terezienii se culcară cu toții în noaptea următoare, spre disperarea patronilor unor celebre localuri de noapte. Fapt fără precedent, nici unul dintre nenumărații amatori care reținuseră din timp bilete la cabaretul „Bufniței vesele" nu se prezentă la garderobă și la orele 23 Terezia părea tot atît de pustie ca în cele mai triste nopți ale războiului. Singurii încîntați erau farmaciștii, care își epuizară în cîteva ceasuri toate stocurile de somnifere: neobișnuiți să se culce devreme, noctambulii se asiguraseră împotriva insomniei.

Și la orele 3,47 — exact ca în noaptea precedentă — toată lumea visă că se află în Piața Independenței. Doamna Mesal stătea lîngă domnul Dusta și lîngă toți ceilalți clienți ai tutungeriei, domnul Dusta se văzu alături de directorul general, care-i zîmbi prietenește. Atmosfera era a unei sărbători naționale cum nimeni nu-și amintea să fi trăit cîndva. În piața care văzuse căzînd capul lui Caspor al XVIII-lea, celebra vedetă Aspa Larena dansa cu un vagabond și Contele de Terezia cu o bătrînă vînzătoare de castane. Domnii Garan și Modilon conduceau o veselă farandolă în lanțul căreia se prinseseră toate portăresele iertate de reumatisme, studenți de la Universitatea Casporiană, regine ale stripteas-ului, pictori bărboși și chiar Varen Tumba, apostolul literaturii neantului, a cărui deznădejde pierise.

Un domn cu joben își făcu loc prin mulțimea zgomotoasă, împărțind în dreapta și în stînga entuziaste strîngeri de mînă. Cei ce-l recunoșteau îi zîmbeau prietenește, făcîndu-i loc, astfel că domnul cu joben ajunse curînd în dreptul obeliscului din mijlocul pieții, pe care începu să se cațere cu agilitatea unui

desăvîrșit artist al circului. Toată imensa mulțime îl urmărea într-o tăcere încîntată, iar cînd Președintele Consiliului de Miniștri (căci el era) ajunse în vîrful obeliscului, aplauzele și uralele vuiră. Președintele își scoase jobenul și salută. Dar uralele nu încetară și, atunci, acoperindu-și creștetul, domnul în impecabilă ținută de seară începu să împartă bezele, ceea ce stîrni un entuziasm delirant. Pălării de forme și modele diferite, șepci și berete basce zburau în văzduh, fără a se putea înălța pînă la demnitarul zîmbitor, cocoțat pe obelisc. El vîrî mîna în buzunar, scoase un revolver și, cînd apăsă pe trăgaci, o jerbă de artificii multicolore zvîrli reflexe vesele peste fețele celor din piață.

— Dragi prieteni, tereziene și terezieni, strigă președintele, a cărui voce răsuna cu putere în piață (deși nimeni nu vedea obișnuitele microfoane și difuzoare), să ne iubim și să fim veseli! (foc de artificii) Vă iubesc și sînt vesel! (foc de artificii) Trăiască iubirea! (foc de artificii) Trăiască veselia! (foc de artificii).

Și visul luă sfîrșit într-un paroxism de bucurie generală . . .

În tutungeria ei, doamna Mesal citea articolul din prima pagină a ziarului „Dimineața".

MISTERUL VISELOR UNANIME

N-are rost să povestim ceea ce cu toții am visat azi-noapte[1]. *Tulburătoare, din nou, e coincidența faptului și urmările acestuia. Într-adevăr, spre deosebire de visele pe care de cele mai multe ori le uităm, sau cărora nu le acordăm însemnătate, cele două „vise generale" nu pot fi uitate, mai mult, ele influențează întreaga noastră comportare. Cu toții ne simțim mai buni, dispuși la generozitate și, pentru prima dată, poate, mulți dintre noi ar fi gata să sară în ajutorul*

[1] De fapt, articolul începea prin povestirea visului, dar cenzura suprimase relatarea, socotind că visul putea aduce prejudicii prestigiului Pereniei peste hotare.

aproapelui. Optimism, bună dispoziție, încredere, iată neobișnuitele urmări ale viselor unanime, regizate parcă de fantezia unui nou René Clair, ivit pe malurile Uspei noastre.

Ca și omul de pe stradă, savanții se întreabă asupra originii fenomenului, cele mai fanteziste explicații găsind credit în lipsa unei singure interpretări convingătoare. Cu toate acestea . . .

Doamna Mesal nu apucă să afle ce se întîmpla „cu toate acestea" pentru că domnul Dusta deschise ușa, trîmbițînd un optimist:

— Bună dimineața, doamnă Mesal! Merge, merge?

— Bună dimineața, domnule Dusta, facem ce putem, răspunse cu modestie întinzîndu-i cu o mînă pachetul de „Tarbora" și luînd, cu cealaltă, banii.

— Ei? mai întrebă domnul Dusta, aprinzîndu-și țigara.

— Ah, domnule Dusta!

Calme și senine ca albastrul cerului după trecerea unui escadron de heruvimi, privirile bătrînei erau înecate într-o evlavioasă fericire.

— Pot să vă ajut cu ceva? întrebă domnul Dusta.

Era o întrebare neobișnuită, de douăzeci de ani nu-i trecuse prin minte că bătrîna ar putea avea nevoie de ajutorul lui, dar doamna Mesal nu păru mirată.

— Mulțumesc, spuse. Nu, de ce? . . . Poate v-aș putea da eu o mînă de ajutor. Niște ciorapi de cîrpit, sau . . . oricum, ca burlac, trebuie să vă vină greu uneori . . .

— Sînteți o adevărată mamă, se înduioșă domnul Dusta, găsind totuși absolut firească proaspăta solicitudine a tutungioaicei.

— Tot am grijă de chiriașul meu, se scuză, parcă, bătrîna.

— Așa, așa. Aveți un chiriaș?

— Cum, chiar nu știți? Doar lucrează tot la Gar & Gu . . . Dunla de la „Cercetări"!

— N-am avut plăcerea, răspunse ceremonios dom-

nul Dusta. Şi, fără să se gîndească măcar la ce spune, adăugă: Dar, bineînţeles, aş fi fericit dacă...

— Nimic mai uşor, îl încredinţă tutungioaica. Aproape că nu iese din casă. Cînd vreţi, îmi spuneţi şi-i dau de ştire...

— N-am să uit, doamnă Mesal. Pe mîine.

— La revedere, domnule Dusta.

Roşcovanul arhivar-şef părăsi încîntat tutungeria. Oamenii îşi zîmbeau pe stradă şi tradiţionala înghesuială din culoarele metroului făcuse loc unei amabilităţi firești, lipsită de ostentaţie. Domnul Dusta îşi ceda locul unei vînzătoare, care se ridică peste cîteva clipe pentru a invita o bătrînă (purtînd o sinistră pălărie neagră, împodobită cu un sortiment cvasicomplet de legume) să se aşeze pe banchetă. Toată lumea vorbea despre visul care adunase Terezia în Piaţa Independenţei şi domnul Dusta găsi prilejul de a strecura o replică, primită cu o generală bunăvoinţă:

— Dumnezeule, de-am putea visa tot atît de frumos şi la noapte!

Ajunse la timp la birou, unde Niclamas îl întîmpină cu un zîmbet care îi întindea gura pînă la urechi, şi abia avu vreme să-şi tragă mînecuţele de satin negru, că telefoanele începură să zbîrnîie: directorul general convoca toţi salariaţii în marea sală de festivităţi, ce adăpostea la sfîrşit de an bradul împodobit, în faţa căruia preşedintele consiliului de administraţie îşi rostea invariabilul discurs, înainte de a distribui darurile cumpărate din contribuţiile benevole ale funcţionarilor.

Sala se umplea de lume. Între pereţii cinstiţi (cu portretele întemeietorilor înfloritoarei uzine Gar & Gu, venerabilii şi bărboşii domni Garan şi Gumall, între care se aflau fotografiile fabricuţei pe care o ridicaseră cu o jumătate de veac în urmă), glasurile răsunau înfundate, ca într-o sală de spectacol înaintea ridicării cortinei. Domnul Dusta salută în dreapta şi în stînga, apoi aplaudă din toată inima cînd directorul general se ivi şi, de la masa aflată chiar sub

portretele bărboșilor întemeietori, salută ca un boxer pe ring, ridicînd deasupra capului mîinile, pe care și le strînse cu o sinceră efuziune.

— Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, dragi prieteni și stimați colaboratori, începu directorul, nu vreau să vă reţin de la îndeletnicirile care, sînt încredinţat, vă stau tuturor la inimă. Timpurile grele au silit și întreprinderea noastră să introducă un program de austeritate, derogînd astfel de la deviza firmei, lapidara formulă a veneraţilor domni Garan și Gumall, care ne privesc cu dragoste din aceste portrete: „Trăiți și lăsați-i și pe ceilalți să trăiască" (Rumoare). Timpurile nu s-au schimbat, mă grăbesc s-o spun, dar uzinele Gar & Gu s-au aflat întotdeauna în fruntea progresului și ele ţin să dea și de astă dată exemplul cel bun. Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, am plăcerea să vă anunţ că o gratificaţie excepţională va fi acordată absolut tuturor membrilor marei și trainicei noastre familii, proporţional cu salariul, se înţelege, și putînd fi încasată chiar astăzi. Faceţi-mi vă rog plăcerea de a trece, în cursul zilei, pe la casă. La revedere.

Aplauzele izbucniră din nou (domnul Dusta intonă chiar primele măsuri ale imnului naţional, dar, nefiind urmat decît de către Niclamas, glasurile le fură acoperite de aplauzele celorlalţi), după care cu toţii se răspîndiră la locurile de muncă, în vreme ce comentariile se încrucișau. Sindicaliștii creștini vedeau mîna Providenţei în neobișnuitul gest al administraţiei, social-democraţii constatau că dracu nu-i niciodată atît de negru cum îl socotesc unii, iar comuniștii (cărora le era destinată remarca) se mirau de naivitatea direcţiei, care presupunea că transparenta ei manevră va reteza legitimele revendicări ale salariaţilor.

În mod ciudat se află însă curînd că și alte întreprinderi acordaseră din proprie inițiativă gratificaţii, iar unii măcelari scăzuseră preţul bifteculuí, ceea ce îl consterna pe ministrul de finanţe, care pregătea de

trei ani o lege în acest sens. Instituțiile de binefacere primiră importante sume din partea unor donatori ținînd să-și păstreze anonimatul. Cît despre „frumoasele nopți", își dăruiau farmecele la niște prețuri care încîntară, de la elevii de curs superior și pînă la academicieni, o întreagă categorie a terezienilor de sex masculin.

Visele unanime continuară noapte de noapte, modelînd caracterele și insuflînd atîta generozitate, că pînă și șomajul începu să scadă, atingînd un nivel care îngrijoră serios partenerii atlantici ai Pereniei. Un economist cunoscut pentru pesimismul pronosticurilor sale publică în „Națiunea prenează" un studiu prin care dovedea negru pe alb că, dacă în restul țării situația economică nu se modificase întru nimic, terezienii aveau toate șansele să realizeze într-un viitor apropiat faimosul deziderat al lui Caspor al IV-lea, acela de a avea fiecare cîte un purcel de lapte pe masă. Urmarea articolului fu'o neobișnuită afluență de vagabonzi la Terezia, ceea ce alarmă Prefectura poliției și o determină să organizeze niște razii de proporții neobișnuite, pentru a-i trimite pe toți la urmă. Unii predicatori vestiră că Terezia era pe punctul de a deveni un nou Sion, dar o circulară secretă a Vaticanului se grăbi să le tempereze entuziasmul.

Iar visele puneau cu regularitate stăpînire pe mințile adormite, purtîndu-i pe scepticii urmași ai lui Terezianus către inefabilele paradisuri ale copilăriei. Ceea ce visau, de fapt, erau naivele basme ale reconcilierii dintre lupi și miei, ale bunăvoinței și generozității unanime, iar de mirare era — pe lîngă irezistibila lor putere de contagiune — bizara influență pe care o aveau. Nimeni nu rezistă atunci cînd visă că, întîlnind un cerșetor, îi dăruise cămașa pe care o purta. Nenumărați oameni fură văzuți a doua zi scoțîndu-și cămășile pe stradă pentru a le dărui vagabonzilor, ieșiți în corpore de sub podurile Uspei. Ca într-o poveste a contesei de Ségur, viața

devenise roză. Numărul delictelor scăzu în proporții neverosimile, punînd pe gînduri agenții de poliție, baroul și corpul judecătoresc.

Atunci căzu ca un trăsnet știrea că Banca Levy dăduse faliment. Și lanțul sinuciderilor începu.

2

Domnul Dusta oftă și întinse mîna după pachetul de țigări. Dar pachetul era gol. Fumase în neștire și, abia cînd dădu cu ochii de scrumiera plină, se uită la ceas. *Timpul trece,* filozofă arhivarul, *și trecerea asta nu ne ajută* ... Se ridică încet. Știa că are ceva de făcut, dar n-ar fi putut spune de ce se ridicase din fotoliu. Deschise fereastra și fumul începu să-și strecoare șuvițele albicioase în întunericul de afară, albastru-închis ca văzduhul serilor din filmele în culori.

— Mda, spuse încetișor domnul Dusta, fără să știe de ce.

Aprinse lumina și se îndreptă către oglinda prinsă deasupra chiuvetei. Își trecu de cîteva ori pieptenul prin perii roșcovani ai mustății, privind absent imaginea din oglindă, apoi ridică din umeri și ieși din odaie. Abia pe scară își dădu seama că se ducea să cumpere țigări. Nedumerit, clătină din cap.

— Bună seara, doamnă Mesal, șopti îndată, trecînd pragul tutungeriei.

Nu mai avea nimic din vioiciunea cu care își trîmbița odinioară salutul, și bătrîna îl privi neliniștită.

— Bună seara, domnule Dusta. Nu vă simțiți bine?

— Bine? Cine se mai simte bine? ... Vă simțiți bine, doamnă Mesal?

Tutungioaica oftă:

— Totul începuse atît de frumos!

— Nu înțeleg, spuse domnul Dusta. Aș da nu știu ce să pot înțelege, dar nu înțeleg ...

— Nici eu, șopti cu umilință doamna Mesal.

— Nimeni nu înțelege, constată arhivarul.

— Nimeni? Bătrîna privi cu teamă în jur. Apoi se plecă peste tejghea și șopti: Domnul Dunla înțelege...

— Dunla?

— Chiriașul meu, îi aminti tutungioaica. Un tînăr de viitor... V-am mai pomenit, parcă...

— A, tînărul de la „Cercetări"!

Doamna Mesal încuviință, dînd de cîteva ori din cap.

— Și ce spune domnul Dunla? întrebă cu ironie arhivarul.

— Nu știu. Vorbește cu mine de parcă aș fi doamna portăreasă a Institutului... Trebuie să știți că am auzit-o o dată, o singură dată, la doamna Bersta, negustoreasa de legume. Nu vă puteți închipui cîte cuvinte neobișnuite întrebuința! Dar, la drept vorbind, nu-i de mirare. Dacă nici ea nu le-ar cunoaște... Toți domnii de la Institut o salută, ori de cîte ori intră sau ies. E o persoană respectabilă și de mare cultură! Cred că, pe undeva, se înrudește cu domnul Bersta, altfel nu văd ce-ar căuta în casa lor.

Domnul Dusta zîmbi cu o tristețe plină de înțelegere. Era departe de a fi nerăbdător, așa cum fusese în ziua cînd bătrîna se visase pășind peste valuri, ca Isus. Abătut, își frămînta inutil mustața.

— Parcă vorbeați despre domnul Dunla, îi aminti, cu o vagă strîngere de inimă pricinuită de rătăcirile vîrstei.

— Întocmai, recunoscu bătrîna. Dar nu înțeleg ce spune, pentru că vorbește aproape la fel de ciudat ca doamna portăreasă. Poate că dumneavoastră, om învățat...

— Fără să mă laud, m-aș mira să nu-l pricep pe domul Dunla, zise arhivarul. Chiar domnul director general — vă rog să rămînă între noi — îmi spune: „dragul meu Dusta"... Oricum, vă dați seama, dacă n-ar ști cu cine are de-a face nu s-ar compromite în familiarități care, în sfîrșit... modestia nu-mi îngăduie să spun mai mult...

— Şi eu vă vînd de douăzeci de ani ţigări, ca orişicui! exclamă bătrîna, împreunîndu-şi palmele.

Domnul Dusta se ruşină. Protestă slab:

— Lăsaţi... între vechi prieteni...

— Vreţi să vă spun ceva? se înflăcără doamna Mesal. Am bănuit dintotdeauna că sînteţi un om mare, aşa să-mi ajute Sfînta Fecioară! Încă-i spuneam deunăzi doamnei Bersta: „Păcat că nu-l cunoaşteţi pe domnul Dusta. Pe el ar trebui să-l invitaţi cînd vă mai vine doamna portăreasă!“... Mă credeţi?

— Sînteţi prea bună, se apără domnul Dusta. Adevărul e că, dacă am unele însuşiri, nu m-am făli cu ele niciodată...

— Ca toţi oamenii într-adevăr mari! Nu c-aş îndrăzni să-l pun alături de dumneavoastră, dar domnul Dunla e la fel...

— Încep să fiu curios, spuse domnul Dusta. Aş putea să-l cunosc?

— Nimic mai uşor. E acasă, ca de obicei. Poftiţi!

Şi bătrîna ridică o porţiune a tejghelei, îndemnîndu-l să treacă şi să deschidă uşa din spatele scaunului cu pernă de catifea roasă, pe care şedea. Domnul Dusta se pomeni în faţa unei scări de lemn.

— Sus, a treia uşă pe stînga, mai strigă în urma lui bătrîna, iar arhivarul-şef al uzinelor Gar & Gu începu să suie treptele tocite, pe care nodurile lemnului răsăreau ca nişte minuscule capete curioase.

•

Hubte Garan îl măsura din ochi pe tînărul care luase loc în fotoliul adînc. Înştiinţat de către Dusta, directorul general se grăbise să raporteze preşedintelui că un funcţionar de la laboratorul de cercetări al uzinelor deţinea secretul viselor unanime, iar Garan îl convocase neîntîrziat pe cel care-l privea acum întrebător. Nu părea tulburat de faptul că preşedintele consiliului de administraţie îl chemase, deşi ştia prea bine că nici un salariat nu fusese vreodată în-

trodus între pereții capitonați ai biroului în care se afla.

— Domnul Fel Dunla, citi Garan, apucînd notița de pe birou.

— Întocmai, zîmbi celălalt.

— Cred că bănuiești pentru ce ai fost convocat...

— Nu, spuse Dunla.

Președintele se lăsă pe spătarul fotoliului. Privirile-i deveniră severe.

— De cînd lucrezi la noi?

— De doi ani.

— Ai vreun motiv de nemulțumire?

— Cum să vă spun?... Dacă s-ar putea înlocui centrifuga...

— Lasă centrifuga... Întreb dacă ai vreun motiv *personal* de nemulțumire.

Tînărul făcu un gest evaziv, care putea însemna orice.

— Bine. Cu începere de azi ți se dublează salariul.

Mirat, Dunla se îndreptă în fotoliu.

— Vă mulțumesc, dar nu știu cărui fapt...

— Să zicem că pentru descoperirea produselor Bonvis și Sinevis, care par să obțină succese pe piață, zîmbi Garan, fără ca zîmbetul să-i lumineze privirile. Mi s-a spus, de altfel, că ai avut un rol însemnat în precizarea formulelor...

— E adevărat că m-am ocupat de activitatea reflexă a creierului și de procesele care reglementează viața vegetativă, în genere...

Președintele își ridică mîna într-o mișcare concesivă, apoi așteptă. Nedumerit, Fel se întrebă dacă gestul nu însemna că audiența luase sfîrșit.

— Încă o dată vă mulțumesc, spuse de aceea, schițînd o ușoară aplecare a trupului, care putea fi luată drept un început de salut.

— A, e prea puțin?... Bine. Cît?

Dunla avu impresia că nu aude bine. Buzele domnului impozant, care-l privea cu răceală, aproape nu se mișcaseră.

— E vorba... tot de bani? întrebă mirat.

Atunci, pentru întîia oară, Garan lăsă să-i scape un gest de nerăbdare.

— Dar despre ce? Îmi dau bine seama cum stau lucrurile și n-am de făcut nici o obiecție. Ai descoperit ceva, e firesc să încerci să obții cît mai mult pentru munca dumitale. Așadar, de acord. Cît?

Ochii albaștri ai lui Fel vădiră o nedumerire penibilă.

— Bine, dar... pentru cele două produse, mi se pare că dublarea salariului...

— Domnule Dunla, izbucni președintele, răbdarea mea are margini și te rog să fii sigur că așa n-ai să obții nimic! Nu mă cunoști... Garan zîmbi brusc, tot atît de înghețat cum mai zîmbise, apoi urmă cu un calm prin care răzbătea o ironică dorință de a se face înțeles: Am precizat că majorarea salariului răsplătește *să zicem* descoperirea celor două produse... Dar știm amîndoi la fel de bine că, de fapt, e vorba de cu totul altceva. Pentru acest altceva te întreb — și te sfătuiesc să renunți la falsa candoare, care nu mă impresionează — cît?

— Ah, e vorba despre altceva...

— Închipuiește-ți, spuse Garan.

Fel se zăpăcise și mîinile-i frămîntau pielea roșie a fotoliului. Jenat, privea țintă scrumiera de pe birou.

— Nu înțeleg cum ați putut afla, dar dacă e vorba într-adevăr despre *Oneiros*... bîigui în cele din urmă.

Părea un licean căruia i se cere socoteală pentru o farsă.

— Oneiros! exclamă la fel de ironic Garan. I-ai găsit, așadar, și un nume. Te pomenești că ai și brevetul în buzunar?

— Eu?... Nu, nici nu m-am gîndit...

— Foarte bine, hotărî celălalt. Brevetul va fi scos pe numele uzinelor Gar & Gu.

Dar tînărul părea să-și revină din tulburare și un surîs încurcat îi înfrumuseță deodată chipul slăbuț, dominat de un nas ascuțit.

— Chiar credeți că fericirea poate fi brevetată? întrebă.

Garan dădu să răspundă. Își înghiți însă cuvintele și-l privi cercetător pe omul din fața lui.

— Știi, spuse în cele din urmă, mă întreb dacă nu ești realmente naiv... sau nebun...

— Pentru că vorbesc despre fericire?

Surîsul i se precizase și nu mai trăda nici o încurcătură. Garan descoperi pe fața tînărului, în colțurile ușor ridicate ale gurii, o umbră de maliție-zitate.

— Fericire... rosti președintele, din vîrful buzelor.

— Vă sperie cuvîntul? Pe mine nu... Mă sperie durerea, neîncrederea, răutatea.

— Mda, spuse Garan. Și la cincisprezece ani ai scris, desigur, versuri...

— Erau pline de iluzii spulberate și îndemnau la sinucidere, rîse Fel.

— Ai înaintat mult, constată sec celălalt. Acum nu-ți mai ajunge să îndemni la sinucidere. Asasinezi!

Indignat, tînărul sări în picioare. Nici urmă de zîmbet nu i se mai deslușea pe față și albastrul blajin al privirilor sale căpătase o sclipire metalică.

— Ce glumă-i asta?

— Înțeleg, rosti calm Garan. Nici cu totul naiv, nici absolut nebun. Dar inconștient și primejdios.

— Domnule!

— Dispensator de fericire! Gratuită, e de la sine înțeles... Binefăcător pe rază modestă, deocamdată. În limitele unei capitale. Apoi... nădăjduiesc că vezi în mare, nu?... fericirea se întinde peste toată țara, peste un continent, cuprinde lumea toată...

— Ei bine, da, strigă Dunla, așa va fi! Ironiile și scepticismul nu mă ating. Sînt convins, de altfel, că în zilele din urmă v-ați simțit mai bun, mai generos, după cum...

— Te înșeli, îi tăie vorba Garan. Am lipsit din Terezia. Și asta mă face să rămîn lucid.

— Nezmeliorat, vreți să spuneți.

— Nu, vreau să spun lucid. Te rog să crezi că, îndeobște, știu ce spun... Pe lumea asta nimic nu se obține din nimic și dumneata, ca om de știință, ar trebui să cunoști mai bine decît mine principiul unui anume Lavoisier. Totul se transformă, zic chimiștii. Totul se plătește, zicem noi. Totul, domnule inventator, de la șireturi de ghete și pînă la fericire. Ceea ce nu-i plătit e furat. Și societatea se apără de hoți, chiar dacă hoții sînt de un soi nou, neobișnuit, chiar dacă nu fură bunuri materiale, ci fericire!

Uluit, Fel se lăsă din nou în fotoliu.

— Ciudat fel de a raționa, spuse încet, ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși. Fericirea nu poate fi măsurată sau cîntărită. Asemenea vieții și morții, fericirea e infinită. Dînd-o cuiva, n-o răpești altuia...

— Te îmbeți cu apă rece, domnule filozof, vorbi netulburat Garan. Și te înșeli singur, folosind cuvinte goale. Fericirea... Frumos nume pentru ceva ce nu există! Arată-mi un om fericit. Cînd erai mic ți s-a spus de bună seamă povestea „cămășii fericitului", dar nu i-ai reținut, pesemne, morala. Sau vrei să transformi omenirea într-o hoardă imbecilizată, incapabilă de muncă și tolănită la soare, cît e ziua de lungă?... Nu, domnule, nu de fericire e vorba. Invenția dumitale nu face decît să mineze instinctul de conservare! Ce e grav e că furtul apare deghizat și nici măcar păgubașul nu-și dă seama că a fost furat. Înțelegi?

— Nu, răspunse Fel. Mi-e cu neputință să vă urmăresc, gîndurile mele au cu totul alt curs, de parcă am fi reprezentanții unor omeniri diferite.

— Bine, spuse Garan. Voi fi clar. Fericirea e un eufemism. De fapt, după cum singur ai declarat, dumneata difuzezi bunătate, generozitate, bucurie și așa mai departe, ingrediente inegal distribuite printre muritori. Și nu întîmplător, pentru că natura nu poate trăi decît din inegalitate. Dacă toate animalele ar fi carnivore, viața animală s-ar stinge. Dacă n-ar exista sarcini pozitive și negative, scînteia electrică

nu s-ar produce. Dacă ar exista numai bucurie, ea ar fi practic anulată de lipsa suferinței. Inegalitatea socială e și ea o lege a dezvoltării. În vreme ce unii au muncit și s-au reprodus pentru a asigura permanența mîinii de lucru, alții au gîndit, sau au plătit creiere destinate să gîndească și să creeze frumusețe... Dar dumneata, dispensator de generozități vătămătoare, îl silești pe cel ce are să dea bună voie celui ce n-are, să se autofure în beneficiul acestuia. Rezultat: sinuciderea celor doi frați Levy, incapabili să mai facă față cererilor de numerar, sinuciderea lui August Robala, a lui Darda și a atîtor altora. Autor moral: Fel Dunla!

— Încep să înțeleg, spuse acesta posomorît. Dar n-am auzit să se fi sinucis nici un om sărac...

— Oh, ideile sociale! Le așteptam... Pot să-mi îngădui să te întreb ce se vor face săracii dumitale trezindu-se în fața unui crah mai cumplit decît cel din '29, cînd fabrici, magazine și instituții se vor închide pe rînd și cînd șomajul le va arăta adevărata față a binefăcătorului care i-a zvîrlit pe drumuri? Am să-ți răspund eu. Se vor sinucide la fel de bine ca și plutocrații frați Levy. Din umbră, asasinul lor vei fi tot dumneata...

Și președintele Consiliului de Administrație al uzinelor Gar & Gu bătu cu palma în cristalul așternut peste tăblia biroului, ca pentru a pune punct argumentării. Tăcut, Fel îi privi mîna uscată, cu degete lungi și unghii îngrijite. Fără să-și dea seama, oftă.

— Vorbiți bine, domnule președinte, rosti în sfîrșit cu luare-aminte, ca și cum ar fi adunat unul cîte unul cuvintele și le-ar fi adus la lumină dintr-un fund întunecat, unde le deslușea cu greu. Vorbiți bine, dar nu știu dacă gîndiți la fel de bine... Vedeți, o dată scos din laborator sînt mai nepriceput decît un copil. Idei sociale, ați spus... Abia acum regret că nu m-am ocupat de ele niciodată...

— N-am afirmat că ai avea numai defecte, zîmbi Garan.

Fel îl privi cu o înduioșătoare seriozitate.

— Nu, n-am numai defecte, răspunse după o mică pauză, în care celălalt înțelese că-și făcuse un adevărat examen. Dar mă tem că apreciem diferit calitățile și defectele... Nu pot pătrunde viciul logicii dumneavoastră, deși îl simt îndărătul raționamentelor. Inegalitatea e o lege, poate, dar sînt inegalități și inegalități. Vor fi întotdeauna deosebiri de inteligență. Trebuie să permanentizăm de aceea și deosebirile de avere? Pretențiile nobiliare ni se par astăzi absurde pentru că o revoluție a pus capăt unor inegalități nenecesare. Oare nu mai există și alte asemenea inegalități?

Hubte Garan își aprinse o țigară de foi, fără a întinde cutia și către Fel. Urmărindu-l în tăcere, tînărul înțelese că în celălalt se producea o schimbare.

— Te-am socotit om al ordinei, domnule Dunla, și ți-am vorbit în consecință, spuse cu glas sec președintele, suflînd fumul iute care se precipita, odată cu cuvintele, către Fel. Tînărul avu deodată senzația că în fața lui nu se mai afla un om, ci o stranie mașină vorbitoare, acționată de aburii înmiresmați. În lumea noastră liberă reformele corectează treptat deficiențele organizării sociale. Refuz să mă plasez pe terenul subversiunii și nu te-aș sfătui nici pe dumneata s-o faci!

Avertismentul era limpede. Fel privi fața imobilă a președintelui.

— Și numai pentru că am dorit ca oamenii să se bucure!... șopti. Așa cum m-am priceput eu, copilărește, poate... Apoi, cum celălalt se mulțumea să pufăie din trabuc, izbucni: În fond, ce doriți de la mine? Vreți să-mi distrug invenția, nu? Pentru asta îmi oferiți bani, bani...

— Din nou te pripești, tinere, spuse Garan, slobozind rafale de fum. Ai uitat că ți-am propus să înregistrezi invenția pe numele uzinelor Gar & Gu.

Uluit, Fel își cuprinse fruntea în palme.

— Am să înnebunesc, gemu. Am să înnebunesc!... Chiar dumneavoastră ați spus...

— Că ţi-ai îndreptat eforturile într-un sens nepotrivit, dragul meu. Dar presupun că poţi difuza şi altfel de vise...

Cei doi se priviră o clipă. Era atîta linişte, încît păreau suspendaţi într-o cabină, undeva, între pămînt şi cer.

— Altfel de vise... şopti Fel.

Îşi închipui că se află în mansarda lui şi difuzează în noapte un vis elaborat de maşina cu mîini uscate, cu priviri uscate, din faţa lui. Un vis care vestejea tot ce dorise să trezească în oameni...

— Firește, gîndi cu glas tare Garan, ar trebui să descoperi şi un antidot, un fel de echivalent al lui Sinevis. N-are nici un rost ca efectul viselor... cum să spun, educative... să fie resimţit în mod egal... Ar însemna să repetăm propria dumitale greşeală. Inegalitate, dragul meu, inegalitate... Dar s-ar zice că nu mă asculţi! se întrerupse deodată, ridicînd vocea.

Fel părea pierdut într-o tristă reverie. Apoi se uită la Garan, dînd din umeri.

— Şi dacă nu mă învoiesc?

— Prefer să nu iau în consideraţie o asemenea eventualitate.

— Şi totuşi, insistă celălalt. Dacă refuz?

— O. ai tot dreptul, spuse liniştit şi foarte rar preşedintele, bătînd cu latul palmei în cristalul biroului.

Palma se ridica cu o monotonă încăpăţînare, ca tăişul unui topor sau cuţitul ghilotinei. Garan tăcuse şi braţul lui repeta încă gestul retezării. calmă desminţire a liniştitoarelor cuvinte abia rostite. Fel văzu deodată imaginea care pierea şi se ridica în luciul cristalului şi-şi spuse că mîna reală şi reflexul ei alcătuiau împreună o monstruoasă foarfecă.

— Înţeleg, şopti abătut. Am să mă mai gîndesc...

— Dar nu prea mult, îl avertiză omul de la birou. Şi, în orice caz, lasă deocamdată lumea să viseze fără ajutorul dumitale...

Tînărul îşi muşcă buzele şi ieşi, uitînd să salute.

Cînd ușa se închise în urma sa, mîna lui Garan se mai ridică o dată, pentru a cădea apoi definitiv pe apa înghețată a cristalului.

•

În seara aceleiași zile, mansarda lui Fel căpătase ceva din dezolanta împietrire a unei camere de muzeu. Tînărul avea înainte un manuscris, căruia îi întorcea grăbit paginile. Zăbovea puțin asupra unei diagrame, citea cîte o frază la întîmplare și, de vreo două ori, îndreptă mecanic niște mărunte greșeli de dactilografie. Apoi se opri la ultima filă a textului. Cu fața împietrită, nefiresc de calm, citi rîndurile pe care le așternuse nu de mult pe hîrtie, într-un elan de bucurie triumfătoare:

După cum se știe, la baza creierului — și anume în zona lui inferioară, zisă „arhaică" deoarece reglementează activitatea reflexă și viața vegetativă — se află formația reticulară pontică, unde a fost localizat centrul viselor, cu funcție onirică specifică. Înregistrate cu ajutorul encefalografului, undele cerebrale emise de omul care visează nu au putut fi interpretate pînă azi, diagrama rezultată fiind identică atunci cînd visul evocă, să zicem, o plimbare prin ploaie sau convorbirea cu ființa iubită. Cu alte cuvinte, tot ce se poate deduce din actualele encefalograme e că pacientul visează, fără a se preciza natura visului pe care-l elaborează.

Meritul oneirografului inventat de mine constă în faptul că îngăduie obținerea unor diagrame diferite, de la vis la vis. Pe de altă parte, numărul mare de oneirograme de care dispun, după nenumărate experiențe la sfîrșitul cărora cei adormiți mi-au povestit în amănunțime visele, m-a ajutat să identific, în semnele diagramei, întîi natura visului, apoi chiar elementele lui constitutive. Firește, după cum rezultă din probele înfățișate în paginile lucrării de față, o

limită de nesiguranță persistă (de ordinul unui procent scăzut, circa 10%), dar experiența a dovedit că se poate face abstracție de această imprecizie. De altfel, continuarea cercetărilor o va reduce, cu siguranță. Esențial, așadar, a fost faptul că am putut întîi înregistra și apoi interpreta oricare vis, că l-am putut înțelege la simpla citire a respectivei oneirograme.

A fost însă aceasta abia o primă fază a muncii pe care mi-am propus-o. Curînd (procedînd întocmai ca unii compozitori moderni, care au creat în mod artificial extraordinare voci de cîntăreți inexistenți, prin simpla desenare a unui grafic, inspirat din cel înregistrat pe benzile sonore ce însoțesc pelicula cinematografică), am compus o serie de oneirograme. Erau diagramele unor vise încă nevisate, dar care puteau fi. Pentru aceasta trebuia să refac procesul în sens invers, în așa fel, încît, plecînd de astă dată de la oneirogramă, să înregistrez visul în formația reticulară ponțică a pacientului. După cum se constată din paginile anterioare, am izbutit.

Am creat emițătorul Oneiros, funcționînd ca o mașină electronică al cărei program e înscris în oneirogramă. Mașina citește diagrama visului creat de mine și o traduce în undele recepționate de creier. Vîlva iscată în jurul așa-ziselor „vise unanime" mă dispensează de comentarii privind eficacitatea sistemului. Experiența a dovedit că elementele intervenite în visele unanime (ca efect al minimului de imprecizie relevat) nu le-au tulburat linia generală, dimpotrivă, s-au inserat perfect în atmosfera ansamblului conceput de mine, ca niște amănunte ce și-ar fi avut locul acolo, de la bun început. Mașina electronică a creierului omenesc a știut să le integreze.

Fel întîrzie o clipă asupra ultimelor cuvinte ale textului, apoi, ca și cum ar fi prelungit o acțiune direct legată de fraza pe care o citise, se apucă să rupă paginile dactilografiate. Tot atît de calm cum

începuse lectura, cu fața la fel de împietrită, sfîșia în patru filele și le zvîrlea pe covorul ros, unde mormanul de petice creștea. Uruitul claxoanelor urca din stradă ca un semnal precipitat, ca avertismentul grăbit al unei puteri înfricoșătoare.

Cînd sfîrși, rămase o clipă nemișcat. Părea descumpănit, de parcă ar fi încheiat prea repede o treabă pe care se zorise, totuși, s-o împlinească și aștepta acum o nouă indicație pentru a ști ce trebuie să facă. Uruitul claxoanelor încetase. O clipă, așa cum se petrecuse și în biroul lui Garan, lumea păru suspendată într-o tăcere nefirească, apoi un camion uriaș se năpusti pe strada îngustă și clădirea începu să tremure. Geamurile intrară în panică și clănțăriră, în vreme ce lemnăria trosnea. Iritate de secunda calmă pe care o îngăduiseră, claxoanele interveniră cu o furie renăscută. Atunci, ca și cum ar fi primit imboldul așteptat, tînărul trase sertarul biroului, îmbrățișînd cu privirea nenumăratele oneirograme clasate cu grijă, ca niște fișe care-și dezvăluiau doar pentru el secretele. Liniștit, apucă un vraf și-l rupse, aruncînd frînturile peste mormanul de petice adunat în mijlocul încăperii. Lucra calm, cu mișcări egale, stînga prindea un teanc de fișe, smulgîndu-l de la locul lui, pentru ca dreapta să sfîșie șuvițele de hîrtie, zvîrlindu-le cu o stranie indiferență. Așa, sertarul se goli treptat, visele unei mulțimi de oameni, cu toate spaimele și bucuriile care le bîntuiseră nopțile, se amestecară într-un haos al întîmplării și toate oneirogramele se prefăcură în bieți fluturi de hîrtie palpitînd o clipă, două pentru a se prăbuși iremediabil.

Cînd totul se sfîrși, Fel își întoarse privirea către mormanul de pe dușumea. Fără să vrea, descoperi că începutul unui coșmar căzuse peste finalul unui vis de dragoste. O plimbare pe Upsa sfîrșea într-o amețitoare cădere în golul unei prăpăstii, iar graficul fericit al zborului unui adolescent, retezat fără veste, continua în diagrama șovăitoare a oboselii resimțită

de o bătrînă rămasă singură pe lume. Alfabetul viselor alcătuia în continuare sinistre oneirograme. Alăturate întîmplător, ca într-un montaj aplicat la o realitate a arbitrarului, frînturile se îmbucau în așa fel, încît Fel nu se putea împiedica să le citească, descifrînd în ele imaginea unui univers monstruos, schilodit cu o perversă intenționalitate. Fascinat, i se părea acum că penibilul caleidoscop nu se constituise întîmplător, sau, mai degrabă, că întîmplarea făcuse ca frînturile ciuntite ale viselor să reconstituie universul real în mijlocul căruia se afla, lumea ascunsă cu grijă, mascată de oameni ca Hubte Garan și înfățișată în culori trandafirii pentru ca alții s-o accepte, să considere suportabilă o lume de coșmar, împăcîndu-se cu tot ce avea inuman. Acolo, în mormanul de petice, apăruse o fantastică oglindă în care lumea sulemenită se răsfrîngea așa cum era. Candoarea, cinstea, aspirația către puritate și desăvîrșire omenească se transformau în contrariile lor, erau falsificate, deviate și înăbușite cu o lucidă depravare, cu o sinistră inteligență. Floarea era silită să devină rîmă, pasărea îmbătată de spații și lumină ajungea să considere firesc faptul că se transformase în cîrtiță.

— Așadar? întrebă în șoaptă Fel.

Descumpănit, aștepta un răspuns. Răspunsul exista. Dar în clipa aceea, violente, nerăbdătoare, singure claxoanele-i vorbiră cu glasurile lor artificiale. Încet, se apropie de masă. Privi o clipă emițătorul pe care-l concepuse și care prinsese viață în nopțile cînd îi împrumutase, treptat, o inutilă putere, apoi apucă un ciocan și, cu mișcări sigure, începu să zdrobească gingașele mecanisme care-i înghițiseră toate economiile și pentru obținerea cărora se lipsise uneori de hrană. Se ajută cu o daltă și desprinse piesele esențiale, strivindu-le cu o calmă încăpățînare, iar în cele din urmă adună rămășițele desfigurate și inutilizabile, vîrîndu-le într-un sac, în care îndesă și grămada de hîrtii de pe covor. Peste o clipă ieși din încăpere, zvîrli sacul în gura de tablă a crematoriului și se înapoie, închizînd, cu băgare de seamă, ușa.

Cînd auzi jos, în tutungerie, zgomotul împușcăturii, doamna Mesal tresări și clătină din cap:

— Cu experiențele lui o să-mi arunce într-o bună zi casa în aer . . .

Dar, cum liniștea nu mai fu întreruptă decît de obișnuitul vacarm al străzii, urmă să moțăie pe perna ei de catifea. Nici măcar domnul Dusta nu-i călcă pragul. Se aprovizionase, din timp, cu țigări.

— De cîte ori intru în valea asta îmi amintesc de gravurile lui Doré, a spus Gurghen.

— De infernul lui Dante, am șoptit, privind defileul stîncos printre pereții căruia panglica albă a șoselei se strecura, șerpuind.

Toamna risipise aur și sînge peste meterezele vulcanice ale ciclopilor. Pe sub ele mașina noastră gonea ca un car blindat al unei alte ere. Încercînd să-și apere cetatea, giganții repezeau asupra mașinii bolovani imenși, pe care nu mai apucau însă să-i zvîrle; mașina trecea și pietroaiele rămîneau suspendate deasupra șoselei, ca o platonică și inutilă amenințare. Uneori un umăr uriaș spărgea roca și mă surprindeam visînd la ciclopii imobilizați în cutele pietrei. Tentativele lor deznădăjduite de a se elibera pricinuiseră crăpături adînci, din care tulpinele pălite ale buruienilor porneau ca niște semnale ale vieții, condamnată să se irosească lîngă vetrele stinse. Alteori un trunchi uscat și răsucit, de parcă ar fi fost o funie, lega două stînci ținute în echilibru și căutam în jur brațul în stare să ridice uriașa halteră părăsită acolo. Îl descopeream într-un tîrziu, pe celălalt perete, întinzîndu-se pietrificat de mii și mii de ani. Atunci îmi înălțam privirile peste volan, departe, unde strălucea îngusta fîșie a cerului, limpede ca apa lacului Sevan.

— Mai încet, a zis Gurghen și, cînd am apăsat pe pedală, am simțit cum frîna îmi încetinește pulsul. Unii socot că mă prefac. Mișcările mele lente li se

par studiate spre a sugera semnificații obscure și țin minte că și Gurghen mi-a spus o dată:

— La naiba, Megher, îți joci pînă și cele mai obișnuite replici! Felul cum îți tremuri genele face o taină tulburătoare dintr-un simplu salut...

Dar a înțeles cu timpul că n-o fac dinadins. Cuvintele răsună în liniștea mea, prelungindu-se în impulsuri subtile, ca și cum trupul mi-ar fi un instrument în care sonoritățile vibrează și după ce silabele rostite de mine sau de un altul se pierd. Dacă mă mișc lent e pentru că deplasez ecouri...

Am încetinit, așadar, dîndu-mi seama că ne apropiam de locul indicat. Gurghen cerceta acum peretele din dreapta, de care ne despărțea firul apei. Susurul ei nu se auzea, rîul gonea cu mult mai jos decît nivelul șoselei, și numai vîrfurile copacilor îi trădau prezența. Dar apa tăcută și răbdătoare săpase valea, făcîndu-și loc printre masivele vulcanice, biruind pînă și neagra duritate a obsidianei.

— Stai! a strigat Gurghen.

Am oprit și ne-am clătinat amîndoi pe banchetă. Abia trecusem pe lîngă o stîncă plată, ocolită de bucla apei, un fel de platformă naturală dominînd albia. M-am bucurat, pentru că fără ea n-aș fi știut unde să trag mașina pe șoseaua îngustă, îngăduind cu chiu cu vai doar trecerea a două vehicule. Am întors și am garat mașina. Cînd am coborît, portierele au izbit scurt și pocnetele le-au fost multiplicate de ecourile văii. Gurghen s-a întins să-și dezmorțească oasele, apoi a chiuit:

— He-heeei! și s-a întors să vadă din ce direcție pornesc ecourile.

— Încetează, i-am spus, apucîndu-l de braț.

Și i-am arătat o imensă arhitravă, o streașină de piatră suspendată chiar deasupra capetelor noastre. Ne aflam acolo, în defileul dantesc, tocmai pentru că un asemenea bloc se prăbușise cu cîteva zile în urmă.

Vă dau atîtea amănunte ca să înțelegeți cît de obișnuit era totul. Docil, Gurghen a pornit repede înainte. Cerceta din nou peretele de dincolo de rîu și am vă-

zut amîndoi masa colțuroasă și trandafirie. Dar numai el a izbucnit într-un strigăt de triumf, arătînd cu brațul întins bolovanul care se oprise într-un pinten de piatră.

După cum v-am spus, era trandafiriu. Strivise în cădere cîțiva copaci și se odihnea acum pe trunchiurile sfîrtecate, la fel de indiferent cum se urnise cine știe cînd pentru a astupa gura peșterii, a cărei intrare se căsca în malul abrupt, cu vreo cinci metri mai sus de locul unde piatra se oprise. Gaura întunecată nu era prea mare. Dar am văzut îndată că marginile-i păreau netede, ca șlefuite.

— Ia te uită! a spus Gurghen, incapabil să gîndească în tăcere.

Pe fața lui rotundă mustața scurtă și neagră e nelalocul ei, ca și cum ar fi împrumutată din recuzita unui circ. Desenate cu o gingașă migală, buzele neverosimil de mici și ochii verzi, așezați pieziș, îi dau un aer feminin pe care mustața îl contrazice cu o agresivă insistență. Doar luciul stins al cheliei înconjurată de coroana zburlită a părului atenuează cumva nepotrivita brutalitate a mustății. Cînd și-a întors fața către mine semăna cu un motan mare, aflat deodată înaintea unei străchini cu smîntînă.

— Mi-ar plăcea să văd cum arată bolovanul pe dedesubt, a rostit, cu o expresie atît de pofticioasă, încît am zîmbit. Și-a dat seama și atunci a adăugat, plin de importanță: Ei, pornim odată?

După care a luat-o înainte. Coboram malul, sărind din piatră în piatră și sprijinindu-ne de cîte un trunchi parcă anume răsărit ca să ne ușureze drumul. Din ce în ce mai limpede se auzea murmurul apei, singurul sunet care străpungea liniștea, fără s-o tulbure. O pasăre a ciripit, zburînd către celălalt mal. Era cald. În urma lui Gurghen, care sărea ca o minge dintr-un material inuzabil, se repezea făcînd pași mici și din nou sărea de pe un bolovan pe altul, mi se părea că lunec. Parcă mă afundam în trecut, în istorie, deși trecutul unui rîu e sus, acolo unde apele lui au săpat prin straturi dispărute. Albia vizibilă e

cea mai nouă, dar nu știu de ce coborîrea însemna pentru mine depărtarea de șoseaua albă, mărginită de stîlpii purtînd sîrmele prin care treceau lumina și cuvintele rostite la Erevan. Aici totul era așa cum fusese demult, cînd călăreții lui Sasunți se repezeau cu săbiile ridicate, sau și mai demult, pe cînd oamenii se închinau încă lui Vahagn. Rîul, piatra și liniștea...

— Hai odată! a strigat Gurghen.

Sărise pe un bolovan rotunjit de apă și-și mișca brațele scurte, ridicînd către mine luna plină a feței, pătată de impostura mustății. Apa acoperea din cînd în cînd bolovanul și-i uda ghetele cu vîrfuri ascuțite, dar lui nu-i păsa de apă. N-a mai așteptat să-l ajung și a început să țopăie peste pietre, a trecut cu pași mărunți pe puntea improvizată a unui trunchi prăbușit, a lunecat în apă și a sărit pe celălalt mal. În urma lui, bucurîndu-mă de culoarea ruginie a pietrelor și de cîntecul undelor, înaintam cu ochii pe jumătate închiși. Nu bănuiam nimic.

Apoi a început urcușul. Deși nu luasem cu noi decît inevitabilul colac de frînghie, două lanterne, două șpacluri, un tîrnăcop și o lopată, cu cozi scurte, mișcările ne erau îngreunate. Îl auzeam pe Gurghen răsuflînd zgomotos. Lîngă capetele noastre se profilau stînci uriașe, dar, deși refuzam să ne închipuim că vreuna s-ar putea desprinde, ne cățăram alături și nu unul în urma celuilalt.

— Hai să ne mai tragem sufletul, a propus Gurghen.

Și, înainte de a-mi auzi răspunsul, a scos din buzunar o batistă albă, pe care și-a trecut-o peste față și peste chelie. Încă nu ajunsesem la nivelul șoselei. Priveliștea era gravă, sălbatică revărsare de forme.

— O țară mică, a pufnit Gurghen. Numai pietre... cute de piatră... Ia să le neteziți și să le întindeți! V-ați mira singuri ce mare v-ar părea peticul ăsta de țară...

Nu l-am întrebat cu cine se răfuiește, pentru că știam că se repatriase din Franța abia de cîțiva ani.

Dragostea lui pentru țara de piatră a strămoșilor se hrănise cu legende în măruntele dughene ale Marsiliei și acum, printre oamenii și în peisajul legendelor, înflorise ca o plantă de seră mutată în mediul natural. Dar eu n-aveam cu cine mă răfui. Cunoșteam fiecare cută de piatră, eram născut sub cerul albastru și în lumina scăpărînd din pînzele lui Sarian.

— Ascultă! i-am spus.

— Ce? ... Nu se aude nimic ...

— Liniștea, Gurghen. Ascult-o!

Și cățărați pe malul pietros, rezemați în cîte un colț de stîncă, amîndoi ne-am lăsat un timp pătrunși de liniște. Totul părea încremenit, prezentul își pierduse puterea. Ca și cum natura încă nu-și începuse opera de creație, ne aflam într-un gol al spațiului, o imensă pungă unde nimic nu se petrecuse și în care totul putea începe altfel. Destins, respiram prin toți porii nebănuita disponibilitate a tăcerii. Mă identificasem cu piatra și mi-era teamă să mișc un deget, pentru a nu atrage asupra noastră atenția frunzelor, amintindu-le că aparținem unui univers de mult clădit, cu obiceiuri și legi. Dar Gurghen venea dintr-o lume care uitase să trăiască și să se bucure în tăcere. Și, deși n-ar mai fi răbdat să întîrzie nici o singură clipă, rosti repede, ridicînd din umeri:

— Așa am putea sta aici pînă mîine ...

După care a reînceput să urce. Mi-am păstrat zîmbetul pentru mine și, aruncînd o ultimă privire văii încremenite în pacea increatului, m-am întors cu fața către perete. Suiam acum aproape tîrîndu-ne, ca și cum am fi înotat pe suprafața dură. Ne ajutam cu mîinile și cu picioarele, foloseam fiecare colț de piatră și uneori ne pierdeam din vedere, cînd ocoleam cîte un gheb peste care nu puteam trece. Cu obrazul lipit de piatra trandafirie vedeam firele ierbii și furnicile. O dată mi-am și lipit urechea de piatră, dar n-am auzit nimic. Prinși în capcana solidificată a muntelui, ciclopii nu se puteau clinti.

Am ajuns cam în același timp la bolovanul care se

desprinsese, descoperind intrarea peșterii. Din pricina patului de trunchiuri zdrobite zăcea puțin aplecat într-o parte și, cînd ne-am vîrît mîinile sub el, am simțit porțiunea netedă, corespunzînd suprafeței șlefuite de la gura văgăunii.

— E totuși ciudat, a remarcat Gurghen.

Mă privea întrebător, dar nu simțeam nevoia să-mi exprim mirarea. Căutam o explicație și speram s-o găsesc sus, în peștera de care ne mai despărțeau doar cîțiva metri.

Tot Gurghen a ajuns cel dintîi la deschiderea întunecată. Sprijinindu-și tălpile de trunchiul unui copăcel, a cercetat rama perfect șlefuită, care încadra intrarea. Brîul era mai lat sau mai îngust, după cum îl cereau proeminențele pietrei, dar avea peste tot netezimea unei oglinzi.

— N-ai să-mi spui că e un fenomen natural, a rostit, deși nu spuneam nimic. Parcă-i tăiat cu fierăstrăul...

Avea dreptate.

— Aprinde lanterna, i-am amintit.

S-a supus, și fîșia de lumină a străpuns, dincolo de zona de semiîntuneric a intrării, întunecimea peșterii. Deși raza nu bătea prea departe, ne-am dat seama că, după o porțiune îngustă, peștera prindea să se lărgească.

— Ajută-mă, s-a rugat Gurghen și eu l-am împins, iar odată pătruns în cavitatea muntelui a întins mîna și m-a tras și pe mine înăuntru.

Spun *înăuntru* și retrăiesc încîntarea acelei clipe, naiva speranță că aveam să dau peste ciclopii prinși în materia dură... Exprimată așa, speranța pare ridicolă. Nu credeam, firește, în existența uriașilor condamnați și nu nădăjduiam să-i descopăr ca pe niște imense fosile pietrificate, contopite cu piatra. Nici nu știu bine ce așteptam, cuvintele mi se par greoaie și speranța de care eram pătruns se întunecă, piere atunci cînd încerc s-o vîr în tiparele lor tocite, dar rostind vorba *înăuntru* am simțit pentru o clipă încîntarea de care am fost cuprins atunci. O bucurie

proaspătă și cam prostuță, atît de inocentă, încît, pentru a încerca s-o sugerez, v-am pomenit de ciclopi. Ca o simplă imagine, un cuvînt în care retrăiesc visele copilăriei și nerepetabila încîntare a anilor ei. Dar, repet, nu bănuiam nimic. Cum aș fi putut? Trăiam numai o binecuvîntată stare care mă făcea receptiv, permeabil la miracol, certitudinea că ceva avea să mi se întîmple, o întîlnire peste ani cu încîntarea din copilărie cînd nu știam nimic și întuiam totul, reinventînd mituri și trăind fabulos.

Poate că nu mă puteți înțelege. Sigur că nu puteți... Am să renunț, pentru a aminti, prozaic, că am aprins și a doua lanternă. Aplecați, înaintam unul după celălalt, ca încovoiați sub greutatea bolții de piatră. Mirosea a rocă, a umezeală și întuneric. Iar tăcerea era atît de adevărată că, printre zgomotele pe care tălpile noastre le făceau, frecînd podeaua de piatră, îmi auzeam bătăile inimii.

Curînd ne-am putut îndrepta și am plimbat lumina lanternelor într-o încăpere mare, unde aș fi avut loc să întorc mașina pe care o lăsasem pe șosea. Pereții și podeaua erau goi, dar ne-am întrebat de cînd nu se mai călcase pe piatra cu asperități îndulcite. Poate că nimeni niciodată nu pătrunsese acolo, deși faptul părea improbabil. Peșteri mai mici sau mai mari se găsesc în pereții întregii văi, tuneluri prin care lava a curs în vremi imemoriale, și toate fuseseră cercetate. Știam că oamenii le-au folosit încă pe cînd abia se înfiripau primele amintiri ale speciei. În marea Peșteră a lui Tigran, adîncită la mai puțin de un kilometru de locul unde ne aflam, tăciunii lăsați de ciobanii care-și mai frigeau și azi șașlîkul acolo se înnegreau doar cu o palmă mai sus de vatra omului ce șlefuise lamele de obsidiană.

Acum peștera cotea spre stînga, unde bolta cobora pînă într-atît încît a trebuit să ne tîrîm pentru a străbate culoarul de piatră. Dar am nimerit îndată într-o sală și mai mare decît cealaltă, iar, înainte ca razele lanternelor să ne-o descopere în întregime, privirile ne-au fost izbite de o strălucire roșcată, pil-

pînd în mijlocul podelei. Mi s-a părut întîi că e un foc, dar n-am mai apucat să-mi dau seama cît de neverosimilă ar fi fost prezența focului în peștera încă necunoscută, pentru că lumina lanternelor noastre s-a îndreptat în același timp către el. Și am recunoscut, pe podeaua marii săli de piatră, forma neobișnuită a unui vas.

— Mișcă lanterna! am spus, iar Gurghen m-a înțeles și amîndoi am făcut să devieze fișiile de lumină.

Vasul a rămas în întuneric. Atunci, așa cum mă așteptam, pîlpîirile roșcate au apărut din nou, ghem incandescent semnalînd prezența fabulosului, pe care instinctul meu o presimțise.

— Asta ce mai e? a izbucnit Gurghen.

Cu o comică prudență se apropia de vasul către care amîndoi ne îndreptam acum. Să-i fi spus că se află în prezența miracolului? Miracolul luase înfățișarea unui vas de metal, înalt de vreo jumătate metru. Forma îi era neobișnuită pentru că, deși înțelegeam că reprezintă ceva, nu-mi puteam da seama care element al realității fusese transpus în sugestivele contururi ale vasului. Am spus sugestive... Cuvîntul poate să nu vi se pară nimerit atunci cînd tocmai mărturisesc ineficiența puterii de evocare a formelor, dar, în ciuda faptului că nu-mi spuneau nimic precis, simțeam că erau făcute să sugereze ceva, că erau în stare să sugereze. Deficiența provenea, poate, din incapacitatea mea de a înțelege. Mi se părea că mă aflu înaintea unui sens mai ascuns decît rostul demult uitat al sfinxului, mai străin decît cuvîntul rostit într-o limbă necunoscută, dar tot atît de depărtat de combinația întîmplătoare a unor forme alese arbitrar. Pe scurt, percepeam în alcătuirea vasului o intenție, pe care n-o puteam descifra.

Împreună cu Gurghen am examinat protuberanțele straniilor volume asamblate în forma care se ridica pe podea printr-o minune a echilibrului, un subtil raport între o înălțime și o lățime atît de neobișnuit exploatate încît vasul trebuie să fi avut o

capacitate mult mai mare decît îmi puteam da seama, la prima vedere. Descrierea amalgamului de rotunjimi felurit dimensionate, a ondulațiilor și volutelor topite unele într-altele nu depășește numai posibilitățile mele, ci și pe ale graiului, căci un asemenea conglomerat de forme (pe care trebuie să vi-l închipuiți armonios și, încă o dată, sugestiv) nu poate fi făcut sensibil prin cuvinte. Nu uitați totuși că vasul era turnat în metal, un metal roșcat și lucios, și că se găsea, în ciuda umezelii din peșteră, atît de bine conservat, încît părea lucrat în ziua cînd îl descoperisem. Iar, spre deosebire de toate metalele cunoscute, era luminiscent.

— Oricalc, a șoptit Gurghen, și mi s-a părut firesc că se gîndise, ca și mine, la fabulosul metal al vechilor legende despre Atlantida, singurul de care bizarul material al vasului putea fi apropiat.

Am văzut o confirmare în faptul că fusese nevoit să recurgă la universul fantastic, căruia îi simțisem prezența în încîntarea ce pusese stăpînire pe mine, din clipa intrării în întunericul peșterii.

— Oricalc, am încuviințat cu o exaltare a cărei simplă manifestare era o bucurie.

— Absurd! s-a răzvrătit Gurghen. Doar nu sîntem copii...

Dimpotrivă, mă simțeam tot mai pătruns de farmecele copilăriei.

— Știi ceva? Scoate-ți mustața, am spus de aceea, dar Gurghen și-a îndreptat îndată lanterna către mine, orbindu-mă.

Am deslușit în glasul lui o neliniște autentică, atunci cînd a întrebat:

— Nu cumva ai înnebunit?

— Ia-mi lumina din ochi! și îndată mi s-a părut că vorbele căpătaseră un tîlc, de vreme ce ochii mei cunoșteau o lumină de care ochii lui păreau lipsiți. Sau lasă... n-o iau razna, nu te teme...

— Cu atît mai bine, a mormăit. Am pierdut și așa destulă vreme. Ajută-mă să deschid drăcia asta...

Propunerea practică mi-a amintit că nici nu mă

întrebasem dacă vasul putea fi deschis. Exista oare un capac, a cărui formă agitată întregea neobișnuitele contururi ale recipientului de metal? Ne-am pus lanternele pe podea și am încercat să desfacem vasul. Nu știam dacă trebuia să ridicăm sau să deșurubăm capacul, atît de perfect adaptat, încă mă îndoiam că există într-adevăr, dar a fost de-ajuns să ne apropiem degetele pentru ca partea superioară a vasului să sară de la sine. Totul a durat o fracțiune de secundă. Mișcarea fusese cu desăvîrșire neașteptată și amîndoi ne-am dat, fără voie, îndărăt. Capacul s-a așezat la loc și în sala de piatră se răspîndi un parfum dens, stăruitor, pe care nu l-am mai simțit niciodată. Aveam impresia că, întinzînd mîna, aș fi putut apuca mirosul, deși era bineînțeles impalpabil și de o bizară subtilitate, care-i îngăduia să ni se infiltreze prin piele, să pătrundă în noi și să ne răpească astfel pînă și posibilitatea detectării lui. Dar atunci cînd nu l-am mai simțit (și asta a fost aproape îndată după ce vasul se închisese de la sine) și eu și Gurghen ne-am aplecat, am cules de pe jos cîte o grămăjoară de substanță albă și am început să desenăm pe podeaua de piatră.

Nici unul dintre noi n-a mișcat lanternele, a căror lumină era îndreptată asupra vasului, și nu și-a dat seama că nu vede ce desenează.

Stăteam în genunchi, indiferenți la întuneric și purtam cu repeziciune și siguranță grămăjoarele albe (nu era cretă, ci un fel de humă, o materie grasă) peste piatra relativ netedă. Îmi amintesc că în tot timpul cît a durat ciudata îndeletnicire n-am schimbat o vorbă și nu ne-am uitat unul la altul. Demnul, civilizatul și nerăbdătorul Gurghen se copilărea odată cu mine.

Mi se pare de prisos să subliniez că nici unul dintre noi nu știa ce face, nu-și propusese să deseneze și n-ar fi putut spune ce formă avea să rezulte din liniile pe care le trăgea sîrguincios. Cu atît mai mare ne-a fost uimirea cînd ne-am ridicat în același timp și ne-am privit, dezmeticiți.

— Ce dracu . . .?

Gurghen nu-și isprăvise fraza. De fapt, simțea că se petrecuse ceva, dar nu știa ce. O clipă ne-am uitat amîndoi la vasul de metal. Apoi, ca la un semn, ne-am apucat fiecare lanterna și i-am îndreptat șuvoiul luminos către formele pe care le desenasem.

Deși lucrasem pe întuneric, ceea ce vedeam acum era departe de a fi o mîzgăleală. Oricît părea de necrezut, pe piatra ai cărei pori reținuseră urma humei albe (îi spun așa, în lipsa unui nume mai bun) apăruse desenul stilizat al unui corp omenesc. Proporțiile erau corecte, membrele indicate cum se cuvine și, din pricina asta, n-am recunoscut imediat ce mi se părea neobișnuit la desenul alb, dincolo de priceperea cu care fusese executat și care îmi apărea cu totul uimitoare, de vreme ce mă știam incapabil să trag măcar o linie semnificativă.

Pe trupul schematic reprezentat șerpuiau mai multe dungi subțiri, punctate din loc în loc de ceea ce ruteau fi niște stele, iar liniile acopereau trunchiul, membrele și capul, adunîndu-se (sau pornind) dintr-o stea mai mare, așezată în dreapta pieptului, simetric cu locul pe care îl ocupă inima, în stînga. Nu înțelegeam nimic și vibram doar, ca un neobișnuit detector solicitat de prezența miracolului. Eram atît de absent că nu l-am auzit pe Gurghen mișcîndu-se și nu m-am întors către el decît atunci cînd a pronunțat, chiar lîngă mine:

— Ia vino-ncoace!

Vorbea răgușit, ca un adolescent. L-am urmat și, la lumina lanternei, am văzut că desenul lui era întru totul asemănător cu cel făcut de mine. Figura fusese stilizată aidoma, aceleași erau liniile punctate de stele și, ceea ce mi s-a părut și mai extraordinar, pînă și dimensiunile desenului păreau identice. Le-am verificat îndată, măsurîndu-le cu funia. Corespundeau.

— Încerc să înțeleg, a spus Gurghen.

Dar știam că n-are să izbutească. Intrasem cu amîndoua picioarele pe tărîmul miracolului și peștera se putea transforma peste o clipă într-un palat, un co-

pac avea să crească din vasul luminescent, sau o ființă, sau o lume. Cine e în stare să înțeleagă vraja magrebinului din „O mie și una de nopți"? Totul era cu putință pentru că redevenisem copii și universul nu mai cunoștea legi decît în speranțele noastre.

— Hai mai departe, a spus Gurghen, perplex. O să luăm vasul la întoarcere.

— Dacă vrea...

S-a oprit și a strigat:

— Cum?

— Bine, bine, să mergem!

N-avea rost să discut cu el, de vreme ce încă nu înțelesese... Dar în mine urca un cîntec și mi se părea că resimt o ușoară amețeală, atît cît să nu mă facă să uit unde mă aflu și de ajuns ca să fiu fericit.

— Trebuie să fotografiem desenele, și-a amintit Gurghen.

— La întoarcere, nu?

A dat din umeri și a pătruns în ultima sală. Dar l-am auzit îndată strigînd și, cînd m-am grăbit să-l ajung, l-am găsit lipit cu spatele de un perete. Brațul drept îi atîrna moale, pata de lumină a lanternei îi înconjura picioarele, iar brațul stîng, ridicat, arăta către interiorul sălii, acolo unde întunericul era compact. Am băgat de seamă cît de tare-i tremură brațul. Și-și mișca buzele fără să poată scoate un sunet. Mi-am îndreptat lanterna către bezna peșterii și îndată am simțit cum părul mi se zbîrlește și un deget de gheață îmi lunecă pe șira spinării.

Acolo, în întuneric, imens, ocupînd întreaga înălțime a încăperii, mă vedeam pe mine. Înfiorat, incapabil să gîndesc, îmi contemplam imaginea decupată, lipsită de fondul ce caracterizează portretul sau fotografia. Stăteam în picioare. Și o clipă am nădăjduit că e vorba de o iluzie optică, de un simplu efect de lumină. Dar am recunoscut halatul alb pe care-l purtam numai în biroul institutului, halatul cu care nu eram îmbrăcat acum, cînd exploram peștera, și am înțeles că imaginea mărită din fața mea nu era a clipei în care mă aflam. Nu era o răsfrîngere într-o

imposibilă oglindă sau produsul unui joc al hazardului, ci... Aici totul se învălmășea. Oricît de pregătit m-aș fi crezut pentru a întîmpina miracolul, o asemenea întîlnire îmi depășea posibilitățile receptive și transforma încîntarea în spaimă.

Lîngă mine Gurghen tăcea. Răsufla parcă mai puțin zgomotos și presupun că începea să raționeze (beneficia de un răgaz, minim, e drept, totuși importanța secundelor crescuse), dar cînd a ridicat de jos în sus lanterna și i-a proiectat lumina, nu către mijlocul sălii, ca prima dată, ci mai întîi pe podea, am văzut amîndoi scheletul. Zăcea acolo pe spate, ca răstignit, cu oasele picioarelor întinse și cele ale brațelor dispuse în cruce, perpendicular pe șira spinării.

Nu vederea scheletului ne-a zguduit, meseria ne obișnuise cu descoperirea osemintelor (și, de fapt, sperăm să dăm peste oase în peștera cercetată pentru recoltarea unor eventuale vestigii), ci faptul că imaginea mea pornea din partea dreaptă a coliviei prăbușite, ce fusese cîndva un piept viu, ieșea ca o fantomă dintre oasele galbene și spongioase.

— Nu, a protestat Gurghen, nu se poate! Nu poate fi...

Ca și mie, printr-o involuntară asociație, i se părea că scheletul meu zace acolo, răstignit pe piatră. Închidea pentru o clipă ochii și-i deschidea apoi, mari, dar nici eu, nici fantoma mea nu dispăreau. Ca halucinați ne-am apropiat de schelet și, printre oasele mîinii drepte, am descoperit un cuțit fumuriu de obsidiană. Mă aflam chiar lîngă uriașa mea reprezentare, ceea ce a făcut să trec cu capul prin ea, atunci cînd m-am aplecat. Nu mi-am dat seama, dar Gurghen a strigat:

— Megher! și, îndreptîndu-mă, am trecut din nou prin imaginea imobilă și lipsită de consistență.

Rămăsese întreagă, ca și cum ar fi fost alcătuită dintr-o substanță incoruptibilă, asupra căreia n-aveam putere. Am mai trecut de cîteva ori prin ea și de fiecare dată imaginea se recompunea, de parcă eram o piatră incapabilă să tulbure fața unei ape adînci.

Imaginea, totuși, nu avea adîncime. Cuțitul de obsidiană trăda vîrsta scheletului. Știam că peștera fusese pînă de curînd închisă și mi-am amintit de urma netedă ca o tăietură pe care o văzusem pe bolovanul prăbușit și în jurul intrării. Ce căuta chipul meu acolo, pornit din străvechiul schelet?

— Asta e toată peștera, a spus cu o voce nesigură Gurghen, care plimbase lanterna peste pereții tăcuți. Nu mai atinge nimic, ne întoarcem la institut...

Am aruncat o ultimă privire imaginii ce mă așteptase timp de milenii în cavitatea muntelui. Mi s-a părut ciudat că, în locul ciclopilor la care mă gîndisem tot timpul, dădusem peste mine. Era o prevestire? Parcă asistasem la propria mea deshumare... Mă bucuram că plec de lîngă gigantica imagine și sufeream la gîndul că o părăsesc, lăsînd-o din nou în beznă. Mă părăseam pentru totdeauna pe mine, în noapte, în frig.

N-am mai simțit aripile miracolului. Mă mișcam nesigur, bolnav de incertitudini și neliniști. Ca-n transă am apucat împreună cu Gurghen vasul de metal pîlpîitor, ferindu-ne să-i atingem capacul, ca-n transă am ieșit din peșteră și mi-am apărat ochii de arsura luminii. Defileul sălbatic mi-a apărut naiv, ca înduioșitoarea realitate a unei ilustrații sîrguincioase. Nu știu cum am condus pînă la Erevan...

•

Megher și-a întrerupt povestirea și genele i-au tremurat evocator. Ca și cum ar fi ascultat ecourile unei muzici grave, pe fața lui oacheșă stăruia o expresie dureroasă și buzele-i rămăseseră întredeschise. Nici unul dintre noi nu-l îndemna să continue, deși ni se părea că-l însoțisem în peșteră și așteptam să fim dezlegați de vraja care ne imobiliza în jurul mesei. Prin ferestrele înalte vedeam piramida decapitată a zăpezilor de pe Ararat, sclipind ca un nor suspendat odată pentru totdeauna pe cerul albastru; colosul de piatră nu se vedea, depărtările și negurile îl topeau în imensitatea șinilie și numai veșnicul

nor de formă ciudată arăta locul unde legendele opriseră arca lui Noe. Iar, privindu-i pe rînd pe toţi cîţi ne aflam strînşi în jurul mesei, mi-am spus că în alte vremuri cuvintele lui Megher ar fi sunat şi ele ca o legendă, sau că legenda şi le-ar fi însuşit şi le-ar fi triat, păstrînd unele şi uitînd altele. Povestea lui Megher continua vechile poveşti ale oamenilor adunaţi să-l asculte pe Simbad Marinarul întors dintr-o fabuloasă călătorie, răspundeau foamei eterne pe care pîinea şi vinul n-o puteau astîmpăra, foamei care dăltuise idoli din trunchiuri de copaci, ridicase turnuri pentru cercetarea cerului şi împinsese corăbii pe mare. Singura deosebire dintre noi şi ascultătorii lui Simbad consta în faptul că ei se mulţumeau cu miracolul, pe cînd noi simţeam nevoia să-l explicăm.

— Iertaţi-mă, a spus într-un tîrziu Megher. A deşertat un pahar cu vin de culoarea aurului, a zîmbit stînjenit, parcă cerîndu-ne încă o dată iertare pentru întreruperea prelungită, apoi şi-a urmat povestirea împrumutînd melodie cuvintelor şi suplinind prin mimică sensurile care le scăpau: Am dus vasul la institut şi băieţii s-au adunat în jurul nostru. Cred că ne purtam cam ciudat, ni se vorbea şi nu auzeam, privirile ne rătăceau, se îndreptau fără să vrem asupra vasului pentru a se întîlni îndată, ca la un semn. Neobişnuitele forme ale recipientului au stîrnit bineînţeles curiozitate şi nu puţine mîini s-au întins către el, dornice să-i pipăie conturul. Cu o vagă presimţire aşteptam ceea ce trebuia să urmeze. Nu vreau să spun că ştiam, dar neliniştea cu care urmăream mişcările mîinilor pe curbele şi torsadele metalului sporea într-una şi-mi muşcam buzele, încercînd să stăpînesc o aţiţare pe care o justifica, poate, şi teama că neliniştea mea putea rămîne fără obiect. Nu ştiu cine a atins porţiunea mobilă a capacului, dar am simţit efluviile caracteristice ale parfumului şi am văzut mirarea întipărită pe feţele tuturor celor din încăpere. Apoi m-am întors către peretele alb şi am început să desenez.

Toți cîți eram acolo făceam același lucru. Unii desenau pe hîrtia ce acoperea masa, alții, ca și mine, pe perete, iar cîțiva, cărora nu le mai rămăsese alt loc, se aplecaseră și trăgeau liniile pe linoleumul așternut peste parchet. Am aflat după aceea că nu toți făcuseră rost de stiloul sau creionul necesar și se mulțumiseră (mai bine zis, nu se putuseră împiedica) să deseneze cu degetul, fără a trage măcar o singură linie vizibilă. Ceea ce nu i-a oprit să se concentreze, la fel de nepăsători ca și noi la tot ce depășea perimetrul limitat al suprafeței care-i absorbea.

Cînd mirosul nu s-a mai simțit, ne-am privit ca deșteptați din somn și doar Gurghen și cu mine nu ne-am mirat descoperind că toate desenele erau identice, înfățișînd același trup omenesc, pe care apăreau liniile punctate de reprezentarea unor stele. Acum era limpede că straniul parfum purta o informație, o programare, că ne poruncise să le executăm.

Trec peste exclamațiile pe care vi le închipuiți, peste întrebările pe care și noi ni le pusesem, în peștera abia părăsită. Profesorul se afla întîmplător printre noi (era unul dintre cei care, negăsind cu ce să deseneze, făcuse numai gesturile comandate) așa că a convocat îndată o ședință în cadrul căreia am povestit tot ce știți. Singura hotărîre practică luată atunci s-a rezumat la adoptarea unor măsuri de protecție a peșterii. Chiar în cursul aceleiași zile a fost montată la intrare o poartă, a cărei cheie a încăput pe mîna profesorului, iar vasul metalic a fost închis în tezaurul institutului, unde se păstrează cele mai prețioase relicve ale trecutului nostru.

A urmat o săptămînă de îndoieli, de așteptări neliniștitoare și de ipoteze. Gurghen fusese trimis în Olanda, la un congres. În ce mă privește, îmi venea greu să mă concentrez asupra treburilor curente. Amintirea chipului meu descoperit și părăsit în to-

vărășia scheletului mă obseda și, dacă am clădit presupuneri, vă scutesc de sterila lor enumerare. Trăiam într-o surescitare permanentă, nopțile mi-erau bîntuite de coșmare și cred că am slăbit, în această singură săptămînă, cu trei kilograme. Vă închipuiți deci simțămîntul de ușurare și speranță cu care am aflat, la capătul săptămînii, că profesorul vrea să-mi vorbească.

În biroul atît de cunoscut, vegheat de portretele bătrînilor istorici și ticsit de vase încă neîntregite, de inscripții încă nedescifrate, de obiecte încă neidentificate, mă așteptau, în afara profesorului, încă doi bărbați pe fețele cărora am descoperit o indefinisabilă similitudine de expresie. Poate să vi se pară ridicol, dar am știut din capul locului că cei doi necunoscuți fac parte din lumea științei. Nu-i văzusem niciodată, activau cu siguranță în domenii mie nefamiliare, dar aveau ceva în priviri, în felul cum își plecau frunțile, în mișcarea degetelor... Nu, îmi dau seama că nu-mi pot preciza sentimentul. Mai ales că nu semănau de fel. Unul era relativ tînăr, purta ochelari cu ramă groasă și zîmbea ușor, dezvelind două șiruri de dinți a căror strălucire contrasta cu pielea lui aproape măslinie. Celălalt, un academician, era bătrîn, foarte slab și înalt, iar părul alb și creț îi înconjura fruntea într-un fel care m-a făcut să presupun că poartă perucă (ceea ce nu era exact). Își freca într-una degetele lungi, ca și cum ar fi încercat zadarnic să le încălzească. Am aflat îndată că era o somitate pe tărîmul biologiei, în vreme ce tînărul măsliniu se ilustrase în fizica nucleară.

Destul de tulburat, după cum vă închipuiți, n-am reținut cele cîteva cuvinte prin care profesorul se străduia să stabilească o atmosferă prielnică discuției. Am devenit atent abia cînd academicianul a încetat să-și frece degetele și și-a apăsat palmele pe lemnul mesei.

— De la bun început, a spus, țin să relev că ana-

liza parfumului a confirmat ceea ce, de bună seamă, ați presupus. Parfumul poartă o informație. Structura chimică a moleculei lui e destul de complexă, apropiată de cea a acizilor nucleici, care transmit informațiile eredității. Trebuie să vedem în natura particulară a programului său o simplă demonstrație, punerea în lumină a însușirilor sale? Trebuie, cu alte cuvinte, să înțelegem că ni se indică, pur și simplu, faptul că un parfum poate vehicula o intenție, drept care ni se oferă, sub forma unui desen a cărui precizie exclude intervenția hazardului, dovada irecuzabilă?... Cred că nu. Văd aici încercarea de a ni se atrage atenția nu asupra posibilităților unui anume parfum, cît asupra unei realități presupusă necunoscută nouă și care ne e revelată cu ajutorul parfumului. Adevărul e că lucrurile stau așa. Schema desenată de către toți cei ce aspiră acest parfum reprezintă, după părerea mea, un sistem caracteristic alcătuirii umane, încă nedetectat de noi, dar care trebuie adăugat la cele cunoscute, nervos, limfatic și așa mai departe...

Vă închipuiți că eram numai ochi și urechi. Deosebirea dintre intuiția poetului, să zicem, și ipoteza savantului constă nu atît în natura faptului considerat, cît în greutatea pe care el o capătă atunci cînd savantul îi acordă atenție. Bănuisem și eu că parfumul ne obligă să executăm unul și același desen, dar de la bănuială și pînă la afirmația unui om stăpîn pe informații care îmi sînt inaccesibile era o distanță pe care o parcurgeam acum, în biroul profesorului.

— Ce rost are acest nou sistem? Și cum de nu l-am descoperit încă? Pentru a răspunde trebuie să ne întrebăm asupra imaginii și a scheletului din peșteră... Dar, mai întîi, aș vrea să știu dacă eminentul nostru fizician ne poate spune ceva cu privire la enigmatica tăietură care a eliminat bolovanul de la gura peșterii.

Eminentul fizician își dezveli dinții într-un zîm-

bet recunoscător, arătînd că tînărul era măgulit de ceremonioasa și academica formulă a biologului.

— Rezultatele cercetărilor, începu el, confirmă intenționalitatea evocată de venerabilul nostru maestru (înclinare a capului, însoțită de un nou zîmbet) și acesta mi se pare lucrul de căpetenie. Urmele aflate pe piatră și în jurul intrării nu sînt, hotărît, de pus în seama întîmplării. Ipoteza noastră confirmă pînă și presupunerea referitoare la cunoștințe încă inaccesibile nouă (la sistemul revelat prin parfumul sintetic aș adăuga și utilizarea biocurenților pentru deschiderea recipientului metalic) de vreme ce doar o reacție atomică dirijată și cu efecte strict limitate, așa cum deocamdată știința nu e în stare să declanșeze, poate realiza tăierea pietrei cu precizia remarcată.

— Perfect, s-a bucurat academicianul. Și încă ceva... O asemenea reacție dirijată putea fi pregătită cu multă vreme în urmă?

— Cu milenii în urmă, i-a precizat profesorul întrebarea. Vreo șase!

Fizicianul și-a desfăcut brațele a neștiință și a zîmbit din nou:

— Tot ce pot spune e că noi nu sîntem încă în stare de așa ceva...

— Ceea ce revine la a spune că alții pot, sau puteau fi, a completat academicianul. Cît despre cine sînt acești alții... Deocamdată, esențial e că am convenit asupra intenției, a premeditării celor ce au declanșat o reacție atomică pentru a ne descoperi, atunci cînd au socotit oportun, un nou sistem anatomic. Rămîne să vedem de ce tocmai ziua cînd bolovanul a fost desprins, dezvelind intrarea peșterii, a apărut drept monumentul oportun... Vă miră o asemenea întrebare? Am convingerea că acum șase mii de ani a fost pus la punct un dispozitiv al cărui mecanism a funcționat impecabil, iar un asemenea dispozitiv exclude aprioric intervenția hazardului.

Pînă atunci urmărisem în tăcere convorbirea. Presimțirile mele nelămurite căpătau neașteptate confirmări, dar naiva încîntare cu care pătrunsesem în peșteră îmi apărea acum în culori mai puțin trandafirii. Una e să te bucuri că totul se adună în tine și în afara ta contribuind la recompunerea inefabilei încîntări a copilăriei și altceva să te știi urmărit, predestinat, condiționat în vederea unei activități a cărei finalitate îți scapă. Mă îndoiam de reacțiile mele, întrebîndu-mă dacă m-am comportat așa cum mă comportasem din proprie inițiativă, sau numai ca o marionetă căreia cineva îi trage sforile. A ajunge să-mi suspectez intențiile, bănuind că pot fi ale altcuiva, dornic să atingă prin intermediul lor niște scopuri obscure, a mă întreba dacă antipatiile sau simpatiile îmi sînt spontane sau comandate pentru realizarea unor planuri de care rămîn străin, iată viitorul pe care-l întrezăream. Și nu numai viitorul. Dacă dispozitivul pomenit de academician exista cu mult înainte de a mă naște, oare tot ce eram, tot ce fusesem, gîndurile și faptele care defineau o personalitate și datorită cărora eu, Megher, posedam o individualitate distinctă, identificabilă, nu constituiau oare toate niște rotițe ale dispozitivului excluzînd aprioric intervenția hazardului, după cum îl caracterizase bătrînul, sau a unei voințe proprii, așa cum gîndeam eu? Fusesem de la început un simplu instrument fabricat pentru a se afla în ziua sorocită în anume loc și tot ce trăisem nu însemna nimic, nu reprezenta decît o pregătire minuțioasă în vederea prezenței mele în peștera cercetată împreună cu Gurghen? Tovarășul meu era un accident, un element secundar putînd fi înlocuit cu oricare altul, a cărui prezență sau lipsă nu afecta realizarea unui plan întocmit cu șase milenii în urmă? Din pricina asta dispăruse de pe scenă, trimis să participe la congresul de la Amsterdam? Sau, dimpotrivă, juca și el un rol? Toată alcătuirea mea se răzvrătea împotriva monstruozității unei biografii

prefabricate, dinainte limitate, și enervarea care mă cuprinsese nu mi-a îngăduit o vreme să urmăresc discuția, deși soarta părea să-mi atîrne de deducțiile bătrînului academician, care-și freca din nou degetele și vorbea cu un nesuferit accent triumfător.

— Credeți, așadar, că trebuia să mă aflu acolo, în ziua indicată? am întrebat deodată, întrerupîndu-l destul de nepoliticos.

Profesorul m-a privit supărat.

— De ce nu ești atent?

Și, în vreme ce fizicianul își întorcea ochelarii către mine, academicianul a răspuns liniștit:

— Dimpotrivă! Am impresia că asta a fost singura intervenție a hazardului, manifestată printr-o ciudată coincidență. Prezența dumitale în peșteră nu era necesară (așa cum am arătat, dar pesemne n-ai auzit), pentru că nimeni nu a putut dori să acorde unui fapt riguros științific aparența unei minuni.

— Vă referiți la confruntarea cu propria mea imagine?

— Bineînțeles! Oricine ar fi intrat în peșteră ar fi fost izbit de prezența portretului, indestructibil, după cum singur ți-ai dat seama. Portretul nu risca, așadar, nimic și vestea ar fi ajuns unde trebuie. Deși impalpabil, a putut fi fotografiat. Poza ar fi apărut în toate ziarele lumii și originalul, dumneata, ai fi fost găsit fără greutate. Nu, prezența originalului nu era necesară... atunci.

Abia liniștit, abia redat propriei mele biografii, am tresărit auzind ultimul cuvînt pe care-l rostise.

— Acum însă?... am întrebat.

Academicianul a tăcut o clipă. Și-a trecut mîna prin părul alb și creț, semănînd cu o perucă, apoi și-a sprijinit bărbia în palmă, ca și cum s-ar fi pregătit să asculte.

— Nu ți s-a întîmplat nimic neobișnuit? Vreau să spun, pînă acum... nu ai impresia că în viața dumitale a intervenit vreo întîmplare, știu eu, un fapt inexplicabil?

Am reflectat înainte de a-i răspunde. Poate că viața mea ar fi părut neobișnuită unui om dintr-o țară unde titlurile de noblețe sau averea sînt condiții hotărîtoare pentru împlinirea viselor, a individului, dar cel ce-mi pusese întrebarea trăia în țara mea și, ca și mine, n-ar fi văzut nimic neobișnuit în faptul că singurul fecior al unei spălătorese văduve ajunsese cercetător la institutul de istorie veche. În anii războiului, pe front, fusesem cruțat de schijele care-l loviseră pe tovarășul de lîngă mine și, altădată, un obuz făcuse praf adăpostul din care ieșisem cu cîteva clipe înainte, deși camarazii stăruiseră să le povestesc nu mai știu ce întîmplare și numai o vagă durere de cap mă îndemnase să ies la aer. Dar asemenea coincidențe se regăsesc în biografiile mai fiecărui ostaș.

— Nu, am spus deci, nu cred să mi se fi întîmplat nimic deosebit...

— Bine! Asta am și așteptat. Dar, tocmai de aceea, sînt convins că ceva ți se va întîmpla.

N-aș putea spune că vorbele lui și felul în care fuseseră rostite au avut darul să mă liniștească.

— Evident, imaginea aceea... a zîmbit fizicianul.

— Întocmai. Dacă m-am referit la un moment care... cum să spun... a fost considerat oportun pentru deschiderea peșterei, nu m-am gîndit la momentul prezenței stimatului nostru cercetător la fața locului, ci la unul judecat ca atare prin prisma mileniilor, la momentul existenței sale, pur și simplu. Înainte de a cunoaște realitatea necunoscutului sistem anatomic și a portretului, nimic nu trebuia să i se întîmple pentru bunul motiv că nu fusese avertizat și nu știa măcar că are de așteptat... ceva. Acum, însă, dispozitivul a fost declanșat!

— Interpretați, dacă înțeleg bine, prezența portretului drept un semnal? Un fel de indicator proclamînd: „Atenție la omul acesta!"?

Am fost sensibil la neliniștea vibrînd în glasul profesorului. Simțisem demult că ține la mine și mă

mișca grija pe care mi-o arăta, dar, din clipa cînd înțelesesem că nu eram coborît la nivelul unei unelte oarbe, enervarea mea făcuse loc curiozității și teama începuse să-mi apară deplasată.

— Da, a răspuns academicianul. Ce rost are prezența portretului și cum s-a putut ivi acolo, acum șase mii de ani? Poate să vi se pară fantastică, dar ipoteza mea e următoarea...

A făcut o pauză, parcă pentru a ne solicita o atenție ce-i era acordată cu prisosință, iar eu am profitat de răgaz pentru a-mi aprinde o țigară. Am băgat de seamă că degetele, cu care țineam chibritul, tremurau. Dar în loc să enunțe ipoteza anunțată, academicianul mi-a adresat, spre marea mea mirare, o întrebare cu totul în afara subiectului.

— Am fost informat că nu ești însurat, a spus. Nu-ți plac copiii?

— Nu sînt însurat, am recunoscut, dar nu văd de ce nu mi-ar plăcea copiii.

— Iartă-mă, m-am exprimat greșit. Nu ești însurat, dar, chiar dacă îți vei alege o tovarășă de viață, s-ar putea să nu ai copii. Asta am vrut să spun...

Pentru un om de știință, se exprima destul de confuz. Neplăcut impresionat, am ridicat din umeri.

— Tot ce se poate. Numai că nu văd legătura...

— Ai s-o vezi, a rostit cu un fel de satisfacție, frecîndu-și degetele. Așadar, iată. *Au* venit pe Pămînt acum șase mii de ani. *Reprezentau* o civilizație, superioară nu numai celei pe care au găsit-o atunci în aceste regiuni, dar superioară chiar și civilizației actuale, de vreme ce cunoșteau tehnici nucleare pe care nu le stăpînim, parfumuri în stare să vehiculeze informații și existența unui sistem al alcătuirii umane, pe care încă nici azi nu l-am descoperit. În treacăt fie spus, sînt convins că asta s-a întîmplat din pricină că sistemul e invizibil, chiar pentru ochiul microscopului electronic. Dacă nu greșesc, e alcătuit nu din celule, ci din linii de forță, din flu-

xuri de energie. Dar, despre toate astea, mai tîrziu... Ce puteau comunica *ei* oamenilor primitivi rătăcind pe podișul nostru și adăpostindu-se în peșteri? Nu vreau să cred că au ucis-o pe femeia al cărei schelet răstignit zace în peștera abia descoperită. Toate oasele îi sînt întregi și nimic nu ne îndreptățește să presupunem că a fost asasinată. Dar trupul ei a fost utilizat, fără doar și poate, căci *ei* l-au transformat într-un extraordinar instrument de investigare, recurgînd la posibilitățile, nebănuite de noi, ale sistemului anatomic pe care-l cunoșteau. Sînt încredințat că în exploatarea acestor posibilități rezidă explicația fenomenelor pe care le ignorăm sub vagile denumiri de telepatie, telecomandă, teletransport și așa mai departe. Poate că trebuie să vedem în ele manifestările a ceea ce religia a numit suflet și, în orice caz, izvorul principal al minunilor pe care tradițiile tuturor popoarelor le menționează... Sînt convins că energia pe care acest sistem o poate mobiliza și cheltui e de o putere fantastică. Pricepîndu-se s-o utilizeze, *ei* s-au dedat la o experiență ce ne apare uluitoare numai pentru că ne sînt nefamiliare pînă și rudimentele acestei tehnici: au prospectat viitorul, au aflat ceea ce nici femeia nu putea ști, au obținut de la ea imaginea îndepărtată în timp a unui om din viitor. Dacă așa stau lucrurile, dacă între scheletul descoperit și imaginea contemporanului nostru se poate stabili un raport direct, atunci ne aflăm fără îndoială în prezența celei mai extraordinare experiențe de telepatie pe care o putem închipui... Nu vreau să vă ascund, totuși, că nu trebuie exclusă nici o coincidență; cu alte cuvinte, între schelet și imagine ar putea să nu existe nici o legătură, femeia refugiindu-se întîmplător, pentru a muri, tocmai în peștera vizitată anterior de către solii extratereștri. Nu uitați că data vizitei lor nu ne e cunoscută. Atunci imaginea ar fi produsul unei operații realizată cu ajutorul unor procedee situate în afara tuturor cunoștințelor noastre (cam

ceea ce s-a numit „călătoria prin timp") și, în ce mă privește, refuz să accept o asemenea explicație... Îngăduiți-mi, așadar, să mă întorc la singura soluție pentru mine valabilă. Utilizînd virtuțile sistemului pe care l-au semnalat atenției noastre, stimulîndu-le printr-o concentrare a forțelor vitale care explică de ajuns secătuirea organismului ca urmare a experienței, epuizarea valențelor lui și, poate, chiar moartea, *ei* au concretizat imaginea detectată și extrasă din timp a unui om al zilelor noastre. Mă întreb dacă nu poate fi vorba chiar de un descendent al femeii din peșteră, de vreme ce cunoștințe incipiente ne dovedesc că percepția parasenzorială se exercită mai lesne între ființe înrudite... Oricum, rostul prospecțiunii telepatice era acela de a identifica omul din viitor, atît de evoluat, încît să i se poată comunica mesajul pe care nu era în stare să-l recepționeze femeia utilizînd răzuitoare de obsidiană. Și, dacă epoca noastră a fost aleasă, nu cred că asta se datorește faptului că a fost considerată drept cea mai potrivită (o epocă ulterioară, cunoscînd sistemul parasenzorial, ar fi îngăduit utilizarea parfumului din vasul de metal pentru transportarea unei informații mai puțin elementare) nu, ea a fost aleasă numai pentru că în cazul acesta reprezintă un cap de linie, o stație terminus. Fie din pricină că energia femeii, stimulată la maximum, nu-i îngăduia totuși să vadă dincolo de respectabila limită a șase mii de ani, fie, dacă socotim că s-a mers pe linia evocării unui urmaș direct, din pricină că ultimul descendent al străbunei din peșteră, stimatul cercetător al institutului de istorie veche, aici de față, nu are și nu va avea urmași. Și într-un caz și într-altul el constituie ultima verigă a multimilenarului lanț viu, evocat acum șase mii de ani într-o mică peșteră vulcanică și lui i se va adresa necunoscutul...

Megher s-a oprit încă o dată din vorbă și a plimbat o privire parcă uimită peste fețele noastre. Cineva i-a umplut paharul și el l-a golit uitîndu-se, dincolo de noi, către zăpezile Araratului, veghind în depărtări. Ne închipuiam ce simțise aflînd că scheletul din a cărui colivie a pieptului se înalță propria lui imagine nu era, poate, unul dintre nenumăratele cercetate în cursul campaniilor lui de săpături, oseminte atît de anonime, încît își pierdeau forța emoțională, se neutralizau asemenea pietrelor de rișniță și deveneau piese de inventar, simple obiecte antice, mai puțin tulburătoare decît cutare vas, în linia grațioasă a căruia descifra un fragment de sensibilitate rămasă vie. Nici un om pînă la el nu fusese confruntat cu rămășițele de mai multe ori milenare ale matriarhalei născătoare a seminției sale, căreia i se putea aplica făgăduiala biblică: „Și te voi face pre tine popor mare“... Chiar dacă întemeietoarea din peșteră nu se afla la începutul lanțului, cei șase mii de ani reprezintă (la scara vieții unui om) eternitatea, un adaos de milenii se pierde pe lîngă ei fără a adînci noțiunea veșniciei, iar femeia răstignită pe piatra rece îi apărea lui Megher drept Mama Primordială, străbuna începutului, sacră prin însăși depărtarea ei într-un timp, pe care mintea îl măsoară fără a-l percepe. Mai mult, reunirea celor două verigi în întunericul peșterii îl obseda, tulburîndu-l prin caracterul ei definitiv, de ciclul iremediabil închis. Mișcați, îi respectam tăcerea. Și el urma să privească în depărtare, absent, piramida decapitată a inaccesibilelor zăpezi de pe Ararat.

— Ce să vă mai spun? a continuat apoi. A trecut o lună de zile din clipa cînd bolovanul trandafiriu a fost desprins de la gura peșterii și încă mai așteptăm... Poate că *ei* au prevăzut intervalul de timp necesar găsirii mele (nu uitați că am contribuit cu

totul întîmplător la explorarea peșterii), poate că intrarea în contact e împiedicată de faptul că abia începem lămurirea misterelor sistemului pe care ni l-au revelat, sau poate că totul nu e decît visul unui bătrîn biolog și sîntem încă departe de adevărata interpretare a faptelor...

Megher încheiase obosit și trist. Am fi vrut să-i punem întrebări, dar un fel de ciudată sfială ne cuprinse înaintea prietenului căruia îi fusese dat să sondeze necunoscutul.

— Priviți! a exclamat el deodată și cu toții ne-am uitat în zare.

Un nor imens se oprise deasupra veșnicului munte al legendelor. Vînturi cumplite suflau fără îndoială în zona înălțimilor lui glaciale, pentru că norul s-a curbat sub presiunea lor ca o gigantică pînză umflată de suflul spațiilor, apoi, împreună cu pata luminoasă a zăpezilor de dedesubt, a alcătuit un uriaș semn de întrebare. Și tulburați, palizi, am privit în nesfîrșitul răstimp al unei clipe marele semn de întrebare, desenat pe cer. Curînd norul s-a risipit și numai zăpezile au urmat să se înroșească treptat în amurgul care se lăsase, veșnicele, multicolorele zăpezi de pe Ararat, privite cu aceeași nostalgie și acum șase mii de ani de către ochii demult uscați ai unei femei ce folosea cuțite de obsidiană. Veșnicele, multicolorele zăpezi...

Da, casele moarte stăteau în picioare. Cînd puținele spărturi căscate în pereți îngăduiau grinzilor să-și expună capetele zdrențuite, un pat plana imobil — fluture într-un insectar gigantic — un covor se înălța atunci, crispat ca un cort de tablă. Statuia desprinsă de pe frontonul crăpat căzuse în picioare și, pe jumătate înfundată în cenușă, femeia de smoală își mai întindea brațele într-o zadarnică rugă adresată firmelor mototolite și carcaselor metalice răsărind din uniformitatea cenușie. Dacă putea trece cu vederea geamurile pulverizate în care soarele țipase orbitor, în care se perindaseră chipuri, fațadele păreau de cele mai multe ori neatinse, deși invariabil îndoliate de o vopsea neagră, ieftină și tare veche, atît de veche încît crăpase pretutindeni. Dar, negre în adîncime, crăpăturile nu lăsau nici o speranță.

Ca niște hipertrofiate labe de curcan ridicate spre soare, lipsiți de frunze, copaci de zgură sprijineau un cer neverosimil, derizoriu de albastru în liniștea acum inutilă, din care flori și cactuși dispăruseră. Florile și cactușii erau de mult cenușă, ca gîndurile, pături sterpe, lințoliu peste cadavrul fără cadavre.

Simpla adiere stîrnea pulberea stratului de deasupra. Prefăcut brusc într-o coloană rotitoare crescută pînă la înălțimea celui ce respira acolo unde răsuflările fuseseră curmate, vîrtejul mort începea să alerge cu iuțeală dementă. Dar, oprită curînd în fața unui obstacol inexistent, sfîrleaza verticală intra în panică și țopăia pe loc, șovăia o clipă, se repezea

buimacă la dreapta, la stînga, înapoi, febrilă de parcă s-ar fi potrivit de pe un picior pe altul în vederea unui ultim și deznădăjduit asalt. Se răzgîndea însă tot atît de fără veste cum pornise și gonea la fel de absurd îndărăt, jucînd sacadat în jurul lui de parcă s-ar fi străduit să-i transmită un mesaj ce nu mai putea fi exprimat decît prin totala incoerență a mișcării.

Ca gîndul unui copil, își spunea atunci, iar privirile-i lunecau descurajate de-a lungul străzii ucise. Vîrtejul se înșuruba în stratul de cenușă. Totul încremenea din nou sub cerul albastru și el mergea mai departe printre șirurile atît de familiare ale pereților calcinați, în care se răsuceau cercevele negre și porți umflate ca trupurile unor înecați. Lemnul părea muncit dinăuntru sub puterea unei drojdii malefice, dar drojdia întunecată venise din afară. Lemnul era nevinovat, s-ar fi putut face din el orice.

Aici fusese piața. Haosul din mijlocul ei, un călăreț de galopul încremenit al căruia se tociseră veacurile. *O treabă de rutină,* își spuse, o făcuse de nenumărate ori în săptămînile de practică și singura noutate consta în faptul că-și sfîrșise studiile, primind cea dintîi misiune. De ce se simțea neliniștit? Ca pentru a căuta răspunsul privi, pe rînd, clădirile monumentale ce închideau piața.

Dominînd-o de la înălțimea frontoanelor într-o nobilă succesiune de alegorii, femei și bărbați de piatră își păstrau cu încăpățînare iluziile, iluziile celor ce născoceau alegorii într-o epocă ce mai păstra iluzii. Epoca și iluziile dispăruseră, dar piatra era tenace. Pînă la urmă, nici nu greșea, poate.

Urcă scara largă, ocolind umbra frîntă a omului așternută, ca un preș, peste trepte. Porțile deschise atîrnau strîmb în balamale, praful și cenușa pătrunseseră între pereții masivi, îmbrățișînd picioarele coloanelor de marmură. Cu mișcări egale, poruncite de o ciudată mirare căreia nu-i pricepea obiectul, își scoase ranița, o lăsă peste stratul mort și se pre-

găti să recheme, ca de obicei, noaptea *dinainte*, ultima noapte. Își auzi răsuflarea. Stabili contactele. Semnalul cunoscut distilă sunetele de avertisment. Atunci împinse acul și se pomeni cufundat într-o beznă pe care o percepu îndată ca diferită. Dar nu prin absența luminii. Deși le aștepta, tresări auzind sunetele vieții și se repezi fără să vrea în dreptul unei ferestre, trecînd imprudent pe lîngă portarul adormit, care apăruse și el în ghereta lui.

Piața era luminată de globuri incandescente, călărețul încremenit în galop părea spoit cu aur. Lumini violente explodau și se stingeau pe fațadele clădirilor. Vehicule colorate foiau, mîrîiau scurt, dar ceea ce-l tulbură într-adevăr fu mulțimea oamenilor străbătînd piața. Mergeau, vorbeau, rîdeau și gesticulau sub ochii lui, fără a vădi în nici un fel că bănuiau ce-i așteaptă a doua zi și îngăduindu-i să trăiască, alături de ei, risipa timpului scurs cu atît amar de vreme înainte, a timpului care nu exista pentru el. Era un timp furat, înviat din morți, timpul străin al unei lumi străine și totul părea un spectacol de felul celor pe care le văzuse de atîtea ori în facultate, totul fusese iremediabil și nu mai putea fi.

Ultima dată, pe Arhaura cotropită de apele care acoperiseră mărunta planetă, sufocînd-o, lumea artificial readusă la viață se afla angajată într-o sălbatică luptă cu apele și, alături de colegii de la Institutul de Intervenție, urmărise zadarnicele eforturi ale unor oameni condamnați, agățîndu-se pînă în ultima clipă de speranța că digurile febril înălțate aveau să reziste. Atunci asistase la zvîrcolirile omenirii condamnate și, deși le fusese neînchipuit de greu să nu sară în ajutorul celor ce se prăbușeau sub privirile lor în negrele ape vuitoare, deși profesorul fusese nevoit să le reamintească legea care interzicea o atît de masivă modificare a trecutului, izvor de complicații temporale cu urmări incalculabile, totul se înscria în ordinea tragică știută. Acum însă, viața pașnicei nopți de vară părea sinistră.

— Stel, spuse cineva, vorbindu-i la ureche. Stel!
— Da.
— S-a întîmplat ceva?
— Nimic, spuse Stel, dar își privi ceasul și văzu că, într-adevăr, era în întîrziere. Începu îndată.

În celelalte orașe trimișii fuseseră, probabil, mai punctuali. Îmbrățișă încă odată cu privirea netulburata agitație a pieții, apoi se trase îndărăt cu o ușoară strîngere de inimă și urcă scara. Pregătise totul în timpul mort al orașului pentru a regăsi instalația în timpul lui viu, dar nu se gîndea la asta. Imaginea pieții luminate îi juca înaintea ochilor și din bucuria cu care primise cu cîteva zile în urmă vestea că avea să ia parte la o lucrare de salvare nu mai rămăsese nimic. De fapt, bucuria naivă pălise încă de cînd începuse să pășească printre ciudat de cunoscutele fațade ale caselor vitriolate.

În lumina scăzută pe care piața o trimitea prin ferestre desluși, o dată ajuns la etaj, pereții acoperiți de succesiunea tablourilor. Întunecate, formele statuilor creșteau din podea. Vedea de ajuns pentru a se orienta, așa că se îndreptă fără șovăială către fereastra din colț. Îndărătul perdelei găsi capul transmițătorului. Coordonatele de recepție fuseseră stabilite și nu-i rămînea decît să plimbe pîlnia strălucitoare prin dreptul fiecărei piese.

Absent, declanșă butonul. Tabloul imens, prins în ramă aurită, dispăru. Apăsă pe butonul alb, făcu doi pași, declanșă din nou. Forma răvășită în bronz se volatiliză. Obișnuit cu operațiile de salvare, nici nu încercă să-și închipuie drumul fulgerător al piesei dezintegrate și materializarea ei în sala identică, reconstruită din vreme în parcul civilizațiilor defuncte din inima Telmadonului. Deplasîndu-se prin fața operelor de artă se grăbea doar să ajungă în dreptul cîte unei ferestre, de unde trăgea cu ochiul la forfota din piața luminată, care-și trimitea pînă la ei, înăbușite, ecourile. Ar fi vrut să le prelungească în timp, temîndu-se de clipa care avea să le curme

și de tăcerea prefigurînd cealaltă tăcere, definitivă. Dar nimeni nu părea să se grăbească în noaptea de vară, mereu alte perechi se iveau în piață și vehiculele se roteau în jurul călărețului, apărînd și dispărînd după legi necunoscute.

Așa înaintă prin întuneric, golind metodic sală după sală. În urma lui pereții despuiați păreau străpunși de nenumărate ferestre oarbe și spațiul se amplifica. Pătrunsese într-o încăpere circulară și îndrepta pîlnia către singurul bărbat de marmură înălțîndu-se în mijlocul ei ca un biet substituit al veșniciei, cînd o ușă se deschise și îndată fu orbit de lumina căzută din tavan.

O fată speriată. Spunea ceva și-și întinsese brațul către el și-i vedea degetele tremurînd. Mulțumi în gînd celor ce hotărîseră să îmbrace membrii echipelor de intervenție în hainele epocii unde aveau de îndeplinit o misiune și-și înălță, din buzunarul de la piept, minuscula capsulă a traducătorului.

— ... aici, la ora asta? auzi atunci sfîrșitul nelinișt itei întrebări a fetei.

— Bună seara, spuse el calm, înclinîndu-se așa cum văzuse că procedau bărbații lumii ei în vechile pelicule proiectate în amfiteatrul din Telmadon. Ce noapte frumoasă!

— Dar muzeul s-a închis de trei ceasuri ... Dacă vrei să admiri noaptea, e mai frumoasă în piață.

— Nu m-ai înțeles, spuse el. Noaptea e frumoasă pentru că mă aflu aici, printre opere de artă ... și-n fața uneia vii.

— Ascultă, spuse ea (dar teama din priviri făcuse loc unei sclipiri vesele și glasul nu-i mai era sever, pe cît l-ar fi dorit), ora nu-i deloc potrivită pentru ... Am crezut că ești un hoț.

— Sper că nu mai crezi asta, zîmbi el, fericit că încă n-a apucat să golească încăperea în care abia intrase.

— E totuși ciudat ...

— Faptul că admir operele de artă? Am să-ți spun

un secret. Pînă la urmă, cred că-mi plac mai mult cele vii.

Un zîmbet, în sfîrşit, ca răspuns la zîmbetul lui chinuit. Şi cît de cunoscute i se păreau toate!

— Ei bine, admiratorule nocturn, ai să pleci cu mine, chiar acum.

— Da? Spune-mi, te rog, fetele care se ivesc noaptea, pe neaşteptate, în muzee sînt întotdeauna atît de severe?

— Eşti nemaipomenit, rîse ea. Îţi închipui într-adevăr că *eu* trebuie să explic pentru ce mă aflu aici?

— De ce nu? Poate că am venit în control... Să văd, de pildă, cum funcţionează sistemele de alarmă.

— Şi nu funcţionează? se nelinişti ea din nou.

— Ei bine, nu. Ce zici de asta?

— Nu cred, şopti fata.

Era deodată fragilă şi paloarea îi desmintea cuvintele, dar ochii i se măriseră şi Stel alungă gîndul că a doua zi, peste cîteva ore...

— Am să-ţi fac o mică demonstraţie, spuse el.

Îndreptă capul transmiţătorului spre statuia din mijlocul încăperii şi declanşă butonul. Ţipătul fetei însoţi dispariţia bărbatului de marmură, atît de falnic cu o clipă înainte.

— Ce... ce-i asta?

— Exact ce ţi-am spus, zise Stel, silindu-se să păstreze tonul de pînă atunci. Ai auzit cumva semnalul de alarmă?

— Dar statuia? strigă ea. Unde?...

Uf, şi el care se crezuse abil pomenind de sistemul de alarmă pe care-l demontase atunci cînd instalase transmiţătorul.

— Linişteşte-te, spuse cît putea de convingător. E cu putinţă să nu fi auzit de noua metodă prin care se verifică sistemele de alarmă?

— Nu, n-am auzit şi nu-mi pasă. Dar statuia! Unde-i statuia?

— O fetiță speriată, rosti el pentru a cîștiga timp, nemaiștiind ce să spună. Și cît de copilăroasă ...

Se străduia febril să născocească ceva. De fapt, nici n-ar fi trebuit să mai zăbovească: colecția muzeului fusese pusă la adăpost, misiunea era încheiată. Urma doar să mai grăbească o dată curgerea timpului pentru a recupera transmițătorul, dar simplul gest cu care avea să împingă acul pe cadranul temporal însemna uciderea acelei ce se agățase de mîneca lui, rostind acum repede, cu glasul întretăiat:

— Nu te mai las să pleci! Cine ești ... Unde-i Olimpianul?

— Ah, era Olimpianul, spuse el neavînd habar la cine se referea, dar fericit că-i oferă încă un prilej de a înșira cuvinte, deoarece știa că n-o va liniști decît vorbindu-i într-una, așa cum proceda cu animalele sau copiii. Ți-e teamă pentru el? Prostuțo ... Olimpianul se află acum la adăpost, acolo unde nici un hoț nu-l mai poate atinge. E tot atît de falnic și se întreabă de ce nu ne ocupăm de sistemul de alarmă ... care nu funcționează. Și asta nu-i bine. Un sistem de alarmă trebuie să zbîrnîie din toate soneriile, nu-i așa? ... Hai să vedem ce s-a întîmplat și să punem totul la loc. Soneriile au să zbîrnîie din nou, le ascultăm niței și plecăm acasă, doar s-a făcut tîrziu și vrem să ne culcăm și noi, să dormim, să visăm ...

Glasul i se frînse. Totul va fi cenușă, și visele, și fata de lîngă el, care-l privea acum cu ochii măriți, întrebînd în șoaptă:

— Cine ești?

Trase lung aerul în piept și izbuti să zîmbească, un zîmbet mic, șters, contrazis de toate legile Universului.

— Mi se pare că ți-am spus, de cîteva ori ...

— Nu, stărui ea, taci ... Vreau să spun: cine ești, într-adevăr? Ce înseamnă toate astea? ... Uite, m-am liniștit. Te rog să mă ierți pentru scena de adineauri.

— Eu trebuie să-ți cer iertare. Te-am speriat.
— Da.
— Îmi pare rău. Dar nu mai ești speriată.
— Ba da, sînt.
— Nu. Ca dovadă, uite, vorbim ca doi prieteni... Deși nici nu știu cum te cheamă.
— Maria.
— Maria Maria Maria, spuse el. Maria!
Bucuria și tristețea asta, regăsire și pierdere... De ce?
— Am crezut tot timpul că ești un hoț de rînd.
— Dar nu mai crezi.
— Nu. Ești ceva mai rău, așa-i?
— Poate... Sper că nu mă socotești, totuși, tîlhar de drumul mare.
— Nu. Cine ești?
— Nu-ți pot spune. Ești foarte frumoasă.
Maria își trecu palma peste față. Nu era pregătită. Totul venise prea repede și fusese nevoită să-și încordeze puterile pentru a întîmpina ceva peste puteri.
— Numai pentru că am întîrziat în bibliotecă, șopti. Pregătesc o lucrare. Despre visele și coșmarurile secolului al XVIII-lea... Ușa pe care am intrat e ușa bibliotecii. Am auzit zgomot.
— Vise și coșmare... Iartă-mă. Trebuia să fiu singur.
— Singur pentru ce?
— Te conduc acasă.
Vorbeau în șoaptă, ochi în ochi.
— Da.
— Cu o condiție.
La capătul puterilor, izbuti să întrebe totuși, printre lacrimi:
— Cine pune condiții?
— Eu. Să nu te miri. Să nu întrebi nimic.
Maria oftă.
— Nici cum te cheamă?
— Stei.

— Stel, repetă ea cu tristeţe. Stinge lumina... Stel.

Şi trecură amîndoi pe lîngă pata mai deschisă ce însemna pe podea locul unde Olimpianul se înălţase cu cîteva clipe înainte, apoi intrară în cea dintîi dintre sălile pustii. Buzele Mariei tremurau. Stel o cuprinse cu braţul simţindu-i în palmă rotunjimea umărului şi fata răbdă nodul care i se pusese în gît. Acum nu mai întorcea capul pentru a urmări ferestrele oarbe de pe pereţii jefuiţi. Cu fruntea plecată, cu ochii închişi, păşea ca un automat şi nu scoase o vorbă cîtă vreme trecură dintr-o sală într-alta, nici cînd începură să coboare scara. Portarul de noapte moţăia în ghereta de lîngă poartă, aşa cum îl lăsase Stel.

— Noapte bună, şopti fata, simţind presiunea degetelor care-i strîngea umărul, iar portarul tresări.

— Atît de tîrziu? întrebă, frecîndu-se la ochi.

Era un bătrînel rumen, cu chelia ca o poiană în mijlocul unei fineţe argintii.

— Am întîrziat, spuse gîtuit Maria. Am lucrat cu... cu specialistul de la institut.

— Doi tineri! Păcat de tinereţe...

Şi ridicînd din umeri, bătrînelul apucă inelul cu chei şi le deschise.

— Noapte bună, spuse Stel.

— Pe mîine, spuse Maria, şi vorbele ei îl izbiră în piept.

Atunci cînd poarta se închise în urma lor nu se mai putu stăpîni şi rosti încruntat, trăgîndu-şi braţul de pe umerii fetei:

— Ai spus *pe mîine*. Chiar nu ştii nimic? Nu bănuieşte nimeni?

— Simt că înnebunesc, gemu Maria, ducîndu-şi pumnii la gură. Un sunet spart i se zbătu în gît ca o vietate măruntă şi neajutorată, gata să ţîşnească. De ce mă chinuieşti?

— N-am să te chinuiesc niciodată...

Dar felul cum șoptise cuvintele o zgudui mai mult decît înțelesul lor. Fața lui părea împietrită.

— Mi-ai cerut să nu întreb nimic...

Piața se golise acum, și singurătatea călărețului din mijlocul ei o făcea să pară și mai goală. Cactușii se înălțau diformi.

— Nimic, spuse el cu ochii la galopul împietrit, amintindu-și cum avea să arate peste zi. Vino... Nu, nu pe acolo! strigă deodată, văzînd că dă să coboare treptele.

Acolo, în stînga, urma să se întipărească pentru totdeauna umbra frîntă a unui om. A bătrînului portar? Își mușcă buzele.

— Nu-mi închipuiam că am să trec pe nesimțite de la coșmarele secolului al XVIII-lea la coșmarul pe care-l trăiesc, spunea ea. Pentru că nu-i decît un coșmar... Nimic adevărat. Tu nu exiști, muzeul nu e gol, sînt acasă și am să mă trezesc îndată...

— Trezește-te! strigă Stel din nou, răsucind-o cu fața spre el și apăsîndu-și buzele peste buzele ei.

Se muie toată în brațele lui. Îi simți răsuflarea pe față, cînd șopti:

— Nu mă trezi. Coșmarul se preface în vis...

Îmbrățișați, se apropiară de călărețul poleit cu aurul înșelător al becurilor și începură să se rotească în jurul lui, pășind în neștire. Capul Mariei se lipise de pieptul lui Stel. Fata răsufla egal, ca în somn. Nu voia să mai pună întrebări și n-avea nevoie de răspunsuri, dar el știa că fură minutele unui timp mort, în care nimic nu mai putea rodi și, copleșit de o mare tristețe, de o mare duioșie, se lăsă învins de tăcere.

Cînd Dim se ivi lîngă ei tresări, dar nu se miră.

— Îmi pare rău, Stel.

Țeava scurtă strălucea în mîna noului venit.

— Cine e? se neliniști Maria. Ce spune?

Stel o strînse mai tare la piept.

— Nu mi-ai făgăduit să nu pui întrebări?... Vorbește, Dim.

— Totul se petrece pentru a doua oară, Stel, înțe-

legi? Ai mai încercat s-o salvezi... vreau să spun că prima dată ai și izbutit. Ai fugit cu ea pe Acn 6 și ați debarcat cu circa 1000 de ani în urmă... Saltul în timp era prea mare și, în ciuda antrenamentului, ai uitat. Dar cum ți-ai închipuit că ai putea izbuti?

— Nu mi-am închipuit nimic. Am acționat, Dim... De asta mi se pare totul atît de cunoscut!

— Ți-ai amintit, totuși? se însufleți celălalt. Toți ziceau că-i cu neputință... Dar era limpede că aveai să fii readus aici, împreună cu ea. E condamnată, Stel. Nimeni nu poate schimba nimic.

— Cercul s-a închis, nu?

— N-avem încotro, știi bine. Sau o părăsești chiar acum și plecăm împreună, sau ... țeava strălucitoare se înălță și Stel văzu gura întunecată.

— De ce trebuie să moară, Dim? Ce s-ar întîmpla dacă ar rămîne cu mine?

— Ar înțelege. Pînă la urmă, ar da alarma. Modificarea istoriei ar depăși limita îngăduită... Cunoști legea.

— Da, zise Stel și-și repezi piciorul, izbind mîna care ținea arma.

Flacăra orbitoare nimeri armăsarul de bronz, care se prefăcu într-un haos de forme fără nume. Maria strigă, dar cei doi se și încleștaseră, iar țeava strălucitoare, îndreptată cînd spre cer și cînd spre caldarîm, zvîcnea sub dubla apăsare a brațelor lui Dim și Stel. Neînțelegînd ce se întîmpla din clipa în care deschisese ușa bibliotecii, asistă neputincioasă la lupta celor doi necunoscuți care-și vorbiseră într-o limbă necunoscută pentru a se rostogoli acum la picioarele ei. Dar unul dintre necunoscuți o sărutase și capul i se odihnise pe pieptul lui, în dubla tăcere care-i apropiase mai mult decît ar fi putut-o face cuvintele. Îngrozită, se năpusti spre treptele muzeului, cu gîndul încă neformulat de a cere ajutor singurului om pe care-l știa în preajmă, bătrînul portar. Se și repezise pe primele trepte, cînd vîlvă-

taia pornită din țeava strălucitoare o izbi în plin și fata nu mai fu decît umbra frîntă, pentru totdeauna întipărită pe piatra neștiutoare.

În piață, cei doi se descleștaseră și se ridicau acum, răsuflînd scurt și repede.

— Nu era altă soluție, spuse vinovat Dim.

Stel privea pata ce păstra silueta Mariei, umbra peste absența căreia abia o împiedicase să păsească.

— Nu, nu era, repetă cu un glas stins ce venea parcă de foarte departe, apoi repezi atît de neașteptat pumnul în bărbia celuilalt, încît Dim nu apucă să se ferească și se prăbuși pe caldarîm.

Stel rămase o clipă încordat. Nu se auzea nici un sunet. Atunci se plecă și culese arma din mîna desfăcută fără vlagă, apoi se repezi pe trepte, ocolind umbra Mariei. În dreptul porții atinse cu țeava argintie broasca și închise ochii, cînd apăsă pe trăgaci. Poarta se căscă, neagră și umflată. O împinse, năvăli în clădire trecînd pe lîngă ghereta portarului încremenit și, lîngă piciorul uneia dintre coloane, își regăsi rănița, acolo unde o lăsase. Fără a-i da drumul împinse îndărăt acul pe cadranul temporal și se pomeni în încăperea circulară de la etaj.

— Maria Maria Maria, spuse el. Maria!

Și din nou îl încercă bucuria și tristețea, simțămîntul că regăsește și pierde ceva, dar nu se mai întrebă ce.

— Am crezut tot timpul că ești un hoț de rînd.

— Dar nu mai crezi asta.

— Nu. Ești ceva mai rău, așa-i?

Cuvintele. Fuseseră rostite și nu mai puteau fi schimbate, deși totul devenise îngrozitor și gîndurile i se ciocneau ca niște bile, pe rînd adunate, răvășite și din nou repezite unele împotriva celorlalte. Nefamiliarizată cu salturile în timp, fie și de scurtă durată, Maria nu-și amintea nimic și rostea cuvintele fără să-și dea seama că repetă un rol, că totul fusese, dar Stel știa că vremea le era măsurată. Puse jos rănița și, aproape imperceptibil, împinse acul înainte.

Piața se golise acum și singurătatea călărețului din mijlocul ei o făcea să pară și mai goală. Cactușii se înălțau diformi.

— Nimic, spuse el cu ochii la galopul încremenit, amintindu-și cum avea să arate, nu peste zi, ci curînd, mult prea curînd. Vino... Nu, nu pe acolo! strigă deodată, văzînd că dă să coboare treptele.

Acolo, în stînga, urma să se întipărească pentru totdeauna umbra frîntă a unui om. Dar nu a portarului, așa cum crezuse. Își mușcă buzele. Undeva trebuia să existe o spărtură, cercul nu putea fi lăsat să se închidă. Acum avea o armă și *ei* știau. Atîta vreme cît trăia, Maria avea să trăiască.

— ...decît un coșmar. Nimic adevărat. Tu nu exiști, muzeul nu e gol, sînt acasă și am să mă trezesc îndată...

— Trezește-te! strigă Stel din nou, răsucind-o cu fața spre el și apăsîndu-și buzele peste buzele ei.

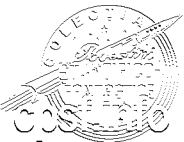

— Aș vrea să-ți arunci ochii peste însemnările astea, mi-a spus prietenul meu de la Arhiva Cosmică nr. 1. Cinci oameni le-au avut în mîini, fiecare a completat cu cîte ceva textul inițial, și toți cinci sînt de mult cenușă...

Întors acasă, am început să descifrez paginile scrise cu vechile caractere latine. Le transcriu mai jos întocmai, mărginindu-mă să le adaug doar un titlu, după un vechi obicei scriitoricesc:

Și am rămas singur. Trupul strălucitor al navei a mai dat o dată ocol asteroidului, apoi s-a îndreptat către Satar U6, unde se află conducerea institutului și laboratoarele. Ca o apă neagră, tăcerea s-a închis în jurul meu. În față, strivindu-mă cu gigantica lui prezență, discul uriaș al lui Jupiter strălucea indiferent și, pentru întîia oară, cu o neplăcută strîngere de inimă, am putut sonda adîncurile singurătății. Nu mi-am stăpînit un fior înghețat. Tăcerea era totală, oarbă. M-am întors cu spatele către uriașul înfășurat în lințolii otrăvite și mi-am lăsat privirile să lunece peste îngerescul tremur al stelelor, amintindu-mi de versurile lui Mitran:

... iar frunzele speriate ale stelelor tremură
pe marii plopi de aur ai lumilor,
în noaptea începutului...

Pentru întîia oară, într-adevăr, eram singur. Fără să vreau mi-am ridicat brațele și am chiuit așa cum

trebuie să fi chiuit cîndva primul australopitec înălțat în două picioare. Mi s-a părut că glasul mi se rostogolește prin spații, se desface în milioane de șuvițe sonore care se izbesc de stele, trezind ecouri pe fiecare dintre mărunțele lumi clipind neliniștite. Apoi m-am simțit mai bine și mi-am coborît privirile peste minusculul domeniu ce-mi fusese atribuit.

Să mă dezagreg, dacă nu era curată bătaie de joc! Prima însărcinare dată celui mai bun absolvent al Institutului de Biologie Cosmică se limita la cercetarea acestui 1964 AI, un asteroid prăpădit, cu diametrul de trei kilometri ...

Cînd mi-a întîlnit privirile atunci, după anunțarea repartițiilor, Piru, secretarul nostru, a avut o clipă de ezitare. Apoi s-a uitat în jur și s-a simțit dator să-mi șoptească:

— Întreaga comisie a convenit să repartizeze majoritatea absolvenților în echipele trimise pe asteroizii mai importanți. Sub conducerea unor cercetători verificați, înțelegi? Numai cei mai buni dintre voi au fost selecționați pentru explorări individuale pe asteroizii mărunți. E o dovadă de încredere, Bogdan.

Strașnică încredere! Ghinea, student mediocru și incapabil de intuiții elementare, face parte din echipa de pe Ceres. Presupusele urme de viață de pe Planeta Pierdută trebuie să apară mai degrabă pe un corp ceresc cu diametrul de 800 km decît pe amărîtul ăsta de 1964 AI, care nici de un nume ca lumea nu s-a învrednicit, nu? Bucurîndu-mă de încredere, sînt trimis să caut ceea ce nu poate fi găsit. Neînvrednicindu-se de încredere, Ghinea are să dea în schimb peste cine știe ce urmă, pe care o va prezenta simplist Academiei. Altcineva va trebui să reia apoi studiul, dar Ghinea va rămîne descoperitorul vieții de pe Planeta Pierdută ...

Bineînțeles că logica anapoda a comisiei nu mă convinsese, numai că n-aveam cu cine sta de vorbă. Profesorul! Și-ar fi ridicat ochelarii desueți, pe care

nimeni nu înțelegea de ce se încăpățînează să-i poarte, și m-ar fi privit cu ochii lui obosiți, repetîndu-mi ceea ce ne spusese la cursul lui: „N-avem nici o dată referitoare la cataclismul care a nimicit planeta ce se rotea între orbitele lui Marte și Jupiter. Vorbim despre o explozie... Naturală? Artificială...? Unde anume, pe ce parte a planetei s-a produs? Din ce regiuni provin sfărîmăturile care au alcătuit centura de asteroizi? Trebuie să cercetăm fiecare asteroid în parte. Nu știm nimic și n-avem dreptul să excludem posibilitatea descoperirii unor vestigii semnificative pe o biată piatră de cîteva sute de metri, la fel de bine sau chiar mai degrabă decît pe una dintre marile sfărîmături cu pretenții de planetă minusculă, Ceres, Vesta, Junona, sau mai știu cu care..." Atunci cînd îi vorbisem despre calculul probabilităților, care indica totuși că urmele căutate puteau fi mai curînd găsite pe una dintre micile planete decît pe bolovanii rotiți prin spațiu, se mulțumise să-mi răspundă liniștit: „Noi sîntem cercetători, Bogdan. Nu lucrăm cu probabilități, fie ele și de 99%, ci cu certitudini. Dar dacă refuzi, firește..."

Ca unul dintre vechii naufragiați ajunși pe țărmul unei insule pustii, mi-am rotit privirile peste teritoriul pe care aveam să stăpînesc o lună încheiată. De pe stînca pe care mă aflam i-am cercetat cu strîngere de inimă îngrămădeala haotică de pietre albe, negre și roșii. Dacă cineva mai avea vreo îndoială, o privire era de ajuns pentru a se convinge că o înspăimîntătoare explozie sfîrtecase trupul Planetei Pierdute. Poate că asteroidul nu era decît o bucată inertă, smulsă din măruntaiele lumii dispărute? Atunci, era limpede, cercetările mele nu puteau duce la nici un rezultat. Și echipa lui Ghinea tocmai descoperea probabil ceea ce n-aveam să găsesc niciodată...

Ghinea! Bineînțeles, n-am nimic cu el. L-am luat doar drept exemplu și numele lui îmi vine mereu în minte pentru că, oricum, să te străduiești zadarnic timp de o lună de zile în vreme ce el... sau nu ne-

apărat Ghinea, un altul de același soi... n-are de cît să se aplece pentru a descoperi de-a gata... Ei bine, nu! Destul! Am isprăvit cu toți acești Ghinea, odată pentru totdeauna. Cum suna deviza feudalului din Franța, despre care ne vorbise Profesorul?... *J'y suis, j'y reste*. La urma urmelor, nu-i mare scofală să descoperi ceea ce sare în ochi! În schimb, dacă voi găsi ceva pe bietul meu 1964 AI, nu se va putea spune că mi-am pierdut vremea degeaba, sau că am înșelat încrederea celor care m-au socotit în stare să mă descurc singur.

Așadar, cît văd cu ochii, numai pietre. Și, invariabil, albe, negre, roșii. De ce?... Unele sînt ciudat de contorsionate, de parcă o mînă uriașă le-ar fi răsucit ca pe niște odgoane. Nu cumva...? Nu, băiete, liniștește-te. Nu sînt coloane! E destul să te uiți la formele neregulate, la nenumăratele lor colțuri și muchii... Mai departe, acolo, se cască o prăpastie. Și dincolo de ea continuă haosul bolovanilor albi, negri și roșii, albi, negri și roșii, la nesfîrșit. Alte culori nu par să existe pe asteroid. 900 de hectare moarte, pe care le poți străbate în trei ore. Le vei parcurge, așadar, de 120 de ori în 30 de zile, ceea ce înseamnă că te afli într-o celulă încăpătoare, fără gratii. Ei, și? *J'y suis, j'y reste!*...

Înainte de a porni în explorare am aruncat o privire asupra stîncii pe care stăteam în picioare. O stîncă roșie. Dar uimitor de netedă, lustruită ca un soclu de marmură. Ciudată piatră! Ca și marmura, avea ape și vine șerpuind neregulat. Dar vinele păreau de aur, ca și cum întreaga stîncă ar fi fost un fel de brocart împietrit.

Era caraghios că privisem tot timpul în jur, fără să iau în seamă tocmai locul unde coborîsem. Cu gîndul să ocolesc stînca mi-am dat drumul în gol și, în ciuda greutăților cu care tălpile îmi fuseseră lestate, am plutit lin ca purtat de o invizibilă parașută, pentru a mă opri pe un ochi sticlos și translucid. Dacă reliefu asteroidului era peste tot frămîntat,

răscolit de o deznădăjduită convulsie a materiei, ochiul luciu din fața stîncii părea o ireal de calmă oază. Stînca însăși, înaltă de vreo patru metri, avea o vagă formă piramidală, aproape conică: muchiile îi fuseseră rotunjite și niște șanțuri verticale îi brăzdau suprafețele, ca niște falduri.

Am ocolit-o încet, fără să-i descopăr nici o iregularitate, nici o fisură. Perfect neted, brocartul de piatră se înălța inexplicabil, sfidînd închipuirea. Misterios, ochiul translucid descria un semicerc în fața stîncii. (*Liniștește-te*, îmi repetam, *nu cunoști formele naturale de pe Planeta Pierdută. Nu încerca să atribui unei ființe rațională ceea ce poate foarte bine să nu fie decît jocul întîmplător al naturii.* Dar inima îmi bătea repede, prea repede, căci neînsemnatul asteroid se dovedea capabil de surprize . . .) Nerăbdător, ocoleam într-una stînca roșie, încercînd să-i găsesc o explicație. Îmi trecuse supărarea, nu mă mai gîndeam la Ghinea, cel mult îi mulțumeam fără cuvinte profesorului pentru hotărîrea care mi se păruse batjocoritoare.

Nu vedeam decît stînca de brocart. Îi urmăream vinele aurii și credeam că descifrez în desenul lor o intenție, niște semne necunoscute. Apoi recunoșteam că șerpuirea le era întîmplătoare, pentru a tresări deodată, închipuindu-mi că dădusem peste o semnificație obscură. Nu știu de cîte ori m-am învîrtit așa în jurul stîncii, pînă cînd, dezamăgit, m-am așezat pe ochiul translucid lîngă care, enigmatic, se ridica.

Îndreptîndu-mi atenția către a doua ciudățenie descoperită pe asteroid mă întrebam dacă un cristal natural putea avea dimensiunea și suprafața perfect netedă a acestei oglinzi mate. Privind cu încăpățînare în apa ei încețoșată mi se părea că-i deslușesc în adîncuri niște forme întunecate și nu mai știam unde începea realitatea și unde se sfîrșea autosugestia.

— Nu, așa nu se poate! am strigat, sărind în picioare.

Stelele clipeau peste îngrămădeala de pietre albe, negre și roșii. Am simțit din nou, cu o acuitate neașteptată, cît eram de singur.

— Aici, prin urmare, am să revin, am spus repede, vorbind cu glas tare și bucurîndu-mă că aud o voce, fie și numai a mea. Dar mai întîi să-mi explorez asteroidul, reperînd eventualele puncte asupra cărora am să-mi concentrez atenția . . .

Am zîmbit încurcat, dîndu-mi seama că mă port ca un copil care-și face curaj vorbind „ca pentru alții", singur într-o încăpere întunecată. Ridicînd din umeri, am pornit în recunoaștere, propunîndu-mi deocamdată o explorare sumară, un prim contact cu lumea miniaturală a asteroidului. Și am început să sar din piatră în piatră.

Acum, abia, înregistram faptul că relieful nu cunoștea aici formele spectaculoase ale munților. Nici măcar dealuri nu se vedeau. Pietrele se adunau într-o succesiune dezordonată, se încălecau asemenea unor dihănii fulgerate într-un ultim spasm, nelăsînd literalmente nici un petec de loc liber. Ușor de parcă oasele mi-ar fi fost umplute cu aer, săream din piatră în piatră. Era amețitoare senzația asta de plutire liberă, aproape de zbor, și mă încordam uneori mai mult decît trebuia pentru a mă bucura de fantastica dimensiune a saltului.

Apoi am ajuns la prăpastia pe care o văzusem încă de pe stînca roșie. Am privit în golul întunecat și ceea ce am întrezărit mi s-a părut atît de neverosimil, încît nici nu mi-am dat seama cînd am început să cobor, ținîndu-mă de colțurile bolovanilor albi, negri și roșii, ce căptușeau pereții abrupți.

Nici o floare, nici un spin, nici un fir de iarbă nu înveselea dezorganizatul schelet de piatră al malurilor. Dar pe fundul prăpastiei, la fel de neted ca ochiul translucid de lingă piciorul stîncii de brocart roșu, un alb triunghi isoscel era atît de perfect încastrat în masa zgrunțuroasă și compactă a pietrei

negre, încît nu mai puteam crede într-un simplu joc al naturii.

Fără să-mi pot lua ochii de la figura riguros geometrică, alunecam din piatră în piatră. Mă gîndeam învălmășit la profesorul care mă trimisese pe măruntul 1964 AI, la colegii care poate descopereau și ei în clipa aceea urmele vieții care însufleţise cîndva (acum eram încredinţat) Planeta Pierdută, mă întrebam ce rost avea triunghiul alb — ornament, marcaj, simbol religios? — și, într-o stare febrilă, amestec de bucurie, neliniște, teamă că imaginea albă se va dovedi o iluzie optică, o simplă pată luminoasă, am sărit pe piatra neagră ce alcătuia fundul prăpastiei.

Imaculat, triunghiul se oprea cu vîrful ascuţit în peretele din faţă. Și am uitat pentru o clipă de neașteptata formă geometrică ce mă atrăsese în prăpastie, căci, înaintea mea, pe peretele neregulat pe care colţurile pietrelor sfîșiate încremeniseră odată pentru totdeauna, un alt triunghi, de astă dată roșu, se înălţa răsturnat, ca și cum triunghiul alb n-ar fi fost decît răsfrîngerea lui într-o invizibilă oglindă.

Cele două triunghiuri, ale căror vîrfuri se atingeau, era de dimensiuni riguros egale. Suprafaţa roșie avea luciul perfect al celei albe. Nu-mi dădeam seama din ce material fuseseră șlefuite sau turnate, dar nu mai încăpea îndoiala că o fiinţă raţională le concepuse. Mă aflam în pragul unei descoperiri pe care n-o puteau anula nici eventualele succese ale echipelor trimise pe ceilalţi asteroizi. Cu paşi înceţi am pus piciorul pe suprafaţa albă, încercîndu-i rezistenţa. Apoi am înaintat treptat către centrul triunghiului. Nu știu de ce, am încercat deodată un simţămînt neplăcut. Mi se părea că cineva mă privește, că nu mai sînt singur. Am dat să mă întorc, dar era prea tîrziu.

M-am prăbușit, triunghiul alb s-a prăbușit sub mine, în același timp o masă întunecată a coborît,

rotindu-se, și am fost împins de la spate. Într-o fracțiune de secundă m-am pomenit într-un tunel roșu (am bănuit că era un tunel, înainte de a-mi da seama unde mă aflam). Dar nu pereții tunelului erau roșii, ci el însuși, substanța lui, de parcă aș fi intrat într-o imensă arteră. Nu pătrunsesem într-un lichid colorat. Aerul era roșu. Nu mai vedeam, prin culoarea impalpabilă, dincolo de lungimea brațului.

Am rămas o clipă nemișcat, prea surprins pentru a schița un gest. Dar, cînd m-am întors, am deslușit cu mirare un triunghi alb, vertical și dispus cu vîrful în jos, așa cum văzusem cu o clipă înainte triunghiul roșu încastrat în peretele prăpastiei. Mi-a trecut prin minte că cele două triunghiuri își schimbaseră locurile, că declanșasem un sistem basculant îngăduind pătrunderea în lumea substanței roșii, dar am căutat zadarnic pe podea triunghiul roșu — poate că nu-l puteam vedea din pricina culorii sîngerii în mijlocul căreia mă aflam — și zadarnic am împins cu tot trupul triunghiul alb, încercînd să găsesc ieșirea.

Acum mi se pare ciudat că am realizat, parcă mai tîrziu decît ar fi fost firesc, că eram captiv. Și nu în puterea cuiva, a unei voințe și inteligențe cu care puteam intra în contact, ci în puterea oarbă a unui mecanism, rămas intact printr-o absurdă fatalitate. Mintea care concepuse ciudatul dispozitiv nu mai exista de mult, pînă și lumea pe care o cunoscuse fusese spulberată. Dar mecanismul dăinuia și funcționa ireproșabil, ca o capcană. Căzusem în capcană.

Neliniștit, înțelegeam că n-aveam nici o posibilitate de comunicare și nu știam cît puteam rezista în strania substanță roșie, ale cărei proprietăți îmi erau necunoscute. Chiar dacă direcția institutului ar fi trimis o echipă de salvare, intrigată de faptul că nu intram în legătură cu ea la intervalele stabilite, aveam toate șansele să fiu găsit prea tîrziu.

Și totuși nu puteam sta cu brațele încrucișate. Simțeam nevoia să caut rostul instalației necunoscute

unde fără voie nimerisem, mai ales că fusesem atît de dezamăgit la aflarea misiunii ce-mi revenea, mai ales că dorisem mai presus de toate să descopăr una dintre tainele pe care lumile necercetate le ascundeau. Hotărît, m-am dezlipit de triunghiul alb. Înaintam cu băgare de seamă prin substanţa roşie, fără să fiu nevoit să mă aplec, de vreme ce bolta tunelului era atît de înaltă, încît nu o puteam ajunge. Atingeam, în schimb, amîndoi pereţii cu vîrfurile degetelor, dacă-mi desfăceam braţele.

Mă intriga, în primul rînd, „aerul" roşu. Oare tot văzduhul Planetei Pierdute fusese alcătuit dintr-un asemenea gaz, păstrat aici numai datorită miraculoasei etanşeităţi a tunelului, sau substanţa aceasta avea anume proprietăţi pentru care fusese închisă în imensa capsulă unde nimerisem? Dacă era vorba de „aerul" lumii dispărute, nădăjduiam vag să mai ajung undeva, să găsesc o ieşire. Dacă aveam de a face cu o substanţă rară, conservată anume, însemna că nu voi mai ieşi niciodată. Tehnica celor ce concepuseră rezervorul inspira încredere ...

Gîndind astfel, continuam să înaintez cu prudenţă. Nu ştiu cît am mers cu mîinile întinse înainte, de teamă să nu mă izbesc de vreun obstacol, cînd am atins un perete. Mi-am spus îndată că a doua presupunere se dovedea, spre nefericirea mea, întemeiată: substanţa roşie era un gaz rar, păstrat într-un mare rezervor, căruia îi atinsesem fundul. Dar, apropiindu-mă, am deslușit cu mirare un disc translucid încrustat în peretele opac, aşa cum cele două triunghiuri fuseseră încastrate în piatră.

Discul amintea de ochiul luciu lîngă care se înălţa stînca de brocart şi m-a izbit pasiunea pentru forme geometrice a oamenilor — daţi-mi voie să le spun aşa — care trăiseră pe Planeta Pierdută. Cu palmele lipite de suprafaţa translucidă mi-am apropiat faţa, încercînd să disting ceva dincolo de apa ei îngheţată. Mi s-a părut că discul vibrează, ondulează ca străbătut de niște linii de forță și, brusc, am trecut din-

colo. M-am trezit prins, înțepenit într-o masă incoloră, într-o substanță invizibilă, care nu-mi îngăduia să mă mișc.

Nu înțeleg cum am trecut prin ochiul translucid, dacă am făcut să acționeze un nou mecanism sau dacă fereastra discoidală era alcătuită dintr-o materie cu proprietăți necunoscute. În vreme ce mă puteam deplasa cu ușurință în substanța roșie a tunelului, acum însă — neînconjurat aparent de nimic — aveam senzația că fusesem introdus într-o masă compactă și dură. Mi-a trecut prin minte că pătrunsesem într-un cîmp gravitațional de o neînchipuită putere, dar mi-am dat seama că o asemenea intensitate ar fi trebuit să mă strivească pe loc. Pe cînd eu nu mă simțeam decît vîrît într-o invizibilă cămașă de forță. Incapabil de mișcare, mi-am rotit privirile, încercînd să înțeleg unde nimerisem.

Mă aflam într-o încăpere hexagonală, ale cărei laturi erau alcătuite din ochiuri rotunde, prinse între ele cu o substanță întunecată. Discul prin care pătrunsesem în inima acestui poliedru translucid nu constituia decît una dintre fațetele lui, ca și — după cum presupuneam — ochiul luciu de lîngă stînca de brocart (era foarte posibil să fi străbătut în tunelul roșu, în sens invers, distanța relativ scurtă pe care o parcursesem, sărind din piatră în piatră, la suprafața asteroidului). Acum nu mai puteam presupune că gazul roșu era doar o substanță păstrată în uriașa capsulă unde nimerisem. Bănuiam mai degrabă că trecerea prin tunelul roșu pregătea pătrunderea în poliedrul translucid, totul făcînd parte dintr-un mecanism a cărui finalitate rămînea obscură. Neliniștit, așteptam efectul acțiunii ciudatei puteri pe care n-o înțelegeam. Imobilitatea impusă era atît de neplăcută, încît mi se părea că trecuse o oră de cînd mă aflam încătușat de forța nevăzută, ca o insectă prinsă în apele pietrificate ale chihlimbarului.

De aceea nu mică mi-a fost mirarea văzînd că acul cronometrului, prins la încheietura brațului drept, nu

se clintise. Era un instrument perfecționat, menit să funcționeze în orice condiții și care, practic, nu se putea defecta. Am rămas cu ochii pironiți la cadran, numărînd în minte pînă la șaizeci. Limba nu se clintea, cronometrul încetase să funcționeze. Se defectase, totuși, sau nu putea funcționa în condițiile anormale din interiorul poliedrului? Dar dacă acul se deplasa în continuare și eu nu-l puteam vedea mișcîndu-se?

Presupunerea m-a înspăimîntat, nu atît prin absurditate, cît prin faptul că păream dispus s-o primesc ca pe o explicație plauzibilă. Ce se petrecea cu mine? Mi-am amintit brusc de maimuța din laboratorul institutului, căreia i se creaseră reflexe caraghioase ca, de pildă, acela de a mînca o bucată de frînghie atunci cînd avea de ales între o asemenea frînghie și o banană. Aveam impresia că nici nu mai vede banana, pe care o mînca altădată cu poftă, dacă nu era însoțită de bucata de frînghie . . . Eram cumva și eu condiționat de forța necunoscută răspîndită în strania încăpere în care mă aflam?

N-am apucat să-mi răspund. Stupefiat, priveam spre centrul încăperii, unde o maimuță înfuleca o banană. Nu era o maimuță oarecare. Puteam jura că era Stop, pavianul institutului nostru.

Îl priveam prostit cum își mînca banana, umblînd de colo pînă colo, așa cum făcea întotdeauna. O mînca repede și banana nu se sfîrșea. Voiam să strig, dar — deși apărate de cască — buzele refuzau să mi se miște. Acolo, pe podea, Stop își mînca banana cu aceeași poftă. Cred că totul a durat o jumătate de ceas, dar acul cronometrului nu se clintea și eu priveam fără un gînd, fără o reacție, pentru că știam că nu se poate, că Stop nu mînca o banană în poliedrul acela, fie și numai fiindcă murise cu doi ani în urmă.

Înnebunisem? Istovit, am încercat să mă verific. M-am străduit să-mi amintesc cine-i crease caraghiosul reflex cu frînghia și, deodată, mi-am amintit: Ghi-

nea. A fost de ajuns să mă gîndesc la el, să-i văd fața de prostănac înaintea ochilor, pentru ca Stop să dispară fără urmă. În locul lui, Ghinea se ivise pe podeaua încăperii.

— Ce se aude la voi, pe Ceres? am vrut să-l întreb, dar — ca într-un coșmar — buzele nu mi s-au clintit.

— Nimic, Bogdan. Pierdere de vreme...

Răspundea! Era cu putință să mă audă, deși nu vorbeam, și să vorbească, răspunzînd firesc, fără să mă audă? Dar nici Ghinea nu-și mișcase buzele. Ce este asta? Ce se întîmpla? Îmi venea să strig, dar am spus liniștit (am gîndit, de fapt):

— Aici, cum vezi, e cam ciudat...

— Ce-i ciudat?

Mă privea mirat cu ochii lui de pește. M-am înfuriat și am strigat (am vrut să strig):

— Boule! Dac-ar fi Profesorul aici, în locul tău...

Ghinea a dispărut, ca măturat. Acum nici nu mi se mai părea ciudat să-l văd pe Profesor, în locul lui. Își ridicase ochelarii pe frunte și aștepta, uitîndu-se întrebător la mine,

— Ați avut dreptate, am spus. Trebuie să cercetăm fiecare asteroid în parte.

— Mă bucur că nu te mai crezi nedreptățit...

Zîmbea. Mi s-a părut, sau zîmbetul era ironic?

— Aici, pe 1964 AI, am descoperit o instalație neobișnuită. Dar nu mă pot mișca și nu știu cum să scap dintre pereții ăștia...

Nu mai zîmbea. Mă privea și-și trecea arătătorul peste buze.

— Pe mine m-ai putut introduce, a spus. Cum ai făcut?

— M-am gîndit. V-am chemat cu gîndul. Gîndurile mele sînt puternice...

— Gîndește că vrei să ieși, a spus atunci, și soluția mi-a apărut atît de simplă, încît m-am mirat că nu-mi dăduse și mie prin minte.

Mi-am propus să scap dintre pereții translucizi, să mă regăsesc la suprafața asteroidului. De unde mi se păruse că am plumb în vine m-am simțit deodată ușor, de parcă puterea nemiloasă, care mă ținuse sub apăsare, s-ar fi destrămat. Ca un balon m-am desprins — am fost desprins, mai bine zis, căci n-am făcut nici un efort — și m-am ridicat, împins de un curent ascensional care m-a izbit de una dintre discoidalele fațete ale tavanului. Asemenea unui sfredel am început să mă răsucesc din ce în ce mai repede în jurul propriului meu ax, am străbătut materia translucidă și m-am pomenit, tot răsucindu-mă, într-un fel de con roșu, ai cărui pereți păreau străbătuți de șerpuitoare fulgerări aurii.

Un vuiet indescriptibil îmi răsuna sub frunte. Mi se părea că mă înăbuș. Am făcut un efort deznădăjduit și mi-am pierdut cunoștința.

•

O altă mînă adăugase următoarele rînduri sub ultimele cuvinte ale acestui text:

Biologul Bogdan a fost găsit în nesimțire pe stînca roșie cu vine de aur, numită de el stînca de brocart. În perioada corespunzătoare, nici biologul Ghinea și nici profesorul Ionescu n-au părăsit mica planetă Ceres — respectiv laboratorul de pe Satar U6 — și nu-și amintesc să se fi întîlnit cu biologul Bogdan.

În depresiunea pe care acesta o pomenește au fost identificate, într-adevăr, două triunghiuri, unul roșu pe fundul depresiunii și unul alb, pe peretele prăpastiei. În ciuda unor încercări repetate, n-am izbutit să declanșăm sistemul basculant, despre care se vorbește în însemnările de mai sus. Tentativele de a sparge, sau tăia, ochiul translucid de lîngă „stînca de brocart" — și stînca însăși — s-au arătat ineficace, materia necunoscută a celor două corpuri dovedindu-se indestructibilă.

Urma o însemnare rapidă, făcută de o a treia mînă (însemnare a profesorului Ionescu):

Îl cunosc pe Bogdan. Halucinaţie? Nu cred. Timp paralel? Cronometrul nu l-a putut înregistra (funcţiona cînd Bogdan a fost descoperit de către echipa de salvare) şi Stop murise de doi ani... Timpul unui univers paralel, mai degrabă (prezenţa mea şi a lui Ghinca, fără să ştim) sau numai reconstituirea artificială a condiţiilor unui univers paralel, oricare, şi indiferent cine ar fi subiectul experienţei... De păstrat.

O a patra mînă notase apoi, cu noile caractere universale, care înlocuiseră scrierea latină:

16 septembrie 2010. Asteroidul 1964 AI a fost pulverizat în urma unei explozii, a cărei cauză n-a putut fi precizată.

În sfîrşit, la capătul paginii, ştampila rotundă cu cele două cuvinte:

SE CLASEAZĂ.

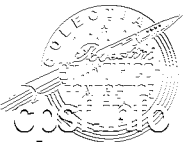

UNDEVA, UN OM

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Traiectoria ce străbătuse un cortegiu de forme și culori, răsucindu-se printre zîmbete și înfruntînd tăceri, descriind imprevizibile volute într-o imensitate pasivă, amorfă, menită cuceririi ca o femeie indiferentă; traiectoria însemnată de miriadele amintirilor, așa cum trupul luptătorului trebuie să fi fost tatuat de cicatricile rănilor și-i era de ajuns să privească steaua albită de pe pulpă pentru a-și aminti de tropotul cailor, după care nu mai auzise nimic, sau semiluna roșie de pe piept pentru a se trezi din nou față-n față cu rînjetul nemuritor al celui pe care-l ucisese înainte de a se prăbuși; traiectoria ce înghițise grăunțele identice și nerepetabile ale timpului contabilizînd ani-faptă și ani-regrete; traiectoria distinctă, unică, a vieții definită acum pentru totdeauna, devenită brusc străină ca o entitate exterioară supusă judecății, obiect realizat, neretușabil; traiectoria vieții sfîrșea aici, frîngîndu-se în nisipul negru pe care degetele lui îl scurmau, agitate de spasme.

Zăcea pe spate, sub cerul incendiat de soarele necunoscut. Fîșiitul valurilor alterna cu neverosimile perioade de liniște, după care oceanul tușea scurt și-și regăsea, egală, răsuflarea. Mai încolo, spre stînga, începea pădurea. Zgomotele confuze aduse de vînt sugerau treceri furișe printre trunchiurile roșii, evocau salturi urmate de goane patetice și țipete înăbușite. Iar mai departe, dincolo de zona pădurii? Nu-i mai era dat să afle. Agonia lentă îl purta inevitabil către clipa cînd avea să se transforme într-un

simplu buștean lepădat pe plaja neagră, un trunchi orb, surd și inert.

Rîse scrîșnit. Îl chinui o foame îndărătnică de imagini, de sunete, de mișcări, ultimele care-i erau îngăduite și pe care simțea nevoia să le tragă în cutia de piele a trupului, asimilîndu-le, legîndu-le de alte imagini, de alte sunete și mișcări încorporate cîndva, devenite substanță, materie vie a gîndurilor ce-i purtau amprenta, care erau el.

Ce vrei să faci cînd vei fi mare?

Să știu.

Cu cine vrei să semeni?

Cu omul de veghe pe catarg, primul care a strigat Pămînt!

Am strigat toată viața Pămînt. Fiecare plecare a mea a fost un salt în necunoscut (Agatara... Su... Verdonda... Kset-Itar...) și de fiecare dată am strigat Pămînt, întorcîndu-mă pe Pămînt și, printre oameni, am fost Cel-care-știe. Port în mine invizibilele flăcări de pe Agatara și multipla splendoare identică a ființelor de pe Su, oroarea cosmarului de pe Verdonda și impura colcăire de forme de pe Kset-Itar. Sînt semaforul indicînd cale liberă sau drum închis, omul de experiență care-și asumă primul risc și prima bucurie, mandatarul omenirii în Cosmos și, pe Pămînt, vestitorul descoperirilor ei. Chiotul sirenelor mi-a semnalat fiecare întoarcere pentru că veneam cu ochii năpădiți de imagini pe care toți le puteau vedea acum, pentru că știam și toți aveau să afle. În marea Piață a Soarelui se aprindeau pentru mine lumini. La fiecare întoarcere...

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Și n-avea să se mai întoarcă niciodată. Un caleidoscop de imagini se clădi brusc sub pleoapele grele, se năruí. *Odată trebuia să se întîmple*, își spuse. *Odată, oricum, trebuia...*

Durerea nu începuse să muște din trupul prăbușit și certitudinea morții îi apărea încă abstractă, se mai gîndea la ea ca la moartea cuiva, care era el. Din

întîmplare. Sfîrșitul însemna în primul rînd regretul pentru cel ce murea acolo, la țărmul oceanului, zadarnic. Chiar așa constată, o moarte inutilă, definindu-și din afară moartea. Dar sentința era greu de îndurat.

Deschise ochii. Și se pătrunse de amara melancolie a celui care pleacă, lăsînd în urmă totul neschimbat. Soarele necunoscut nu se clintise pe cer, oceanul răsufla egal după aceleași sincope și pădurea difuza zgomote la fel de confuze. Atunci, pentru întîia dată, realiză limitele scurtei treceri pe sub sorii multicolori, lîngă nenumăratele țărmuri și prin infinitele păduri care aveau să dăinuiască intacte, neatinse de veșnica lui absență. *Și totuși eu v-am dat nume,* spuse, deoarece datorită lui existau pentru oameni. Toată viața umanizase planete îndepărtate. Dar își aminti cu strîngere de inimă că nu apucase să numească relieful Tepsorei, nici flora, nici fauna. Înainte de a le putea cunoaște murea pe nisipul negru, și din nou îl chinui vechea foame de imagini, de sunete și mișcări. Nu se putea stinge fără a ști ce se agită în pădurea roșie. *Viață,* spuse cu glas tare, parcă mirat. Ceea ce se scurgea acum din el...

Încercă să-și miște capul, dar o putere neomenească i-l țintuia pe nisip. Răsuflă sacadat și-și încordă trunchiul, picioarele. Numai mîinile-i rămăseseră vii, degetele cu care scurma acum, în neștire, nisipul. Și înțelese că înainte i se așternu orele goale din preajma morții, ore de bicisnică și crudă așteptare. Ca o mașină uitată în funcțiune după părăsirea uzinei, creierul continua să lucreze.

Nu mai pot afla nimic. Doar să numesc oceanul... Și simți abia acum că totul se sfîrșise, că el era omul care agoniza pe plaja neagră, abia acum, cînd se pătrunse de adevărul ascuns îndărătul cuvintelor rostite în gînd. Căci nu numai imposibilitatea cunoașterii lumii pe care eșuase îi apăruse cu limpezime, ci inutilitatea ei. Pe nisipul bătut de ocean zăcea un mort, de la care nimeni n-avea să mai afle nimic.

Cunoştinţele adunate, dacă ar mai fi fost în stare să adune cunoştinţe, deveniseră inutile. Erau netransmisibile.

Mori odată! strigă într-o convulsie deznădăjduită. *Mori ... mori ...*

Atunci, cu un straniu simţământ de uşurare, simţi că îngheaţă. Amorţit, creierul nu mai lucra. Murea. Şi numai ochii urmau să vadă cerul, urechile înregistrau fişiitul valurilor şi zgomotele pădurii, iar degetele simţeau rezistenţa indolentă a nisipului. Parcă fără convingere, realitatea sonda buşteanul prăbuşit pe plajă şi se anihila în limitele lui. Sau începuse poate lentul proces de integrare a omului în străina ei substanţă. De pe acum, ceea ce zăcea pe nisipul negru părea un element figurînd dintotdeauna în cadrul segmentului de ţărm străjuit de pădurea roşie, un buştean imobil ca stînca înţepenită mai încolo, ca straniile cochilii sau trunchiul zvîrlit de apa fără capăt. Aşa, amorfe, trecură clipe sau ceasuri.

Nu mai avea putere nici să-şi poruncească să moară. Şi, ca o durere surdă, tenace, doar sentinţa fără apel a întîmplării care-l zdrobise pe plaja neagră mai zvîcnea, proclamînd triumful zădărniciei. Murea zadarnic. După Agatara, Su, Verdonda, Kset-Itar ... Odată cu el omenirea murea pe nisipul Tepsorei înainte de a se face cunoscută, înainte de a-şi vesti prezenţa. Odată cu el, Marele Consiliu agoniza, se dezintegra Piaţa Soarelui, iar viaţa se retrăgea pe nesimţite din fiecare femeie şi bărbat al celor zece lumi. Tîrînd cu ele maşini şi statui, marile oraşe se prăbuşeau în nefiinţă întorcînd în pulbere mîndria omenirii, imense biblioteci şi muzee. Acolo, pe Tepsora, moartea lui devenea un apocalips, lua proporţiile unui irevocabil apus al umanităţii.

Nu prin mine, se zvîrcoli, gemînd într-o supremă încercare de a-şi galvaniza muşchii inerţi. Şi ca prin farmec se mişcă, se rostogoli pe plajă aidoma unei vietăţi nerăbdătoare şi simţi cum un sălbatic aflux de putere îl ridică de pe patul de nisip, cum aleargă

împleticit de-a lungul oceanului și cucerește spațiul Tepsorei, inaccesibilele dimensiuni care păreau că i se refuză pentru totdeauna. Așa, cu brațele întinse se clătina înaintînd și durerea-i curgea de pe buze. *Sînt omul* (izbindu-se de trunchiurile roșii), *trimisul omenirii! Ascultați, ascultați, nu mi-a mai rămas timp decît pentru puține cuvinte și trebuie să vă spun visele, fisiunea nucleară și muzica! Ascultați, oh! ascultați! ... Am adus cu mine hărți și filme și benzi. Înțelegeți? Nu știu ce spun ... Nu trebuie să vorbesc, asta se numește a vorbi, dar voi n-aveți de unde știi și nu puteți înțelege ... Clipele-mi sînt numărate și nu vreau să mor înainte de a vă arăta cine sîntem ... Priviți, imaginile curg, vedeți? Filmul se desfășoară, luați, vă dau cu amîndouă mîinile imagini de pe Pămîntul pe care n-am să-l revăd, cascade, șuvoaie, torente de imagini ... De aici, dintr-un ungher al Galaxiei am pornit. Și voi înțepeni printre voi, pe plaja neagră ... pe plaja neagră ...*

Pe plaja neagră, singur, omul murea. Nu se clintise. Delirul care-i insuflase amăgitorul flux de putere se retrăgea ca un val roșu, lăsîndu-l inutil și vlăguit sub soarele necunoscut. Și din nou, monoton, fîșîitul oceanului. Iar pădurea emană, în loc de miresme, zgomote. Zgomote ... Viața s-a redus la perceperea lor, s-a îngustat pînă a îngădui doar înregistrarea zgomotelor. *O cracă a trosnit. A fost un val. Vîntul printre frunze și un țipăt. Acum? Nu știu. Și asta? ... Tot mai aproape, ca și cum ... Capul, nu pot întoarce capul, nici ochii. Lumea e cerul. Parcă din stînga, dinspre pădure vine. Nu, vin. Mă înconjoară. Ocolesc spre dreapta și eu, numai cerul ăsta, numai cerul ... Inima, rar.* Și-atunci, cu ultima putere, cu biata fericire limitată a ultimei puteri: *Să fie cu putință ...?*

Zgomotele au încetat. *De ce?* Febrile, degetele scurmă nisipul. *Mai repede, mai repede ... Racheta-i acolo, mai repede! Fie și numai după zgomotul mișcărilor am să-mi dau seama, trebuie să-mi dau seama.*

Așa! Mîini, să fie mîini. Grosolane, dar mîini... Oh, izbesc. Țăndări...

Și deodată, sonore, îl inundă valurile triumfale ale Imnului Cosmic. Numai un deget putea declanșa mecanismul. Un simplu deget... Abia acum, izbăvite, două lacrimi se preling pe fața pămîntie, alunecă încet și picură pe nisipul negru.

N-a fost zadarnic. Peste pădurea roșie, peste oceanul răsuflînd egal lîngă cel ce nu mai răsuflă, imnul răsună.

CUPRINS

CETATEA MORȚILOR 5

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN . 29

LNAGA 58

SUB ALTE STELE 82

VESTALA TIMPULUI 88

ÎNTÎLNIREA 97

GIOVANNA ȘI ÎNGERUL 107

FOTOGRAFUL INVIZIBILULUI 138

BROASCA 165

„ONEIROS" 194

ZĂPEZILE DE PE ARARAT 226

ÎN CERC, TOT MAI APROAPE 253

STÎNCA DE BROCART 266

UNDEVA, UN OM 280

Lector: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Bun de tipar: 25. IV. 1975. Apărut: 1975.
Comanda nr.: 928. Tiraj: 41 800 broșate
Coli de tipar: 18.

Tiparul executat sub comanda nr. 124
la Întreprinderea poligrafică „Crișana", Oradea
str. Moscovei nr. 5.
Republica Socialistă România

Fantastic Club

Lei 6,75

În aceeași colecție au apărut:

Edgar R Burroughs
TĂRIMUL UITAT DE TIMP

Leonida Neamțu
BLONDUL ÎMPOTRIVA UMBREI SALE

André Maurois
MAȘINA DE CITIT GÎNDURILE

Mircea Opriță
NOPȚILE MEMORIEI

Constantin Cublesan
IARBA CERULUI

J. H. Rosny Aîné
NAVIGATORII INFINITULUI

Adrian Rogoz
PRETUL SECANT AL GENUNII